SKRIFTER

UTGIFNA AF

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

I

FINLAND.

LXIX.

BIDRAG

TILL

HELSINGFORS STADS HISTORIA

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

P. NORDMANN.

I.

1. Stadens privilegier, kungliga resolutioner, bref m. m. åren 1550—1650.
2. Helsingfors stads domböcker för åren 1623—1639.

HELSINGFORS 1905.

HELSINGFORS
TIDNINGS- & TRYCKERI-AKTIEBOLAGETS TRYCKERI
1905.

FÖRETAL.

Under det sistförflutna decenniet hafva i vårt land utgifvits omfångsrika och intressanta skildringar af åtskilliga finska städers historia, och andra dylika befinna sig under utarbetning. Vasa, Åbo, Björneborg, Viborg, Joensuu m. fl. hafva sålunda redan till uppkomst och utveckling tecknats, medan Helsingfors stads historia — om vi frånse Henrik Forsii och Erik Ehrströms partiella arbeten — än är oskrifven. Ett sådant verk, utfördt till det omfång, som stode i riktig proportion till hufvudstadens under 19:de seklet vunna storlek och betydelse samt fortsatt ända intill våra dagar, skall kräfva mycken tid och forskaremöda.

I hopp om att Helsingfors stads historia förr eller senare skall blifva utarbetad och för att underlätta den blifvande häfdatecknarens verk påbörjar undertecknad härmed tryckningen af en serie fristående häften, innehållande urkunder till stadens historia från äldre och nyare tider. Detta första häfte inrymmer stadens privilegier, kungliga resolutioner, bref m. m. från år 1550 till 1650. Perioden från 1550 till 1640, hvilket sistnämnda årtal vanligen plägar anföras såsom nya stadens fundationsår, bildar endast skenbart ett afslutadt helt, ty sista kapitlet af gamla Helsingfors historia sammangår så med det första i den nya stadens, att det är omöjligt att uppdraga en tydlig gräns.

Materialet till föreliggande bok har insamlats företrädesvis ur stadens eget arkiv och finska statsarkivets manuskriptsamlingar. Efter A. I. Arvidssons bekanta arbete „Handlingar till upplysning af Finlands häfder“ hafva några märkligare bref reproducerats samt hänvisningar blifvit gjorda till K. K. Tigerstedts publikationer. Detta har däremot ej skett med afseende å de bref och förordningar rörande kyrka och skola, som professor K. G. Leinberg i nyaste tider utgifvit.

För att belysa de judiciella och sociala förhållandena i gamla Helsingfors hafva ock i detta band in extenso intagits de 17 första årgångarna af stadens domböcker. Serien begynner år 1623. Detta år den 31 oktober hade den nyssinrättade hofrätten i Åbo första gången sammanträdt, och det är påtagligt, att en order från denna öfverdomstol förmått rådstugurätten i Helsingfors likasom i andra städer att omsider vid sina sammanträden föra ordentliga protokoll. Afskrifter af dessa insändes till hofrätten, och det är just dessa renskrifna exemplar, hvilka f. n. bevaras i statsarkivet i Helsingfors. Orsaken till att vi här i aftryck meddela domböckerna för 1623—1639 och icke färre eller flere, ligger icke däri att det sistnämnda året beslut fattades om anläggningen af nya Helsingfors, utan blott däri att dessa 17 domböcker, sådana de i original bevarats, befinnas inbundna i ett band och sålunda bilda Tom I i serien. Å pergamentsbandets rygg läsas orden: „Helsingfors Stads domböcker ifrån a:o 1623 till Annum 1640".

Hvarje årgång af protokollen är beseglad med stadens signet i vaxaftryck. Tvenne sigill af något olika storlek användes växelvis. Hvartdera framställer Helsingfors' ursprungliga vapen: en figur, som liknar en plym, men som enligt gamla uppgifter påstås föreställa hälften af en krumböjd gäddstjärt. Det var först år 1645 som stadens nya vapen: kronan, båten och strömmen kom till användning i rådstugurättens protokoll. Utom stadens eget sigill uppträda endast en gång tvenne andra, nämligen de tvenne, med hvilka rådmännen Jakob Larsson och Jören Larsson den 9 november 1629 bestyrkte sina egenhändiga underskrifter.

Beträffande manuskriptens återgifvande i tryck antecknas, att Helsingfors äldsta privilegiebref, sid. 19, till punkt och prick återgifvits samt att jag, hvad de öfriga dokumenten angår, i hufvudsak följt samma principer och regler, som uppställts i förordet till det år 1902 utgifna 20:de bandet af den stora urkundssamlingen „Konung Gustaf den förstes registratur".

1) Dokumentens rubriker hafva uteslutits och ersatts med på nutida svenska affattade korta uppgifter om hufvudinnehållet. I rubrikerna hafva person- och ortnamn, så vidt de kunnat bestämmas, återgifvits i modern form.

2) Modern interpunktion har införts och användningen af

stora och små begynnelsebokstäfver rättats i öfverensstämmelse med nu gällande språkbruk.

3) Bokstafven v har i vokalställning ersatts af u samt w i svenska ord med v. Endast såsom konsonant har j användts.

4) Konsonant-fördubbling har ej betecknats i början af ord och sammansatta ords senare sammansättningsleder, hvarvid såsom ss äfven räknats sz.

5) För bättre menings skull tillsatta ord hafva placerats inom ( ).

Sist återstår att framhålla, huruledes utgifvandet af denna urkundssamling kommit till stånd. Svenska Litteratursällskapets i Finland under Runebergsjubileumsåret 1904 strängt anlitade ekonomiska resurser skulle icke hafva tillåtit häftets tryckning; detta har dock kunnat ske tack vare den omständigheten, att handlanden **K. H. Renlund** i Helsingfors intresserat sig för hufvudstadens historia och välvilligt bekostat såväl dokumentens afskrifning som ock bokens tryckning, hvilket faktum med största tacksamhet här antecknas. Helsingfors i maj 1905.

P. Nordmann.

Då Gustaf Vasa 1523 tillträdde regeringen, fanns det inom den finska delen af hans rike endast sex obetydliga städer: Åbo, Viborg, Borgå, Ulfsby, Raumo och Nådendal. Nya välbelägna handelsplatser, hvilka kunde fylla landets behof och upptaga konkurrensen med Reval, gjorde sig kraftigt gällande. Ekenäs vardt därför år 1528 anlagdt af Erik Fleming, men denna lilla stad gick ingen uppblomstring till möte. Allmogen på Finlands södra kust fortfor att stå i lifligt varuutbyte med det för svenska regeringen förhatliga Reval. Det gällde alltså att se sig om efter någon bättre plats än Ekenäs. Efter det att en svårare vådeld 1545 härjat Åbo, befallde Gustaf Vasa slottsfogden därstädes Tomas Jönsson Ryning och lagmannen i Söderfinne Erik Fleming att utmed kusten af Raseborgs län eller annorstädes uppsöka en lämplig plats för en ny sjöstad, så belägen att ett godt fäste kunde uppföras i närheten. Konungen hoppades, att den nya staden skulle locka till sig både ryska och holländska köpmän. Småningom mognade planen, och den 16 januari 1548 skref konungen till Fleming: „Och synes oss för vår person likast vara, att sådan handelsplats blefve lagd till *Sandhamn,* efter där en god och ren led är och eljes synes vara alldeles väl beläget.“ Från Finland gjordes emellertid anmärkningar mot platsen, och i stället föreslogs, att den nya staden borde uppbyggas vid mynningen af Helsinge å. Med anledning häraf meddelade Gustaf Vasa den 21 juni 1549 Fleming: „Hvad I

och andra skrifvit hafva om den platsen vid åmynningen vid *Helsingefors,* vele vi vidare låta berådslå och framdeles gifva eder däruppå vårt betänkande och mening tillkänna".

Ännu i början af följande år hade konungen icke fattat något definitivt beslut. Den 31 januari uttalar han sig för anläggandet af en befästning till handelns skydd vid Sandhamn, och i den, följande dag undertecknade, nya „Seglations- och handelsordningen" förordas anläggningen af en stad vid Sandhamn eller annorstädes, „hvar bäst belägenhet finnas kan". Till en så centralt belägen handelsplats kunde man hoppas, att köpmän från Norrbotten, Finland, Ryssland och Holland skulle samla sig; stadsinvånare skulle orten erhålla igenom regeringens påbud att inbyggarena i de små „fläckarna" (köpingarna) Raumo, Borgå och Ekenäs jämte rika bönder i omnejden borde flytta dit.

Såsom sitt främsta ombud vid stadsplanens realiserande anlitade Gustaf Vasa fogden i Borgå län Erik Spåre, och efter att denne under våren 1550 besökt Stockholm och sammanträffat med konungen, framträder klart regeringens definitiva afsikt att grundlägga staden vid Helsinge fors. Sålunda återfinnes i riksregistraturet för 1550, fol. 270, bland utdrag ur afgångna skrifvelser följande summariska anteckning från den 12 juni s. å.

„Fullmakt för Henrik Klasson (Horn) och Nils Boije att handla med de borgare i Raumo, Ulfsby, Ekenäs och Borgå att de måtte flytta tädan och till Helsingfors och bygga där en stad, så att (de) där bygga och bo vele, skola njuta samma privilegier som andra riksens köpmän, men de, som icke vele, skola straffas som ohörsamma undersåtar.

1. Stockholm den 20 augusti 1550.

Gustaf I ger Henrik Klasson och Nils Boije råd huruledes de borde ordna de nyländska skärböndernas seglats och uppmana allmogen att bygga fartyg. Segelleden till Helsingfors borde utprickas, och åt dem, som till staden flytta, kunde man tillsvidare medgifva rätten att exportera alla varor med undantag af lax.

A. I. Arvidsson: Handlingar till upplysning af Finlands historia, VII, sid. 322.

Vår gunst tilförende etc. Vij förnimme aff eders schriffvelsse, Hendrich Claessonn och Nils Boije, att the Eekenäss och Borgo borgere haffve nu förhender att flyttie till Helsingefors och att samme borgeres störste begären ähr, att then seglatz, som scheriebönderne, ther boo ut med then Nylendzske sijden, till Räffle bruke pläge, motte affskaffett bliffve, hvilcke bönders seglatz I och så skole förbudett haffve. Så mykit then förtalde artichell belanger um schärieböndernes seglatz, tyckes oss icke rådeligitt vare, att samme seglatz så platt förbiudes schall, med minne samme schäriebönder och menige landett med saltt och spannemål tilförende försörgt bliffver, på thet then menige mann för sådane förbudh um för:ne partzeler icke nödstälte bliffve motthe; tesligiste medt hampe, lijn och andre slijke partzeler, som then landzende mangell haffver, och att sådane partzeler motte för nägett lijdeligitt köp then menige mann tilsteltte, och att the varer, som the kunne haffve igen uth

att giffve, motthe och icke aldelis udi sådane byte eller köp vanvyrdede bliffve. Thetta motthe mann och betenckie och bestelle, för änn seglatzenn så platt förbiudes. Och effther vij förnimme, att samme schäriebönder ähre myckett benägne till seglatz, våre forthenskuld gott, att the lothe byggie sig passelige schip, otte, tije eller flere tillhope um ett schip, effther som the rådh och macht haffve kunde, och medt samme schip seden bruke theris seglatz till Vestersiön, lijke som the vaterlenninger göre pläge. Och ther samme scheriebönder ville så alffvarligen tage sig saken före, thå kunde thet bliffve bådhe rijkett och them myckett gagneligitt, att then mening kann gå för sigh; så skulle och ther upå förhandlet bliffve, att vij och cronen aff sådane seglatz och så någenn fordeell haffve motthe, som och tilbörligitt våre, och annerstedz besynnerligen met the vaterlenninger skeer.

Vijdere som I [*uti*] edert betenckiende haffve giffvit tilkenne, att mann hade köpstäder nogh udi Findlandh, när Vijborgh, Aåbo och Helsingefors vid macht holles, udi then motte vij edert betenckiende velle gille och såge gärne, att ther till motthe och alffvarligen tencht bliffve, kunne och icke annet seije, änn att oss synes lichest vare, att the Ulffzbyborgere och Raumoborgere ther häden flytie motthe, effther som sagtt varitt haffver. Doch synes oss ännu rådeligitt vare, att I till öffverflödh ännu betenckie saken rätt, hvad heller bådhe the för:ne städer eller och en there, eller och någre aff the beste borgere aff them bådhe tijt flytie schole, ther I och seden vele fulfölie saken medt. — Och effther vij haffve besportt, att udi leden, som mann schall löpe inn aff openbare siön till för:ne Helsingefors, liggie väll någre grundh, som tileffventyrs schadelige vare kunde, dherföre vill vare förnödenn, att mann seer och nägett ther till medt. Och upå thet skipzleden måtte bliffve väll uthmercht och kunnogh, dherföre må I sampt Erich Spore

finne radh till att lathe utmerkie samme schepleedh, ther någre grundh heller farlighether opå färde ähre, medt kumbler eller, ther diupegrundh ähr, medt flytende tunner och offven upå them nägett högtt, som mann kunne see någett longtt i siön, lijke som annerstedz i Tysklandh skeer.

Yterligere opå thet ath the, som vele tage sigh saken alffvarligenn före att byggie vid för:de Helsingefors, motthe komme sigh någett mere före och till handels änn thet annet selskap, kunne vij lijde, att mann effterlather them, effther som edher meningh ähr, upå någen tijd tilgörendis utföre the vare(r), som andre köpstadzmänn förbudne ähre (all lax undentagendis, then vij ingelunde vele effterlathe att utföre). Och vele vij, att the, som någett gott utföre, skole åther i rijkett nytteligitt och tieneligitt vare kann. Och ähr vår alffvarlige villie, att I sampt vår fogte Erich Spore och flere udi then måtte ett nöge och gott upseende ther medt haffve vele.

Dat. Stocholm 20 Augusti Anno etc. (15)50.

2. Hacksta den 18 juni 1551.

Gustaf I uppmanar sina befallningsmän i Finland att vara Henrik Klasson Horn behjälpliga, då det gäller att tvinga de tredskande borgarena i Raumo, Ulfsby, Borgå och Ekenäs att flytta till Helsingfors. Horn ålägges att straffa de ohörsamma.

Arvidsson: Handlingar, VIII, sid. 72.

Vij Gustaff etc. göre vitterligit, att effter vij förnummedt haffve, thet enn partt aff våre undersåter, som haffve boodt udj Raumo, Ulsby, Borgo och Ekenäs städer, fast ovillige äre att flöttije till Helsingefors, effther som vij them tijt och offte, menige Finlandh och them sielffve till gagn och

bistondh, befaledt haffve, therföre haffve vij nu buditt och befaledt vår tro mann och tienere Henrick Claessonn, lagmann udj Södrefinlandh, att hann ännu alle för:ne städers inbyggere opå våre vegne alffvarlige tilseije och förmane skall, att the uthan all vijdere skotzmåll eller förhalingh sich till för:ne Helsingefors begiffve och flöttije skole, och hvar någen aff för:ne städers invånere her effter emott sådane vår befalning ohörsam sich befinne lather, dhå skall för:ne Henrick Claessonn thenn same tilbörligen, like som thenn ther sin rette öffverhetz budh och betalningh föracker, straffe lathe. Vele vij och her medt budett och befaledt haffve våre befalningzmän udi Finlandh, att the för:ne Henrick Claessonn behielpelige vare skole till att straffe thet olyduge selskap, som sich icke effter vår befalning rette och till för:ne Helsingefors flöttije och begiffve vele, ther hvar och enn sich effter rette haffver.

Dat. Hakelstade 18 Junij Anno etc. (15)51.

3. **Uppsala den 12 juni 1553.**

Gustaf I gifver genom fogden Erik Spåre besked på borgarenas i Helsingfors inlämnade ansökning om stadsprivilegier och om handeln på Reval.

Arvidsson: Handlingar, VIII, sid. 130.

Vår gunst etc. Vij giffue tig tilkenne, Erick Spåre, att menige man udi Helsingefors haffuer suppliceret till oss och begäret vethe vår villie opå thesse effter:ne articler. Som först är, att vij ville förordne någen till ath besichte then platz udi för:ne Helsingefors, then som kunne fulkomligen undervijsse them, hvar the bygge skulle, att the icke nu skulle bygge och thet framdelis nedrijffue för slotzplatzen skuld. Till thet annet haffue the begäret stadfestelsse opå

theris privilegier och haffue doch icke skicket oss tilhonde articlerne opå the privilegier the tilförende, i the städer the bodde, hafft haffue. Till thet tridie haffue the begäret bliffue skattfrij och tesligis frij för all gestning opå någen tijd tilgörendis. Till thet fierde haffue the begäret sakören aff staden till theris kirkebygning.

Till för:ne fyre articler vij them inge andre svar opå thenne tijd haffue kunnet latid giffue, uthan att när tu till oss kommendis varder, skall tu få vethe ther um vår villie och mening. Och må tu och tencke till ath påminne oss um samme ärender, så snart tu tilstädis kommer.

Till thet fempte haffue the begäret vår gunstige tillatilsse än nu ath segle till Reffle medh träverke och vedh; haffue och latid förstå, att the tyske liggere haffue thet vilkor och the svenske sådant icke bliffuer effterlatid. Så förundrer oss, att tu tilstädher the fremende ytermere vilkor än våre egne undersåter. Och var vår mening med thet förbud till Retfle, ath man ingen skulle tilstädie tijtt med vedh eller timber, huarken tyske eller svenske, med mindre the Reffuelske sielffue söke till Nyland effter samme partzeler, och giffue väll lijke och skiäll både för thet ene och thet andre, effter vij förmerche, att the Reffuelske handlede emott våre undersåter, när the komme till for:ne Reffle, fast sielssindt både i thet, ath the lathe vrake halffparten borth aff then vedh och gåffue sedan näppelige halfft verde för thet igen var och samme våre undersåter ther sellie skulle. För förtalde orsaker skuld vij sådane förbudh giorde, ändoch vij förnimme thet annerlunde forstandit och hollet bliffuer. Så haffue och nu för:ne Helsingefors borgere latid oss forstå, att the Reffuelske giffue nu för fampn vedh en marc rijgeske, när veden bliffuer fört till Reffle. Och ther så finnes udi sanningen, äre vij dhå tilfrijdz, att våre undersåter udi thette åhr ther heden

med vedh segle måge, doch icke alle udi hoop, ath theris vedh skall icke bliffue vräkin och vanvyrd, som thet skee pläger.

Till thet siette haffue för:ne Helsingefors borgere begäret, att the måge' haffue tre marchneder ther i Nyland, som är en i för:ne Helsingefors, en i Pyttis och en i Perno sochner. Ther med vij och tilfrijdz äre, doch att man alffuarligen tilsseijer for:ne Helsingefors borgere, att the handle skälige med bönderne udi samme marchneder, så att the motte giffue lijke och skiäll för thet, som bönderne them selliendis varde, opå thet the fatige bönder utöffuer borgerene sig icke skole haffue att besväre. Her tu veest tig effter rette.

Dat. Upsale 12 Junij Anno etc. (15)53.

4. Borgå den 12 november 1555.

Gustaf I förmanar krigsbefälet, knektarne och båtsmännen i Helsingfors, att de såsom inkvarterade hos stadens borgare skola undvika att emot dessa begå våld och oförrätter.

Arvidsson: Handlingar, VIII, sid. 308.

Vij Gustaff etc. giffue edher våre trogne tiänere, knechter och båssmän, som på thenne tijd äre udi Helsingfors, här medt tilkänne, att oss är til vijttendis vordit, thett några eblandh edher skole haffue holledt siig udi theris herberger, ther the inlagde äre, icke såsom ärlige karrer ägner och böör att göre, uthan puckett och snurckett, tesliges och öffuerfalledt theris värdh och verdiner medh hug och slagh och icke velet varid tilfrijdz eller latijd siig åttnöije medt then deel, som borgerne haffue hafft rådt till att lathe them bekomme, uthan velet varit fulle och svermett både netther

och dager uthan åthervende. Så vethe I väll, gode karrer, att vij icke haffue latijd fordre eder hiit til thenne landzenden Finlandh för några gestebudh skuldh, mykit mindre till att öffuerfalle och oförrätte våre fattige undersåther, ther som I framdrage, uthan att I skulle förtage och manneligen affvärije all orett och öffuervoldh, som the omilde och ochristne rydzer haffue i sinnett, för:ne våre fattige undersåther udi thenne landzende att tilfoge. Sameledis kunne I och sielffue väll täncke, att the ärlige ryttere och knechter, som ligge för fienden vedh rydze gräntzen, icke heller haffue all ting så öffuerflödeligt och bevise sig doch udi alle motte, såsom ärlige krigzmän bör att göre. Therföre vele vij edher alffuarligen och vedh vår högste ogunsth haffue rådt och förmanedt, att I här effther vele haffue sådant puckerij aldelis fördragh och lathe benöije edher medt thenn deell borgerne haffue rådh till att giffue edher. Vij vele och, att I skole vare förtänchte haffue them förvarede hooss edher, som siig udi theris herberge så otilbörlige haffue förholledt, så framptt vij icke skole tale edher till um sådant puckerij.

Vij giffve edher och här medt till känne, att vij vele lathe giffue edher, ther I skole kunne köpe edher medt huadh i haffue behoff, månadz peninger, såsom vij lathe giffue the andre våre knechter, som allerede troligen och manneligen sig haffue bevijst emott våre och rigsens fiender. Ther rätte edher effther.

Dat. Borgo 12 Nouembris A:o etc. (15)55.

5. Helsingfors den 14 januari 1558.

Borgmästare och råd i Helsingfors vända sig å borgerskapets i staden vägnar till doktor Andreas och Hans Tomasson, hertig Johans sekreterare, med klagomål

öfver det förfång de lida genom andras otillbörliga landsköp och den olagliga utrikes handel de från staden bortflyttade Ulfsby- och Raumoboarna bedrifvit.

Brefvet ingår bland „Städernas akter" i statsarkivet i Helsingfors.

Vår venlighe, kärlighe och ganska ödhmiukelighe helsann idher alltidh forsendt med Gudh etc. Käre Här Doctor Anders och Hans Thomesson, edher ödhmiukeligha betackandis för allth gotth, som I oss fatighe menn med ordh, gerninger alltidh bevist och giorth haffve, för hvilkit idher then alsmectigh Gud löne, käre Här Doctor Anders och Hans Thomesson, bidhiandis idher ödhmiukeligha för Gudz skuldh, adth I icke ville tagha oss fatighe menn till mijsticke eller vedhervillia, adt vij fatighe men giffve idher noghre vore fatigh mendz nödh och brister tillkenna. Försth adth här är so monghe landzköpmen, som köpslagha och handla ythermere, än vij göre, som hethe köpstadz men, thet Kong:e Ma:ttz sielff munteligha omberördhe och hadhe för handhen then tidh hans förstlige nodh här senesth i Helsingeforss var; teslikist adth knaper och frelsmen, presther och lenszmen och vor aller n herris thienare the bedriffue handle och haffue gaghneth, ther vij fatighe men haffue nampneth, för hvilkin orssack skuldh ath monghe aff osz, som tillförendhe haffuer varith vellbeholpne men, moste nu lijdha hunger och stor armodh. Teslikisth och i thenne framlidhne sommar hadhe vij alle vor skip, som Idher Erlighether väll vittherlighit är, till Sverighe undher Kong:e Ma:ttz v aller n herris krigx folk so ner till thu skip, ther icke tieneleghe vore; doch bliffue och sama skip förbodhne aff Anders Korp, adth the inghen städz skulle utlöpa. Allt so forlop sigh tidhen henn, adth vij inghen segladz finghe bruka i retthen tidh för änn effther Sancte Johanni eller Laurentii tidh, och tho hadhe alle landzköpmen, ehoo the

helsth vara kundhe, som tilförenne umberört är, giorth somligha 2 och somligha 3 resor.

Teslikisth haffua the införth ighen so mijkit sallth och andre köpmandz varur, the kunne vell spisa then här landz endhan medh. Och tenckte vij fatighe men, adth ner vij skulle dragha till macknan och bruka ther vor retth köpmandz handell lijk then tid som tillförenne, sadhe the sigh vilia giffua betther köp på alle hondhe köpmandz varur, adt vij skulle thet kunna göra; förthij lijke som the förthogho os fatigmen i sommers, so haffua the ochso giorth i vinther osz till spei och spoth, adth the landzköpmen haffua farith kring om hele landeth, bijth och solth och köptt allth thet the haffua kunnet på komma. Teslikisth haffua the landzköpmen uth förth och utskijpat so mijken vidh i thene framlidhne somar, adth han gallth först in vores en m-k, haffua the so upfijllth ther i Refflä me vedh, att fampn gallth icke i hösth mer en 1/2 m-k, teslijkijsth met alle honde köpmandz varur, som the landz aff böndherne taghit haffue för halfft verdh. Och vij fatigh men gerne ville forlijkes met bönderne och giffue them so godh skäll, som the nogon tid i Reffle kunne bekome, bidhiandis Idher erlighet her i all ödhmiukelighet, adt I verdes göra för Gudz skuldh och I ville undervise hans förstlighe nodh.

Ytherligha, käre frome Her Dochtor Anders och Hans Thomesson, giffue vij Idher till kenna, adth her i staden haffuer varit stor splijth, tuedrägt och parti, förthij the borghare, som tillförenne udhi Ulsbij och Raumo varith haffua, the finghe lost atth dragha till sin gamle säthe ighen. Ther före giördhe the sigh med försthe öpen vaten till redho och bekommo ohindrade theris passebord och löpo till Lijbick, Strolsundh och andhra veghar, huar them sijntes, och inghen ville sijth godz vittherligha skriffua låtha, utan huar var sin eghen herre, aff hvilkith vij os fatighe

men beffruckthe, at vij, som quarre äre, varde ther noghot ondt othniuthandis.

Ytherligha, käre, frome Her Dochtor Anders och Hans Thomesson, giffue vij idher godhet ödhmiukeligha tillkenna, adt vij fatighe men haffue vor uth och införningh granneligha skriffua lathith, som idher fromhet väll aff thette med föliandhe registher förstoendis vardhen.

Käre, frome Her Dochter Anders och Hans Thomesson, bidhie vij idher ödhmiukelighe, adth I ville göra för Gudz skuldh och icke taghe vor plumpe och offörstondighe framsethningher och skriffuelsse till mijstijcke eller vedhervilia, uthan bidhiandis idher fromhet ödhmiukeligha, adth I heller sodana vora brijsther och oliggiande nödh granneligha betenckia villen och vor saker infför Kong:e Ma:ttz, vor aller n. herre, förffordhra och till thet bestha vendha, hvilkith vij medh all ödhmiukhet förthiena ville och medh tidhen idher fromheth medh en tillbörligh och höuisk skenck gerne betenckie villia. Edher her medh then alzmectighe enighe Gud befallandhis.

Hasteligh aff Helsingeffors stadh then 14 Januarii Anno etc. [15]58 undher vorth signet.

Borgmesther oc rodh edher fromhet
vor ödhmiukheth och thienisth
alltiid gerna till räknt.

6. Helsingfors, sannolikt från slutet af 1562.

Borgerskapet i Helsingfors beklagar sig hos hans furstliga nåde (hertig Johan) öfver att otillbörligt landsköp idkas äfvensom att ingen tillförsel till staden sker från Tavastland.

Odaterad skrifvelse ur saml. „Helsingfors stads besvär".

Stormectighe, Högborne Furste vor aller Nådigestee Herree. Alles vorees tiilplictigge, hulle och trogne tienste

skall vara Edher Furstelighe Nådh medh lijff och velfärdh och alltt thet goodhe vij kunne och förmoo effther vor ytterste magtt bereedtth, så lenghe vij leffue.

Nodigeste Herre och Högbornne Fursti. Ganska ödmiuckelighen och underdoneligehn betacke vij fatighi undersåtther Eder Fursteligh Nådh för all gunst och margfalliliighe nådighe beneghenhet, ther som Eder Furstelighe Nådh emotth osz fatighe altiidtt haff:r beviszedtt och vidherfare latiidt, thet Gudh alzmectigh Eder Furstelighe Nådh rijkelighen lööne, och vij alle samptlighe och hvar och en synnerligh velee osz beplichthe medh velvilighett, lydno och hörsamhett i all underdonigheett och ödmiuctth sådanth att förtieene, hvar Edher Fursteligh Nådh osz tiilsagtt eller nådeligist polagdtt och beffaliidt haffue vijl.

Aller Nådigeste Herre och Högbornne Furste. I all underdonigheett giffue vij fatighe menn Edher Fursteligh Nodh underdonelighen tiilkenne, att hiitt skeer alzinghen tiilförningh ur Tavestelandh, for thenn skull, aller Nådigiste Herre och Högbornne Furste, att bööndeme och landzköpmenn haffua brukatt seglasz i thena framlidne sommar ju so myckiitt som noon borgare eller köpmann. Och nu i vinther haffua ther for:de landzköpmenn giordt enn reszo eller tvo up tiil Tavastelandh och haffua bespiszadtt landdätth medh sallt, så att tavesterne göre reetth enn ringhee tiilfförningh hiitt tiil thenne ąrme stadhenn, egenom hvilkit landzköp och böndernes siglasziee bliffue fatighee menn platth i grundh förderffuadhee och tiil inthz medh mindre, aller Nådigeste Herre och Högbornne Furstii, atth Edher Nådh ville verdiis för Gudz skull lotha taga medh horda hendher i medh sådana landzköpmenn och seglaszie och latha straffa och afflegia, so framth att vij fatighee menn skola bliffua boandiis och vidh magtth heer i thenne arme stadhenn.

Teslickees, aller Nådigeste Herre, bliff:r ickee heller Edher Nådh budh och breeff viidh magtth hollidtt eller actadh, som lydhe om samma for:ne landzköp. Teslickees, aller Nådigeste Herre och Högborne Furstee, är vor ganska underdonelighen och ödmiucke böönn och begär tiil Edher Furstelighe Nådh, att Edher Fursteligh Nodh ville verdiis unne och efftherlathe osz fatiig undhersotther enn midhel po edhers nodz spanmoll, förty, aller Nodigeste Herre, att spanen är minskatt och vij fatighe menn skulle giffue mer för en spann säädh, enn vij tiillförnne giffuit haffue, bediande Edher Fursteligh Nodh, att Edher Nodh ville verdiis unne osz fatighee undersotther spannem för 14 öre, som vij tiilförnne kööptth haffue, effther enn spanem är minskatt. Vij velee gerne fall underdonigheet vara, ther Edher Fursteligh Nådh osz haffue viill, och alltiidh göre, thet Edher Furstelighe Nodh liuffttth och behagheligitt är, så santh osz Gudh hielppe, then vij Edher Nodh medh ett lyckosamptt och longhvariigt reghementhe evinnerlighen beffalee etc.

Edher Furstelighe Nådz
underdonighe, trogne undersotther,
Borgmestar och rådh tiil Helsinghe fors.

7. Stockholm den 7 december 1562.

Erik XIV underrättar menigheten i Helsingfors, att han, på grund af deras klagan öfver ortens tillbakagående i brist på tillförsel från landet, befallt, att allmogen i halfva Tavastehus län bör föra sina varor till Helsingfors, men borde stadsboarna å sin sida i handel och vandel göra bönderna rätt.

Arvidsson: Handlingar, X, sid. 42.

Oss är till vettendes vorditt, trogne undersåter, um några besväringer, som I haffue udi eder köpstadh, hvar-

före hann icke kan bliffue vijdh macht, uthen dagligen dagz förringes och förvärres, förthenschuld att tijtt ingen tilförningh scheer udaff then menige man, som ther um kringh ligge, uthen att bönderne så väll aff Tavastehuss lānn såsom aff andhre orther sökie altt till Åbo medh thenn deell the haffue att sälie. Så effter vij ändeligen vele, att I schole bliffue vijdh macht håldne och vedh eder schälige näringh och bärningh, haffue vij i så måtto ahnseedt eders lägenheeter och befaledt vår gubernator i Finlandh, oss elscheligh her Göstaff Fincke, att han så schall beställedt och förschaffett, atth halfftt landett aff Tavastehuss länn schall allenest sökie till eder medh theris köpenschap och then andre halffpartt till Åbo. Doch effter vij förnimme thett vare ehnn orsach ther till, att bönderne så schy och ländhe icke till Helsingefors, nempligen att medh them ther icke schäligenn handletth bliffuer, therföre måste I vare förtänchte till att så skicke eder medh inköpende och uthsäliennde, att thenn ehne icke är then andre förnär, uthenn att hvariom måtte skee, hvadh lijke och schäll är. Och när så scheer, tviffle vij inthett, att the schole fasth heller sökie till eder änn att drage enn slijk långh vägh, som är till Åbo eller annerstädhz. Thette vij eder icke haffue veledt förhålle, Gudh befalenndes.

Dat. Stocholm then 7 Decembris Anno. etc. (15)62.

8. Stockholm den 13 december 1562.

Erik XIV ger i uppdrag åt ingeniören Anders Målare att efterforska någon lämplig plats, dit Helsingfors kunde flyttas.

Arvidsson: Handlingar, X, sid. 46.

Effther thett, Anders Målere, vij äre tilsinnes att lathe flyttie Helssingefors stadh på någen lägligh ortt, then man

medh tijdenn kunne befästhe, och för oss ähr berättet, att något uthenn för byn vijdh n. schall vare sådanne plattz, som här till tiänligh är, therföre ähr vår villie och alffuarlige befalningh, att för ähn som tu begiffuer tigh hijtt udöffuer ifrå Finlandh, schaltt förfoge tigh therhädhenn och besee hvadh för lägenheter ther äre, bådhe ther som byenn nu står, thesligest och vijdh förbe:te n., ther på tu oss sedenn gruntligh berättilsse och undervijssningh kunne göre. Ther som tu och någer annerstädz ther um kringh kunne bespörije någen annen godh lägenheett, ther till tiänligh ähr, schall tu tigh viinlägge sådentt att förfare.

Dat. Stocholm thenn 13 Decembris Anno etc. 1562.

9. Helsingfors mellan åren 1563 och 1567.

Borgerskapet i staden framför i åtskilliga punkter klagomål öfver intrång i sin handel samt anhåller, att staden måtte komma i besittning af kvarntomterna vid forsen äfvensom nödigt mulbete och fiskevatten.

Odaterad skrifvelse ur samlingen „Städernas besvär".

Stormectigeste Konungh, Aller Nådigeste Herre. Alles våres tilplichtighe, hulle och trogne tieniste skall vara Edher Konninglighe Ma:tt medh liiff, vellfffördh och allt thet godhe vij kunne och förmå effther vår yttherste magtt bereedtt, så lenghe vij leffue. Nådigeste Konungh. Ganske underdonelighen och ödmiuckelighen giffua vij fatighe undersåtther Edher Konnunglighe Ma:tt ödmiuckelighen tiilkenna vår oligiandhe nödh och fell.

Tiil thet förste att Edher Konnungsligh Ma:tth ville verdiis för Gudz skull taga osz fatighe undersåtther i Edher Konnunglighen heegenn och försuar för allt öffuer voldh och orätt, som osz fatighe undersåtther vederffariidt är och

en dageligh vederffars bodhe i Räfflee och heer i Helsinge fors bådhe medh tieru och brädher, som osz bliffuer iffron tagiitt, hvilket vor handlingh och köppenskap mest är, och vij bekomme inghen betalningh ther före.

Tiil thet andre att landzköpmenn och boondhe skeppare före alle handa köpmans varur tiil Tysklandh och Räfflee likee som andre köpstadzmen.

Tiil thett tridie att räffuelske och svenske köpmenner draghe heer utmedh siöösiidhen och upköppe alle hande, thett the komme öffuer, bodhe fetalie och annedh, som vij fatighe undersåtther skulle hielppe och näre osz medh.

Tiil thett fierde att landzköpmen och krögare farer up tiill Tavastlandh och föree tiidt salt och annedt, som ther tienligh är, och upköppe huadh ther heelst öffuer komme kunne.

Tiil thett femthe haffue vij fatighe undersåtther hafftt i tesze framliidne orenn en svor tunga aff the skiusreszor, som vij emellan Räffle och andre inrickes städdher giort haffue; och vij haffue ther före platt inttet bekomedth.

Item: prester och lansmenn brucke skeep och handlingh och köppenskap.

Item haffuer Edher Nådh Konnungligh Ma:tth beffaleedt, att Tavestehus bönder skulle göre tilfförningh hiitt tiil Helsinge fors medh sinn varur, hvilkett i thenne framlidne vintther skeedtt är, uthan haffue dragitt mestee parthen tiill Abo; och vij fatighe menn sitiie her i en ahnann veegh och haffue en svor tunghe aff Edher Nådz folck, som komme iffron Räfflee, Viborgh, Tavestelandh och alle andre örddher.

Item haffuer osz fatighe undersåtther bliffuit i teszee framlidne årenn förhindrat, att vij icke foott brucka vort siglaas i retthan tiidh, uthann bliffuer osz fördrööitt tiil en stor skada och forderff.

Item att Edher Nådh Konungligh Ma:tth ville verdes unne och efftherlathe osz frii marrcknadt i Pyttiis socken och i Perno och i Borgå, som vij altiidh tiilfförrenne giiort och bruckat haffue.

Item att Edher Nådh Konnungligh Ma:tth villee nådelighest unne och efftherlathe osz fatighe undersåtther thee kvarnstonder, som heer ligghe under staddhen, hvilkee Edher Nådh fogtther haffue för nogree åår intagiitt under Helsinge foors gordh.

Item haffue vij fatighe menn huarken mulbetthe eller fiiskee vatthn heer under thenne fatighe staddhen; är för then skulld vor ganskee underdonelighen och ödmiucke böönn och begäär tiil Edher Nådh Konungligh Ma:tth, att Eder Konungligh Ma:tth ville verdiis unne och efftherlåthe en halff miill kring staden på samme siidhen öffuen, som staddhen ligger.

Aller Nådighe Herre och Konungh är vor underdonighe och ödmiucke böön och begär, att Edher Nådh, Konungligh Ma:tth ville verdiis giffue osz fatighe undersåtter ett nådiiett svar och stadffestelsze uppå tesze for:ne arttickeler, ther vij fatighe Edher Nådz undersåtter kunne osz effther reetthe. Vij velee och skole varee Eder Konunghligh Ma:tth hulle troo och benegne tiill allt thett Edher Konungligh Ma:tth osz nådigest haffue och befale viil, så santh osz Gudh hielppe oc hans ordh tiil evigh tiidh, thenn vij Edher Konungligh Ma:tth medh ett lyckosampt regementhe och longuaritth liiff evinnerlighen beffaler.

Edher Konunglighe Ma:ttz
trogne undersåtter, Borgmestar, Rodh och
menighe man till Helsingeforrs.

10. Stockholm den 3 augusti 1569.

Helsingfors stads äldsta privilegiebref, utfärdadt af konung Johan III.

Aftryck efter originala urkunden, som finnes inbunden i tom 4749 „Privilegier och resolutioner för Helsingfors stad" i stadens arkiv. Pergamentsbrefvet är 30×45 cm; det kungliga sigillet saknas.

„*Wij Johan then Tridie* medh Gudz nådhe Swerigis Gothis och Wendis etc. Konungh. Göre wettherligitt, Att effther Oss Elschelighe wåre trogne vndhersåther, Borgemestere, Rådh och menigheten vdhi wår Köpstadh Helsingefors haffwe giordt sigh mijkit bekostningh bådhe medh byggningh och elliest. Ther för:ne Köpstadh nw är belägenn Och effther ther vm kringh ingen lägligere platz till Köpstadz ännw vpfunnen ähr. Therföre haffwe the vdhi vundherdånighett ödhmiukeligenn aff Oss begärett att the så här effther som här till måghe bliffwe, bygge och boo på samme platz, Och att wij them och så nödhtorfftighe preuilegier och frijheter lijke som andre Köpstädher i wårtt Konnge Rijke nådheligen vnne och efftherlathe wele. Szå haffwe wij förb:te wåre trogne vndhersåthers ödhmiuke begärenn nådheligen ahnnseedt och gunstelighenn efftherlatidt, som wij och nw vdhi thette wårtt öpne breffz krafft vnne och efftherlathe, Att förberördhe Helsingefors inbyggere måghe, så här effther som här till obehindret bliffwe bygge och boo på förberördhe platz, ther Stadhen nw lagd och bygd ähr, och icke ther ifrå till någen annen orth flyttie medh mindre wij framdelis kunne lathe vpsökie ther om krijngh Stadhenn någenn bequemligere platz till befästning, Och vm ther vdhi så måtthe wardher funnen någen synnerligh lägenheett till att befäste, Dhå wele wij lathe samme platz nödhtorffteligen befäste vthen för:ne Stadz bekåstningh, för änn för:ne Helsingefors Innbyggere någre hwss ther införe

bygge eller vpsättie skole, Och på thett för:ne Helsingefors Köpstadh må bliffwe förbättredt och widh macht, Szå wele wij och nådheligen efftherlathe att samme Stadz Innbyggere eenn Frij Köpmanndz handell, lijke som anndre Köpstädzmen haffwe vdhi Sjiöstäderne i wårtt Rijke, brwke och driffwe måghe. Sammelundhe haffwe wij aff synnerligh gunst och nådhe vndt och efftherlatidt till för:ne Stadz Innbyggeres mulebethe Fiskerij och andre nödhtorffter Twå Byer som näst Stadhenn ligge Nempligenn Gomthecht, Ther vdi Sex gårder, och Fårsbyn Ther vdhi Fyre gårdher, Item Blåbersholmen, Högeholmen, Sompeholmen Helsingefors Fierden, Szå och then deell aff Fårssen, som ligger näst till Stadenn till att vprätthe och vpbygge ther eenn Qwernn till Stadzens behoff, Doch medh sådanne bescheedh, att samme Qwern icke bygges vdhi någhen måtthe wårtt Laxfiske till hindher eller förfonngh. Widhere Effther wij haffwe förnummitt att monnge sigh nedhersättie i för:ne Helsingefors Köpstadh och driffwe, ther frij handell och wandell, Icke wiliendis draghe ther effther Stadzens tunge, vthen sittie ther frij för alle vthlagher Föregiffwendis att the bliffwe brwkedhe i Rijkzens tienist. Theregenom the som Stadzens tunge draghe schole, icke ringe förswagedhe wardhe. Szå wele wij här effther sådant icke efftherlathe, vthenn när någre ålegninger kunne komme på Stadzens Innbyggere, så skole alle som i Stadhenn boo, hielpe ther till, huar effther sijnn handell och Köpenskap vdhi huadh ståndh the helst ware kunne, medh minder Wij någre personer synnerligh frijhett medh wårtt öpne breff haffwe efftherlatidt, eller här effther efftherlatendes wardhe. Alle för:ne preuilegier skole vdhi thette wårtt breffz krafft widh macht holdne bliffwe, Doch Oss altijdh förbehållett samme preuilegier att förandre och förbättre, enär Oss kan synes lijkast och nyttigt ware. Wij wele och här medh för:ne Helsinge-

fors Innbyggere medh altt thett the äghe rörligitt och orörligitt, vdhi wårtt Konng:e hägnn wärnn, fridh och förswar annamett haff:e för all orätt och öffwerwoldh. Förbiwdendis förthenschuld alle vdhi huadh stånd the helst ware kunne offteb:te Helsingefors Stadz Innbyggiere, här emoth hindher eller förfonngh att göre widh wår ogunst och tilbörlighe straff. Giffwitt på wårtt Kong:e Slott Stocholm thenn 3 Augusti Anno 1. 5. 6. 9.

Johannes. R. S.

11. Helsingfors den 10 mars 1572.

Borgmästare och råd anhålla att predikanten från kronans skeppsflotta Lars Esberni, måtte blifva utnämnd till kyrkoherde i Helsingfors och få träda i stället för den prästman, som biskop Erik Härkepää till orten förordnat.

Ur „Städernas besvär" i statsarkivet.

Stormechtigzte, Högborne Fursthe, aller nådigeste Herre och Konung samptligenn vår underdånige och ödmiuchelige tachseijelsse för all konnglig gunst och nådhe, som Eders Kongl:e Ma:th oss fathige undherssåther och thienere gunstelig bevist haffver, sådanne Gudh thenn alzmechtige E. K. Ma:th belönne, och vij som E. K. M:tz throplichtige thiennere udi all underdånighet vele lathe oss finne villige för E. N. skuldh sampth E. K. M:tz högvårdnnedhe liffzarfninger haffve ospart liiff, godz och alt thet vij ähge, så lennge vij leffue.

Aller nådig:e Herre och Konung. Vij kunne E. K. M. udhi unnderdånighet ödmiucheligenn iche förholle, att för thenn store nödh och Gudz plåge, pestilentie, igennom

hvilche Gudh oss udi förlidnne sommer hemsöcht haffver, både Gudz ordz tienere, predicannterne, så väl som gemene mann, så effther vij ingenn predicant hadhe, nödges oss besöchie E. K. M:tt thro befalningzman öffver E. K. M:tz örligz skipzflotthe välbördig Hennrich Arffvidzsonn och ömiuchelig aff honom begerede, att hann i vår nödh vele omsetie oss ehn predicannt, som oss och vår församblig udi samme nödh och Gudz plåge medh Gudz ordh tröste skulle. Effter vår predicant udi samme plåge i Gudi affsompnnede, så haffuer för:ne Hennrich Arffvidsonn, opå E. N. högmechtighetz vegnne och gunstige behag, ahnnseet vår ahnnliggiende nödh och bön, oss unnsett aff E. K. M:tz skipzflotthe ehn predicant, her Larss Esberni benempndh, och hafver hann som ehn ährlig mann sigh udi Gudz ordh och på sitt embetz vegnne så och hos the siuche udi alle motthe throlig:n och velvillig:n altid flitheligenn befinne latidt. Dherföre vij samptlg. honom oppå E. K. M:tz gunstige behag för vår rhette kyrchieherde anna:tt och innthagit haffve, ehnndoch thenn ehrverdige man mester Erich Herchipe, biskop uti thette här sifft, ovittgerligit ehn ahnere hith förskichet haffver. Förthennskuldh ähr til E. K. M. vår underdånnelige och ödmiuchelige bön, atth E. K. M:t vele värdigl:e vare oss fathige männ så gunstig och nådig att nådigest efftherlåthe, thenne för:ne her Lars Esberni motthe bliff:e vår kyrcheherde och predicannt, effther hann udi vår högste nödh, der vij ingenn anen bechomme kunde udi vår försambling, välvillig och bistonnd giordt haffuer.

Aller nådig:te Herre och Konung. Ahnnedt haffve vij opå thenne tidh E. K. M. udi underdånighet iche förnimme lathe, uthenn vij vele alle samthlig:n, som vij thes plichtige ähre, för E. K. M. sampt E. N. höge vördneder och liffzarffvinger haffve ospart liff, goodz och altt thet vij ähge,

så lennge vij leffve; och befale vij samptlig:n E. K. M. högvördnede liffzarffvinger udi Gudz Alzmechtiges skydd och beskärm och till eth lychsampt, roligit och lonngvarigt regementhe och ehn segerherre öffver alle Eder Nådz fijender.

Dat. Helsingefors thenn 10 Martij Ano (15)72.

Eders K. Ma:ttz
underdånige och ödmiuche undersåther och tiennere,
Borgmesther och rådh udi Helsinngefors.

A tergo: Thenn Stormechtigesthe, Högbornne Furste (!) Herre och Konung, Konnung Johann thenn tridhie, Svärigis, Götis och Venndis etc. Konung, vår aller nådig:te Herre gannske ödmiucheligenn och unnderdåneligenn.

12. Stockholm den 31 augusti 1576.

Johan III delgifver borgmästare och råd i Helsingfors sin vilja och befallning, att alla de, hvilka bedrifvit otillbörligt landsköp, skola antastas och lagföras. Konungen stadfäster orten i dess rätt till Gumtäkt och Forsby ägor, tillåter borgarena att fortfarande bevista marknaderna i Sibbo, Pyttis och Borgå samt påbjuder, att alla de, som i staden åtnjuta borgarerättigheter, böra ock deltaga i utskylderna.

Ur J. E. Waaranens i statsarkivet förvarade samling „Handlingar angående staden Helsingfors".

Vår gunst och nådige vilje tillförene. Vij hafve för någre dagar sedan bekommit eders skrifvelse, trogne undersåtare, med eder utskickade, therutinnan I högeligen besväre eder, och de landskiöp, som ther i landet både af en och annan utan all måtto bedrifvas eder och flere andre våre undersåtare i städerne bo till stor hinder och besvä-

ring uti eder näring och fördenskull ödmjukeligen och underdånigst begäre, att vij sådant skadeligit lands kiöp nådigst ville förhindre och afställa låta, så framt I uti grund icke skola fördärfvade och utarmade blifva eller nödgas begifva eder ther ifrån till andra orter, effter som samme eders skrifvelse derom vidare förmäler.

Ther uppå låte vij eder till svar förstå, att såsom I tillförene nogsamt hafve förnummit, thet oss hafver sådane landskiöp varit högeligen emot och fördenskull som oftast både genom våre öppne bref och mandater så och elljest befallat sådant afskaffa; förnimme vij dock, att de, som i then landsände på våre vägnar hafve befallningen, icke hafve i så måtto acktat eller effter kommit hvad som vij hafve befallet, ther till vij intet behag hafve, vele och fördenskull ännu ytterligare therom vår alfvarlige befalning och förbud utgå låta. Dock icke dess mindre gifve vij eder nu härmed fullkomlig mackt och befallning, att ther som I någen häreffter kunne befinne eller beslå, som emot Sveriges lag och våre förbud något landskiöp bedrifver, då skole I med våre undersåter och befallningsmäns tillhielp them antaste eller tage them i borgen eller och till det ringaste tage goda vittne och bevis på theras bedrefne handel och sedan gifva oss derom tillkänna, oanseendes hvilcka the hälst vara kunna, som thet bedrifva, ingen undantagandes, på det vij sedan måtte sådant tillbörligen straffa låta; och skall deras gods, som de således förhandla, blifve them ifrån tagit och satt till rätte. Ther som I och befinne, att några våre fougter och befallningsmän, theras skrifvare och tienare, anten sielfve heller och tillstädie några andre uti deras fougderi att bruka och bedrifva något landskiöp, då skole I therom låta oss förstå, såframt I eders egen skada och fördärf förekomma vele. Och såsom I uti eders skrifvelse uti underdånighet ställe till oss, om några per-

soner måtte förordnes, som kunna hafva opseende med sådane landskiöpmän, så kunna vij thet väl lida, och måge I fördenskull thertill förordne några flitige män, som therpå måtte hafva ackt och noga tillsyn och med fougdtarnes tillhielp vara mächtiga sådant partie att antasta. Och på thet sådant kan desto bättre blifva förhindrat och thet sällskap, som bedrifve sådant landskiöp, icke måtte dertill gifvas orsak och tillfälle, så skole I vare förvahrte att förskaffa ifrån främmande land hvad nödtorffter, som våre undersåter, båd adelen och then menige man, kunne behöfva.

Thernäst såsom I beklage eder, att I föge eller ganska ringa hafva niutit till godo the två byer, neml. Gomtächt och Forssby, som vij eder under stadsens ägor till muhlbete och eljest nådigst haffve effterlåtit, så är thet oss emot, effter vij ju vele, att I skole niuta och behålla, hvad som vij i så måtto till stadsens bäste tillförene hafve bebrefvet. Hvad belanger de marcknader, som eder under vår salige, käre herr faders, högloflig Konung Gustafs regements tid hafver varit effterlåtne och I härtill hafve varit vane att bruka uti Sibbo, Pyttis och Borgo socknar, hvilcke I begäre, att vij nådigst vele stadfäste, så att I them härefter som här till besöke och bruka måge, så kunne vij eder ther uppå icke nu någon stadfästelse eller annatt svar gifve, utan I måge samme marcknader så här effter som här till bruke och besöka, till dess vij hafve oss ther utinnan betänckt och vij ytterligare om lägenheterne kunne låta förfara.

Såsom I och besväre eder utöfver några, som hafva bekommit vår frihets bref och ödmiukeligen begäre, att the så väl som andre våre undersåtare i städerne måtte uti desse feigde tider hielpe till att draga den tunga, som ther i Hellsingfors förefalla kan; thertill svare vij så, att ändock

några kunna sådane bref hafva utaf oss förvärfvat, så hafver dock icke varit vår mening, såsom vij och icke heller vele, att några, som bruka handel och vandel, skola vara för sådane tunga befriade, utan att alle, ehvilcke the hälst vara kunna, som bruka borgare näring, skole och vara lika med andre våre undersåtar uti skatt, taxa, gästning och hvad annat, som förefalle kan, thet I och måge utaf dem fordra och utkräfje. Och ther som några kunde vara, som hade bekommit någon frihet af oss på sådane stadsens tunge oss till en behagelig tid, så står det icke till dem, huru länge de sådane friheter niute vele, utan till oss, huru länge vij, för våre och ricksens lägenheter skuld, them effterlåta kunne.

Till det sista, såsom I och klarligen gifve tillkänna, att the främmande, som med deras skiepp och gods besökie eder, blifva utaf våre tienare och andre tillbörligen öfverfaldne, så är sådant oss högeligen emot, och borde eder om sådane eder ärender och besvärninger gifve våre tillförordnade gode män och ståthållare samt andre våre befallningsmän tillkänne, att de sådant måtte afskaffe. Vij kunne och nu på denne tid intet annat gifve eder therpå till svar, utan ther som I härefter kunne några thermed beslå, att the uti så måtto bedrifve något öfvervåld, anten på eder eller the främmande, då skole I, hvar I elljest icke äre dem mächtige, therom gifva vår fougde tillkänna eller och våre trogne män och stådthållare, som ther närmast äre förhanden, och samt med dem sådant partie antasta och them samt theras sak, skrifteligen författat, hit till oss förskicka.

Thetta vij eder icke hafve velat förhålla, ther I och hafver eder effterrätta. Datum på vårt Kongl. slott Stockholm ut supra.

Johannes.

13. Svartsjö den 13 oktober 1584.

Johan III:s resolution öfver Helsingfors stads ingifna besvär rörande landsköp jämte bestämningar rörande orter och tider för frimarknaderna i Nyland.

Detta bref äfvensom alla längre fram publicerade akter, om hvilkas ursprung intet annat säges, äro hämtade ur Helsingfors stads arkiv.

Vij Johan then tredie p. p. giöre vitterligit, at effter det våre trogne undersåtare, menige borgerskapet, hafve ödmiukel. och klageligen gifvit tillkiänna om det stora landtkiöp, som der kring om Helsingfors, uti Nyland och Tafvasteland brukat blifver, icke allenast af adelen, fougder, skrifvare, våra egna tienare och främmande, utan och af en hop borgare i städerne, både Åbo, Refle, Helsingfors och Borgo, derigenom sedan menige borgerskapet, som sig gierna effter Sveriges lag och våre utgångne påbuds och förbuds bref vele förhålla, lider stort mehn och förfång i deras handel, såsom och vij offta derigenom uti tullen och andra våra rättigheter blifva försnällade, en part under det sken, at de bruka haffisket, föra och med sig kläde, iern och salt samt andre kiöpmans vahror, hvilka de ibland undersåtarne på landsbyggden och skiärgårdarna sälja och förbyta; derföre, på det at sådane ordning och landtkiöp måtte ena reso blifva afskaffat och hvar och en, som anten vill något kiöpa eller sälja, sökia till kiöpstäderna, så hafva vij uti detta vårt brefs krafft all olaglig handel och vandel och alt kiöp och säljande, som med vahror och kiöpmans gods skier utom staden eller stadgade och vissa marcknads platser och tider, skall vara häreffter alldeles aflyst. Och den dermed blifver beslagen, ehvad han är mera af adel, fougde, skrifvare, våre eller adelens tienare, främmande eller borgarne sielfve och deras drängar eller kiöpsvänner, då skall han böta oss 40 d:r för vårt förbuds öfverträdelse

och deröfver hafva förgiort och förvirckadt godset, som han i så måtto far med, till tvenne skiftes, en dehl under oss och cronan, den andra under staden och tredie dehlen honom, som godset först beslår, och de fattige till skiftes at niuta och behålla; hvarföre vij och härmed gifve borgerskapet uti förenämde Helsingfors fullkommeligit till stånd med ståthållarnes och vår fougdes och prophosses till hielp sådane landskiöpmän och qvarsättia eller eljest beslå dem eller deras gods, hvar de det finna kunna, hvad heller the tå ähre ifrån Åbo, Borgo, Refle eller andra kiöpstäder; det samma måge de andra giöra dem, som ifrån Helsingfors komma och bruka landskiöp, ehvar de dem finna kunna.

Dock på det at våra undersåter, menige man, som på landsbyggden boendes äre, icke måtte falla besvärligt och förhinderligt uti deras nähring altid at sökia till kiöpstäderna effter then del, som de behöfva kunna, så hafva vij nådeligen velat härmed stadfästa dess efftemämde frimarcknader för både städers inbyggare, så vähl Helsingfors som Borgo boerna, som är: till det första den marcknad, som uti Pyttis sochn vid lilla Abborfors om S:t Bartholomei tid stadgat är och åhrligen tillförene hållas plägar, tit och undersåterne uti halfva Perno sochn på förenemde tid med theras vahror komma skohle. Desslikes skall häreffter årligen blifva hållne twå frimarcknader uti Borgo stad, den ena visitavie Maria, den andra exaltavie Crucis, effter som vant varit hafver, och dess förutan inga kiöpeplatser hållas anten uti Svartsjön eller Kullo backen, icke eller vid lilla Pärno viken eller flere städs, utan bönderna i den andra halfva Pärno sockn må med deras vahror komma till Borgo kiöpstad på främmande marcknads tider.

Men hvad den frimarcknad tillkommer, som härtill hafver varit hållen om S:t Johannes Baptiste tid uti Sibbo

sochn, den vele vij här effter hafva lyst och stadgat på samma tid at hållas uti Helsingfors stad, och skola fördenskull förenemde Sibbo boer samt andre, som dit tillförene sökia pläga med deras kiöpslagan, begifva sig till förenemde Helsingfors, vid straff som föreskrifvit står, såsom vij och eljest hafve nådeligen effterlåtit förenemde Helsingfors stads inbyggiare, at de måge hafva en marcknad hos sig på Helge Tre Kongars dag.

Och till det sidsta, på det at undersåtarne uti Rasborgs lähn icke skola nödgas at drifva och bruka landskiöp, emedan där till förene ingen fri marcknad hafver varit, så hafve vij och uti detta brefs krafft velat stadga och skiffta en fri marcknad uti Esbo sochn vid Bobäck, åhrligen at hållas om S:t Michaelis tid, det undersåterne uti näst anliggande sochnar med deras kiöpslagan till förenemde tid sig måge veta at förfoga. Men utan förr förenemde marcknads tider skulle alla vara förplichtade at kiöpa och sälja uti städerne; hvar annors skier, då skall det räcknas dem för landskiöp och straffas, som förr är förtecknadt, och ändå tänckia till at fylla oss den tullen op igen, som derigenom blifver kronan afhändt och försnällat.

Vidare effter det vij och förnimma, at borgerskapet så vähl uti Helsingfors såsom Borgo kiöpstäder offta tillstädja de främmande, som till dem komma, at handla med adelen, präster och bönder, hvilka och uti sanningen intet annat är räcknandes före än landskiöp, derföre så vele vij och härmed hafva samma handel aldeles aflyst, och hvilcken thera af bönderna, som icke förmå at lösa the främmandes gods, då må den förvisa dem till nästa kiöpstad ifrån sig, ingalunda tillstädjandes någon främmande öfver sex veckor dag at blifva med theras gods uti städerna, så framt at den annars giör icke skall hafva förvärckadt privilegierne, och de främmande samt våra undersåter af lands-

byggden hafva förbrutit godset eller vahrorna och dertill 40 dahl., så offta det skier. Dock skall härmed icke vara dem af adelen eller andra våra undersåtar och tienare förbudit att bruka handel och vandel, hvar de vela sättia sig till at bo uti kiöp städerna och vara uti lika tunga med borgarne; icke skall heller något vårt frihets bref gälla för andra än dem, som borgare nähring icke bruka, utan den, som handlar, han skall och draga med staden.

Detta föreskrefne vij så hafve stadga låtit, hvilket vij också vele aldeles hafva obråtzligen hållit; dock oss förbehållit derutinnan effter lägenheterna att förändra, där hvar och en hafve sig fullkommeligen effterrätta.

Gifvit och skrifvit på vår hus Svartzöö ut supra uti vårt regiments tid på det sjuttende.

Under vårt Kongl. insegel

Johannes.

(L. S.)

14. Helsingfors den 3 juni 1594.

Borgerskapet klagar inför riksrådet öfver att de äro „komne till akters" och handeln håller på att afstanna på grund af den svåra konkurrensen med Borgåboarna. De anhålla därför att antingen få flytta öfver till Borgå eller att inbyggarena därstädes tvingas att komma till Helsingfors. Förnyadt besvär öfver landsköp anföres.

Ur „Städernas besvär".

Vår ödmiuche, vælvillige och tilbörlige tienist och hvadt annat gått vij kunne och förmå att å stadh komme skall Eder, Vælborne Herrer, alletijd till rade vara.

Æddle och Vælborne Herrer. Vij fatige mann, alle samptlignn, som byggie och boo i Helsingfors stadh, giffue Eder ödmiucheligen och vællvilligen tilkenne, dett vij haff:r giff:t alles vår Nådig:te Konung och Herre vår fatige undersåters annliggiande saaker och ærender tilkenne, som är: till dett förste, dett vij fatige mæn ære kompne till acters och iffrå vår handell och köpenskap för thesse ept:ne orsaaker skuld, att i Bårgo by för några åhr haff:r en håp löst parti och sælskap satt sigh nædh, the ther haffue hafft osz vår næring iffrå och vår gamble uttståndande gældh igenom theres handell och haffue i thesse nästh förledne åhr giordt Kongl:e Ma:tts och cronan ganska ringe aff samma theres handell, emott thenn beszværing, som vij fatige mænn i Helsingfors uthi thenne longlige feigde tijd aff K. M. skipsflotta och krigzfolck hafft haffue, uthan och ære fast mhere osz så væll som sig sielffue till stoor skada och förderff, i dett atthe tilstedie the fremmande stoor frijheet och vijlkor både udi köpande och sæliande, och ther till med lotte, the sigh åttnöije med thet kiöp, som the fremmande seittie them före, hvarföre och många, både hållender och andre, segle fram om vår stadh och till förb:de Bårge, effter dett atthe ther haffe sijnn egne vilkor. Dhertill med liggie och the lybböske ther åhr och dagh och handle både med borgare och bönder sosom innlendzske, hvilchet alt ær emot lagen och uttgongne mandater, så att dett ær osz fatige mæn mykit förnær, som hær i Helsingfors med gannska ringe mantall sittie för stoor gestning, fördzlor och annan tunge, som i thesse förlidne åhr haff:r förefallit och enn framdeles alltijd förrefalla vill, och skåle vara alletidt vædærrade både natt och dagh för krigzfolcket, som haffue reeszt till Reffle, Lijfflandh och Narff:n, och ellies the, som aff och ann haffue reeszt här i landet. Men förb:de Bårgo invonere, som endog ringare ære i mantalet en som

vij, haffue i förledne åhr sättie frij affsijdes utaff skipzleeden och aff ingen sådan tunge vetit. Så haff:e och under samma frijheet, som the hær till dagzs hafft haffe, några aff adelenn, som med them ther omkring boandes ære, bedriffuit enn stoor handell och ennu bedriffue, aff hvilchen handell the K. M. och cronan inthet uttgöre, uthan ær osz till allsomstörste skada och förderff.

Bedie vij förthenskuld ödmiucheligen och underdånligenn Eder, Åddle och Välborne Herrer, dett I ville thette vår höge ärende och saak taga i betenckiande och sedann dett begå hoosz vår nådige herre och konung med eder gåde herres välbetenckte rådh, att vij antingen måtte flyttie dijtt till Bårgo, ther våre föräldrar och enn part aff osz tilförenne haffue boodt och ther iffrå driffne vordne ære, eller och atthe motte komme till osz och sedan boo till samman uthi en stadh, effter then ene stadenn är thenn andre till mheen, på dett att aff the både arme städer motte sedann bliffua en godh stadh; men hvadt dette iche skier, tå motte vij, som boo i Helsingfors, teslikt nödges osz tå öff:r giff:e att boo ther.

Till dett andre giff:e vij och Eder, Åddle och Välborne Herrer, ödmiucheligen och välvilligen tilkenne, dett vij och lijde en stoor och dråpligh skade uthi vår köpenskap och handling igenom dett olagligh och otilbörligh landzköp, som hær i thenne landzorth bedriffues, så att ther ær nu inthet opszeende, uthan all man handle och köpslage, både präster, hoffmen sampt bönder, som och haff:e theres skip och skuthor gångande lijke som andre köpstadzmän, ther med the före handlingen utaff landet och till Räffle och annorstädz, osz fatige männ till enn stoor och dråplich skada. Bliffuer och tesligt K. M. och cronones toll ther igenom försnillat. Sammaledhs och hoffmennen tage aff bönderne theres borglegers parzeler alt uthi varor och vilie

icke upbäre sådanne parzeler, som them bör. Tesligt liggie och så Revelske och andre svenske köpszvenner aff städerne ther utt med sjösijdenn uthi oloffligh hampner och iche ens komme till städerne, dher the opköpa allehande varor, som the öffuer komme. Fördenskuld bekomme vij, som i städerne boo, platt lithen tillföringh; dherföre nödges osz fatige undersåter giffue K. M., vår aller nådigeste herre, och Eder, Åddle Herrar, dette klagligen tilkenne, på dett att denn oordning och olaglig landzköp motte bliffue en gongo aff skaffet; och så frampt dett bliffuer icke hær om annorlunde bestelt och handlet, att samma landzköp bliffuer affskaffet och förtagit, moste vij endeligen och visserligen öffuergiffne den staden, dher vij boo. Dette vij Eder, Välborne Herrer, ödmiucheligen och välvilligen iche kunnat förholle och beffale Eder, Åddle och Välborne Herrer, nu och altijd udi Gudz nådige skydt och beskerm ödmiucheligen och välvilligenn.

E. Åddle och Välborne Herrer alletidt
till vilie och tienisth, Borgmestare och rådh sampt
menige borgarskapet i Helsingfors.

A tergo: Helsingfors borgeres supplicatz till Richsenns Rådh (15) 94 den 3 Junij, upptaget aff h. Bengt Ribbingh tenn 12 Maij 94.

15. Stockholm den 30 juni 1594.

Konung Sigismund stadfäster Helsingfors stads privilegier och tillerkänner orten vissa nya rättigheter.

Vij Sigismundus p. p. giöre vetterligit, at effter det vi giärna se såsom ock uti alla måtto vele hielpa till alla våre trogne undersåters så väl yppares som ringares, hvar

effter sit stånd och vilckor, långliga gagn och välfärd, synnerligen här uti vårt arf rike Sverige, och våre trogne undersåter, borgmäster, råd och menigheten uti vår stad Helsingfors, hafva på det underdånigeste ödmiukeligast af oss begiärt, at vij deras gagn och långlige bistånd uti alla måtto nådeligen vete, och de privilegier och friheter, som Kongl. Maijst., höglåfl. i hugkommelse, vår älskelige kiäre och sahl. h:r fader, hvars siäl Gud evinnerligen hugsvale, dem undt och effterlåtit hafver med vårt kånungsliga bref stadfäste och bekrafftige så och med någre flere vilckor förbättra vill, så hafve vij af synnerlig gunst och nåde förbenämde Helsingfors inbyggares ödmiuka bön nådeligen hört. Och effter samma stads inbyggare hafva sig härtil troliga bevist emot vår salige kiäre h:r fader och Sveriges rike, såsom de oss och nu låfvat och tillsagt så ock med svoren ed sig förplicktadt hafva, at de och alle deras effterkommande Helsingfors stads inbyggare hereffter vele och skole vara oss och vår älskelige kiäre husfru den högvälb:ne fru Anna, Sveriges, Giöthes och Vendes drottning och born furstinna till Österrike uti bägges våre lifstid och sedan bägges våre till stundande mans arfvingar, som den alsmäcktige Gud nu häreffter varder förlänandes, hullde, trogne och uti alla måtto rättrådige, enär och hvar som hälst behöfvas kan, therföre hafve vij med vårt älskelige riks råd förbenämde Helsingfors stads privilegier öfversedt och, hvad som vi hafve förnummit af samma privilegier, förbenämde stads inbyggares effter denne tids lägenhet mäst för nöden och till allas deras förbättring tienligit vara, nödtårffteligen öfvervägit och uti detta vårt kånungslige brefs krafft stadfäste, effter som samma privilegier, i längden författade, hereffter följer.

Till det första skola förbenämde Helsingfors stads inbyggare låta med andre kiöpstads män uti siöstäderne i

vårt arf rike Sverige niuta bruka och drifva en fri kiöpmans handel.

Dernäst skola de och niuta, bruka och behålla til förbenämde stads inbyggares mullbete, fiskerie och andre nödtårfter två byar, som när staden ligga, neml:n Gumtäckt, deruti sex gårdar, och Fårsby, deruti fyra gårdar varit hafver, med dess ägor uti Ågellby, item Blåbärsholmen, Högeholmen, Sumpehålmen, Helsingefors fiärden så ock den del af fårssen, som ligger när staden, till qvarn ställe till stadsens behof, dock med sådana förord, at samma qvarn icke bygges till vårt och kronones laxefiskes mehn eller förfång.

Sammaledes effter det vij förnimme, at förbenämde Helsingfors och Borgo kiöpstäder icke kunna tillika blifva vid mackt, utan den ena förderfvar den andra, och deremot Helsingfors stad vara för seglasiet välbelägen såsom och för öfverskeppning till Revall, Narfven och Viborg, der Borgo stad ligger långt in ifrån stora skiepsleden, hvarföre och mera mackt derpå ligger, at förben:de Helsingfors kiöpstad måtte blifva vid mackt hållen och med tiden så byggas och förbättras, at och fiender der kunde skie motstånd, hvar omträngde; derföre så hafve vij med välbemälte vårt riks råds råde för gådt och nyttigt acktadt, at ingen seglatie häreffter skall skie, anten till eller ifrån fremmande, till eller ifrån förbenämde Borgo, utan de som der nu boendes äro eller framdeles komma till att boo och vele bruka seglatie till fremmande land, då skulle alla de begifva sig till Helsingfors, Viborg eller Åbo och sättia sig der ned at boo, niutandes med andre af borgerskapets lika frihet så väl med seglande som eljest uti kiöpslagan. Dersom och några fremmande effter denne dag komma til förbenämde Borgo med deras skiepp, skall dem alldeles vara förbudit der at lassa deras gods eller och något gods

dersammastädes inskeppa, utan alfvarligen tillsäijas, at de straxt begifva sig derifrån igien, anten till Helsingfors, Viborg eller andra våra städer, qvarblifvandes öfver sex væcker dag. När de nu således blifva tillsagde och varnade och giöra sedan deröfver, måge de då böta effter lagen och förre utgångne mandater. Då skall och härmed vara alla fremmande, deslikes och våre undersåter ifrån andre kiöpstäder här i Sverige, Finland eller Estland förbudit at hafva sin kiöpslagan, handel och vandel uti förbenemde Borgo; dock vele vij härmed hafva gillat och stadfäst för Helsingfors boerne de två marcknads tider, som årligen pläga vara uti Borgo, den ena om Visitavis Maria, den andra om Exaltavis Crucis. Och på det hähreffter det stora lands kiöp, som årligen blifver brukadt af våre undersåter, bönderne, som segla med deras skutor till Revall och föra dit icke allenast ved och fisk, utan och andra kiöpmans vahror, så skall nu härmed sådant vara förbudit och förbenämde bönder allenast tillstadt och efterlåtit at föra till förenämde Revall ved och fisk och intet yttermera, vid straff tillgiörandes. Sammaledes skall och vara förbudit dem, som ligga i haffiske, at bruka kiöpslagan med salt, kläde, jern och andre kiöpmans vahror oss och kronan till stor afsaknad uti tullen, utan och här effter blifva afskaffat och rätta lagstadgade kiöpstäder hållas och vara vidmakt, dock så at på det undersåterne, den menige man, icke dess mindre måtte bekomma den del, som de behöfva och uti deras nähring icke blifva förhindrade, i det de skulle altid söka till kiöpstäderne.

Så vele vij och härmed hafva stadfäst de marcknads platser och tider, som högbem:te vår salige, kiäre h:r fader tillförene med sitt öpne mandat stadgat, som äro: först de två för bem:te frimarcknader uti Borgo, sedan en fri marcknad uti lilla Abborfors uti Pyttis sokn om S:t Bartholo-

maii tid, hvilcken och eljest årligen tillförene dersammastädes altid hållas plägar; och deremot blifver aflagde de marcknader, som tillförne för några åhr hålles uti Svartziö, Kullo bäcken och Pärno viken, item en marknad uti Helsingfors stad om Johannes Baptista tid uti dens stad, som uti Sibbo sokn blef aflyst. Och den andre marcknaden hålles uti Helsingfors om Helge Tre Konge tid, som och för vandt varit haffver. Sammaledes skall och vara en fri marcknad uti Esbo sokn vid Brendebergs sund om Mårmässo tid och en fri marcknad vid Ingo kyrckia om S:t Mathei tid. Och deremot igien skulle undersåterne marcknads tiderne emellan föra deras vahror till nästa kiöpstäder och sällja dem, där borgare och fougder eller fogdeskriffvare och tiänare icke hafva mackt att slagga kiöpmans vahror under sig, ej heller håfmän och andre för deras bårgelähner och eljest hafva mackt at tvinga sig kiöpmans vahror till af undersåterne, såsom härtill skall mycket skiedt vara, utan alt lands och gårde kiöp vara aflyst såsom och härmed förbudit alla, som borgare rättighet icke utgiöra och stads tunga icke draga, at bruka någon kiöpslagan, vid krafft, som Sveriges lag förmäler, så och de öpne bref och mandater innehåller, som högstbem:de vår sahlige kiäre fader på det åhret (1)584 d. 13 october på Svartziö förbenämde Helsingfors stads inbyggare gifvit hafver, hvilcket vij härmed uti alla måtto vele hafva gillat och stadfäst.

Vidare effter vij hafve förnummit, at många sig nedsätta i Helsingfors kiöp stad och drifva sin handel och vandel, icke villiandes draga dereffter stadsens tunga, utan sittia der frie för alla stadsens utlagor, föregifvandes at de blifva brukade i riksens tienst, derigenom de, som stadsens tunga draga, skulle icke ringa försvagade vara, så vele vij häreffter sådant icke effterlåta, utan när någre åhlänningar

kunna komma på stadsens inbyggare, så skulle alla, som i staden boo, hielpa thertil, hvar effter sin handel och kiöpenskap, uti hvad stånd de hälst vara kunde, med mindre vij några personer synnerlig frihet med vårt öpne bref hafva effterlåtit eller hāreffter effterlåtandes varder.

Alla förbenämde privilegier skulle uti detta vårt öpne brefs krafft vid mackt hållne blifva, dock oss altid förbehållit samme privilegier at förändra och förbättra, när oss kan synas likast och nyttigt vara. Vij vele och härmed förbenämde Helsingfors inbyggare med alt det de äga, rörligit och orörligit, uti vår kånungsliga hägn, värn, frid och försvar tagit och annammat hafva för all orätt och öfvervåld, förbjudandes fördenskull alle, uti hvad stånd de hälst vara kunde, att de icke giöra eller tillfoga oftabenämde Helsingfors stads inbyggare häremot hinder eller förfång vid vår onåd och tillbörligit straff. Gifvit p. p. Stockholm ut supra.

Sigismundus.

(L. S.)

16. Helsingfors den 9 oktober 1596.

I anledning af en från Reval ingången uppmaning svara borgmästare och råd i Helsingfors, att de äro för ringa att kunna förbjuda bönderna i omnejden att handla, hvar desse det behaga. Själfva hade de ej i Reval uppköpt spannmål och försålt den åt holländarena; allt, som blifvit köpt, hade användts för eget behof. Handeln gick för öfrigt dåligt, ty Gud hade hårdeligen straffat landet med dyr tid.

Ingår i R. Hausens manuskriptsamling i statsarkivet.

17. **Åbo den 17 november 1599.**

Regerande arffursten, hertig Karl, utfärdar genom sina utsedde förtroendemän, Nils Bielke, Tomas Göransson och Lars Jönsson, ett protektionsbref för inbyggarena i Helsingfors. Borgerskapet, som fruktat ytterligare öfvervåld från krigsfolket „med rappande och sköflande", hade anhållit om ett skyddsbref.

Vij Carl p. p. giöre vitterligit, at effter vij för de finskas olagliga och otillbörliga handlingar skull, som de en tid lång hafva drifvit och för händer hafft, äre förordsakade vordne at begifva oss hit i landsändan med et antahl krigsfolck till at afskaffa deras okhristeliga regimente och komma landet till ro och stadga igen, så på det de oskyldige med de skyldige icke måge omgiälla, hvad som brutit är, utan de, som med späckt och effter lagen hafva lefvat och än lefva vele, måge blifva hägnade och försvarade och de öfrige tillbörligen straffade, så effter menige borgerskapet uti Helsingfors befruchta sig, at dem ännu ytterligare öfvervåld med rappande och sköflande skall varda tillfogat, derföre hafva de hafft deras bud hit till oss och ödmiukeligen bigiärat detta vårt nådiga försvarelse bref, det vij och dem för rättvisones skull icke hafva kunnat förvägra, utan nådigast tagit och annammat, som vij och nu härmed taga och annamma dem samtel. med hustru och barn, tienstefolck, gods och ägodelar, rörligit och orörligit, innan stads och utan, intet undantagandes, uti vårt förstel. hägn, värn, frid och försvar för all öfvervåld och orätt, dock lagligen tillrätta at svara, hvar någor hafver dem om någon dehl att tilltahla. Förbiude för den skull härmed alle, som oss med hörsamhet förplichtade äre, och särdeles vårt krigs folck, rytter och knechtar och andre, at tillfoga förenemde Hel-

singfors stads borgare eller någon den dehl, som dem tillhörer, häremot hinder eller förfång uti några måtto vid lifs straff tillgiörande; der hvar och en vet sig effterrätta. Af Åbo slått ut supra.

(L. S.)

Effter hans furstel. nådes befallning förseglat och underskrifvit af

Nils Bielke till Sahlstad. Thomas Jöranson. Lars Jönsson.

18. Nyköping den 27 juni 1600.

Helsingfors stads privilegier, utfärdade af regerande arffursten hertig Karl.

I något förkortad form först tryckta af J. E. Vaaranen i Handlingar upplysande Finlands historia, I, sid. 70.

Vij Carl p. p. giöre vetterligitt, att oss älskelige Sveriges rikes trogne undersåtare, borgmästare och rådmän samt menigheten i Helsingfors stad, hafve igenom deras utskickade bud oss uti underdånighet besökia låtit och ödmiukeligen begärat, att vij deras stads privilegier, och hvad af framledne konungar och regenter här i riket effterlåtet och bebrefvet är, nådigest confirmera och stadfästa vele och med yttermere staden till bästa gunsteligen betäncka och förmera. Så alldenstund de hafva sig uti framledne feide tid, som med ryssen stådt hafver, troligen och ärligen förhållit, både emot konung och deras fädernes land, och det samma låfvat och tillsagt sig altid häreffter emot oss och sitt fädernesland rättrådeligen göra vela, effter som de vela och kunna för Gud och oss till svars

vara, therföre hafve vij af synnerlig gunst och nåde undt och effterlåtit, såsom vij och nu med detta vårt öppne bref nådigast unne och effterlåte, för:de Helsingfors stads inbyggare alla de privilegier och friheter att niuta och behålla, som dem af fordom Sveriges konungar gifne och bebrefvade äro, hvarföre vij och härmed uti detta vårt brefs krafft stadfäste och bekräffthe för:de privilegier, att de dem nyttie, bruke och beholle måge everdeligen. Therhos hafve vij och gunsteligen betänckt dem med något yttermera, som vij hafve kunnat besinne effter denne tids lägenhet dem skole nyttige och tienlige vara, som är:

Till det första att effter borgerskapet der i staden hafve in till denne tid haft myckin besväring med deras skiepp, skutur och båtar, som dem altid äro blefne ifråntagne och brukade både af krigsfolcket och andre, så att de sielfva ingen nytta hafve haft af dem, therföre hafve vij nådigst effterlåtit, att för:de Helsingfors boer skole här effter fri och förskonade vara för alle forslor med deras skepp och skutor och ingen něget der till pliktig vara utan betalning, såsom och alle andre privilegier, med mindre en allmännelig hielp utaf hela landet beviljat vorde, till ricksens och deras egit bästa och försvar. Och då skall handlas dermed, såsom Sveriges lagbok utvisar, der så förmält varder, att ingen ny tunga skall läggas på allmogen utan god vilje — — dera fägnan, och då skulle tillnämnes af hoffmann och almogen, såsom lagboken thet vidare uttyder, hvarföre och när riksens lägenhet så fordrar och kräfjer och några skiepp eller skutor till riksens forslor behöfves, då skall med dem tillbörligen handlatt blifva om en skälig och viss hielp; men elljest skall dem, när de några skiepp åstad sände, en skälig frackt och redelig betalning gifven varda.

Dernäst, uppå det att staden någorledes må komma sig till sin mackt igen, hafve vij för den stora gästning

och betunga, som the utstådt hafve, gunsteligen undt och effterlåtit dem fyra åhrs frihet för den tax och alle de utlagor, som de årligen äre plicktige att utgöra, såsom och derhos nådigst effterlåtit dem accis fri för så mycket vin, miöd och öhl, som de sielfve af främmande land införa och i stadens källar varder lagt.

Till det tredie effter vij förnimme, att både adel, präster, håfmän, fougder, skrifvare, ländsmän, bönder och andre fare landet utöfver, gård ifrån gård, till att bedrifva lands kiöp och opkiöpa alla de varur, som de öfverkomma kunna, och sedan segla dermed åt Narfven, Refle och Tyskland, derigenom kronones rättighet och tull försnillat blifver och borgerskapet och staden sker stor skada och afsaknat i deras handel, derföre vele vij härmed alfvarligen förbudet hafve, det ingen, det vare sig ho det hälst vara kan, skall fördrista sig effter denna dag till at bruka någon handel eller kiöpskap uppå landsbygden eller segle med deras skutor till någon ort antingen med ved eller annat gods, med mindre han sig uti staden nedersättia vill och giöra stadsens rättighet. Der någon finnes, som här emot handlar, då skall han effter lagen hafva förbrutit godset, som han hafver med fare, och derutöfver bötha fyratjo marck för förbud. Härom skole fougderne samt med borgmästare haffua ett noga inseende, vid straff tillgiörandes.

Till det fierde vele vij och härmed alle främmande, som till för:de stad med deras varur lända, förbudit hafva att hafva någre öppne gatubodar och handla med alin, lod och qvintin tahl eller och drycker sällja med kannur eller stop emot lag och deras gifne privilegier, vid straff, som lag förmå, och der till fyratio mark för förbud och godsens förbrytelse. Uti lika måtto skall och alla främmande förbudit vara något gods att opskippa eller sällje, förr än the först hafve der om uppå tullhuset tillkänna gifvit, hvad och huru

mycket hvar hafver sitt skiepp lastat med, effter såsom uti vårt öppne, tryckte mandat, som om toll utgångit är, vidare förmäles, vid brott och straff fyratio mark och godsens förbrytelse, som förb:t är.

Till det femte: I för:de Helsingfors stad månge tompter hafva länge legat öde, som både adelen och andra tillhöra, der staden slätt ingen rättighet eller någon nytto utaf haft hafver. Derföre hafve vij nådigst effterlåtit och bevilljat, att så många gårdar och tompter, som der i staden finnes, som anten adelen, präster, fougder, skrifvere eller andre tillhöre, dem de sielfve icke besittia eller hafve boende folck uti, som hielpe till att göra någon rättighet till staden, dem skole de hafva mant att vederkännas under staden, doch med sådane besked, att först skall dem blifva tillsagt, som ägandene äro dertill, att de sådane gårder och tompter låte bygge och besittia med det folck, som hielpa till att draga stadsens tunga och rättighet, och att sådant sker innan år och dag. Men hvar dessförinnan för:de gårdar och tompter icke bygde och bosatte varde, då skole Borgmästare och råd låta upbiude dem effter lagen uppå Rådhuset; och sedan de således lagbudne och lagståndne äro, skola de hafva mackt att sällja dem någon borgare och innvånare i staden, som sielf sådane gård eller tompt besittia vill; och hvad de derföre bekomma till betalning, det skall höra staden enskilt till, och vare samma kiöp så fast och gilt, som det elljest af rätta äganden lagligen skedt vore. Det skall och häreffter vara aldeles förbudit och ingen borgare tillstädt att sällja sin gård eller tompt uti frelse eller någon annan än den, såsom vill draga stadsens tunga med borgarne; och der så kunde hända, någon borgare sin gård eller tompt förpanta eller sällja ville, då skall han först biuda sine nästa fränder, som i staden boendes äro, om de der finnas, eller sina medbor-

gare, hvar och icke, då hafver staden att verdere för:de gård och tompt och behålla den under staden och sedan sättia der någon in, såsom med staden och borgerskapet utgör skatt och skull, och staden taga deraf tompte öre; så skola och alla, inge undantagandes hvarcken af adel, fougder, skrifvare, ryttare och andre, som hafva deras gård och grund der i staden och bruka någon handel och vandel jämte vid borgarne, utan de, såsom sådant vela giöra, skulle utgöra all borgerlig plickt såsom andre borgare att hålla vacht, skott och hvad till kyrckiones och stadsens byggning behöfvas vill, effter som de hafva handel och näring till, och ingen vara derföre frikallad. Fördristar sig någon sådant motvilligen att förneka, varde tagen uti tillbörligit och lagligit straff, och det vare stadsens egen sak.

Vij vele och med detta vårt furstelige öpne bref taga och annamma för:de Helsingfors stads inbyggare, alle med hustrur, barn, gods och ägodelar, rörligit och orörligit innan stads och utan, uti vårt furstelige och ricksens hägn, beskärm och försvar, särdeles att freda och försvara dem för all öfverväld och orätt till lag och rätter. Förbiudandes fördenskull alle, uti hvad stånd de hälst vara kunne, särdeles de, som för vår skuld vele och skole giöra och låta, att tillfoga för:de Helsingfors stads inbyggare här emot hinder eller qvälje i någon måtto, vid vår onåde och tillbörlige straff. Datum ut supra.

Carolus.

19. Åbo den 11 januari 1602.

I det Karl IX utfärdar konfirmation på Borgå stads privilegier, afger han en förklaring hvarför han ej lyssnat till Helsingforsboarnas upprepade ansökningar om

ett ödeläggande af Borgå. Handelsområden för de rivaliserande städerna fixeras.

Tryckt af J. E. Vaaranen i Handlingar, I, sid. 217.

Vij Carl etc. göre vitterligitt, att ändock våre och Sverigis crones undersåther uthi Helsingefors haffve några resor opå åtskillige tijdher osz egenom theres utskickadhe besöchtt och flitigdt ahnhollet, att Borgo stadh måtthe aldeles ödeleggies och borgerskapett, som ther boo, tilsäijes, att the, som handell vele driffve, the skulle flyttie till Helsingefors och sättie sigh ther nidher, förmenandes sådant vare theres privilegier lickmätigdtt, såsom och ther hoos förmälendes, att hvar thett icke skedde, då bleffve them all handell uthi Helsingefors förtagen. Doch likväl, när man saken rätt betänkia vill, då ligger beggi städher icke hvar andre så när, att then eene kan vare then andre till meen och hinder, uthaan tehr altt olageligitt köp bleffve förtagett, och man ville sigh meere om godh ordningh ähn oordningh beflijthe så och afleggie all afvund och illvillie, då kunne icke allenest the bådhe städerne bliffve vijdh macht, uthan och väll flere uthi rijkett planthas och optages, såsom man seer uthi fremmande landh vare skedtt och ähn skeer.

Opå thett att all oenigheett, som beggie städher Borgo och Helsingefors ähr emellan, må bliffva förtagen och hvar vette, huru vidtt han handle skall, och then eene icke beklage sigh, att honom näringen och handelen af then andre bliffver ifrå tagen, så skall medh beggie städhernes handell så hollitt varda, som her effter fölier.

När the fyre marknadher, som uthi Borgo, Pyttis och Pernov om åhrett holles, ähre öffverståndne, hvilke Helsingefors boerne skall fridtt effterlathitt varde att besökie och ther brede vijdh Borgo stadz invånare att handle och vandle, såsom och thett samme skall Borgo boerne uthi Helsingefors uthi frij marknadhen stå öpett, då skall thett

vare them, som i Helsingefors boo, aldeles förbuditt någen handell om åhrett ytterligere öster om Borgo att driffve, såsom och the, som i Borgo boo, skole icke heller uthan laga marknadher nägett handle vester om Helsingefors, uthan hvadh såsom undersåtherne öster och vester om beggie städher haffve till att köpe och sälie, thett skole the göre uthi neste köpstadh och ingelunde drage then stadhen förbij, som nermare ligger. Vij vele och beggie städer till deste meere och bettre förkofringh hafve alfvarligen förbuditt och aflyst allt landköp, som bådhe Räffvels boer och andre driffve uth medh siösidhen och op i landett, så att hvem som ther med varder beslagen, då skall han effter lagen haffve förverkatt thett han handler medh och böthe ther öffver opå sine 40 *mꝛ*. Och effter att många her uthi landett boo, så väll bönder som andre, hvilke seglas bruke och handell och vandell driffve icke mindre ähn som någre borgere i städerne, derföre så skole fougdterne sägie them till, som skuthor och skip haffve och handell och vandell driffve vele, att the skole drage in i städerne antingen till Helsingefors eller Borgo och ther boo och vinne burskap och sedan bruke seglas, handell och vandell som andre borgare. Ty hvar annorlunde skeer och fougdterne antingen tilstädie eller see egenom fingren, thett sådantt landköp och oleglige handell bliffver driffvin, då skole the icke allenest effter lagen vare förfalne till 40 mark, så offta thett skeer, uthan och bliffve ther offvan opå för ohörsamheett tillbörligen straffadhe. — — — —

20. Helsingfors [utan angifvet år och datum].

Borgerskapet i Helsingfors klagar hos hans furstlige nåde (hertig Karl) och riksrådet öfver dryg taxering samt öfver det förfång kronotransporterna vållat ortens

skeppsfart. Vidare anhålles att den förfallna skolan blefve återupprättad. Stadens många svenskatalande barn kunde hvarken för fattigdoms skull eller det finska språket i Åbo begifva sig dit för att studera.

Ur samlingen „Städernas besvär".

Högborne Furste, Allernådigaste Herre medh samt edle och vällborne herrer af rijkzens råådh. Eders Furstlige Nådhe och vällborne herrer skall vår trooplichtighe tienst medh all ödmiuk höörsamheet och lydnå städes och alltijdh reedbogn vare, så lenghe vij lefve.

Eders Furstlighe Nådhes och vällborne herrers ringe och förarmedhe undersåter, vij samtlighe bårgerskap uthi Helsinghfors stadh, fooghe E:r Furstl. N:de och vällborne herrer uthj all underdånigheet ödmiukelig tillkenna vår usle och elendige stadz lägenheet och fatighdoom medh den ödmiuka och underdånigha tillförsicht, att E:s F:ge N:de och vällborne herrer ville taga vår arme stadz tillståndh uthi ett gunstigt audiens.

I förståne dett vij ähre för högt taxeradhe vårdne jempte Bårgå stadh, dän alldeles uthi bättre lägenheet ähr än som vij, så att een handlingh man i Bårgå mehre och fläre inkåmpst hafver änsom vår heele stadh. Oanseet vij hafve vår alldre nådig:te konungh och herres jenkningzbref emillan åss och Bårgå, hafve lijkväll här till dagz däss godheett inthet åttnuthit.

Till dett andre dett våre skuter och farkåster ähre igenom cronones fördzlår bårtha blefne och vij därigenom i stoor geldh och på obeståndh komme ähre, såsom och frachtz afbettreningen mästedels ennu tillbaka står.

Till dett trijdie om vij förmåtte förskaffe åss ett skepp, där medh vij uthom landz vår näringh hiemhempte kunne, att då dett måtte hafve een frij tasseringh för cronones fördzlår såsom och medh andre tributer och tull förskånthe

blifue; män medh våre skuthår (små och store) vele vij gerne giöre H:s K. Maij:t och cronon vår tillbörlige tienst.

Till dett fierdhe alldenstundh vår stadz scholstugu blifuer nu alldeles förfallen och öde, dän där tillförenne förmädelst H:s K. M:ts nådige privilegium floreredhe, hvilken nu ähr herifrå och till Aboo tranfereret, och effter här i stadhen så väll som på landett her åm kringh ähr en stoor hoop af unga barn, som hafua gått ingenium till att lära bokelige kånster och eij villia sigh till Åbo begifue för dett finske tungåmålet skuldh, uthan fast heller här uthi vår stadh för dett svänske språket skuld blifve vele, dee och medh tijdhen kunne tiene H. K. Maij:tt och cronan till behagh. Eij heller hafve vij rådh och förmögnheet af åss siellfue be:te schole vedh sijtt förre eller vedh macht hålle, för vår stoore armodh och fatigdoom skuldh, dän sigh förordsakatt hafuer af dee Räfuelskes arrendz missbruk och skinnerij, oss uthi månghe måttå väderfharen och tillskyndatt.

Om alt dette ähre vij till E:s F. N:de och välborne herrer på dett ödmiukeligheste och underdånigeste bönfalne, dett E:s F. N:de och vällborne herrer vele tage desse be:te vår förfalne stadz besvärs punchter uthi ett christeligh berömlighit och in plantat mildheetz betenkiendhe och åss medh någån nådigh förlindringh förskåna. Sådant varder Gudh dhän aldrehögste E. F. N:de och välborne herrer uthi all andeligh och tijmeligh måttå rijkelighn belönendes, dän vij E. F. N:de och vällborne herrer till all lyksaligh vällmåga på dett ödmiukeligste och underdåneligste befhalle etc.; och förventåm E. F. N:des och vällborne herrers gunstighe svar.

E:s F. N:des och vällb. h:rers ödmiuke, troo plichtighe och underdånighe undersåter uthi Helsingfårs stadh.

Bårgmästare och rådh samt gemene
man där samme städz.

21. Stockholm den 3 juli 1607.

Konung Karl IX:s privilegier för Helsingfors stad.

Efter en afskrift i stadens arkiv. Vaaranen har i Handlingar, II, sid. 303, publicerat privilegiebrefvet med ledning af en i riksarkivet i Stockholm befintlig afskrift, hvilken i språkligt och sakligt afseende företer vissa smärre olikheter.

Vij Carl den IX p. p. giöre vitterligit, att effter vår stad Helsingfors hafva haft deras utskickade nu i Upsala uppå vår krönings högtid och de med andre ricksens ständer på stadsens och deras egne vägnar hafva giordt oss deras frihets och trohets ed, såsom de hafva pliktige varit efter Sveriges lags lydelse, och hafve derbredevid underdåneligen af oss begiärdt, at vij såsom en rätt lagkrönter och regerande kånung vele confirmera deras stad och dem med desse privilegier, som dem af framfarne kånungar nådeligen hafva gifne och undte varit, och at vij samme privilegier än ytterligare förbättra vele; så effter det at de, som förenämt är, hafva giordt oss på stadsens vägnar så och för sig sielfva deras lifliga ed och dermed tillsagt oss, vår älskeliga kiära husfru och barn huldskap, troskap och manskap, derföre så hafve vij igien velat priviligera dem efter deras underdånige och ödmiuka begiäran med efterföljande friheter och privilegier:

Först och främst att vij vele hålla dem vid Guds klara, rena och saliggiörande ord, som är bygdt och hafver sitt fundament och grundval på den prophetiska och apostoliska skrifft, utan någon menniskias superstition och biläror.

Till det andra vele vij hålla dem vid Sveriges beskrefne lag.

Till det tridie vele vij hålla dem vid alla välfångna privilegier, som dem af framfarne kånungar gifne äro och i detta bref ytterligare skole häreffter formälte varda, som är: Till det första confirmere och stadfäste vij dem de pri-

vilegier, conditioner, vilckor och friheter, som den stormäcktigeste, högborne furste och herre herr Johan den 3:die p. p. Sveriges, Giöthes p. p. kånung, vår älskelige herr broder, cristel. åminnelse, dem gifvit, undt och efterlåtit hafver uti Stockholm uti augusti månad på det åhr, när man skref 1569, aldeles efter de articlar, clausuler och puncter, som sielfve privilegierne uti bokstafven innehålla och lyde.

Vij Johan den 3:die etc:ra. [Se sid. 19—21].

Vidare vele vij af gunst och nåde desse förenämde Helsingfors stads privilegier med effterföljande puncter och conditioner hafva förbättradt, såsom är:

Först hafve vij nådigast undt och efterlåtit dem, at de måge söka deras vanliga marcknads platser om åhret, såsom äro uti Borgo om sommaren Visitationis Mariæ och uti Pyttis i Abborfors om Bartholomæi tid.

Till det andra efter borgarene uti Helsingfors stad ödmiukeligen hafva beklagat sig utöfver de olagliga lands kiöp, som både de Revelske der drifva, som pläga draga dit utöfver åt haffiske och kiöpslaga där med allahanda kiöpmans vahror och gods, oss och kronan till skada och afsaknad uti tullen och förenämde Helsingfors stads inbyggare till förfång uti deras handel och nähring, såsom och bönderne, som segla till Revall och Narfven med ved och fisk, skulle under det sken föra ut allehanda vahror, icke allenast hvad som de sielfva äga, utan och håfmäns och andre bönders gods, så vele vij sådant olagligit lands kiöp hafva alfevarligen förbudit och aldeles afskaffat; och hvilcken som dermed beslås, at han brukar sådant lands kiöp, då skall vår fougde, borgmästare och råd i staden hafva mackt at taga ifrån dem alt det de hafva med at fara, och det skall vara förfallit halfparten till oss och halfparten till stadsens byggning.

Till det tredie vele vij härmed förordnat hafva, at efter som åffta hända plägar, at en hop främmande, som äro hålländare, tyskar, skåtter eller andre nationer, de komma hit in i riket och sätta sig ned i städerne och giöra deras borgare ed, bruka deras handel och vandel som invånarena och förkåfra sig och slå under sig stora ägodelar, och en part sedan, när de hafva ricktat sig så mycket de vela, återsäijer sin borgare ed op och draga så af landet och sätta sig uti fremmande städer igen och bruka de penningar, de här af landet fört hafva; derföre skall hvar och en, som bårgare vara vill och handel och vandel uti våre kiöpstäder bruka vill och synnerligen i vår stad Helsingfors, först, förän han till borgare antagen varder eller någon borgare ed giör, utlåfva at villja blifva der boendes uti alla sina lifsdagar. Hvad han det icke utlåfva vill, utan till biuder sig, medan han der handel och vandel drifva vill, bårgare rättighet at utgiöra, då skall det honom intet vara förbudit, när han sin ed aflagt hafver; och emedlertid han der besittiandes är, skall han vara oss, vår älskeliga kiära husfru och våre effterkommande hull, trogen och rättrådig, och sedan skall han niuta borgare rättighet lika med andra stadsens inbyggare. Men hvar sig så tilldraga kunde, at han sedan vill säga sin borgare ed up och sig sedan uti andra städer och platser at begifva, vare sig inrikes eller utrikes, der skall han först hembiuda staden eller någon besutten bårgare, och ingen annan, hus och grund, om han der något sådant tillförene hafft hafver. Hvar ingen vore, som sådant kiöpa ville, då skall staden effter mätismanna orden hus och grund till sig lösa, och tridingen af alla hans lösören, som der finnes i hus och giömmo hans, skall vara förfallit under staden. Om innom stadsens rå ej finnes något lösöre, utan han hafver dem hemligen utur staden undanstungit och utfördt, då hafva förgiordt under staden huus och grund utan någon

värdering, och hafve ingen, hvarcken han eller hans arfvingar, någonsin mackt det at qvällja. Fins skuld effter honom innom stads, som utur staden bårtfara vil, då skall all skuld först betalas af jord och lösöre innom stads, och ingen annan sedan kräfja, hvarefter som lag utvisar.

Till det fjerde så hafve vij och nådigast undt och effterlåtit, at *alla saköre, som i staden faller,* hon skall höra oss hälfften till och den andra *halfparten till staden,* och den skall vändas till *kyrckas, skolestugas, rådstugas och andre stadsens byggningar at hålla vid mackt.*

Till det femte så hafve vij nådigast effterlåtit dem till stadsens byggning och förbättring den tijonde penning af alt det arf, som i staden faller, så at hvar någon utom stads vore, som något arf anten i löst eller fast i staden tillfölle, och han icke sielf ville bo i staden på det huus eller tompt honom tillfallen vore, utan ville boo utom stads och föra lösören af staden, han skall gifva deraf först i löst och fast, som förbemält är, till staden var tijonde penning, och sedan skall han icke hafva mackt at sällja några, som utom bor, anten hus, jord eller tomt, som han i staden ärft hafver, utan vill han henne icke sielf besittia, då skulle de, som i staden boo, hafva mackt henne at lösa och behålla effter mätismanna ordom. Vill han och icke sällja henne dem heller sielf besittia, då skall samma huus, jord eller tomt vara förfallen under oss och staden, oss hälften och staden den andra halfparten.

Till det siette vele vij och härmed alfvarligen budit och befallat hafva, at vissa bryggare och bryggehus skola hållas i staden och icke hvar brygga, som han sielf vill, som här till skiedt är, utan de som dertill blifva satte, de skulle hafva för eld och våde skull deras bryggehus och portar utan om staden. Och af alt det öhl der brygges skall gifvas *en marck i accis* af hvar tunna, och der skulle sättias vissa män till,

som der hafver inseende med, at samma accis blifver rätt gifven, hvilcka penningar och skola komma oss *halfparten till* och *den andra halfpart till stadsens byggning,* och ingen skall vid poen och straff fördrista sig at hafva någon bryggestol uti sitt huus. De som och hålla bryggehusen uppe, de skola och låta hvar och en för redelig betalning brygga uti deras bryggehus. Icke skall heller vara efterlåtit, som härtills skiedt är, at finskt öhl skall skiänckas i alla vincklar och oloflige hus, utan der skall och sättias visse bårgare till, som öhlet i kanne tahl uttappa, och de skulle gifva af hvarje tunna de utmångla och utsälja oss en half marck och två öre staden till bryggningen.

Alle föreskrefne puncter och articlar biuda vij å vår kånungslige ämbetes vägnar och strängeligen befalle obråtzligen vid mackt at hållas. Vij vele och härmed förbenämde Helsingfors stads inbyggare med hustru, barn och legofålck samt gods och ägodelar, röligit och orörligit, innan stads och utan, uti vår kånungsliga hägn, värn, frid och försvar annammat hafva för all orätta och öfvervåld till lag och rätta. Förbiude fördenskull alle, uti hvad stånd de hälst vara kunna, särdeles de som för vår skull skola giöra och låta, förenämde Helsingfors stads inbyggare här emot hinder eller förfång i någon måtto giöra och tillfoga vid vår högsta onåde och tillbörligit straffe. Giffvit p. p. Stockholm. Ut supra.

Carolus.

(L. S.)

22. Helsingfors den 14 juli 1607.

I nedanstående „memorialsedel" anhåller borgerskapet genom välbördige sekreteraren Erik Elfsson, då denne den 14 juli 1607 besökte Helsingfors, att han ville

inför kungl. majestät anföra deras besvärspunkter rörande dryga tullafgifter, knektutskrifningen, de fattigas underhåll och ordnandet af djäknegången.

Ur „Städernas besvär". Af Vaaranen efter originalet i riksarkivet publiceradt i Handlingar, II, sid. 319.

1. Till thet första vara förfårdrare af gunst, thet vår allernådig:te Herre och Konungh af cristeligh infödde mildhet verdiges öffuer oss fattige förbarme och oss någorlunda haffue förskånat för then odregelige och svåra tollen, effter som H. K. M:tt teckes och synes af ynnest och nåde; förty vij fattige undersåther sittie i thenne feriestadh både vinter och sommar, ther igenom vij mistee och haffue mist vår skip, skutor och båthar medh alt tes tillbehör, och haffue ingen handlingh, uthan allena then tiera cappan. Här uppå förmode vij itt gunstigit svar.

2. Till thet andra åm knechteskrifningen besvära, förty vij fattige äre ganske ringe i mantalet och dagligen dagz bliffue förminskade för theres fattigdomar skull: en part hafua giffuit sigh till cronones tienst, en part blifuit bönder. Mestedelen af förnemste gårdar stå i öde, effter som alle rettsinnige väll vitterligitt ähr åm vår stadz lägenhet, att vij arme männ ähre blått förarmade och ähre till achters komne ifrå vår handlingh, förty thet, som bonden för een tijd haffuer af oss till bårgans tagit, han ähr nu så illa faren och utharmader, att han oss icke formå bettala.

3. Till thet tridie att forfordran åm vår skolmestares Marcj Casparij och fattiges underholdh, att the måtte blifuit försörgde lijka som högloflige framfarne konungar och helst vår egen nådige konung them undt och effterlathet haffuer af ynnest och nåde, att thet måtte blifua stadfestat.

4. Till thet fierde ähr vår ödmiuka begäran, att vij haffue een skoollstugu i vår stadh, och diekerna förmera sigh, thes Gudhj skee loff, och haffua ingen uppehälle, ther

med the kunna förestå sine studia, uthan haffua under skolan fhåt sochner, ther medh the kunne oppehålla sigh medh; och ähre utharmade sochnar, derföre att krijgzfolket falle mest till skips både af och an till Lijfflandh. Men så ähr der när oss liggiande sochnar: Bårgo och Perno, ifrå huilka sochnar the hafue dheris barn hoos oss i skolstugu, huilkkedh ähr them förtrötteligit och besverligitt, att the under Vijbårgz skoollstugu liggia, uthan myckitt heller villia hielpa till vår skollstugu, effter som dieknarnas klageskrifft vijdere förmäller.

Där oppå thesse för:ne punchter förmode och förvente vij ödmiukeligenn itt gunstigitt svar, och bidie E. V., Her Secretere, att E. V. ville vara oss fattige undersåther een gunstigh förfordrere. Vij tuert emott medh all ödmiukheet tacksamligenn som huar och een i synnerhet E. V. ödmiukeligen betacke och gerna förskylle vele, löntagandes aff then högste.

Bårgmestare och rådh sampt
then menige man i Helsingefors stadh,
ödmiukeligen till villie.

23. Helsingfors den 18 maj 1614.

Gustaf II Adolfs „försvarelse-bref" för borgerskapet i Helsingfors.

Vij Gustaf Adolph p. p. giöre vetterligit, att effter oss älskelige våre trogne undersåter och menige borgerskap uti Helsingfors hafver oss uti underdånighet besökt och klageligen gifvit tillkänna, hvad orätt med olaga gästningar och skiutsfärder som dem alla tider öfver hela året sker och öfvergår af dem, som resa landet igenom, besynnerligen af vårt eget krigsfolck, desslikes och att de icke hafva

niutet några fahrkoster, skiepp eller skuter, utan äro altid tagne uti cronones resor och derigenom borte blifne, dem till stor skada och fattigdom, ödmiukeligen fördenskull begärandes, att de hareffter för sådane öfvervåld, olaga gästning, skiutsfärder och annan tunge måtte blifve förskonade. Så på det att de hareffter icke måtte blifva med sådant besvärade, som man förnimmer härtill för mycket skedt är, derföre hafve vij gunsteligen gifvit och meddelt dem detta vårt försvarelsebref, uti hvilcket vij vele hafve taget och annammet, såsom vij och nu härmed och i detta vårt Kongl. öpne brefs kraft tage och annamme them, med hvad them tillkommer, löst och fast, under vårt Kungl:a hägn, frid, vähm och försvar, synnerl:n och särdeles till att freda och försvara dem för alle skiutsfärder, gästning eller annan tunge, som de härtill altför mycket med haff:r betungade varit; och skall ingen hafva mackt att lägga dem någen tunga eller gästning uppå, icke heller taga deras skutor och båtar dem ifrå, med mindre de först hafve vårt eller våre ståthållares bref och befallning deruppå; och ändock der så befalt blifver, skall den fracht och betalning igen tillställas. Förbiude härmed alle och särdeles de, som för vår skuld vele och skole giöra och låta, att tillfoga dem häremot i någon måtto hinder eller förfång vid vårt Kongl. straff tillgörandes. Af Helsingfors den 18 Maii åhr 1614.

Gustaf Adolph.

24. Helsingfors den 18 maj 1614.

Gustaf II Adolf beviljar borgerskapet i Helsingfors under år 1614 rätt att fritt idka utrikes handel.

Vij Gustaf Adolph p. p. göre vitterligit, att ändoch nu uppå sidsthollne riksdag i Örebro af oss och vårt

elskelige riks råd så väl som af menige ständer beviljadt och samtyckt blef, att främmande skulle alldeles förbudet vara till att bruka deras handel eller med deras skepp besöka de små städerna, ibland hvilcka städer och Helsingfors namngifven är, och allena borgerskapet och innevånarena med deras egne skepp skola fria och efterlåtne vara att segla åt främmande städer och bruka deras handel; likväl effter denna stadsens borgare nu allaredan uppå denna sommar äro af främmande köpmän och deras skepp besökte, förvänta ock ännu flera, som dem besöka vilja, hafva de uti underdånighet med deras supplication oss besökt och ödmjukeligen begärat, att vij ännu nådigst ville tillåta, att de deras frie handel med de främmande bruka måge. Så hafve vij deras begäran i så måtto nådigst ansedt, att vij gunsteligen hafve effterlåtit, såsom vij ock nu med detta vårt öpne bref unne och efterlåte dem, att de detta år ock till vidare besked måge hafva och bruka deras frie handel med de främmande och utländske, som dem besökandes varda. Förbiude för den skull alle p. Datum ut supra.

Gustaf Adolph.

25. Borgå den 20 maj 1614.

Öppet bref för Helsingfors borgare att årligen den 1 september hålla frimarknad i Tarkarre (Turkhautta) by i Tavastland.

Vij Gustaf Adolph p. göre vitterligit, att våre trogne undersåtare, borgmästare och råd samt gemene borgerskap uti Helsingfors stad, hafver oss besökt och ödmjukeligen begärat, att vi gunstelige vele unna och effterlåta en egen

fri marknad uti Tavasteland, effter deras stad blifver alldeles för armad, så framt icke något medel brukas dem till upprättelse; så hafve vi deras begäran i så måtto nådigst ansedt och gunsteligen effterlåtit, såsom vi ock nu med detta vårt öppne bref unne och effterlåte, att de till vidare besked måge årligen hafva och holla deras egen fri marknad uti Tarkare by i Janakala sockn i Tavastland uppå d. 1 septembris. Och skole inga städers invånare vara effterlåtit samma marcknader att besöka eller deras handel och vandel dertill att drifva, utan allena bemälte Helsingfors borgare vid tillbörligit straff tillgörandes. Der våre stadthollare och befallningsmän så ock alle andre vele sig effterrätta. Datum ut supra.

Gustaf Adolph.

26. Helsingfors, antagligen i slutet af maj 1614.

Borgmästare och råd beklaga sig å stadens vägnar öfver intrång i skeppsfarten, vållad genom forsling af kronofrakter, samt anhålla om några års frihet från tullafgifter och accis. Uttalas hoppet att stadens frimarknad i Turkhautta by i Janakkala ej måtte störas genom att åt Borgåboarna beviljades en frimarknad i Hollola. Nöden bland hospitalshjonen.

Ur „Städernas besvär".

Allernådigeste Konungh och Herre. Eders K. M:tts ringe undersåther, vij samptlige bårgerskapet af Helsingfors, gifue Eders K. M:tt uthi all underdånigheett ganska ödmiuckeligenn tillkänna, dett vij fattige mhänn, som boo uthi denne arme ferie stadh, måste iemligen, såsom vij thess plichtige ähre, medh våre ringe faarkåster fhöra cro-

nones fördzlår och derigenom mykitt förhindrade bliffue i vår näringz socknn. Bidhit Eders K. M:tt i all underdånigheet ödmiuckeligenn, det Eders K. M:tt ville nådigest effterlåtha till åss dhe fremmandes seglatie, effter vij medh våre faarkåster icke kunne besöckia fremmandhe städher för ordsaker, såm förb:te är.

Thärnäst, Allernådigeste Konungh och Herre, effter vij fattige mhänn blifue genom oendeligh tilsöckningar mykitt betungadhe med skiutzfärder och gestninger bådhe till lands och vatnn, framför andre städer i Finlandh, bidhie vij Eders K. M:tt uthi all underdånigheet ödmiuckeligen, thet Eders K. M:tt aff christeliga medfödda mildheet nådigest åss tilhielp komma ville medh någre åhrs frijheeter phå tull och accijs, att vij sålunda kundhe komma åss någått fhöre igenn.

Vijdere betacke vij Eders K. M:tt phå dett underdånigligeste, dett E. K. M:tt hafuer aff gunst och nådhe undt och effterlåthit åss een frij marcknadt i Turckhautta. Och medan vij förnimme, dett bågerskapedt i Bårgå ville trengie åss derifrå och ähre tilsinnes begäre aff E. K. M:tt een marcknadt i Hållåla, der medh dhe vår marcknat i för:de Turckhautta kunne förderfua, oansedt dhe nogsampt åss trengdt hafua ifrå alle våhr förre marcknader och boo uthi vår beste förre nuttne näringz bygd, bidie vij Eders K. M:tt phå dett underdånigeste ganska ödmiuckeligen, thet Eders K. M:tt alranådigest ville latha åss obehindrett niuthe försk:ne marcknadh, såsåm och thet E. K. M:tt ville latha förbiude alle olaglige handlare, såm medh fremmandes penningar driffue landzköp och således förderfue våre marcknatt. Såsåm och der E. K. M:tt så synttes, bidie vij E. K. M:tt uthi all underdånighet, dett begge städer, såm är Helsingfors och Bårgå, måtte komma under een tunga, såm höglåfligh i åminnelse konungh Gustaff thet fordåm

stadgade och ähmade, phå dett iche bodhe städerne måtte förderfuade blifue.

Effter dett, Allernådigeste Konungh och Herre, vij fattige mhän ähre förhögdt taxeradhe medh seneste phålagde tax till dhe cronones köpmäns affbittalningh, der vij ähre taxeradhe till 134 dal:r och våhre grannar i Bårgå til 54 dal:r, oansedt dhe ähre högre bådhe i manttaledt och i handelen; iche thes mindre hafue vij effter vår ringe förmögenheett uttgiordt 90 dal:r, bidhie Eders K. M:tt uthi all underdånighett, att vij medh de 90 dal:r måtte blifua förskånadt. I lijke måtte gifue vij E. K. M:tt underdåneligen tillkänna, att the fattige, såm här i håspitaledt ähre, lijdhe (thet Gudh bettre) stoor hunger och svelt; ordsakenn att the spithelskes mantaal föröckes och den deell, såm dem aff framlidne konungar nådeligen undt och effterlathet är, blifuer åhrligen afkårthet och een deels af fougtterne förhållidt. Bidie vij E. K. M:tt, det E. K. M:tt ville och dem till dett beste nådeligen ihoghkomme. Deremott vele vij, dess vij och förplichtade ähre, så lenge vij leffue, att vahre E. K. M:tt för fattige, trogne, lijdhe och rättrådige undersåther, så sant åss Gudh hielpe, uthi hvilckens milde beskerm till långvarigt, sundt och rooligit regementte E. K. M:tt vij samptlige phå dett underdånigeste ödmiuckeligen altijdh befale. Förventtandes här opå uthi all underdånigheett E. K. M:tts nådige och gunstige svar.

E. K. M:tts
ödmiucke, underdånige, hulle, trooplichtige,
skattskyllige undersåther, samphtlige Bårgmestare
och rådh medh dess meenige man
i Helsingfors stadh.

I Oxenstiernska samlingen ingår ett lika lydande bref, ställdt till rikskanslern. Däri anhålles att Axel Oxenstierna benäget ville förorda Helsingfors stads ansökning.

27. Tjusterby den 24 maj 1614.

Gustaf II Adolf beviljar borgerskapet i Helsingfors rätt att tillsvidare idka fri utrikeshandel samt afstår från kronans tull- och accisafgifter för år 1614.

Vij Gustaf Adolph p. p. giöre vetterligit, att vij uppå sisthållne ricksdag i Örebro med Sveriges rikes ständer som vederbör samt och vårt älskelige ricks råd hafve låtit giöre en handlings ordning och stadga, hvar effter vij vele, att handelen uti alle städer öfver hela riket skall hållen vara, hvilcken stadga menige ständer därsammastädes är publiceret och aldeles vedertagne, nemligen att främmande skall aldeles förbudit vara till att bruka deras handel eller med deras skepp besökia de små städerne i riket, effter som samma stadga, som af trycket utgången är, vidare utvisar.

Så effter Helsingfors stad ibland andre små städer namngifven är, och allena borgerskapet i samma små städer med deres egne skepp skall effter låtit vara att segla åt främmande städer och bruke deras handel och icke främmande till dem; likväl hafva förbe:te Helsingfors borgare på det underdånigast oss besökt och ödmiukeligen begärat, att dem måtte effterlåtit vara denne sommar att bruka deras handel med främmande, hälst effter främmande allaredan är till deras stad ankomme, såsom och derhos gifvit deras armod och store oförmögenhet tillkänne och i underdånighet begärat vara förskonte uppå deras toll, så framt deras stad skall blifva vid mackt hållen, alldenstund de sielfve inga skiepp hafve. Vij hafve för den skull deras begäran nådigst ansedt och gunsteligen undt och effterlåtit, såsom vij och nu med detta vårt öppe bref unne och effter låte them, att de detta år och till vidare besked måge hafva och bruka deras frie handel med de främmande och

utländske, som dem besökandes varde, effter som de härtill gordt hafve. Såsom och i lika måtto unne och efterlåte dem, att de all den toll och acciis, som denne sommar uti deras stad faller, niuta och behålla måge, så väl af främmande som af dem sielfve. Doch skola de vara förtänckte derföre att kiöpa sig skiepp till stadsens bäste, som de sedan kunne segla och bruka västfart. Förbiude förden skull härmed alle, som för vår skull skole giöra och låta, att tillfoga dem här emot hinder eller förfång i någon måtto. Der vårt cammar råd, cammererare, fougder och alle andre vete sig effterrätta. Datum ut supra.

Gustaf Adolph.

28. Helsingfors den 8 februari 1616.

Under rubriken „Helsingfors stads afsked (besked) angående innevånarenas handel" ger Gustaf II Adolf sin tillåtelse, att främmande under tvenne år få idka skeppsfart och handel på Helsingfors, och, när denna tid utlupit, skulle vidare besked gifvas. Handelsordinantiens stadgar inskärpas. Borgmästare och råd uppmanas att tillse, det skräddare, skomakare, skinnare, guldsmeder m. fl. handtverkare drifva sin näring i staden och betjäna allmänheten.

Vij Gustaf Adolph p. p. giöre vitterligit, att våre tro undersåter och borgare uti Helsingfors stad hafve sig underdånigst hos oss genom deras till detta mötet utskickade besvärat, att de mycken afsaknad och förfång uti deras handel känne, i det att de med sine egne skiepp icke förmå att segla utländes och inhålla sådane varur, som dem och

landet kunna nyttiga vara. Ej eller måge de främmande komma intill dem och göra undsättning med sådane varor, som nödige behöfves, såsom och att månge både ifrån Refle, Narfven och annorstädes komma uti skärgårdarne, som under staden ligga och förbudne hamnar äro, och uppkiöpa der hvad de öfverkomma, tagandes således bergningen ifrån dem. Ödmiukeligen fördenskull af oss begärandes, att dem främmandom må effterlåtas att segla och komma till deras stad och att alle lands kiöp och elljest det, som i förbudne hamnar drifves, måtte afskaffas, på det de således obehindrat måtte igennom en loflig och fri kiöpenskap tilltaga uti handelen och deras dageliga näring. Så hafve vij deras ödmiuke begäran nådigst ansedt och der uppå förklarat, som effterföljer:

Först effter vij förnimme, att våre borgare i Helsingfors stad mycket förblottat och försvagat äro på skutor och skepp, så att de på någon tid tillgörandes icke förmode sig kunna göra någon resa åt Tyskland effter de varur, som de och landet behöfva kunna, och vij likväl gerna vele, att landet måtte med allahanda nödtorftige varur vara försörgd, såsom och att borgares handel der i staden måtte altid gå för sig, derföre så hafve vij, på deras ödmiuke anhållning, effterlåtit, att de främmande må på tu års tid tillgörandes segla på Helsingfors och der med invånarne deras varur förbyta. Der med vår tollnär dersammastädes ett flitigt inseende hafva skall, så att oss och kronan deraf giörs ricktig tull och accijss och i någon måtto icke sker för när. Men sedan de tu åren förlupne äro, då vele vij oss vidare der uppå förklara, effter som vij förnimme det vara stadsens invånare till nytto eller ej.

Sedan, alldenstund vij och förnimme, att de, som sökia olagliga hamner, kiöpe up der boskap, smör och talg, fisk och annadt, af hvilcka perzelar de hvarcken oss på

vår tull eller staden någon rättighet göre, derigenom stadsens invånare förtages deras näring och vandel, och således varda de på oförmögenhet kommandes, det vij ingalunda vele, och för den skull, medan på den handel emot vår ordinantzie är, så vele vij strängeligen härmed förbudit hafva, att ingen här effter fördriste sig till att sökie oloflige hamnar, utan rätta sig uti sin handel effter vår handels ordinantie, så att, der de något kiöpa eller sälja vele, då göra det uti stads och loflige hamnar med borgerskapet. Hvar annorlunda sker, och vårt borgerskap uti Helsingfors stad beslå någon, som det giöre, då tillstå vij dem att antasta deras gods, hvad de då medfare, och effter föregången dom det till sin egen stads bästa, på en god räckenskap använda, så att de kunna giöra reda derföre, när så behöfves kan. Och skall våre statthållare samt fougden derutöff:r giöra borgerskapet bistånd uti detta fallet, der de icke sielf kunne komma till rätta med saken.

Till det tredie och yttersta så vele vij och borgmästare och råd härmed förmant hafva, att de nu i tid förordne allahanda nödtorftige ämbetsmän i staden, så att den vägfarande icke hafver orsak att klaga och andre, som i staden bo eller på landet, kunna få, enär anträngér, det de behöfva. Och äro desse besynnerligen effterskrefne: skräddare, skomakare, skinnare, klen- och grofsmeder, snickare, månglare och andre, svarfvare, gullsmeder, bagare, kiöttmånglare, slaktare, som i alla städer nödige äro. Så framt sådant icke sker, då skole borgmästare och råd veta, att de oss framdeles derföre svara skola, att staden genom deras försummelse nedfaller och ingen god ordning hålles vid mackt. Der och alle veta sig effterrätta. Datum ut supra.

Gustaf Adolph.

29. Helsingfors, odateradt bref från Gustaf II Adolfs tid.

Borgerskapet i Helsingfors anhåller hos konungen om tillstånd att för stadskällarens behof tullfritt få inhämta fyra oxhufvud rödt vin.[1])

Ur „Städernas besvär".

Stormächtige Konungh aller Nådigeste Härre. Eders Kunglige Majestett underdånige, troplicttige undersåttare, Borgemästare och rådh medh gemene borgerskapett i Helsingfors, begäre underdånigast, att Kunglige Maijestett medh nåde uptager denne suplication.

Eders Kunglige Maijestätt hembäre vij ödmiuck tacksamhett för den stora omvårdna och nådh, som Eders Kunglige Maijestett alltidh till oss sinne undersåttare dragitt hafuer. Såsom Kunglige Maijestätt hafuer nådigast täcktss att effter låtta denne staden att införskriffua någre slagss främmande dricker till stadz kiällarenss behoff frij för tull och accis, och i samma frijhett ähr intett om någott rött vin nämtt, begäress fördenskull i all som största underdånighett, att Kunglig Majestett behagade än nu oss effterlåtta tull frij införskriffua till stadz kiällarenss behoff en fyra oxhöff rött vijn. Förvänter i all som största underdånighett Eders Kunglige Maijestettss nådige svar.

Ederss Kunglige Maijestetz troplictige undersåtare,
Borgemestare och rådh samptt gemene
borgerskapet i Helsingeforss.

---

[1]) År 1616 den 16 maj beviljades åt Åbo källarefrihet.

30. Uppsala den 19 oktober 1617.

Gustaf II Adolf tager borgarena i Helsingfors i sitt konungsliga försvar gent emot det öfverklagade våld, som kronans ämbetsmän och andra på genomresa i staden föröfvat.

Vij Gustaf Adolph p. p. giöre vitterligit, att våre trogne undersåter, borgerskapet uti Helsingfors stad, hafve genom sin utskickade låtit hos oss anhålla och ödmiukeligen tillkänna gifvit, att dem vederfars och tillfogas af våre och andres tienare, som af och an derigenom förresa, stor öfver våld och orätt, i det att de pocke och snårcke dem öfver hufvudet och nedsättie och hote dem der åfvan uppå med hugg och slag och all annan motvillighet, som de af de vägfarande dem tillbiudes. Orsaken är, att de sådant uti en hast och strax, när sådant sker, icke kunne komma till att låta ståthållaren sådant vetta och honom sin nöd tillkänna gifva, effter han dagel:n och altid icke får så lägenhet och blifva hos den, som det sig bör. Hvarföre hafve de af oss ödmiukeligen begäratt, att vij vele taga dem uti vår konungslige hägn, frid och försvar för all öfvervåld och orätt, hvilcket vij för rättvisans skuld så och uppå vårt höge kall och embets vägne icke hafve velat förvägre, utan här med och uti detta vårt öpne brefs kraft nådigast meddela låte. Och fördenskull tage och annamme dem med hustru och barn, hem och gods, rörligit och orörligit under vår konungsl. hägn, värn, frid och försvar för alle dem, som dem något orätt tillbiude att vela tillfoga. Der alle de, som för vår skuld vele och skole giöre och låta, vette sig effterrätta, icke tillfogandes dem något häremot hinder eller meen i någon måtto, vid vår konungsl. hämd och högsta vrede och onåde tillgiörandes. Ut supra.

Gustaf Adolph.

31. Uppsala den 24 oktober 1617.

Konfirmation på Helsingfors stads privilegier.

Vij Gustaf Adolph p. p. giöre vitterligit, att effter våre trogne undersåter, borgmästare och råd ifrån Helsingfors stad, hafve varit här hos oss och ödmiukeligen begärt confirmation på deras privilegier, och tiden är för kort, att man icke hafver lägenhet dem igenom se, derföre vele vij denne gång så vidt dem confirmeret hafva, att vij dem vid deras välfångne och af framfarne konungar gifne privilegier aldeles effter deras rätta innehold, så vidt de icke äro emot vår gjorde handels ordinantie, som nu på denna riksdag öfversedd, förbättradt och vedertagit hållit hafver, till dess vij framdeles dem kunne öfversi och effter thens lägenhet förbättre. Förbiude härmed alle att giöra dem deremot något intrång, hinder eller förfång i någon måtto. Af Upsala ut supra.

Gustaf Adolph.

32. Stockholm den 7 juli 1618.

Kungligt bref rörande upprätthållandet af skolan i Helsingfors äfvensom förordnande om hvilka socknar med hänsyn till djäknegången skulle läggas under sagda skola.

Efter en afskrift i stadens arkiv. — I M. Aklanders arbete „Skolverket inom forna Viborgs och nuvarande Borgå stift" ingår ock detta bref, sid. 182, men här anges dess datum orätt den 17 juli 1618.

Vij Gustaf Adolph p. p. giöre vitterligit, huruledes våre undersåter, borgerskapet i Helsingfors så väl som magister Mich. Johannis Savonius, designatus rector där samma-

städes, hafva af oss i underdånighet låtit förnimma om några sochnar, som till förbemälte stads skolestuga af ålder till unga personers studiers befordran lydt och legat hafva, och äre af biskoppen och capitularibus i Åbo ifrån scholan afhände och under Åbo schol stugu lagdt, förnemligast igenom det tillfället, at ingen biskop på någon tid tillgiörandes i Viborg varit hafver, som om den scholans välstånd och promotion sig beflitat eller omsårg dragit hafver; så all den stund offta bemälte schole stugu icke kan mistas eller ödeläggas, dels för det at denne mit i landet är belägen, så vähl som och at det eljest långt emellan Åbo och Viborg är, så att den menige man icke så råd och tillfälle hafver deras barn så fierran handers ifrån sig uppehålla och föda. Eljest med så förnimme vij, at tillförene månge skickelige och nyttige personer af den scholan komne äro, såsom ock det samma än ytterligare är at förmode och nu särdeles för det svenska språkets skull.

Derföre vele vij af konungslig macht och myndighet åffte bemälte Helsingfors schola således stadgat hafva, at effterskrefne sochnar, som äro Helsing, Esbo, Sibbo, Kyrckslätt, skole under Helsingfors schola lyda samt med Vichtis, Janakala, Siundo, Ingo, Storloijo, Lampis och Hauho. Härutinnan dock vår biskopp och honom hans rättighet skall oförkränckt vara förb:e hållen, så vidt visitationem och ordinationem belangar; men Helsingfors dieknar skola åhrligen häreffter evärdel. uti föreskrefne sochnar den vanliga almosan samla och utan någons hinder eller förfång upbära, effter det at under Åbo och Viborgs scholan dem förutan socknar nog äre, hvilka till äfventyrs offta mångom confereres, som dock fädernes landet i längden hvarcken i en eller annan måtto nyttige blifva.

Förbiude vij för den skull härmed alle, särdeles scholemästarne i Åbo, at giöra Helsingfors stad häremot hinder

eller förfång nu eller tillkommande tider, så kiärt hvarjom och enom är vår hämd och onåde at undvika; där sig alle hafve at effterrätta. Datum Stockholm ut supra.

Gustavus Adolphus.
(L. S.)

33. Stockholm den 7 juli 1621.

Med anledning däraf att stadens utskickade vid riksdagen i Stockholm 1621 anfört klagomål öfver att Helsingfors blifvit högre taxeradt än det bättre situerade Borgå (129 daler mot 90 daler), tillkännager Gustaf II Adolf, att Helsingfors år 1622 skall erlägga 80 daler och Borgå 130 daler (i månads- och skjutsfärdspenningar för krigsändamål). För innevarande år beviljades ingen ändring i beloppet.

Vij Gustaf Adolph p. p. p. göre vitterligitt, att våre trogne undersåther, borgerskapet ifrån Helsingfors, hafve genom sine utskickade hit till ricksdagen uti underdånighet besvärat sig deröfver, att de äro för högt taxerade fram för Borgo stad, som är uti bättre lägenhet i handelen, och andre lägenheter fram för Helsingforss stad är, i det dem är pålagt att utgifva i tax 129 d:r och Borgo stad icke mehr än 90 d:r, ödmiukeligen för denskull begärandes någon lindring uppå taxen. Och alldenstund vij väl vete, att Borgo är uti bättre lägenhet än som Helsingfors, så hafve vij deras begäran uti så måtto nådigst ansedt och således gunsteligen förordnat, att be:te Helsingfors stad skall gifva årligen häreffter i taxa 80 d:r och Borgo stad 130. Men för detta året skole bägge städerne blifva vid den taxering, som förr

pålagd är, och sedan utgöra hvar stad så mycket, som vij dem emellan hafva jämcka låtet. Der vår skattmästare p. p. Actum ut supra.

Gustaf Adolph.

34. Helsingfors den 7 februari 1626.

Resolution på Helsingfors stads ansökning om en torgdag i hvarje vecka.

Vij Gustav Adolph p. p. giöre vitterligit, at effter våre tro undersåter och borgare i Helsingfors stad sig besvära, det ringa tillförsel dijt utaf undersåterne där i lähnet giöres, så at de för dess skuld icke kunna bekomma på torget till kiöps, hvad de till deras nähring och uppehälle utaf nöden hafva, derföre at de tillförene inga vissa tårgdagar hafft hafva, på hvilka allmogen kunde komma med deras vahror och dem både sig och borgerskapet tillgodo der föryttra, ödmiukeligen af oss begiärandes, at vij nådigst ville tillåta dem en viss tårgdag i hvar vecka. Så, på det alt det skadeliga landskiöp, som drifves, måtte afskaffas, och allmogen med sitt egit så vähl som städernes gagn förorsakas at besöka rätta kiöpmanna och handlings platser, hafve vij deras ödmiuka begiäran nådigast ansedt och effterlåtit, såsom vij och nu med detta vårt öpna bref dem nådigst effterlåte, at de alla veckor lögerdag till torgdag hafva, med och uplåtandes allmogen och alle andre på samma dag en frij vecko marcknad och torgdag, den at sökia med allehanda ätande vahror, husgeråd, käril och hvad allmogen kan hafva med at fahra. Befalla förden skull våra undersåter der i lähnet, at de för:de torgdag alla veckor besökia

och uplåta borgarne hvad gods och vahror de dit föra kunna, hvilka sedan skulle vara förtänckte at förskaffa dem till kiöps, hvad de till sitt och landsens behof behöfva kunna och begiära. Och vele vij dem alle, som förläningar hafva, härmed förbudit hafva, medan vij intet lands kiöp lida vele, at de icke förneka eller förvägra sina bönder at föra sine vahror till för:de torgdag och dem de sig och borgerskapet till gagn förbyta. Hvar annorlunda sker, då gifve vij staden macht at angripa godset och det effter ransakning och dom at behålla och använda till stadsens bästa, utan hinder eller gensäijelse, effter vårt nådiga tillsäijelse bref; och skulle våra ståthållare hålla hand deröfver. Der de, borgarne och bönderne, samt alle veta sig at efterrätta. Datum Helsingfors ut supra.

Gustavus Adolphus.

(L. S.)

35. Helsingfors från början af 1627.

Borgmästare och råd samt menige man klaga öfver sin stora fattigdom och det intrång Revalsboarna göra i deras handel. Skattelindring begäres, likaså om utbekommandet af spannmål för hospitalets behof.

Ur „Städernas besvär".

Allernådigeste Konungh och Herre. E:s Höghmechtighe Maijestett giffue vii E:s M:tz underdånighe undersåther so nu som tilförenne ödmiukelighen och klaghelighen tilkenne vår öffuermotton stora fattighdom och armodh, der uthi vii endeles komne äre genom the Revelskas (som tullerne arrenderett haffue) omildhe och ochristeligha handell, i dett att the E:s Högm:ga M:ts medh them uprettat contract

mijkit öffuerträde och missbruke. Drijffvandes här i landet understucken handell medh adelen, prester och bönder, der igenom the oss aldeles haffue skildt ifrå all vår handell, näringh och tilföringh, den vii aff ålder här i landett aff allmoghen hafft haffue, så att vii nu äre slett näringzlöse vårdne och fåå alzingen tilföringh, hvarcken aff uthlendske, mijkit mindre aff inlendske män, medan allmoghen här i landet sine vahror hemlighen före til the Revelske och icke eens lende eller sökie til Nylandz städer; der hoos och äre the uthi deris handel medh måått, alen och vicht och medh alle sine vahror så obillighe, att vii dem här i landet moste medh skada sälia och förijttre. Der emott the vahror, vii til dem före, taghe the i vanverdh oss til störste förderff och undergångh.

Der hoos gifve vii E:s Höghm:ga M:tt på det underdånigeste ödmiukelighen tilkenne, at anno 1621 på rickzdaghen i Stockholm i Junij månadh haffue E:s M:tt effter vår underdånighe, ödmiuke och nödträngde böön latitt iemka taxeringarne emellan Helsinghfors och Borghå, effter E:s M:ts gunstelighen vetterlighitt vordett är, thet Bårghå stadh är uthi bettre lägenheett än Helsingfors sosom ock förmere bodhe i handell och mantaal, der uthi Bårghå boar sigh dagelighen förkoffre, effter the boo otto miill affsiidhes ifrå krigzfolcks tilsökningar och then Liifflendske ferian och uthi våre frijmarcknaders beste bijgd, men Helsingfors tvärtt om (ty ver) dagh från dagh afftagher i deris mantaall, handell och näringh, derföre E:s M:tt nådelighen haffuer vår taxeringar lindratt och gunstelighen förordnatt, att der Helsinghfors stadh uthgifuer 80 d:r, skall Bårghå stadh uthgiffue 130 d:r, som E:s M:tts öpne breff i bockstaffuen förmäler. Och effter den förordningh är i E:s K. M:ts reckne cammar förändrett, så att vii nu äre liicke medh Bårghåboarne i contributioner, ansedt the oss viidt öffuer-

gåå bodhe i handell och näringh, derföre bidie vii E:s Höghm:ga M:tt underdonlighen, thet E:s M:tt sosom vår Allernådigeste Konungh och Herre gunstelighen ville komma oss fattighe, förtrijchte til hielp och nådelighen förlosse oss ifrå the Revelskes oock och träldom och gunstelighen efflerlathe oss, att the uthlendske mågha sökia til oss medh sine vahror, der igenom bodhe borgerskapedt i städerne och almoghen på landzbijgden kunna komma sigh före igen, som nu äre genom the Revelskes omilde handell och dyre vahror utharmadhe och förderffuadhe. Såsom ock bidie E:s M:tt underdånigast och ödmiukelighen, thet E:s M:tt ville nådigest begge förmälte städer medh uthlagor taxere late, effter som hvar hafuer förmögenheett och driffuer handell till.

I liike motto bidie vii E:s M:tt ödmiukelighen, att the fattighe uthi hospitalet här vidh Helsinghfors måghe bekomma den spannmåll och andre partzelar, som them aff E:s M:ts (högloffligh i åminnelse s. kähre her fadher) til underhåldh giffne äre, effter the siucke personer (thet Gudh bettre) fast förökas, här om vii E:s M:tt ödmiukelighen och underdonnelighen bidie. Der emott vele vii, dett vii ock förplichtade äre att vara E:s Höghm:ga M:tt förtrogne, lydighe och retträdighe undersåther, så lenge vij leffue, så sanntt oss Gudh hielpe, uthi hvilkens milde beskärm til longhvarigt, sundt och rolighit regemente E:s Höghm:ga M:tt vii samptlighe på dett underdånigeste ödmiukelighen altiidh befale. Förventandes här upå uthi all underdånigheett E:s Högh:ga M:ts nådighe och gunstighe svar.

Eders Högmechtiga Maijestetz
ödmiuke, underdånighe, hulle, troplichtige
undersåther samptlighe, Bårgmästare och rådh medh
des menighe man i Helsinghfors stadh.

36. Stockholm den 10 april 1627.

Gustaf II Adolf lämnar genom generalguvernören Nils Bielke svar på närmast föregående klagobref.

Gustaf Adolph p. p. Vår gunst, nådige villje och benägenhet med Gud alsmäch:t tillförene. Vij kunne Eder, Herr Nilss Bielcke, nådeligen icke förhålle, det våre trogne undersåtare, borgmästare och råd samt menige borgerskapet i Helsingfors stad uti Finland, hafve haft deras utskickade här hos oss och uti underdånighet supplicerande gifvit tillkänna den öfver måttan stora fattigdom, som de endels komne äro och sig derutaf förorsakat, att de Revelske, som tullarne för arrenderat hafva, drifva obillig handel der i landet med allahanda understuckin kiöpslagan å landet, hos adelen, präster och bönder, derigenom borgerskapet, som i staden boendes äro, aldeles hafver skilt ifrån deras handel, näring och tillförning, emedan allmogen, som der omkring staden boendes äro, föra sina varur hemligen till de Revelske och icke ens komma till staden, som dem med rätta borde effter kiöphandels ordinantien, derigenom vår lille tullen mycke blifver försnillat. Derhos äro och de Revelske uti deras handel mått, alin, vicht och alle sine varur så obillige, som borgerskapet af dem kiöpe, att de dem åter der i landet måste med skada sällja och föryttra, och emot de varur de till de Revelske taga för halft värde, borgerskapet till stor skada och fördärf. Och effter de Revelske dyrcka sina varur och drifva sådan omild handel, på thet de derigenom må den staden framdeles kunna ödelägga, ödmiukeligen bediandes, att vij dem för sådan oförrätt och oordning nådigast handhafva ville, är fördenskull vår nådige villje och alfvarlige befallning, der I ingalunda skole tillstädja de Revelske att giöra våre borgerskap

något hinder eller meen i någon måtto, som kan vara emot deras vällångne privilegier eller kiöphandels ordinantien vid straff och poen, som ordinantien förmår tillgörandes. I skole också låta ståthållaren Erick Haara — bönderne, prester och alle andre, som boendes äro i Helsing, Perne och Pyttis sochn dertill, att de icke fördriste sig, vid straff tillgörande, att föra sina varur annorstädes än till förb:te stad. Detta skole I med högsta flit och alfvar drifva och afskaffa alla oordningar uti sådane fall. Härmed Eder Gud befallandes p. Ut supra.

Gustaf Adolph.

37. **Stockholm den 9 juli 1636.**

Drottning Kristinas förmyndares förklaring på Helsingfors stads underdåniga supplikation om skydd mot konkurrensen från Reval, Borgå och Ekenäs.

I förkortad form tryckt af K. K. Tigerstedt i Handlingar rörande Finlands historia kring medlet af 17:de århundradet, sid. 275.

1.

Hennes Kongl. Maijes:t hade gerna sedt och önskat, att för denna gång något vist hade kunnat blifva stadgadt om samteliga städernes i riket förkofring uti deras näring och dageliga lefverne, af hvilcken orsak hennes Kongl. Maijest. ock dem till detta mötet hafver låtit förskrifva. Men alldenstund nästan ingen af städernes fullmägtige, hvarcken i gemen eller i synnerhet, hafva velat några beqvämliga medel dertill föreslå, Hennes Kongl. Maijes:t ock, besvärad af månge andre riksens högvigtige ärender, icke eller hafver lägenhet nu så enkannerligen derpå att vara betänkt; ty finner Hennes Kongl. M:t nådigt dermed till en lägligare

tid att uppskjuta, då Hennes Kongl. Maijs:t nådigst vill låta städerna povincietals hit förskrifva, deras privilegier vidare att öfverse, dem confirmera och tiden accomodera såsom ock eljest då stadga och sköta, hvad skäligen kan befinnas städerne till uppväxt och förkofring att lända.

2.

Eljest belangande, att dem igenom den Revelske handelen stort præjudicium tillfogas, så ock att Borgo och Ekenäs städer dem till besvär och förfång för när skole vara belägne, såsom de sig underdånigst här öfver besvära, så skall dem ock med det samma, att städerne härnäst hit comma, deröfver gifvas besked, som hennes Kongl. Maijes:t finner det bäst och fogeligast att kunna skicka sig.

3.

Sidst att Gerdt Skytte intet vill effterlåta mulebet för stadsens boskap uppå de ägor, han utaf cronan köpt hafver, ser Hennes Kongl. Maijes:t sådant för denna gång uppå något annat sätt ej vara till att remidiera och bota, än der de sig med honom uti vänlighet deröfver kunna förlika; det de förden skull sig emellan öfverläggandes varda, uppå hvad sätt sådant bäst må kunna ske. Ut supra.

G. G. Oxenstierna. J. De la Gardie.
C. Gyllenhielm. Per Baner.
Gabriel Oxenstierna.

38. Stockholm den 14 december 1637.

Regeringen påminner generalguvernören grefve Per Brahe om att det redan före dennes afresa till Finland varit fråga om att grunda en ny stapelstad mellan Åbo

och Viborg, hvilken stad skulle draga till sig handeln från Tavastehus län. Den rätt till utrikesseglation, som Helsingfors och Borgå dittills ägt, skulle dem fråntagas och öfverflyttas på den nya stad, hvilken lämpligen kunde anläggas på Sandö. Grefven beordrades att besöka platsen och gifva närmare besked i saken.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 298.

39. Stockholm den 7 mars 1638.

Regeringen uppdrager åt Per Brahe att gifva besked med anledning af de klagomål Helsingfors stads herredagsmän anfört öfver det förfång kringliggande städer utöfva i ortens handel.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 307.

40. Stockholm den 13 september 1638.

Regeringen underrättar Per Brahe om sin afsikt att vidblifva planen på en stapelstads fundation på Sandö; säger sig medsända ett plakat, angifvande de privilegier, som tillkomme dess bebyggare. Hvarken invånarena i Helsingfors eller Borgå borde tvingas att ditflytta; den nya stadens fri- och rättigheter torde blifva nog lockande argument. Grefven uppmanas att låta en ingeniör afsticka stadsplanen med torg och gator samt tomtplatser för kyrkan, rådstugan och andra publika byggnader.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 320.

41. Stockholm den 22 oktober 1638.

I regeringens memorial för borgmästaren i den nya staden på Sandö, Anders Larsson, angifves i 6 punkter, huru han hade att förfara. Han borde med första öppet vatten resa öfver till Finland, öfverlägga med grefve Per samt öfvertala de förnämsta af borgerskapet i Helsingfors och Borgå att flytta till Sandö; i vinter låta upplägga timmer och annat byggnadsmaterial; påvisa fördelarna af en bosättning i den nya staden; bland nyinflyttande borgare utvälja några med förstånd, hvilka kunde fungera som rådmän, samt, när vintern är förliden, återvända till Stockholm och redogöra för allt.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 323.

42. Åbo den 9 april 1639.

Per Brahe underrättar regeringen att han besökt Sandö och funnit, att hamnförhållandena där icke motsvarade den nya handelsstadens kraf. Han föreslår därför, att staden skulle anläggas på Södernäs udde, en utmärkt plats, omgifven af djupt vatten och lätt att befästa.

Tryckt af P. Nordmann i Skrifter utgifna af Svenska litteratursällskapet Finland XXXIV, sid. 135.

43. Jönköping den 30 maj 1639.

Med anledning däraf att Per Brahe framhållit, att någon god stapelstad ej kunde förläggas till Sandö, godkänner regeringen planen att staden borde uppbyggas

på Södernäs udde, hvilken plats enligt uppgift lätt kunde befästas. Öfversändandet af en ingeniör, som skulle utstaka platsen, utlofvas.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 333.

44. Köping den 23 september 1639.

Regeringen bemyndigar ingeniören Anders Torstensson att resa till Finland för att undersöka den föreslagna stadsplatsen på Södernäs udde. Plankarta borde uppritas och planen tagas så rymlig, att åtminstone fem eller sex hundra medelmåttiga gårdar kunde få utrymme vid raka gator.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 335.

45. Köping den 2 oktober 1639.

Regeringen underrättar Per Brahe om borgmästaren Anders Larssons ankomst och uppdrag. Staden på Södernäs udde skall få heta Helsingfors, till minne af kolonisationen utgången från Helsingland. I gamla Helsingfors torde ej många komma att kvarstanna, då den nya stadens privilegier antagligen skulle locka alla dit.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 338.

46. Köping den 10 oktober 1639.

Regeringen uppmanar Per Brahe att för borgarena i Borgå och i gamla Helsingfors tillkännagifva, att de hädanefter ej få segla till Preussen, Danmark och Holland, så framt de ej bosätta sig i nya Helsingfors eller någon annan af rikets stapelstäder.

Tryckt af Tigerstedt i Handlingar, sid. 344.

47. Helsingfors den 3 mars 1641.

Landshöfdingen i Nylands län Reinhold Metstake underrättar Per Brahe om att byggnadsarbetet vid nya Helsingfors icke ännu vidtagit samt föreslår åtgärder till sakens befrämjande.

Ur K. K. Tigerstedts manuskriptsamling i universitetets bibliotek.

Och fogas E. G. N. uti all undertjenstlighet att förnimma, att ändock tvenne H. K. M:ts till mig ågångne bref äro hit arriverade, lydandes, det Nya Helsingfors i första vårdag ofördröjligen med byggningar skulle siras och prydas, särdeles och i synnerhet med proviantbodornas af (upp?) förande och residenshus funderande, hvilken högstbe:te H. K. M:ts högrespecterlige begäran att fullgöra jag uti all underd:het mig ödmjukar och tillbjuder och fördenskull generalstaten i Åbo derom tillskrifvit hafver, med förmodan sådant E. G. E. allaredan communiceradt vara. Dock till öfverflöd och vidare saksens utförande rådsamt funnit E. G. E att notificera och om en god underrättelse uti all undertjenstlighet att præstehra, huruledes och på hvad sätt samme H. K. M:ts begäran ändtligen sin effect vinna kunde såsom ock sjelfve residenshuset blifva ordentligen bygdt, helst medan de för detta framförde stockar endels igenom omilde menniskor äro afhände, endels förbrände, och de som öfverblifne äro odugse och till inga varma hus tjenlige; dock i nödfall förmenar man dem vara gode till proviantsbodors edification. Hvad andre materialier vid kommer, finnes litet och snarast sagdt allsintet i förråd, vet ock ingen något besked hvarken om ett eller annat att göra, och för dessas mangel, så framt icke af E. G. E. order bekommes, kan sjelfve verket lätteligen studsa.

Hvad byggmästare anlangar och deras stat, som man nödvändigt uti real husuppbyggelse tarfvar, hafver jag såväl som om allt annat hos generalstaten mig förfrågat, dock icke till dato något svar bekommit. Hvarföre uti all undertjenstvillighet E. G. E. vill ombedit hafva, E. G. E. täcktes på sin höge auctoritets vägnar en förordning göra, hvarutaf sjelfva omkastningen afgå kan, på det man desto tryggeligare kunde några sådane verkmestare förskrifva, som konung:e hus och residens byggning kan tarfva, eljest ock förlofva några med trettio hemmavarande knektar att upptaga, hvilka deras månatliga underhåll af proviantet kunde bekomma, och således verket desto fortare drifvas och fullbordas; och deremot igen till kronones ränteri låta uppbära af hjelpedagskarlar, hvilke ganska sene och odugelige till arbetet finnas, så mange peng:r, som de efter konungl:t förordning pligtige äro att leverera.

A tergo: Ahnkom Stockholm den 22 Martij 1641.

48. Stockholm den 15 april 1641.

Drottning Kristinas förmyndare underrätta biskop Isak Rothovius om regeringens afsikt att inom Åbo stift låta upprätta trenne goda trivialskolor, och skulle en af dessa placeras i nya Helsingfors. Vid hvarje skola komme att anställas en rektor, en subrektor, tvenne kolleger och „en præceptor, som lär barnen skrifva och räkna".

Tryckt af M. Akiander i „Skolverket inom forna Viborgs och nuvarande Borgå stift", sid. 237.

49. Stockholm den 29 april 1641.

Per Brahe manar landshöfding Metstake att vaka öfver menige mans bästa och att främmande icke afskräckas från att bosätta sig i Helsingfors; till grefven hade nämligen inlupit berättelser, hurusom borgmästaren Anders Larsson tämligen strängt precederat med borgerskapet och så illa behandlat främlingar, „att de en sky (afsky eller rädsla) för honom burit hafva".

Tryckt af Tigerstedt i „Bref från generalguvernörer och landshöfdingar i Finland", sid. 65.

50. Helsingfors den 30 juli 1641.

R. Metstake delgifver Per Brahe sina farhågor beträffande handelns utveckling i den nya staden samt anhåller om vidtagandet af åtgärder, som kunde ordna sjöfarten mellan den Nyländska skären och Reval.

— — — — — Eljest är tvifvelsutan den nya staden, som näst Guds tillhjelp progressu temporis kan florera, de Revelske mycket emot, efter de någorlunda tänka kunna, att genom sådant medel deras commerciers med de Nyländske bönder förbytande studsar. Kan ej heller någon ärlig borgare, som med köphandeln sig nära tänker, dit nedsätta, hvar sådan idkesam seglation icke förtages eller till minstone förminskas, eller ock att bonden förobligeres löpa till staden, dersammastädes tullen aflägga och varor till salu bjuda, och hvad icke der kan lösas, då efter noga visitation och besigtning öfver till Refle löpa, utan mycket mera ifrån deras gode intention abhorreres och rädes, som man alloredan med Frans Ståckman ser, hvilken, ehuru

väl som jag förnimmer (han) E. E. tillsagt hafver att blifva dersammastädes borgare, nu recuserar, förebärande sitt gods icke kunna försälja eller föryttra, emedan alle bönder öfver till Refle hoptals segla och dädan sig öfverflödigt salt och kläde förskaffa, och de, som då borgare låddas vara, kunna uti ett helt år icke en tunna salt för contant sälja, utan med deras störste skada året ut och in nödgas låta ligga och således både credit och capitalet förlora. Är för den skull förorsakad E. G. E. detta ärendet uti all tjenstlighet att notificera med ödmjuk begäran, E. G. E. härom sitt högvisa betänkande värdes gifva, på det man måtte veta, på hvad sätt allt sådant botadt och bättradt blifver.

Detta och annat mera, som E. G. E. pröfvar och kan lända Finland till fromma, ville såsom dess patriot och mäktige herre behjerta och härå en önskelig resolution efter lägenheten gunsteligen gifva. — — —

A tergo: Ahnkom Gambla lösen den 2 Octob. 1641.

51. Helsingfors den 24 september 1641.

Borgmästaren i Helsingfors Anders Larsson Erendt framhåller för grefve Per Brahe, att hindren för stadens uppkomst och utveckling ligga däri, att adelsmän, präster och andra i omnejden idka otillbörligt landsköp samt att borgarena i Borgå skinna och pina bönderna, görande sig själfva rike. „Den ölkrogen" (Borgå) borde därför ödeläggas och slopas och innevånarena tvingas att flytta bo och hemvist till Helsingfors.

Tryckt af Tigerstedt i saml. „Ur Per Brahes brefvexling", I, sid. 15.

52. Helsingfors 1642, antagligen från första dagarna af januari.

Helsingfors stads fullmäktige Anders Larssons och Erik Gyntessons inlaga till riksdagen i Stockholm, öppnad den 10 januari 1642.

Ur „Städernas besvär".

Effter såsom Hennes Kongl. Maij:tt, vår Allernådigste Drottning haffver för nödigt och nijttigt befunnit att låtha fundera och upbijggia denn nija staden Hellsingforss, så haffuer be:te stadz uthskickade och till denne berammade richzdag förordnade fullmechtige för een nödhtorfft erachtadt stadzens tillståndh och anlägenheeter, och hvad honom i dess upkombst och tillväxande kann hindra och tryckia skriffteligen att författa och Högstbe:te H. K. M:tt å heele stadzens vägnar i underdånigheet föredraga låtha, medh underdånig begieren H: K. M:tt techtes deras anliggiande besvär och gravamina med nåde intaga och förmärkia och sigh der uppå nådigest förklara och resolvera.

1.

All denn stund handell och vandell ähr itt märkeligit näringsmedel, hvarigenom een stadh kan bringes uthi önskelig postus och vällstånd, och det nija Hellsingforss till ingen ringa skada och nachdeel länder, att Borgo stadh haffver till sigh dragit all denn handell, som där i provincien faller, så att alla varur, som där å landet falla och till salu bringes, mästedeelen dijt ankomma och där förijttrade bliffva, hvarföre och på det att denna nija staden dätta höghnödige näringsmedell, som ähr handell, icke affskiäres eller förspårres, uthan effter H. K. M:ttz vällmeente intention der till stadzens märkelige förbättring rootas och effter möijeligheeten fortsättias måtte, dy hemställes H. K. M:tt

nådige betänkiande underdånigest, om icke nijttigt och nödigt vore att låtha Borgo ödeläggias och det tillijka medh gamble Hellsingforss till nija staden transportera och aff desse ett corpus och een gemeenskap stiffta och formera, effter som de liggia i neigden och angräntze medh hvar andra, och cronan nijttigere ähr att hafva een god stadh behollen och florerande änn månge små och föga importerande, de hvar andre uthi derass tillväxt och förkoffring hindra och præindicera.

2.

Emedan manufacturer aff hvariehanda slags handtvärkere nijttige och höghnödige ähre, att een nij funderat stadh förmedellst deras inrättande deste bättre och snarare kan bliffua bebijgd, populerat och förbättradt, och till dess effectuerande kräfias och nödige ähre läghligheeten aff strömmar och flijtande vattn att kunna förmedellst deras tillhielp upbijggia qvarner och andre behörlige värkhuuss; så effter ingenn lägenheet där till finnes vedh nija stadenn, dij begeres underdånigest H. K. M:tt täcktes denn strömmen, som vedh gamble Hellsingeforss faller, sigh tillbijta eller tillhandla och denn nija staden nådigest förunna och tilldeela.

3.

Gamble Hällsingeforss och Borgo ähre för detta medh een marknadz platz i Pyttis sochn alleenast om åhret tillhoopa förseedde och privilegerade vordne, hvilcken de Borgensche sigh alleena tillvällat och intagit hafua, Hellsingforssboerne till intrång och allsom störste skadha, hvarföre anholles i underdånigheet, att andre och fleere marknadzplatzer tillsatte och förordnade blifua i sijnnerheet upp i Tavasteland, effter såsom stadzens gang och nijtta derigenom intet ringa befordrades.

4.

Effter som där i landzändan stoore excesser förelöpa, så å landet som i olaga hambnar medh landzkiöp och andre skadelige oordninger, till städernes affsaknad och hinder till deras näring och bäring, hvillke mestedeels härröra och sigh förorsaka aff böndernes och prästernes otillbörlige öffverseglande till Liffland, dijt de icke alleenast sina egne uthan och andres, bönders, prästers och ryttares (i Tavasteland boende), varur med mijckenheet transportera, dem der försällia och emoot åthskilligt annat godz studza och förbijta. Hvarföre anholles underdånigest, att der medh ett noga inseende haffvas måtte, på det att detta förderfvelige landzkööp fördempas och affskaffas och medh detta oordentelige öfuerseglande, som uthan ståndz och persooners respect och anseende practiceras, hvar och icke alldeles inställas och förbiudes, doch modereras och een viss ordning der öfuer fattas måtte, hvilckom och huru vijda seglation tillåthes borde. Huilcket där icke tijdigt skee skulle, ähr till att befara, att hele landet desse inrijtade oordninger éffterföllier.

5.

Effter ingenn stadh bestå eller vara kann uthan visse upbörder och intrader, af hvillcke ämbetenn måge medh skäligh belöning effter ämbnätt försorgde, och andre stadzens nödige bijggninger, som åhre kijrkian, scholan, rådhuset och andre publiq huuss, till stadzens nijtta, förkoffring och seder uppsatte och ved macht ehrholdne blifua, dij ansökes i underdånigheet, H. K. M:tt nådigest behagade ansee denna stadzens ringa villckor och dem medh några inkombster benåda, så att stadzens magistrat och förmän för deras använde möda och arbete måge hafua att lefua vidh och förberörde bijgninger vinna sinn högnödige fortgång.

6.

Begeres och uthi all underdånigheet, H. K. M:tt vår kyrkioherde medh pastoraten i nästliggiande sochn, Hellsing be:dt, nådigest benificera ville, emedan han aff stadenn i begijnnellssen föga ting kan bekomma, hvar med han sig och de sina tillbörligenn försöria och uppehålla må.

7.

Hennes Kongl. M:tt hafuer nådigest undt och effterlåtit staden till muulbeet och uthrijmme de tuenne små bijarne, som för detta under gamble Hellsingforss lijdt och legat hafue, hvilcka, effter som de medh ringa ägor hafua varit försedde, och till stadzens uthvidd lijtet förslå. Om derföre H. K. M:tt nådigest tecktes några der om kring belägne frällsse och rijttare hemman, hvillcke elliest liggia stadhen till meen och förfång, sigh emoot vederlag tillbijta och dem sedan nija staden till dess ägors förbättring och uthvidgande nådigest förunna och effterlåtha.

8.

Påminnes uthi all underdånigheet, effter såsom nija stadhen ähr satt och funderat opå Thölebij och dess underliggiande ägor, hvilcke hemmanen ähre aff H. K. M:tt borgmestaren Anders Larssonn uthi sinn och sinn huustrus lijffztijd förlänte vordne; derföre begeres ödmiukeligest, H. K. M:tt tecktes honom något annat aff lijka stoor ränta till vederlag nådigest tilldeela och confirmera låtha.

9.

Hennes Kongl. M:tt hafuer några, i sijnnerheet magistraten i stapellstäderne, nådigest effterlåtit, att de åtskillige slags fremmande drijcker till een viss quantitet för stoora tullen frij inhempta och sigh tillhandla måge; dij

anholles underdånigest, att denna staden medh sådan tullfrijheet effter dess ämbned måtte bliffva benådd, emedan mann sinnad ähr een publiq källare att anrätta låtha och denn medh fremmande drijcker effter lägenheeten att försee och försöria.

10.

Alldenstund några cronones tiänere, inspectorer, tullnärer, handtvärksmän och fleere andre, som deras tienst och handtering i stadhen hafua till att förvallta, boo och haffua sine hemvist å landett, stadhen till ingen ringa skadha och olägenheet, hvarföre sijnes höghnödigt, H. K. M:tt tecktes sådana ordre ställa låtha, att de ändteligenn in i stadhen flijttia, der boo och sigh huussligenn nedersättia, och således huar och een sitt ämbete idka och fortsättia.

11.

Till det sidste kann mann icke förtijga, huruledes denn besmittelige och fördärfvelige siukdommen, spettälskan, sigh mångestädes på den orten ijppar och förmärka låther, hvilcken dageligenn tager öfuerhanden, så att hospitalet där sammastädes med de persooner, som med denne farlige siukdommen behäfftade bliffva, mehr och mehr upfijllt och beladdat varder, så att aff dess intrader icke hallffva deelen tillbörligen kunna bespijsas och underhollas. Hvarföre begeres uthi all underdånigheet, Hennes Kongl. Maij:tt nådigest tecktes hospitaletz trånga underhold och inkompst tillööka och förbättra, på det man alle dem, som medh denne vederstijgelige krankheeten å landet besmittade bliffva, må haffva skähl och orsak in i stadzens hospital att inkalla, och således många menniskiors fahra, förderff och undergång att förekomma och affväria. Dätta således uthi all

underdånigheet, medh hvad mehra Hennes Kongl. M:tt finner nödigt och nyttigt, heemställes H. K. M:ttz nådige betänkiende, och förbliffvom

Hennes Kongl. Maij:tz
underdånige och troplichtige undersåther
den stundh vij leffue.

Anders Larsson. Erich Gijntesson.
Fullmechtige aff nij Helsingfors stadh.

53. Stockholm den 25 februari 1642.

Kongl. Majestäts resolution på riksdagsmännen Larssons och Gyntessons ofvanstående inlaga.

Hennes Kongl. M:t hafver des undersåtare ifrån Nij Helsingfors igenom deras utskickade fullmächtige hit till denna berammade, doch nu mera väl öfver ståndne och fulländade, riksdag så skrift- som munteligen föredraga låtit deras underdåniga postulata, samt hvad uti en och annan måtto dem kan angå och trycka, såsom:

1. Besväre sig borgerskapet uti Helsingfors, att Borgo stad skall ligga Nij Helsingfors alt för när och draga till sig all handel af landet, dem till förfång och hinder uti sin upkomst, ödmiukeligen anhållandes, att be:te Borgo måtte ödeläggas och dess borgerskap påläggas att flijtta till denna nija staden. Nu såsom Hennes K. M:t öfverläggandes, att uti Finland icke äro städer till öfverflöd och till att mista, utan fast mera vore af nöden, det några flere dersammastädes bygdes och inrättades, icke kan denna deras begäran billig och skälig erackta. Ej heller kan H. K. M:t besinna, huruledes bem:te Borgo, såsom siu milar

ifrån Nij Helsingfors är belägen, skulle kunna all handel till sig draga undan ofvanb:te Helsingfors, medan denne såsom en siöstad kan gifva allmogen mycket bättre kiöp på allahanda honom nödige varur än Borgo boerne, ja och så vidt bringa, att sielfve borgerskapet i Borgo stad skulle söka till att få sine nödtorfter utur Nija Helsingfors. Hennes Kongl. M:t vill fördenskull sine trogne undersåtare i Helsingfors nådigst anmant hafva, att de förmedelst billigt kiöp och sälljande således tractere allmogen, att han må vänjas till dem med sine varur så väl som till andra städer.

2. Hvad deras besvär vidkommer, som skole Borgo boerne sig allena tillvälla bägge desse städers allmänna marcknad i Pyttis sochn, underdånigt fördenskull begärandes att blifva med andre marcknads platser uppe i Tafvasteland försedde och benådade, så emedan Hennes K. M:t förnimmer, att Borgo boerne icke mindre besväre sig öfver borgerskapet i Helsingfors, att dem sker uti bemälte Pyttis marcknad för när, och altså till äfventyrs kan hända, att någre orimligheter på en och annan sida så vida kunne förelöpa, som klagat varder, att den ena löper ut på landet emot bonden och optingar hans vahrur förut, den andra kommer åtta dagar förr marcknan till platzen, handlar och kiöpslagar förr än marcknads dagen ingår; hvarföre pålägger H. K. M:t härmed lands höfdingen och alfvarligen befaller, att han sådane otillbörligheter afskaffar, ställandes den ordre, det ingen kiöpslagan der sammastädes må ske förr än på rätta marcknadsdagen, och sedan marcknaden aflyster är. Elljest vill och H. K. M:t förmedelst landshöfdingen öfver Tafvasteland ransaka låta, huruvida de begärte marcknader deruppe kunna vara landet gagn- eller skadelige och sig deröfver sedan ytterligare förklara, som H. K. M:t skäligt befinner.

3. Hennes Kongl. M:t vill och till lands höfdingen hafva förskutit att remediera och bota deras besvär öfver lands kiöpet, som en part af prästerskapet, ryttare och bönder i Tavasteland inbördes drifva, så väl som desse seglatz utur olaga hamnar åt Lifland; och vil H. K. M:t, att när de någre beträdandes varde sådant lands kiöp och olaga seglatz att idka, der då gifva landshöfdingen derom tillkänna och söka hans adsistence till sammes laglige afstraffande. Dock kan H. K. M:t lätteligen döma och erackta, att orsaken, det landtmannen sig deras så väl som andra städer i Finland endthåller, enkannerligen och förnämligast häruppå bero, att borgerskapet icke med maner vete med bonden omgås, i det de biuda och gifva honom ringa skäl för sine vahror, som han till salu förer, och åter sina köpmanna varor stegra och dyrcka och icke för det kiöp oplåta, att bonden kan dem lösa; hvarföre är H. K. M:ts råd och förmaning, att de rätta sig i saken såsom och skaffa och förse sig med allahanda varur, gods och pänningar, såsom landtmannen och bonden tarfva. På detta sättet tvifler H. K. M:t intet, att landtmannen ju skall vänjas till staden, effter som han icke utan skada och stor fara måste löpa till andre och vidare aflägsne orter.

4. Kyrckio sochnen Helsing belangande, som de begära, att deras kyrckioherdes lägenhet må förbättras med, så alldenstund stadsens kyrckioherde dess förutan är med ett tämmeligit underhåld, neml. 140 tunnor spanmål, försedd, dy tviflar H. K. M:t intet, att (när) borgerskapet derjämte gör sitt till saken, han ju med sitt uppehälle nogsamt skall kunna utkomma och rikeligen vara försörgd.

5. Medan de och i underdånighet anhålla om någre hemman, der kringom staden belägne, till utrymme såsom och att niuta tullfrihet af en viss qvantitet främmande drijcker till stadsens källare. Hvad nu det första vidkommer,

kan H. K. M:t icke se, hvad dem månde beveka nu och för denna tiden om vidare utrymme till staden hos H. K. M:t att ansöka, än som de redan äro benådade med, eftersom staden ännu icke är bebygt, och sig deröfver några få familier igen nedersatt hafver. H. K. M:t vill fördenskull magistraten nådigst påmint hafva, att de låta sig åhuga och försorg vara, det staden först må blifva bygd och populerat, sedan vill H. K. M:t nådigst vara betänckt, effter som H. K. M:t kan pröfva och erackta, stadsens villkohr kunna vara beskaffat, och hvad dess tarfvor nödigt fordrar, dem med ägor och utrymme samt mera, som till deras välfärd och upkomst kan lända, nådigst i hugkomma. Med den andra deras begäran, accisfriheten anlangande, vill H. K. M:t i lika måtto till stadsens bättre tilltagande och upväxt hafva differerat och upskutit, och kan H. K. M:t nu sig icke af eller till förklara och resolvera.

6. Deras begäran, att kronones tienare så väl som handtvärcksmännen, de der bo å landet, måtte påläggas till inflyttia i staden, finner H. K. M:t skälig, efftersom H. K. M:t nådigst vill, att borgmästare och råd derutinnan sökie landshöfdingens adsistence, hvilcken nu hafver fådt ordre alle sådane personer, enkannerligen handtvärckerne, under hvars försvar de hälst vara kunne, undantagandes dem, som äro i adelens dagelige tienster, att förmå inn i staden sig dertill att nedersätta.

7. Hvad strömmen vid gamble Helsingefors vidkommer, som staden begärar, att H. K. M:t af Gerdt Skytte sig tilbyta och under staden lägga ville, på det de dermed allehanda nödige och nyttige manufacturer och handtvärckeri planta och bebygga kunne, kan H. K. M:t för denne gången sig ej till något vist förklara, hälst emedan H. K. M:t icke vitterligit är, om bem:te Gerdt Skytte skall vara sinnad samma ström till afstå och kronan emot vederlag

oplåta. Doch vill H. K. M:t hafva detta ärende uti minnet och förmedelst sin skrifvelse till mehrbem:te Skytte sig erkundiga, om han kan vara till öfvertala H. K. M:t och kronan den lägenhet at oplåta.

8. Hennes K. M:t hafver och icke låtet utur ackt till att nådigst ihugkomma de personer, som stadsens embeter, enkannerligen justitiæ väsendet, administrera och förvalta skole, och efftersom till deras underhåld på denne nye orten vid varande stadsens begynnelse ej något synnerligit tvifvel utan kan vara till erhålla, dy effterlåter och beviljar H. K. M:t borgmästare och råd, förutan den tredie del af accisen, som der i staden faller och H:s K. M:t för detta staden hafver nådigst undt och effterlåtit, af andre kronones medel årligen 800 d:r s:mt, hvilcke de effter H. K. M:ts och kronans räknekammars disposition af de räntor, som effter staten dertill förordnas kunne, skole uppå effterföljande fem års tid hafva till att niuta och bekomma. Dessförinnan måge borgmästare och råd beflita sig om till att exolera stadsens intrader, såsom rättigheter af stånd eller ställen, som främmande uti deras marcknader leija måste item inkomster *af våg* och *stadsens muhlbete, teppor och ägor* med hvad mera härvid bör tagas i consideration och till stadsens opbörd nyttig göras kan. Och tvifler Hennes K. M:t intet, så framt alt sådant rätt blifver i ackt tagit och menagerat, att det ju märckelig:n skal kunna förslå till magistratens nödtorftige oppehälle och andre stadsens nödige tarfvor och byggningar.

9. Elljest är Hennes Kongl. M:t fast okärdt till att spörja och förnimma, det den farlige och besmittesamme siukdommen, spetälskan, på den orten mycket inritar och tager öfverhanden; vill och vara betänckt, när innevarande års stat skall blifva fattad och formerad, då att låta giöra sådan förordning, det de siuke och besmittade måge med

underhåld uti hospitaler blifva försorgde och således vara förtagne att löpa omkring landet, andra med sig att orena och besmitta, som härtill skedt är. Ut supra.

P. Brahe.
C. Flemming.
Gab. Oxenstierna.
H. Wrangel.
Axel Oxenstierna.

54. Helsingfors den 10 juni 1642.

Borgmästaren Anders Larsson Erendt föreslår, att Per Brahe ville försöka öfvertala den mäktige handelsmannen i Borgå Jakob Kiöningh att flytta till Helsingfors, och uttalar förhoppningen, att gamle ryttmästaren Gerdt Skytte skall åt staden afstå sin rätt till forsen i Vanda-å. Brefskrifvaren hoppas, att staden, i trots af Borgåboarnes afundsjuka, redan samma år skall börja förkofras.

Tryckt af Tigerstedt i arbetet „Ur Per Brahes brefvexling", I, sid. 24.

55. Stockholm den 20 november 1643.

Regeringens resolution för borgerskapet uti nya Helsingfors på deras inlagor och postulater.

1.

Att de underdånigst begäre, det de, som ännu äro qvarblefne uti gamla Helsingfors, måtte påläggas och alfvarligen tillhållas, utan något vidare uppskof att flytta till den nya staden och sig der nedersätta, så vill Hennes K. M:t detta förmedelst sin skrifvelse landshöfdingen der-

sammastädes pålägga och befalla, att han dem, som ännu uti gamla staden sitta och icke till nye Helsingfors flytt hafva, skola sådant utan någon vidare enskyllan fullgöra och effterkomma.

2.

Anlangande deras besvär öfver Borgo och Ekenäs städers borgerskap så ock prester, bönder och andre stånds personer, som omkring dem uti nye Helsingfors boendes äro, att de bruka en idkesam seglation utur olaga hamnar till Liffland, denne staden till märckelig hinder uti sin uppkomst, så förundrar H. Kongl. M:t intet litet, hvarföre de sig åter nu häröfver besvära, hälst emedan några resor för detta deruppå nogsamt och öfverflödigt svaradt är, enkannerligen uti nästförledne riksdag a:o 1642; hvarföre vill Hennes Kongl. M:t hafva dem derhän förvisadt med den befallning, att de sig effter den dem då gifna resolution regulere och rätte. Och vill H. Kongl. M:t härom landshöfdingen tillskrifva, att han förbem:te resolution ställer uti tillbörlig execution, i synnerhet bevisandes borgerskapet all god assistence, enär de honom om sådant ansöka. Dock måste borgerskapet, effter som de offta för detta derom äro påminte, giöra sin flit och så laga, att hvad bonden behöfver till lifsmedel, han sådant kan få hos dem för ett billigt pris, igenom hvillket medel landtmannen utan alt hinder kan dragas och lockas till staden och ej behöfva sin afvel till någon annan ort föra och föryttra utan till städerne.

3.

Det de sig besvära öfver tullnären vid stora sjötullen, att han skall taga 8 1/2 öre s:mt i tull, som kallas superplus, af hvar tunna sallt ifrån Refle förskrifves, så tages sådan tull endast af det gods, som föres på främmande skepp; men hvad som föres på svenska skepp, gifver efter

ordonantien så mycket mindre. Och finner Hennes Kongl. Maijes:t det bästa expedient och medel till att afhjelpa detta besväret, neml:n att de förskaffa sig egne skepp och farkoster, der med de sielfve kunna sådane varor och gods inhemta och icke behöfva andre derom att tillita.

4.

Ehuruväl staden en treding af accisen till dess bygg-ningar och andra nödige expencer nådigst för undt är, likväl skall sådant af inspectoren öfver småtullarne Thomas Thomasson dem vägras och förhållas, begiärandes under-dånigast att få njuta H. K. M:ts benådning till godo. Men alldenstund H. K. M:t icke utan missnöije förnimmer, det en stor del af borgerskapet emot H. K. M:ts nådiga giorda disposition och förordning sitta qvare och ännu icke hafva boflyttat ifrån gamla staden till nya Helsingfors, så kan Hennes Kongl. Maij:tt intet ogilla, att dem den delen af tertialen förhollen och kronan beräknad blifver, som i gamla staden faller. Men der de vele, som hörsamme undersåtare, sig i tid beqväma att flytta in i nya Helsingfors och der borgelig handtering drifva, skola de effter H. K. M:ts nådige resolution fullkomlig:n njuta förbem:te tertial och accisen, såsom andre städer i riket det förundt är.

5.

Hvad anlangar deras underdånige begiäran att få nå-gon hjelp till den stenkyrcka, som borgerskapet i sinne hafva af nyo att uppbygga och förfärdiga låta, anhållandes i synnerhet, att Tölo gods måtte dem till tegel ladu plats förunnas och effterlåtas, som det dertill lägligast är och beqvämligast finnes. Nu såsom de med deras intention och förehafvande är H K M:t behagelig, alltså hafver H. K. M:t detta deras underdåniga ansökande med nåder anhört och

vill låta afgå ordre till landshöfdingen, att han skall gifva och inrymma enkan, som det nu innehafver uti possession, annat jämngodt vederlag, och bem:te Töle staden bekomma låter att uppsätta på dess ägor en tegellada till kyrckobyggningens fortsättiande och stadsens gagn och nytta.

6.

Ingenieuren, som de begära Hennes Kongl. M:t nådigst ville derhän förskicka, som allt till stadsens regularitet kunde taga uti ett riktigt och just afstick och planta, att man sedan dereffter säkert bygga kunde, så vill Hennes Kongl. M:t nådigst vara betänkt att sådant med fordeligaste skall ske, och en ingenieur dit förskicka, som staden uti sin rätta form afsätter. Actum ut supra.

Per Brahe. Gustaf Horn.
C. Flemming. Axel Oxenstierna.
Gab. Oxenstierna.

56. Helsingfors den 19 mars 1644.

Landshöfdingen i Helsingfors Jakob Klasson Uggla framställer diverse önskningsmål beträffande ortens skyddande under det pågående kriget mot Danmark samt dess kommerciella förhållanden.

Efter en afskrift från Oxenstiernska manuskriptsamlingen.

Stormechtigeste, Högborne Furstinna och Fröken,
Allernådigeste Dråttningh etc.

E. K. M:t kan iagh på dedh underdånigest icke underlåta, att efter som man fast ogärna måste förnimma, huru såssom E. K. M:t medh dee högh vällborne herrar rijcksens respective regeringh och rådh ähre ty värr nödh-

tvonngne vårt käre beträngde fäderneslandh för alt fiendtligit inpass och öfverwåldh emot konungen i Danmark att befridiga och hans oförmodelige infall förmedelst medh vapen och värija afstyra, till huilches lyckelige afgångh och continuation den allmechtige Gudh nådigest E. K. M:tz och rijcksens arma fortunere, att dedh om sidher kunne vinna een högh och önskeligh utgångh, Gudz nampn till ähro, E. K. M:t till itt fridh och lyckosampt regementte som och undersåttare till hägnadh och beskydnadh. Och emedhan såsom det står till befruchta fiendens partijers här vidh nyie funderade Hellsinghfårs stadh genom frijbyttare skepz anloph och anfall, aldenstundh staden hoos öpne hafvet ähr beleggen och inthet någod till hinders ähr, ty sådant tijdigt att förebygia, ähr man förorsakadh E. K. M:t på dedh underdånigest ahndraga, dedh E. K. M:t täcktes nådigest bemellte nyie stadhen provicionera medh någre såldatter och gevähr, som den vidh första opidh vatn för alt fiendtligit anloph och tillsettningh [huilchedh Gudh doch mildheligen afverie] jempte medh borgerskapet bevaka förhulpo. Tuifvels utan skedhe E. K. M:tz nådige behagh her utinnan ett högt respecterligit fullfölie, nemligen att staden där igenom något märkeligit till togho, i det borgerskapet utan någon redzlo säkert sine een part påbegyndte, som dee ähnnu der till sinnadhe nidhsettia huus och gårdar förfärdigadhe och bebygde.

Sedhan ähr och till E. K. M:t min underdånige föredragan, att såsom i nästförledne och vällhåldne rickzdagh i Ståckholm ähr nådigest blefuen bevilliadh, hijt skole een ingenieur öfverskickas, den här nije stadzens plantam afsticka skole, att borgerskapet, som sigh der midh settia begiära, kunne då tåmptar tilldeelas; och efter som hans tårftige ankompst eij någodh afhöres, hafuer man förorsakadh E. K. M:t här om ähn yttermeera medh underdånigh,

tijdigh påminnellse ährindrat, at honom hijtt medh första förskickades.

Till dedh sidste E. K. M:t ähr här hoos besuärandes, det inspectoren öfuer lille tollen Thomas Thomasson låther sigh liudha, att emot E. K. M:tz nådigeste för untte som gifne privilegier på nyie staden villia giöra disputerlige i tollväsendet, nemligen borgaren som bonden skola afleggie lille tollen, vill icke eens afveetha af stadz invånare effter dess expresse förmälan för be:te lille toll medh annor borgerligh tunga frijheetz åhren påståå libereras och förskåntte vara, huilchedh privilegium fuller icke heller ringa giör till stadzens upkompst och handelens förkåfringh, att landzmannen, som sitt godz föryttra söker igenom dess tols frijheet, allicerades och bevahntes sine vahror till be:te stadhen bringa, dedh bonden iu heller och gierna giör, at han drager heller en så långh vägh framom andre stadher af dess frijheetz bevekande; men där dee detta åthniutha, då skole hvar bonde afskräkt bliffva, så att staden medh sin handell och traffiquin skole aldrigh kunna sedhan uthi sin fullkomligh effect kommat. Doch man icke veeth, om dedh ähr E. K. M:tz nådige villie och befalningh heller för hans egen nytto skulldh af honom giort. Vill och uti lijcka måtto hoos E. K. M:t underdånigest hafua migh förfrågadh, om bonden skall giöra lille tollen der utaf, som han förer uthi cronones profuiants bodhan, som vidh ny Hellsinghfårs stadh upbygdh ähr, för crenones uttlagor, eller och ähr förståandes under E. K. M:tz be:te nådige föruntte privilegium frij; hvarföre hoos migh borgmästare och rådh här sammestedes ährande tienstligen anhållidh, dedh iagh vidh deres vällfångne stadz privilegier på ratione officij handhafua och schyttza, at dem här emot icke någodh förfångh tillfogas måtte, såsom och E. K. M:t iagh för denne gången icke kunnadh eller veladh på dedh ödmiuckeligest

obemält låtta, hemstellandes uthi E. K. M:tz nådige och höggunstige svar och förklaringh medh underdånigh afvachtan, E. K. M:t medh det höge konunglige huusedh under Gudz mildherijke tuition troligest önskadh och befalet och migh uthi E. K. M:tz höga konunglige patrocinio stadigt uthi all underdånigheet lefua och förblifua reccommenderat.

E. K. M:ts
underdånige och trooskyldige
tienare medhan lefuer.

Jakop Clasonn.

57. Helsingfors den 14 maj 1644.

Den nyutnämnde handelsborgmästaren i Helsingfors Johan Greeker klagar hos Per Brahe att det i staden „går mäkta slätt till, i det att få äro, som sig om stadens välfärd och inkomst bekymra". Medlemmarne i rådstugurätten erhålla ej sina löner utbetalade; därför vill hvar och en af stadens inkomster „något rapsa i sin pung". Själf hade han fått utstå stort obehag genom förtal och afund; bokhållaren (Erik Anderson) vore den främsta anstiftaren af allt ondt. Grefven borde därför uppmana landshöfdingen (Jakob Klasson Uggla), „den dock alltför from är", att begagna sin myndighet gentemot bokhållaren och den försumlige justitieborgmästaren Petter Thesleff.

Tryckt af Tigerstedt i arbetet „Ur Per Brahes brefvexling", I, sid. 30.

58. Helsingfors 1644, antagligen från september eller början af oktober.

Justitieborgmästaren Petter Thesleffs inlaga till riksdagen 1644[1].

Ur „Städernas besvär".

Stormechtigeste, Högborne Fröken, Allernådigeste Dråttningh. E. K. Maij:tt skall mijn underdånige tienst, lydno och hörsamheet ödmiukeligast bevijsas, så lenge iagh leffuer.

Allernådigeste Dråttningh. E. K. M:tt uthi all ödmiuck underdånigheet tillkenna gifuer, att sedan the förnembste uthur gamble Helsingfors i dette innevarande åhr till den nijie staden, som dersammestädes effter E. K. M:tz nådigeste förordningh bijgges, uthflijdt hade, ähro någre aff idel mootvilia, eendeles aff armodh och fattigdom uthi be:de gamble Helsingfors quarre blifne, förmeenandes dersammestädes the privilegier, som den nijie staden nådigest gifne ähro, dem andre icke till ringa förfångh och skada uthi deres handel och förkoffringh att niuta. Och emedan för landzens fattigdom och andre orijmeligheter skuld tvenne städer så När och in opå huar andra icke kunna behåldne och conserverade bliffua, tij är man förorsakat vorden E. K. Maij:tt uthi all underdånigheet detta föredraga medh ödmiuck bön, E. K. M:tt allernådigest behagade den förordningh giöra låta, att och the öfrige uthen någon ophooff sigh till denne nijie staden flytia måtte, emedan dem omögelig är der sammestädes stadzens rettigheeter uthgiöra och betala. Och der dhe deres mootvilia, som een part i sinnet hafue, lengre fåå föröffva, ähr befruchtandes, att den

[1]) Thesleff representerade Nya Helsingfors, och borgaren Qvirinus Groth var riksdagsman för Gamla Helsingfors.

nijie staden medh den gamble myckit till sijn opkomst förhindres och afftager.

Näst dette och till det andra äre Bårgå och Ekenäs städers bårgare sampt prester, bönder och andre ståndz personers idkesamme och dageligh seglatz aff olaga hampner åt Lijffland icke den ringaste orsaken, som förhindrar denne nijie staden uthi sin opkompst och förkåfringh, ty alle the kiöpmans varur, såsom tiera, humbla, huudar och slijkt blifuer oförtullat öffuerfördh; heeter icke deste mindre och dageligen klages, att ingen finnes vedh Helsingfors, som be:te vahrur kan opkiöpa och dem nödige godz förskaffua. Doch kunna huarken bårgaren i städerne eller bönderne opå landzbijgden aldrigh medh skiel bevijsa sigh hafue det ringaste uthi be:te nijie staden att selia anpræsenterat, effter som iagh skall detta kunna medh tijden, der så behöfdes, medh herr landzhöfd. dersammestädes vitne och bevijss sanna och öfuertyga. Huarföre till E. K. M:tt uthi all underdånigheet bönfalle, E. K. M:tt verdess nådigest der hen resolvera, att the medh sådane kiöpmans vahrur af olaga hampner seglatz affstå och medh deres varur sökia näste kiöpstaden, visserligen förmodandes, att huar dhe icke deres vahrur så högdt dijrka och stegra ville, som för detta skedt är, då väl funnes, som det ophandla kunde och dem så gått värde igen salt och annat godz förselia, som någon sin i andre städer uthi Finland selies. Blifuer och derigenom stort undersleff förtaget, som myckit föröfues både i tullens afleggiande, sålckz uthförende och förbudne varurs inhemptande.

Der hoos och til det tridie E. K. M:tt ödmiukeligen tillkennagifues, att i nästförledne och detta innevarende åhr een sådan tunga och skat oss opålagdt är, som vij aldrig tilförenne affvettet hafue, huilken kalles aff tullenären öfuer stora siötullen super plus och uthgifues för saltet,

som ifrån Refle förschrifues och dersammestedes förtullat är. Och ehuru väl man effter 13 punct uthi E. K. M:tz uthgångne seglatz ordningh borde vara frij för slijkt, allenast skepz och omkostningz peningarne betales, ähr dess för uthen, uthen någon skiel och skrifftz remonstration, tagen för huar t:a salt, som ifrån Refle för midsommaren inkom, 8 ½ öre siölfuermynt, men effter dito 4 öre siölf. m:t. Om dette E. K. M:tz allernådigeste vilie är, veet man icke, ty migh och flere mijne medhbårgare sådane skiehl och skriffter, dem man åtminstone för sijne penge see måtte, äre förhåldne. Blifua icke deste mindre skutorne och godzet arresterade, så lenge tullenären afsinnes och medh Rid. betales.

4. Tridningen af accijsen, som E. K. M:tt allernådigest staden för undt och effterlåtit hafuer, är den för huariehanda orsaker skuld aff inspectoren Thomas Thomasson förhållen, och emedan den till brygge- och slachtare huuss opbyggelse förordnat är, ty är iagh ödmiukeligest bönfallen E. K. M:tt af kongl. medhfödh mildheet allernådigest der hen behagade befalla, att samma kongl. donation och nådiga bevilningh, effter som den i bookstaffuen lyder, måtte koma staden tilgodo.

5. E. K. M:tt hafuer och allernådigest till stadzens ciraat, ja kyrkiors och scholors opbyggelse för undt och priviligerat halfue sackören, som der i staden faller, huarföre E. K. M:tt uthi all underdånigheet högt berömmeligen ihogkomes. Men såsom man Gudi till ähra, den christeliga församblingen till förkofringh och E. K. M:tt til evig varande beröm är sinnat dersammestedes opbyggie een steen kyrkio, och till dess bettre befordringh behöfdes vedh staden, mesta omkostningen at undfly, een tegel ladha och ugn, der til ingen ort på een mijl när staden legligare både för leerss dugeligheet och myckinheeten aff vädh

finnes ähn Töle godz, opå huilkens förnembste ägor denne nyie staden funderat är, huarföre E. K. M:t underdånighest bedie, E. K. M:tt nådigest behagade detta verket befordra och be:te legenheet till dess och flere sådane commoditeter staden förunna och ägenden, som doch inthet annat än allenast engiarne bruker, annorstädes vederlagh gifue. E. K. M:tt ville och allernådigest till stadzens bettre opkompst och förfordringh priviligera och förunna någon toolagh eller taxa af alla vahrur, som åhrligen uth och inskepas, effter som det uthi andre siö och stapelstäder nådigest förundt och effterlåtit är. För sådan E. K. M:tz höga ijnnest och benägenheet äre vij förobligerade medh alt som största flijtigheet icke allenast be:te bijgningar bijggia, uthan och andre tarffuelige huus förfärdiga och opsettia.

6. Och effter såsom be:de nyie stadh icke så fullkombligen som sigh borde är aff ingenieurn, som för een tijdh sedan der varit hafuer, affstuken, altså E. K. M:tt underdånighest bedie, E. K. M:tt allernådigest behagade den för ordningh giöre, att een förfahren ingenieur derhedan måtte försendas, effter huilkens vederbörliga affrijtningh man uthan fruchtan för affrijfningen bijggie kunde och försäckrat vara om dess stadighvarande bestånd. Doch huadh effter den andres för detta affstickningh bygdt är, det kunde beståndande och odisputerligh förblifue; bidie E. K. M:tt uthi all underdånigheet.

7. E. K. M:tt hafuer och för detta allernådigest förklarat, emedan den besmittesamme siuckdomen spetelskan opå den orten myckit inrijter och öfuerhanden tager, att vele vara allernådigest betenkt om deres vederbörlighe oppehelle, så att the icke orsaak hafue må omkring landhet löpa och andre sigh besmitta, huarföre opå be:te spetelskas ödmiuke och trengna anhållande, såsom och at taalet dageligen tilvexer och större blifuer, är förorsakat vorden E. K.

M:tt i all underdånigheet besökie, ödmiukeligen bediandes E. K. M:tt verdes för Gudz skuld sijn Kongl. ijnnest och benägenhet desse nödstelte personer bevijsa och allernådigest den förordningh giöra låta, att the medh nöijachtig underhåll måtte försorgde blifue, såsom och allernådigest ihogkoma den personen medh något salario, som them medh Gudz reena ord och sacramenternes administration icke uthen liifz och sundheetz fahra besökia och försöria måste. Gudh, som alla välgerningars rijke belönare är, E. K. M:tt visserligen vedergeller, under huilkens stadige protection til långhvarigh välmoge, christeligh och stadigvarande regemente, sägervinningh emoot alla E. K. M:tz och rijkzens fiender uthaf alt hierta ödmiuckeligen befaller. Och förventer E. K. M:tz nådige svar, förblifuendes E. K. M:tz

ödmiukeligeste och underdånige tienare,
emedan iagh leffuer.

Petter Thessleff,

fulmechtigh giorder aff sambtlige bårgerskapet
i nyie Helsingfors.

59. Helsingfors, antagligen från september eller början af oktober 1644.

Borgerskapets i Helsingfors klagopunkter, ingifna till riksdagen 1644 genom stadens ombud Petter Thesleff.

Ur „Städernes besvär".

Stormechtigeste, Högborne Fröken, Allernådigeste Dråttningh.

1. Eder Kongl. Maij:tt foge vij fattige undersåter, som bijggia och boo i nyie Helsingfors, uthi all underdånigheet ödmiukeligest tillkänna, att the tolff åhrs frijhee-

ter, som E. K. M:tt allernådigest hafuer förundt och gifuit dem, som dersammestedes nedsettia vela, äro ingångne och begynte på det åhret man schreff 1639, på huilken tijdh, ja in till innevarande åhr, ingen aff oss någon frijheet på uthlagorne hafuer skiäligen kunnat eller begärat åtniuta, aff orsaak att stadzplatzen een tijdh hafuer varit disputerligh, och fördenskull ingen på denne nijie staden hafuer kunnat byggia för ähn 1643, uthan all den tijden godvilleligen dragit och uthstådt alle the besvär, som vij vane varit hafue uti den gamle staden att uthgifua och betala; huarföre uthi all underdånigheet bönfalle, E. K. M:tt allernådigest förklara ville, att detta innevarande 1644 åhr, på huilken vij hafue nutit frijheten allenast på contribution, måste vara och recknas för första frijheetz åhr, och sedan ifrån dato niuta 12 åhrs frijheet, som privilegierne förmähla, och att E. K. M:tt allernådigest behagade be:te stadz privilegier, som på Södernes gifne ähro, opå Estnäs skatan, der staden effter E. K. M:tz befalningh funderat och bijgdt är, confirmera, förmedelst huilken vij theste tryggare byggia kunde och be:te ort för rätta stadzplatz erkenna och besittia.

2. Emedan såsom stadzens eenskijlta bygningar ett anseenligit fordra, till huilkas opbyggelse staden opå medlen mykit försvagat ähr, huarföre E. K. M:tt underdånigest bidie, att bårgmestare och rådh allernådigest tilstedias måtte att förselia tomptarne (åt) dem, som dersammastedes för een viss och lijdeligh penningh till everdeligh ägo begära att inlösa och frijt possidera, och be:te penningar sedan till stadzens opbijgningh, gagn och goda nijttia anvenda.

3. E. K. M:tt hafuer allernådigest resolverat, serdeles i näst förledne rijckzdagh, att een ingenieur skole till Helsingfors försendes, som stadzplatzen i sijn rätta form och planta taga skole, och man sedan den effter säkert kunde byggia. Så, emedan een deel aff stadzens opbygningh

igenom be:te ingenieurens frånvarelsse är förhindrat, ty äre vij till öfuerflöd uthi all underdånigheet bidiande, Eder Kongl. Maij:tt behagade allernådigest befalla, att een af dem, som der i landzändan dugeligast finnes, måtte detta verket förrätta och således företaga mångas exciis och förebärande, som seija sigh derföre icke byggia kunna. Detta till E. K. M:tt uthi all underdånigheet ödmiukeligest vij oss försee, förblifuandes

E. Kongl. Maij:tz
underdånige och troskyldige tienare och undersåter, emedan vij lefue.

Samptligen bårgarskapz vegna vedh
Nijie Helsingfors underskrifuer
fulmechtige till Herredagen

Petter Thessleff.

60. Helsingfors den 15 september 1645.

Borgmästaren Johan Greeker upprepar för Per Brahe sina klagomål öfver den oenighet och högfärd, som råder i staden. Han, som ensam bekymrade sig om stadens välfärd och näringarnas uppblomstring, hade, utan att bestjäla kronan på en enda daler, anlagt ett tegelbruk, påbörjat uppförandet af en kvarn, sändt en ung köpman till Lybeck för att uppköpa varor och skickat 800 speciedaler till Holland, för hvilket belopp han väntade att få salt och vin till Helsingfors. Stadens handel kunde ej gå framåt, så länge den mäktige Frans Stockman i Borgå lät sin broder Jöran från sin handelsbod öfverföra importerade varor till Borgå och där sälja dem till billigare pris än i nya staden.

Tryckt af Tigerstedt i arbetet „Ur Per Brahes brefvexling", I, sid. 34.

61. Stockholm den 29 mars 1647.

Drottning Kristinas resolution uppå Helsingfors stads borgerskaps inlevererade postulater.

1. Hvad Kongl. M:ts undersåtare uti Helsingfors sig underdånigst besvära, att (de) nu icke få någon tillförsell af landet, särdeles siökanten, sedan allmogen sammestäds är vordet effter låtet att segla med sina varur på Lifländske städerne, begärandes underdånigst, att derbe:te bönder skola så segla till be:te Lifländske städer, det då allenast måtte skie med trä last och fisk och ej med smör, humbla, hudar och andra kiöpmans varor, med hvad mera de uti be:te sina postulater, den puncten angående, ihugkomme. Så emedan K. M:t af särdeles skiäl och orsaker är vorden beveckt, af d. 20 aug. i nästförledne år, att effterlåta bemälte bönder i skärgårdarne samme seglatz, dock det till K. M:ts vidare disposition der utinnan framdeles; hvarföre vill Kongl. M:t vid det, som således i den saken är resolverat och belefvas, för denna gången låta bero och bevända.

2. Kongl. M:t hafver nådigst på dess trogne undersåtares i nye Helsingfors flitige anhållande förundt och effterlåtit stadsens betiente att ännu på 2 års tid, ifrån denne tiden räcknad, niuta och bekomma deras löhn och underhåld af våre och kronones medel på lika sätt, som de sådant härtill niutit hafve.

3. Anlangande dem, som ännu uti gamble Helsingfors qvarblefne äro och så väl som de andre, effter Kongl. M:ts förordning äro plicktige att flyttia dädan in uti den nya staden, så skall derom bref till landshöfdingen afgå och honom alfvarligen befallas, att han samme Kongl. M:ts

nådige förordning till följe them, som i bem:te gamble Helsingfors qvare sittia, på behörligit sätt tillhåller att nu utan längre drögsmål och någon förnämd enskyllan sig till den nya staden förfoga och dit inflytta.

4. Om accisfriheten på främmande drycker till stadskällaren som Ubsalas 2:dra punct.

Hvad vidkommer borgmästare och råds underdånige anhållande att få niuta halfparten af backungspengarne och accisen så väl af främmande drycker och mångleri som slachte och bryggeri, jämväl och accisfrihet på vin och utländske öhl till stadskällaren, så hafver Kongl. M:t sådant öfverlagt och vore intet obenägen be:te sine trogne undersåtare uti detta att villfara; men såsom sådane och andra kronones intrader mästedels till krigs utförandet och andre riksens höga tarfvor måste användas, så kan K. M:t uti denna svåra tiden, i hvilcken kronan dageligen står uti stora och märkelige utgifter, riksens intrader i så måtto intet förminska. Icke eller tillåter riksens stat kronan att afhända inkomsten af stadsens miöl qvarn till stadsens bygning och ämbeternes belöning, som och staden om anhåller. Der borgmästare och råd finnas flitige och omtänckte uti deras ämbetes förrättande, förmodar K. M:t att fuller andre medel skulle finnas till stadens intraders förmering.

5. Kongl. M:t sågo och gierna, att vägarne och broarne till den nya staden ju förr ju häldre blefve banade och förfärdigade, såsom borgerskapet det ibland annat i sine inlagde postulater underdånigst derom påminna; vill och den saken, såsom enkanl:n staden ett nyttigt och nödigt värck, borgerskapet hafva recommenderat att först derutinnan giöra sitt till. I det öfriga vill K. M:t låta bref och befallning till landshöfdingen sammestäds afgå, att han allmogen tillholler, det de i detta fallet borgerskapet

i alt möjligit adsistera och dem med sin hielp bespringa. Actum ut supra.

Christina.

N. Tungel.

62. Helsingfors den 18 maj 1647.

Borgerskapet relaterar för regeringen om de hinder, hvilka stå i vägen för stadens uppblomstring, samt anhåller om diverse åtgärders vidtagande.

Ur „Städernas besvär".

Stormechtigeste, Höghborne Sverigies Rijkes Arffurstinna, Allernådigeste Drottningh. E:rs Kongl. Maij:tt önsche underdåneligen och trooligen aff Gudh Allz:tig all sielffhöghbegiärligh vellmågho, såsom ett lyckosampt och långvarigt regimentte och dherhos Hen:s Kongl. Maij:t för den store omvårdnatt och höghe benådningar, Kongl. Maij:tt sine fattighe unnersåther vidh denne orthen nådigast bevist hafuer, unnerdånigast betacke, enkannerligen att vij fredas vidh lagh och rett, hemmas ifrån alltt öfuervålldh och ähre benificerade medh önschelige stadz privilegier och frijheeter, ödhmiukeligen bediandes, att den alldrahögsta detta allt mildeligen ville dirigera till sins nampns ähro och Kongl. Maij:tt till odödeligtt beröm.

Hen:s Kongl. Maij:tz höghe vellgiärningh hafue icke heller ringa befunnitt och kiändt i denne nije påbegijntte stadzens Hellsingeforsses oppkomst, uthi det seglatzen opå Lijffländsche städerne landtmannen här i Nijlandh till en tijdh hafuer varit afschuren, huarigienom dess idkesamme landzkiöp och olagha handells föröfningh ähr vordin något innehållin, som till denne stadz tillagningh noch giorde. Men nu H. K. M:tt igien förnummitt icke uthan vichttigt

öfuerleggiande sigh nådigast resolverat seglatzen vara bonden tillåtin medh allahanda kiöpmans vahrurs öfuerförssell opå Lijffländsche sijdan, till huilckettz pådrifuande denne landzorths tillförordnade landshöfdinge, vellb. Jakob Clæsson Uggla, sigh låter hos allmogen liuda varitt authorem, den sigh derföre och näst Gudhi böhra tack förebähr, på huilckens flijtigheet i sådanne fall, som denne nije staden kunde lenda till unnergångh, inthet omtuiflas, hellst emedan han den alldrig ähr funnin beforderlig, uthan varitt och ähr den, som Hen:s Kongl. Maij:tts nådigeste vidh åthschillige åhr och tijdher afgångne klare resolutioner, såsom Kongl. bref om dhe gamble stadsches flijttningh hijt in uthi nije staden, schola denna ringa stadzbetiente vara adsisterligh, vill han eij förstå, uthan fåfengeligen föregifuer ingen expresse befahlningh hafua någons af dhe mootvilliges qvarsuttne gamble borgares huuss att niderkasta, uthaf huillckett svar, såsom och det han siellff hos dhem vistas och boor och eij härsammastädes effter Kongl. Maij:ttz befahlningh residerar, som eij giör någon begijnnellsse opå residentz huusettz bijggningen. Dheres store öfuermodhe och olijdno mehr och mehr tilltager, att dhe perpetuo sigh dher blifua förmene, gåendes således H. K. M:tz nådige villie förbij, ehuruvell han af desse fattighe stadsche nu som förr offtast ähr medh schrifftelige och mundtelige påminnellsser beskickatt, Kongl. Maij:ttz påbudh böhre exequera och fullföllia. Åhre dij af stor nödh tvungne detta alltt i unnerdånigheet propalera, emedan desses gamble stadsches qvarsittningh ähr allenast denne staden icke i handell och vandell till största skada och ruin, uthan och att detta ringa borgerskapett icke kan fortfahra medh kyrckiones och andra publice huuss oppbyggningar, vägars rödiande, broars förfärdigande p. och annatt allenast till stadsens nijtto. Denne vår landzhöfdings omillde befordran

och relation om seglatzens oppbringningh, som stadenom alle nähringz medell förhåller och entteligen till intet giör, dher bonden segla må, uthi H. K. M:tz nådigaste betänckiande, (den för alle sine trogne unnersåther stor åhoghe bähr) som Kongl. Maij:tt hellssosammast befinner lennde oss sampteligen till vellfärdh, unnerdånigast hemstelle, att nådigest och önscheligen resolvera.

Innerligen bediandes att den alldrahögste Gudh nådeligen ville förunna Hen:s Kongl. Maij:tt, alles våres nådigeste drottningh lengie besittia sine Höglofl. Kongl. förfäders stool medh dijgd, affection, beröm och lijcka så och vidh desse uthseendes orolige tijdher bekomma ett fridsamptt regimentte. Opå H. K. M:tz höghe nådher i all unnerdånighet sigh förlåte och uthi förtrösteligitt hopp lefue.

Hen:s Kongl. Maij:ttz
unnerdånige, troplichtige och schijlldige
unnersåther, så lenge vij lefue.

Samptelige Borghmästare och rådh
i Hellsingeforss.

A tergo: Den Stormechttigeste, Högborne Furstinna Fröken Christina, Sverigies rijkes, Göthes och Vendes Drottningh och Arffurstinna, Storfurstinna till Finlandh, Hertiginna uthi Eestlandh och Carelen, Fröken uthöfuer Ingermannelandh, alles våres nådigeste Drottningh, detta

unnerdånigast.

63. Nya Helsingfors den 18 maj 1647.

Borgerskapet beklagar sig hos rikskansleren Axel Oxenstierna öfver intrång i stadens handel, öfver svårig-

heten att komma till rätta på orten m. m. Innehållet stämmer i hufvudsak öfverens med nästföregående bref.

Efter en afskrift ur Oxenstiernska samlingen.

Höghvellborne nådighe Greffve, Herr Rijkz Cantzeleer, Höghmächttige Patron och storgunstige Gynnare etc.

E. Exell:tie, näst höghe vällmågos trogne önschande ödhmiukeligen som unnertienstligen betacke för all höghbenägen omvårdnatt och förfordran, som E. Excell. af inföddh milldheet och högh gunst för vårt vellståndh städse dragitt hafuer, i synnerheet att E. Excell. denne nye stadsens Hellsingeforsses oppkompst alltijdh sigh nådigast hafuer behaga låtidt och dherhenn bearbetatt honom en gångh måtte i flor komma. Så ehuruvell, befinne doch dy verr fast oförmodeligen af härvarande landzhöfdingen, vellb:ge Jacob Claesson Uggla värckett vara vriditt, tuifuels uthan genom omillde berettelsser, således, som han nu låter hos allmogin liudha, sigh näst Gudhi böhra åhras och tackas före, att seglatzen genom dess drijfuande hos H. K. M:t och dhe höghvellborne, nådige herrar rijkzens rådh åhr landtmannen frijgifuin oppå Lijffländsche städerne medh allehanda slags kiöpmannevahrur att öfuersegla och sigh godz igien tillhandla, huarigienom allehanda landzkiöp nu som förr (det Gudhi och E. Excell. vari klagat) orsakas och föröfuas, såsom allareds befinnes, att den bonden föhrer tijo, den tiugu, ja flere tunnor salltt här i närmeste skiäregårdarne och det igien uthöökrar, företagandes således stadenom sin nähringh i dess handell och vandell, att en icke här kan något godz försellia, mindre af landett den ringaste tillförssell inbekomma. Emedan huadh till salu af landet föhres staanar i gamble staden, huarest landzhöfdingen sielff sitter och vill icke eens H. K. M:tz nådigeste afgångne resolutioner och bref om dess borgerskaps flyttningh förstå, det dhe mootvillige dherifrån måtte drifuas och sigh här nider-

settia, dherom en skrifteligen som mundteligen och anhållit hafuer, schola då grijpas till någott medell, det eens eller annars huuss niderkastades androm till skräck. Så alldenstundh dhe see mehre flättia enn allffvar brukas medh exeentionen och oss gifuas till svars, höre af landzhöfdingen, utaf Kongl. Maij:t sigh sådant icke expresse vara befahlatt, vexer dheres mootvillia och föracht så stoor, att en för blyghsamheet schull, det medh deres quasi tuitoris förolemppar, vill och måtte medh pennan till bequemmeligare tijdh förskona. Synes och nu borgerskapet förb:te landzhöfdingz intent om nye stadsens unnergångh vara så vijdha kommitt, att dhe fattighe borghare, som effter H. K. M:tz nådige villia och befahlningh sigh härsammastädes höörsammeligen hafua nidersatt, låta klageligen höra, nödgas härifrån oppbryta och till andra orther booföhra, emedan dhem faller allt försuårt sigh här ytterligare ehrnehra kunna, af ofuanberörde hinnder. Elliest fördrista sigh eij heller dhe, som handelen drifuitt hafue oppå Hollandh, något skiep medh godz mehra införschrifua härefter, alldenstundh dhe för det af landtmannen intet förventta vete, dher han sielff seglar, och dhe gamble städsche sittia i vanligh hägn och handteringh, huillcket allt H. K. M:t unnerdånigast vij och hafue nu skrifteligen tillkienna gifuitt och uthi Kongl. Maij:ttz höghe betänckiande hemställt etc. E. Excell:tie unnertienstligen bediandes, att E. Excell:tie desse våre myckitt beträngde quærcler nådigast ville ansee, som medh all höghgunstigh och mächtigh, vanligh befordran ihoghkomma och remediera. Giöre samptl. oss ett godt hopp, att E. Excell. våre ringa personer medh denne nye staden uthi sins Excell. Höghbetrodde affection — den förmodeligen eij ähr förgiätin — nådigast lefua förunner. Medh huadh trogen tienst E. Excell. af oss och våre fattighe medhborghare kan igien vördas, schall så schylldigt som plich-

tigtt ihogkommas, och E. Excell. medh huadh E. Excell. högtkiärellscheligitt ähr, under Gudz millderijke beskyddh troligen befahle, som uthi höghvanligitt faveur alltidh recommendere, sigh förblifua

E. Excell:ties och Greffl. N:des
troschylldige tiänare, så lengie vij lefue.

Samptl. Borghmästare och rådh.

64. Helsingfors den 16 januari 1649.

På genomresa i Helsingfors skrifver Per Brahe till riksskattmästaren Gabriel Bengtsson Oxenstierna och föreslår, att denne ville befordra följande ärenden: betalningen af 2,631 daler silfvermynt åt köpmannen i Helsingfors Frans Stockman för kläde, som denne 1648 levererat till militärens behof, och att åt samma borgare skulle utbetalas 2,500 riksdaler för ett större korsvirkeshus (60 × 30 alnar) vid torget, hvilket hus lämpligen kunde upplåtas åt landshöfdingen till residens samt inrymma lokal för kammarsakerna och landets kansli. I brist på mynt kunde regeringen likvidera försäljaren med förlänandet af några kronogods.

Tryckt af Tigerstedt i „Bref från generalguvernörer", sid. 110.

65. Helsingfors, med all sannolikhet från början af 1649.

Efter att hafva tackat för regeringens tidigare bevisade välgärningar mot Helsingfors, beklagar sig borger-

skapet öfver de olägenheter tjärukompaniets handelsmonopol komme att tillskynda de kapitalfattiga borgarena, anhåller om förmedling på stora sjötullen o. s. v.

Ur „Städernas besvär".

Stormächtigeste, Höghborne Arffurstinna och Fröken, Allernådigeste Drottningh.

E. Kongl. Maij:tt skall dess fattighe unnersåthers unnerdånighe och trooplichtighe tiänst i Hellsingeforss stadh alltijdh vederredo finnas, så längie vij lefve p. Och E. K. M:tt unnerdånigast betacke för den höghe åhogha och omsorgh Kongl. Maij:tt allernådigest dragher för rijksens vellfärdh, särdeles iblandh annan, att Kongl. Maij:t nådigast hafuer täckts dhen handthafvas må vidh lagh och rätt, hemmas och värias ifrån all vålldh och orätt, som frögdas vidh önskelige privilegier, och det eij heller ringa benificium ähr befrämiatt negociationerne och handellsvärcken och det alltt till deres oppkomst som tillväxt, hvillcke höghe benådningar denne nijbegijntte stadhen och icke mindre ähre vederfarne enn andre städher i rijkett, särdeles och däruthinnan, att han ähr af Kongl. Maij:tt priviligerat på seglation, nembligen dess borgerskap macht skola hafua likesom andre kiöpstadzmänn i siö och stapell städherne att drifva frijhandell på inrijkes som till uthrijkes fremmande orther, hvillckett nådige privilegium sijnes vara limiterat förmedellst det opprättade tieru compagniet, som Kongl. Maij:tt hafuer nådigast till städhernes oppkomst och nijtto låtit anstella. Hvillcket denne nije siö stadhen Hellsingeforss mehr trijcker enn i handelen fortsätter, det förnemligast däruthinnan består, att borgerskapett hafua bekostatt mehrendeels sin eghendom uthi flijttiandet ifrån gamble Hellssingeforss hijt till den nije stadhen, hvarest dhe i desse åhren sigh hafua nidhsatt och huuss öfuerbijgdt, effter Kongl. Maij:t nådige

villie och befahlningh, hvaruthaf ähr föllgdt, att man inthett hafuer något till capital i ofuanberörde tieru compagnie förskiutha kunna däruthinnan att blifva particeph. Dy således Kongl. Maij:ttz nådighe påbodh och förundte comp. privilegium i achtt tagha, måst tierun till comp:niet försellia och eij på uthrijkes orther skeppa, genom huillckett eij något skepp stadhen i förledne höst haffuer effter förvanligheeten förmått inschrifva medh godz, emädan denn eij kunne åstadhbringha någhon uthlastning igiän effter spannemåhl och andre där till tiänlighe vahrur, uthan allenast bahra tieru, här intett finnas och åstadhbringas kan, därigenom stadhen icke allenast uthan jembvell hela landet, som här till sin nödhtorfft handla pläghar, hafve måst lijda nödh särdeles på salltz mangell, det icke en tillfijllest uthseija kan, där igenom landtmannen afvänies till stadz mehra komma, och det ähr till trooendes tieru brännerijet öfuergifuer och aflegger, hvaraf föllia sijntes Kongl. Maij:tz och cronones framdeles annseenlige intraders förminskellse. Hvillckett uthi Kongl. Maij:tz nådige betänckiande som höghvijs disposition unnerdånigast, dij det oss i vår nähringh tränger, hemstelle, tienstödhmiukeligast böönfallandes, att där sigh giöra låta kunne oss fattighe unnersåther tillåtes nu som förr medh tieru, där allenast heela vår handell uthi består vidh denne orthen, uthrijkes föhre och fremmandom efffer ofuanberörde stadz vellfångne privilegium förijttra och till vårt bästa bortthandla, hvarigenom denne stadhen sin vahnlige credit nu som förr på uthrijkes orther hålla kunna, således och sigh något, som begijntt ähr, förekomma och i handelen tillvexa måtte.

Sädhan, alldenstundh Gudh den alldrehögste hafuer tächtts milldeligen stilla det långhvarighe rijsche, blodighe krijgett och Kongl. Maij:tt medh dess rijke en önscheligh fridh beschiärt, den H:s Gudommelige Maij:tt förlängie stånd-

achttigh blifua må in till världennes ennde, högstbemälte Kongl. Maij:tt uthi sitt höghe och cristmillde regimentte till mijckin roo och fröigdh som dess fattighe unnersåtther till lijsa. I unnerdånighet dij anhålle, att Kongl. Maij:tt denne ringa stadhen nådigast ville benåda medh någhon frijheet eller förmedlingh på store siöö tollen, iembvell på fremmande drickers accijs, genom huillcken förmedlingh borgharen eller handellsmannen sädan kunne salltt och andre vahrur för ett skiäligt priss åth landtmannen försellia, där medh han till stadhen igiän lockades och handelen således någott värckeligen tilltaghe och oppvexa kunne.

Sidst Kongl. Maij:ttz höghe milldheet och höghberömmelige bevågh ehrkienner denne ringe stadh icke uthan unnerdånigh tacksamheet däruthinnan sigh vederfahrin vara, i det Kongl. Maij:tt uthi månge åhr dess stadz betiänte medh ett ansenligitt sallario åhrligen hafuer unnerhållitt och nådeligen medh försörgdt, hvillcken Kongl. Maij:tz millde och höghe benådningh dess unnersåther ijtterlighare åthniuta till en behageligh tijdh, unnerdånigast ombedes, hällst emädhan stadsens intrader ennu ähre ringa, och dhe falldne finnas, som elliest effter handen falla kunne, ähre och blifve till den nija kyrckiones härsammestädes bebyggiande, som andre stadsens publique byggningar och huuss annvände. Elliest ähre och vij fattighe unnersåther icke ennu mächttige och förmögne borghmästare och rådh af vårt propere att sustentera och unnerhålla, deels af ofuanberörde orsaker, som och att numerus civium icke ennu ähr myckin eller stoor.

Hen:s Kongl. Maij:ttz nådighe och höghgunstige resolution opå ofuan schrefne unnerdånighe anhållan förtöfve i all tienstödhmiukheet dess Kongl. M:tz fattighe unnersåther, troligen önschandes Gudh den allzmechtige H:nes Kongl. Maij:tz åhr ville förmehra, milldeligen oppehålla

vidh långhvarigh hellse och höghbegiärligh vellgångh, så att Kongl. Maij:tt medh ähre, beröm och Kongl. mijndigheet sine sahl. höghe herr fädrars stool lengie och rooligen besittia må, som sine fattighe unnersåther uthi höghförvahnligh Kongl. ijnnest och nådhe lefva låter. Förblifve igien

Hen:s Kongl. Maij:tz
unnerdånigste, troplichttighe, sanskijlldighe
unnersåtther, så lengie vij leffve.
Samptl. borgerskapett i Hellsingeforss
ringa stadh.

66. Stockholm den 31 mars 1649.

Resolution och förklaring öfver Helsingfors stads besvär. (Svar på nästföregående bref).

1:mo. Hvad anlangar borgerskapet i Helsingfors underdåniga anhållande at få niuta frihet eller förmedling på stora sjötullen jemväl och accisen af främmande drycker, så, ändock Kongl. Maij:t intet är obenägen sine trogne undersåter uti all billig måtto at villfara, likvähl såsom kronones närvarande stat och tillstånd nu intet tillåter något sådant förminskande af bemälte intrader, altså vill Kongl. Maij:t nådigast förmoda, at dess trogne undersåtare i Helsingfors, betracktandes närvarande tids olägenheter och de stora och märckeliga utgifter Kongl. Maij:ts undersåtare i riket godvilleligen utgiöra, hvad tullordinantien innehåller och deras plicht och skyldighet fordrar.

2:o. Eljest såsom Kongl. Maij:t förnimmer, at staden ännu skall vara af ringa mantahl och icke är till den förmögenhet kommen, at han af egen medel dess betiente kan underhålla, — dess förutan fordrar och den nya kyrc-

kan där sammastädes samt andre publique hus bebyggiande icke ringa bekåstnad, hvartill de stadsens intrader, som falla kunde, enkannerligen villja använda — altså vill Kongl. Maij:t än härmed nådigst hafva prolongeradt stadsens betiente deras underhåll af kronones medel på tu åhrs tid och bekomma på sätt och vis, som sådant härtills skiedt är.

3:o. Öfver borgerskapets besvär om tjäruhandels compagnie, som de begiära at afskaffas måtte, hafver Kongl. Maij:t sig uti dess resolution, gifven samtel. borgerskapet öfver deras i gemen andragne besvär och gravamina, ibland annat nådigst förklaradt, och hafver staden och borgerskapet Kongl. Maij:ts ytterl:re mening och förklaring öfver de ärender derutur vidare och utförligare till förnimma. Actum ut supra.

Christina.
(L. S.)

67. Åbo den 7 april 1649.

Generalguvernören Per Brahes bref till kyrkoherden i Helsingfors (Georgius Petri Orlander) om att samma socknar, som förr varit anslagna till trivialskolan, må därvid bibehållas.

Per Brahe p. p. Hälse Eder, H:r Kyrckjoherde, af Gud alsmächtig tillförene. Och kunne vij härmed hans åhrevyrdighet tillkiänna gifva, at vij med biskoppen och consistorio uti Viburg talt, när vij där sednast voro, såsom och nu sedermera skrifvit dem till, at de sochnar, som under Helsingfors trivial schola lagde äro, måtte dervid förblifva, på det Guds nams ähra, ungdomens uptuchtelse samt landsens nytto och välfärd må conserverat varda. Altså vele I

med rector där sammastädes samma socknar till bem:te schola veder kiänna och dem effter Kongl. bref klandrat behålla. Befallandes Eder härmed Gud alsmächtig. Af Åbo slått. Ut supra.

E. H. U. A.

Per Brahe.

Matth. Johanson.

68. Stockholm den 8 november 1650.

Kongl. M:ts nådiga förklaring uppå borgmästare och råds samt menige borgerskapets uti Helsingfors underdånigst inlevererade petita.

1. Kongl. M:t hafver nådigst förstådt, hvad disposition till dess gunstige behag och ratification är utaf herr riksdrottzen och generalgouverneur gjordt och anstält, der med be:te stad i bättre tillstånd än för detta skäligen sättias måtte, och särdeles om de publiqve byggningars fortsättiande der i staden så mycket mer att befordra, tillordnat dem *tolagen* att niuta af de främmande der ankommande skiepp och fahrkåster, sammaledes och *kronones andel* af alla innom dess jurisdiction *fallande kriminal sakören.* Altså hafver Kongl. M:t velat be:te stad samma villkohr nådigst förunna och confirmera att niuta till vidare förordning och särdeles ved påstående frihets år, hvilcke K. M:t för staden öfver de förrige ännu på fyra år hafver velat prolongera.

2. Hvad *accisfriheten på främmande drycker* anlanger, vill K. M:t effterlåta till stadsens källare, att borgmästare och råd skole på effterföljande drycker, neml. franskt vin sexton oxhöft, renskt och spanskt vin af hvardera slaget tio åhmar, vinättika fyra oxhöft, miöd tolf tun-

nor, momma åtta pipor och tyskt öhl fiorton läster, som de på egen omkostnad inkomma låta, årligen toll och accisfrihet niuta.

3. På det och staden någorlunda må haff:a sine commoditeter till utrymme och muhlbet, så hafver K. M:t velat härmed unna och effterlåta honom effterskrefne hemman uti Helsinge sochn, som äre lilla Håplax, hemman fyra med en utbys jord, giörande tillsamman fyra och ett fierdedels mantal, Hindernäss Bengt Jacobsson, skatt en mantal $^1/_2$, Tali tre hemman, skattar två mantal trefierdedels, Drömssöö tu hemman, skatt ett halft mantal ett halft, dem att niuta, bruka och behålla, qvitte och frie för alla deraf gående visse och ovisse utlagor till everdelig egendom, doch kyrckio tionden och alla extraordinarie contributioner undantagne och kronan förbehåldne.

4. Elljest såsom staden ännu skall varda af ringa medel, att dess betiente dermed intet lönas kunne, ty vill K. M:t sådant med nåder betrachtande än ytterligare uti varande frihets år unna borgmästare och råd den lön, som de af kronan här till niutit hafve; hvaremot de och skole så mycket mer låta sig vara angelägit stadsens byggningar att låta fullborda och hvad till en god ordning och politie hörer på bästa sätt inrätta.

5. Seglationen till att förbiuda almogen uti Finland hafver på någon tid, för svår missväxt och oåhr uppå spannemål, intet kunnat ske, utan deras yttersta fördärf och undergång. Men så snart Gud täckes landet med god årsväxt välsigna, då vill K. M:t vara betänckt, huru alt i sitt ordenteliga skick och lag må komma.

6. Kongl. M:t vill framdeles i nåder vara betänckt, huru hospitalets underhåld uti Helsingfors må kunna stå till för bättra. Dessemellan, som och elljest, hafve borgmästare och råd jämte biskoppen deruppå till att se, att

tiggareordningen, som för detta år publiceradt, handhafves och tages uti ackt.

7. Sist till att vidare taga några sochnar ifrån Åbo stift och dem under den nya scholan i Helsingfors förlägga, hafver K. M:t sine betänckande att intet kunna bevilja, utan hvad sochnar, som sal. K. M:t utaf Viborgs stift till berörde schola haff:r förordnadt, de skola der under förblifva p. Ut supra.

Christina.

J. S.

69. Stockholm den 30 november 1650.

Drottning Kristinas resolution angående vederlag för de omkring Helsingfors belägna hemman, hvilka aflidne ryttmästaren Gert Skyttes änka, fru Kristina Fredag, afstått till kronan.

Vij Christina p. p. giöre vitterligit, effter som framledne ryttmästarens Gert Schyttes effterlefverska edel och välbördig fru Christina Fredag hafver på sine söne söners vägnar oss till nådigt behag afstådt effterföljande sine och deras frälse gods uti Finland, Borgo lähn och Helsing sochn, nembl. Muncknäs, Gert Schyttes hemman ett, Bärtil Sifridsons hemman ett, Mårten Simonsons hemman ett, Thomas Mattsons hemman ett, Bärtil Olofsons hemman ett, Hindernäs: Bengt Jacobsons hemman ett, Tali: Lars Marckussons hemman ett, Mårten Simonsons hemman ett, Dromsiö: Jöran Anderssons hemman ett, Pehr Jacobsons hemman ett, Lill Håplax: hustru Wallborgs hemman ett, Hindrich Michelsons hemman ett, Grels Thomasons hemman ett, Simon Erichsons hemman ett, en utbys jord, räntar 6 dahler 4

och $1/2$ fiortonde penning, Kånala: Pehr Bengtssons hemman ett, Bertill Anderssons hemman ett, Bertill Brusius hemman ett, Hukeby: Pehr Biörnsons hemman ett, hvilka gods bemälte ryttmästare Giert Schytte den 27 martii anno 1629 af vår högtährade sahl. herr fader, glorvyrdigast i åminnelse, under Norkiöpings besluts vilkor skänckte och donerade äro. Vij hafve för den skull i dess ställe nådigast godt funnit at låta vederläggia bemälte fru Christina Fredag och hennes söne söner med desse effterskrefne gods uti Hållola härad och Tännila sochn, som är Vehmas by: Mats Sifridsons hemman ett, Anders Mattsons hemman ett, Tännilä by: Thomas Erichsons hemman ett, Sifrid Marckussons hemman ett, Mats Philipsons hemman ett, Jacob Thomassons hemman ett, Olof Mårtensons hemman ett, Thomas Jöransons hemman ett, Johan Sigfridsons hemman ett, Nils Erichsons hemman ett, Storsatjala: Thomas Olofsons hemman ett, Porvola: Staphan Simonsons hemman ett, Bertill Staffansons hemman ett, Hyväncula: Mats Månsons hemman ett, Anders Sigfridsons hemman ett, Noch öde uti samma by fem hemman, dem med alla dertill höriga pertinentier och lägenheter, ehvad namn de hälst hafva kunna, inga undantagande af dem, som dertill liggia, af ålder legat hafva eller med lag och dom tillfalla och vinnas kunna, at niuta, bruka och behålla under adelig frihet och frälsemanna tienst till evärdelig ägendom med förenämde Nörkiöpings besluts vilkor och conditioner, och som at han de afståndne godsen hafver besutit och innehafft. Der alle, som detta vidkommer, veta sig tillbörligen effterrätta, icke giörandes häremot i någon måtto.

Gifvit uppå vårt slott Stockholm ut supra.

Christina.

(L. S.)

RÅDSTUGURÄTTENS I HELSINGFORS

DOMBÖCKER

FÖR ÅREN 1623—1639.

Anno 1623 den 5 Februarij hölte edla, välbördige Erich Hara, ståthållare på Tauesthus sampt Bårgo och Rasebårgz lhän, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh i närvaro e, v:ge commiszarij Lydich Madzsons sampt befalningzmansens v:tt Hendrich Anderszons, secreterarens välachtade Isaak Anderszons, lagläsare öfver Bårgo och Rasebårgz lhän välachtad Morthen Simonszons och Botvedh Hanszons, så och proviantmesterens välachtad Anders Nilszons, thesliikes bårgmestere och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Jacob Larszon, Michill Jörenszon, Madz Henderszon, Juhan Simonszen.

Kom Dirick Bockhof för rätta och kärade till Arfvedh Larszen, för dett han hans dotter belägrat hafuer och henne medh barn rådd, och efter han hafuer det giort och icke henne echte vill, blef sagt, at han skall förnöija henne hundrade dalder för möökräcningh, efter hon var een rådmans dotter och af echte sängh, och böthe efter 3 cap. i Giftomåla balken 40 ℳ.

Än blef han felter efter 30 cap. i Rådstugu balken till 60 ℳ, för dett han hafuer berychtat den andre, Dirickz dotter, och eij kunde fullfolia eller bevijsa henne något oährligit.

Anno 1623 den 10 Martij hölte befhalningsmannen öfver Bårgo lhän ehrligh, välachtad Hendrich Anderszon

rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, thesliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Ehrszon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jörenszon, Madz Krämer, Madz Hendersszon, Johan Simonszon.

Kom Jöran Hartman för rätta och kärade till Brun Madzos gamble drengh Eskill, för det han hafuer rånt af honom hans hatt om sielfua dagen i Gomtekt, det han icke heller necka kunde, uthan thet af oförvethenhet giordt; blef han derföre felter at mista liifuet efter 23 cap. i Edzöres balken. Men efter han det af oförstånd giort hafuer, blef han egenom heele bårgerskapz förbön och för hans stoore fatigdoms skuldh benådh till 20 ℳ. Men Jören Hartmans ermklädh, som i dett rånedt af hatten bårtkom, skall Eskill honom bettala.

Anno 1623 den 2 Aprilis hölte befahlningzmannen öfuer Bårgo lhän ehrlig, välachtad Hendrich Anderszon rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, thesliikes bårgmestare och rådh der sammastädes.

Bårgmestare: Christier Erichszon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Johan Simonszon.

Kom Hans Knutzon, trometare under vellb. Claes Bertilszons phana, för rätta och kärade till sin underhåls bonde, Anders ifrå Malm, det han honom uthan någon orsaak slagit hafver medh een stöör i hufvudet, det han här för rätta inthet necka kunde. Blef förtenskuldh felter efter 9 cap. i Såramål med vilia till 12 ℳ.

Anno 1623 den 18 Junij hölte e. och välb. Erich Hara, ståthållare öfuer Tavasthus medh desz lhän sampt Bårgo och Raszebårgz lhän, rådstugu med bårgerskapet af Helsingfors i närvaro den edle och välb. öfuerstens Ernetz Crysz sampt andre af capetenerna, som äro: Simon Larzon, Per Smitt, Raszmus Hara, Lasz Madzon, Oluf Madzon,

Erich Eskilszon, thesliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer, Madz Henderszon sampt andre flere af bårgerskapet.

Framhade öfversten velb. Ernetz Krijtz een soldat ifrå Hållola sochn, Hortanaby, be:dt Sigfred Erszon, under Wilken Jonstånd compagnij, och honom tilfrågade, hvad orsaken är, eller hvarföre han icke följde sin phana förgången sommar, aldenstund han togh H. K. M:tz kläde och pengar. Eliestt hafver han och latit sigh uthleega för een annan ifrå samma sochn och tagit pengar 30 dal:r, för hvilken saak förbe:de soldat sigh inthet i någon måtto kunde försvara eller förleggia; derföre blef han felter efter 28 cap. i Krigzartichlarna at mista liifvedt.

Anno 1623 den 25 Junij våre bårgerskapet försambladht på Helsingfors rådhus, thesliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Jacob Larszon, Johan Måsenbeck, Michill Jörenszon, Madz Krämer, Madz Henderszon.

Kom Sigfredh Madzon Hyttis och klageligen gaf tilkänna den orät honom medh sitt nothelagh vederfharit är, som Degrö Påvell honom tilfogat hafuer. Efter han vitnen här för rätta medh een svåren eedh giort hafver, at de Sigfredz nothelagh hafver slagit i deres egen båât blå och brun, och efter de inthet derföre necka kunde, blefvo Påvels nothelagh först felter efter 9 cap. i Såramåla medh vilia till 12 ℳ huardere och efter 26 cap. i Edzöres balken till 160 ℳ och Sigfredz nothelagh efter 13 cap. i Såramåla till 12 ℳ hvardere. Blef Påwels nothelagh egenom förbön och för fatigdom skuldh benåddt, först Påwel till 30 ℳ, Marcus Jörenszon till 8 ℳ, Sigfredz nothelag alle tillhopa 3 dal:r.

Kom Oluf Anderszons moor och besvärade sigh öfver sin måg, at han henne slagit hafver. Så bekände Hendrich Marcuszon, at han gick efter sin hustru i ander stugun, der hans svåger Oluf Anderszon och tilstädes var, och begynte Oluf strax försvara sin syster, när mannen henne slå ville, och slog Oluf honom strax i hufvudet. Derföre Oluf eij necka kunde. Blef Oluf felter efter 9 cap. i Såramåla medh vilia till 12 ℳ och Hendrich Marcuszon, för det han slogh af våda sin sväremoor på armen, till 6 ℳ.

Anno 1623 den 2 Augustij hölte ståthållaren på Tavesthus öfver desz sampt Bårgo och Rasebårgz län den edle och välb. Erich Hara till Myttilä rådzstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro H. K. M:tz befalningzman ehrlig, v:t Madz Henderszon sampt ehrlige, manhaftige af krigz capitener, som är: Raszmus Hara, Simon Larszon, Oluf Madzon, Madz Larszon, Erich Anderszon, leutenampt Arfwed Enwaldszon, fendrichken Peter Kulman; thesliikes bårgmestare och rådh der sammestädzs.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Johan Måsenbeck, Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Kom bårgmestaren Christier Erichszon för rätta och klageligen angaf rytmestaren edle, velb. Geet Skytz tienare Michill Eschilszon för det såramåål han bårgmestarens son giort hafver. Och ähr saken så tildragit, at Casper Reijer skule selia een hest åtț een Refvelsk köpsven, Hans Åhm, och honom skule uthrijda in emoot Kampen, och när Casper Reijer kom in emoot kyrckobacken och bårgmestarens son fölgde gåendes efter, begynte rytmestarens tienare ptrusza till hesten, till hvilket bårghmestarens son till honom sagt hafver: Hvad gör tu leek af hesten? Sådan hest hade aldrich din phar. Och så hötte Michill till borgmestarens son och dermedh de både i hoop, nedre på skoolbacken, och gåfvo hvar andra munslag.

Tre vecko dagh der efter är rytmestarens tienare, Michill och Madz, komna i staden och dragit till Hans Olufszons, och der hafva de druckit, och sedan är Michill gååt till foot, och den andre tienaren Madz hafver ridit den vägen om bårgmestarens gårdh (endock deres väg låg inthet derom) och går den förbij, intill Hans Larszons gårdh. Och när de sågo bårgmestarens son, at han gick uthaf gården in i stallgården, så hafver den andre rytmestarens tienare, Madz be:tt, sagt till Michill: Sij, der är han. Hafver du något emoot honom, så gör nu.

Sedan bårgmestarens son blef dem varse, att de stadnadhe vidh Hans Larszons port, ville han inthet gifva sig strax tilbaka, efter han hafver unsagt honom, såsom Nils Skomakar här för rätta bekände med een svåren eedh, uthan gick in i skuton (?) och förhölt sig under öfverlöpet. På sidstone hafver bårgmestarens son seet efter dem och kunde dem inthet see. Skule så gåå in i gården igen, hafver denne Michill flux stiigit till honom medh dragen veria och ropat efter honom och bedt honom töfua och sadhe: De godz och gårdar, vij hafve till at bytha, det vele vij nu göra. Svarade borgmästarens son: Det tu leetar, dett kan tu fhå, och så de i hoop. Och sedan hafver bårgmestarens son kommit under verian (endoch han inthet hade någott i sin hand) och de både nedre i marcken. Så roopade för:de Michill til sin stalbroder: Matz, kom och skiutt. Det han och giorde. Då fruchtade bårgmestarens son för skåtet och slepte så af verian. I det samma fick den andre lägenheet at hugga borgmästarens i kinbackan.

På denne sidste träthan hafver Per Larszon seet och så berättat, som fhöreschrifvit är, medh een svåren eedh här för rätta. Men till den förste deres träta bekände Casper Reijer och Arfvedh Larszon här för rätta medh een

svåren eed, hvad de seet hafva, at af det första ptruszandhe, som han giordt hafver, är deres trätha begynt, så at de ähre i hoop komne; och sedan hafver Caspers poike roopat efter sin husbonde och sagt, at Johan Christierszon och Michill Skräddar de slåås. Reed Casper Reijer strax tilbaka och steegh af sin hest och toogh Johan Christierszon ifrå honom, efter Johan lågh på honom. Blef så Casper varse, at skreddaren Michell hade een knijf; den togh Casper af honom och kastade till een poijke. Sedan kommo de inthet mhera den gången till samman. Men liithet tilförenne hafuer Johan Christierszon kastadh skreddaren medh een steen i hufvudh, så at thet blöde.

Den sidste träton, när såramålet skedde, ähr, som tilförenne vitne berättat hafver, til hvilket rytmestarens tienare här för rätta inthet necka kundhe. Blefvo de fördenskuldh felte, efter förste cap. i Edzörs balken, at mista lijfvet. Och bårgmestarens son blef felt efter 9 cap. i Såramåla med vilia till tålf marck.

Hvad belangar det velb. Geet Skytz fru hafver låtit brytha sin tienare Madz (den strax blef insat, när perlementet skedde) uthaf kistan, efter som tienaren i velb. ståthållarens, kyrckoherdens, Botwedh Hanszons och andre fleres närvaro bekänt hafuer, blef opskiutit till denn 4 Augustij at förhöras.

Framhades för rätta een ung person, Lucas Olufszon be:dt, een bårgare son ifrå Ståckholm, be:tt Oluf Hanszon, boendes på Westergatan, den itt dråp skule hafua giordt den 23 Maij A:o 1623. Frågades honom till, huru han till samma dråp kommen är. Och bekände han sålunda vara skeet, at den tijdh dråpet skedde, hafver Per Olufszon varit någre dagar tilförenne hoos hans husbonde manhaftigh Hendrich Sigfredszon till gest, och när för:de Lucas hafuer velat förskåna sin husbonde och inthet så fult

skenckia för honom som för andra, hafver Per Olufszons son sådant förvägrat och sagt: Du håfslut(?), skänck liika mykid för din husbonde som för min faar, och deraf hafuer han fattat vrede till Per Olufszons son. Några dagar der efter fick för:de på gatun Per Olufszons son seet; hafver så stuckit honom åt ögonen medh itt spöö och sagt till honom: Du fougte kisza. Dette bekände för:de Lucas sigh hafua sagt och giort, och äre så dermedh åthskildhe.

När Per Olufszons son hemkom, hafver han berättat det för sin fhar, som honom vederfharit är, i Per Olufszons tienares närvaro. Hafver Per Olufszon strax sagt till sin tienare: Gack uth och slå honom på munnen, som min poike hafver slagit. Till det talet hafver Erich Jesperszon sagt till Per Olufszon Heredzschrifvare: Inthet skule Per Olufszon det göra, han skule heller först klaga för dens husbonde, som hans poike oförrättad hafver; ty af hundar och poikar skeer myken trätha och olycko. Men liikavist ähro Per Olufszons tienare fhörr uthgåât, och när the ähro uthkomna, hafuer han hastigt gåât till för:de Lucas och slagit honom på munnen, så at han fhöll till jorden. Sedan är den andre hans medtienare stijgit till honom och sagt: Hvar fhöre slår tu honom? Och så den andre Per Olufszons tienare medh honom igen tilhopa. Deszemellan stoog för:de Lucas op och fick så een liithen tunnekimba och kastade så till Per Olufszons tienare Ifvar och råkade honom i hufvudet, och derefter sågz andre dagen en liithen blånad. Strax låg han efter Per Olufszon och sin veria och kom så igen medh sin husbonde Per Olufszon och Bengt Håkanszon. Och när Per Olufszon straffade honom medh orden, först för:de Lucas, och ville så slå honom, men det blef Per Olufszon förhindrat. Och sedan gingo de tilbaka heem igen. Och den huggen fick, inthet gifvit sigh dermedh.

Men af troverdige vitne blef här för rätta bekänd, at han, som döden leedh, hafver några dagar tilförenne skurit sigh i fingre medh een skäru, och öfver det såret hafver han sigh mykit klagat och sagt, at det stijger ifrå såret och op in emot hiertad, til hvilket såår han sielf samma afton smörielsze tilpyntad hafver. Eliest bekände och Jöran Grijp, at det han sigh i hånden skurit hafver, hafver skräkligen blödt. Och efter man inthet vist kan vetha, om för:de Lucas skule vara dödzvållaren, efter han, som döden leedh, mhera gaf sigh om det såret han sigh i hånden skurit hafver, än det honom kastad blef, eliest är och för:de Lucas öfvermaga, derföre blef han felter efter 10 cap. i Dråpmåla medh vilia till 10 ℳ, målseganden helft och helft konungenom och stadenom.

Anno 1623 den 9 Augustij hölte edle, välb. Erick Hara till Myttilä, ståthållare på Tavesthus medh desz sampt Bårgo och Rasebårgz lhän, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro H. K. M:tz befhalningzman ehrlig, välachtad Madz Henderszon, thesliikes capitenen manhaftigh Erich Anderszon, öfverste leutenampt manhaftigh Arfvedh Eenwaldszon, lagläsaren i Bårgo lhän välachtat Botwedh Hanszon; thesliikes bårgmestare och rådh der sammestedz.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Framhades een ryttare under e., velb. Claes Bertilszons phana, Bengt Olufszon be:tt, för det han sin stiufdotter belägrat hafver och henne medh barn rådd. Frågades honom fördenskuldh af rätten, hvad orsaak honom dertill kommit hafver. Svarade han: Diefvulen, som är kånstomestare i tusen kånster, hafver migh der till kommit. Frågades vijdare, om han hafver våldtagit henne. Dertill han sade, at han icke aldeles kan taga saaken på sigh, ty thet

våller sellan een, at twå träther. Framhades qvinnan, hvadh hon til saken bekänna skole, och henne tilfrågades, om han henne våldtagit hafuer. Dertill hon svarade, at hon altijdh hafuer ståått emoot och honom bidit, att han inthet på det sättet till henne sigh gifva skule, och än vijdare sagt, at han skule slå kors för sigh och inthet sådane tanckar och begärelsze hafva. Oansedt hon honom således sagt hafver, åhr hon lijkavist igenom hans söthe ordh dertill kommen och latit sigh öfvertale. Eliest hafver de haft samgångh någre åtskillige reesor, sedan det först skedde, efter deres begges bekännelsze. Och efter saaken är groof och dem bådom under ögonen, blefvo de både felte at mista lijfvet efter addition i Högmåles otskilnader om Högmåles ogärningar och efter 16 och 17 punchten i Rättegångz ordinantien.

Än framhades för rätta een soldat under Claes Munckz fana, Lasze Jönszon be:tt, den här i staden hafver råntt een bårgares Evert Morthenszons hest, uthan om staketedt i hans kålgårdh, och rijdit så medh honom liithet ifrå staden vidh $^{1}/_{8}$ mijl till een by, Gomteekt be:tt, der bårgmestaren Christier Erichzon hade sitt godz under stadzens rå liggiande. Der hafver han i liika måtto medh sit fölgie skurit romårna af, der bårgmestarens poike plögde medh hesten, och ville tagit hesten poiken ifrå. Kom så bårgmestaren poiken till unsettningh, den för:de soldat och qvartersmestare hadhe nestan skutit in i bäcken, som der när var, och tagit hesten, hadhe icke mher fålk kommit bårgmestaren til unsettningh. Men medh den förste bårgare hesten, han först röfvadhe, reedh han sin koos bårt åt Espå.

Någon tijdh der efter är han kommen medh sit fölgie till Wichtis sockn, der af lendzmannen förlagder till en by, be:tt Achmos. Der hafver han giort stoort öfvervåldh, efter

som klagoschrifter af bönderna sampt ransakningz schriften af välachtad man Larsz Bertilszon, under lagman i H. G. N:s gref Jacob De la Gardies lagmansdöme, uthviisar och betyger.

Och efter förbe:de Lasze Jönszon, som var deras officerer, icke dem ifrå sådant öfverväldh förhållit, uthan mhere dertill styrckt, eei heller emot klageschriften i någon måtto kunde seija sigh medh sitt medfölie icke giort hafva, såsom och de andre, som unkomne ähre, hestarne medh sigh bårttagit. Blef han fördenskuldh felter at mista liifvet efter 5 och 6 punchten i Schiutzfärdz ordinantien.

Anno 1623 den 18 Augustij hölte befalningzmannen öfver Bårgo lhän ehrlig, välachtad Madz Henderszon rådhstugu med bårgerskapet i Helsingfors stadh, desliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Kom för rätta Hans Wargh och kärade till Madz Skreddar, för det han honom slagit hafver i ansichtet och rithit hans skegg. Och är saken så tildragit, efter som vitnen, som är Jacob Gabrielszon, här för rätta medh een svåren eedh bekänt hafuer. Först hafver Arfved Larszon och Sigfred Eschilson varit ihoop på gulfvet och slagit hvar andra munslagh. När Hans Warg det sågh, steeg han op och ville skilia dem åth, i liika måtto och Madz Skreddar, och i det samma hafuer Hans Warg oförvarandes stött honom på näsan, så at det blödde. Strax hafuer Madz Skreddar stijgit till honom och tagit honom i skegget och slagit honom pust och endoch lupit efter honom med dragen veria, till hvilket han icke heller necka kunde. Och efter han det giort hafver, blef han felter för pust och för hårdragh till 12 ℳ efter 12 cap. i Såramåla medh vilia och efter 34 cap. i Rådstugu balken till 6 ℳ och verian förbiutidh.

Anno 1623 den 3 Novembris blef H. K. M:tz vår allernådigaste konungh och herres, så och h. herligheth her Nils Bielkes bref publicerade på rådhuset, lydandes om spanmåls förbudz uthförande, at inthet spanmål skall, af hvilke helst ståndpersoner, blifua uthskipat.

Framhades Per Biorszons båtzmän Marcus och Lasze och blefvo felte hvardera till tre ɱ, för det de hafva perlementadt medh fatigfougden, efter 12 cap. i Såramåla medh vilia. Fatigfougden skall och bötha 3 ɱ, för det han sin saak nederlade, sedan han först hafver angifvit.

Anno 1623 den 8 Novembris hölte befalningzman i Bårgo lhän, ehrlig och välförståndigh Madz Henderszon, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro bårghmestare och rådh der sammastädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Michill Jöranszon, Madz Krämer, Johan Simonszon.

Thå kom för rätta een Lybisk köpsven, be:dt Michill Fick, och angaf en Lybesk bårgare N. Peter Detringh, at han hade inskipat siu lester tiera i thet skip, som Michil Fick frachtad hadhe. Der emoot ladhe Peter Detringh i rätten itt förssäglat dombref, förmälandes, att det ährendet var her för rätta förlijkt och Peter Detringh frijdömpt Anno 1622 den 22 Junij, efter det inskipande var skeedt medh skipmans ja och goda vilia. Derföre blef Michill Fick saakfelt till 40 ɱ för dombrot, konungz eensak, efter 10 cap. i Konungz balken.

Sedan beklagade sigh Peter Detringh öfver Michill Ficke, adt han honom skelt och förvijt hadhe, thet han någre lester tiera skule hafua uthskipadt oförtolladt och i så måtto svijkeligen afhendt vår allernådig:te Konungz toll. Thet Michill Ficke honom inthet öfvertyga kundhe, endoch han i förståne stoodh på och ville beviisa, ty Peter Detring framhadhe i rättan sine vitnes bekännelze, som är: Per

Larszons, bårgmestares i Bårgo, sampt Hans Bejringz, rådzförvant sammastädes, försäglat och underskrifvit, förmälandes at een Lybesk köpman N. Hendrick Brun hadhe förliikt sigh medh tollenären ehrlig och välachtig Botvedh Hanszon och honom i deres närvaro contenteradt. Derföre och Michill Fick openbarligen i alle mans ohöro, som på rådhuset våro och i rätten såtho, bekänna måtte sigh medh ingen skääl vetha eller kunna Peter Detringh annat tilleggia än thet ärligit är. Och efter Michill Fick sigh således uthi hastigh ifrigheet förrändt hafver och otilbörligen angripit hans ehrlige nampn, derhoos kommit honom i roop både inlandes och uthlendes, såsom och staadh på adt vilia bevijsa och doch inthet kunde, åhr förbe:de Michill Fick saakfelter till fyretijo dalder konungen och stadenom. Vijdare blef dem bådom för rätta förbudit at framdeles kijfva eller trätha, och blef dem satt vijthe emellan, att hvilken af dem efter denne dagh then andre kveliandes varder, anthen medh ordh eller gerningar inlandes eller uthlendes, schall vara förfallen till 200 rijkzdalder, efter thet 14 cap. i Rådstugu balken.

Anno 1623 den 10 Novembris hölte befalningzmannen öfver Bårgo lhän ehrlig, välachtad Madz Henderszon rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Hans Måsenbek, Madz Krämer, Johan Simonszon.

Kom för rätta bårgmestaren Christier Erichzon och besvärade sigh öfver Per Larszon för lastelige ord han emoot bårgmestaren felte, det bårgmestaren skule af haat och afundh hafve förfölgdt honom och beropadt sigh på vitne, som var Michill Ficke, berättandes medh een svåren eedh, at af honom på någon tijdh sådane ord icke felte åhre. Och aldenstundh han dette sitt taal icke tillfyllest

göra kunde, blef han saakfelter efter 12 cap. i Konunga balken till 20 ℳ.

Till det andra sadhe han för sittiande rätte, at byfougten Erich Jöranszon är i sitt embethe en orätrådigh, hvilket han honom icke heller öfvertyga kunde, och blef saakfelter till tålf ℳ efter 12 cap. i Konunga balken.

Och hvad vijdare anlangar om gårdzens arfzrätt them emellan, bleef beviliat och upskutit att förslijtas fiorton dagar efter jull nästkommande. —

Att desze doms extrakter lyda så ordh ifrå ordh, som de i domboken ähre, bekräftige vij dette medh vårt stadz signete. Datum Helsingfors stadh den 22 Decembris Anno 1623. —

Extracht aff Helsingfors stadz doombook för åhr 1623 och 1624, i befalningzmannen öffver Borgho lhän ehrligh och vällachtad Matz Henrichszons tijdh. —

Denne doombook inlefvereredes i den konungslige Hoffrätt den 1 Februarij Anno 1625 utaff Johan Mosenbeck, rådman i Helsingefors. —

Öfverseedd 1624 åhrs domar den 12 Maij åhr 1626 af Frisoninus Berckholz, Johan Jacobszon, Jon Erichszon.

Anno 1624.

Anno 1624 den 12 Februarij höltte edle och vällborne herren her Pedher Ehrlandhson, cammarrodh och stothollare på Åbå slott medh dhesz lhän, theszlijkes Tavisthus, Borgho och Raszeborgz lhän, rodhstugu medh borgherskapet i Helsingfors stadh, i närvaro befalningzmans ehrligh och vällachtadh Matz Hinderszon så och borgmestare och rodh der sammastädz.

Borghmestar: Christier Erichszon. — Rodhmän: Johan Mosenbeck, Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Matz Krämer, Johan Simonszon.

Bleef aff v. stotthollaren påbudit effter H. K. M:tz mandater och plakat om herre dagen, som schee skall den 1 Martij samme åhret, att borgemestare och rodh skulle förstenda sijnn herredagzman till samme föresteltte herre dagh.

Bleff aff v. stotthollaren Elias Heffuer tillfrogat, hvars tillstondh han haffver at förselia aff profvianthet cronones spanmooll. Och dem, som kiöpt haffva, bleff aff v. stothollaren alle tillfrogade, huru mykit hvardera bekommit haffve. Och framhades en köpman, be:d Herman Eikhoff, den der skulle haffva bekommit aff Elias Heffuer een heel hoop medh spanmoll, der på han förklarade sigh inthet haffve meerr bekommit än 2 t:nor hafra på Erich Jesperszons vegne, och sadhe ytherligare, om nogon kunde honom meer öffvertyga, ville han haffva förverckat alt thet han ägher. Sammaledhes framkåme och desze efftersch:ne och bekändhe sigh att haffve bekommit aff be:te Elias spanmoll:

Hans Morthenszon Skreddar, rogh 1 t:no, hafra 1 t:no.
Nils Skomakar, korn 1 t:no.
Bertill Eskillszon, korn 1 t:no till loons.
Simon Meijer, korn 1 t:no bittalt strax.
Her Lars, korn 1 t:no.
Hans Meijers enckie, korn 1 t:no bittalt strax.
Nils Olszon, korn 1 t:no efter Erich Jssperszons sedell.
Simon Wäffvar, malt 1 t:no.
Sigffredh Skomakar, 1/2 t:no.
Matz Jacopszon Botzman, korn 1 t:no.

Desze försk:ne alle skole stella sig borgen, så vääll köparne som seliaren, till vijdare saksens uthförande.

Anno 1624 den 28 Februarij hölttes rodhstugu medh borgerskapet i Helszingfors, i närvarå rentte och profviant mestarens, ehrligh, vällachtad Joon Morthenszons, theszlijkes borghmestares och rodhz der sammestedz.

Borghmestare: Christier Erichszon. — Rodhmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Matz Krämer.

Kom rentte och proffviantz mestaren Joon Morthenszon och besvärade effter sijnn fullmachts lydelsze, dett Elias Hefuer skulle honom till senda profvianthet inventere, dett han inthet göra ville, uthan försatt borghmestarens budh; derföre motte han böta för svarlööse 3 ℳ, effter 7 cap. i Rodhstugu balcken.

Anno 1624 den 10 Martij höltte befalningzmannen öffver Borgho lhän ehrligh och vällachtadh Matz Hinderszon rodhstugu medh borgerskapet i Helszingfors stadh, theslijkes borgmestare och rodh där sammestädz.

Borghmestare: Christier Erichszon. — Rodhmän: Hans Mosenbeck, Michill Jöranszon, Matz Krämer, Johan Simonszon.

Kom een bonde ifro Jerffvenpää i Sibbo sochn, Jacob Sigfredhszon benemdh, och sigh högeligen besväradhe, dett Hans Larszon hade för nogre åhr kommit i för:de bondens gordh och slagit mathen på gålffvet aff bondens ketill och tagit ketilen sijn koos. Der till Hans Larszon svarade, att han drogh väl dijtt och slogh mathen aff ketilen i een bänck, och effter han sogh, att ketilen var gammall, ville han honom inthet taga, uthan drogh sijn koos. Bleef för denskuldh felter Hans Larszon, att han haffver uthan lagh och doom dragit i bondens gordh och slagit mathen aff ketilen till 40 ℳ effter 4 cap. i Edzöris balcken; men det bonden säger, att han hafver tagit ketilen, och den andre neckar, bleef upskutit till nästa rodhstugu, och bonden skall skaffa sig vitne. Skall hans Larszon bötha för lycht 3 ℳ.

Anno 1624 den — Aprilis höltte befalningsmannen öffver Borgho lhän ehrligh och välachtadh Matz Hinderszon rodhstugu medh borgerskapet i Helsingfors stadh, theslijkes borgmestare och rodh der sammestedz.

Borghmestare: Christier Erichszon. — Rodhmän: Hans Mosenbeck, Michill Jöranszon, Matz Krämer, Johan Simonszon.

Framhades een väffvar, be:d Jöran Jacopszon, sampt hans hustru Karin Larsdotter för itt förgylt kyrcko potret, det han hafver här i vår stadh velat förselia och uti 4 st. sönderhuggit, till hvilcket för:de hustru Karin hafver sagt sigh haffve samme förgylt potret stycken fått aff sijn broder, Hindrich Larszon be:dt, soldat under Lars Urbanszons phana, hvilcken boor i S. Michils sochn, Modickalaby, 3 mijl ifro kyrckion, för dett han hoos henne nogot druckit hafver. Frogadest vijdare, hvarföre han icke hade giffvit sijn hustru och barn, der till bode hustru och mannen svarade: Hvad skulle the omyndige barn giöra medh sodant, och eliest hafve the thet icke meentt vara nogot sölff. Och effter det var kyrckehandlingar, skulle för:de personer stella sig borgan, att om icke thet kan bliffva uppenbart innan halft åhr, skall hon få samma sölff igen.

Blef för:de Jöran Wäffvar fältter till 12 ℳ, efter 12 cap. i Sårmola balcken medh vilia, för det han 1623 hafver i sitt drickesmool oträngder dragit knijff på gathun och slagit Pust Muta Erich.

Kom Caszper Reijer för rätta och kärde till Herman Rickhoff, för dett han hafr kommit i Caszper Reijers hus medh berodt modh, endogh han inthet är kommit till nogot slagh eller något, som i samma capitell förmält står. Derföre bleef Herman Rickhoff feltter till 40 ℳ effter 4 cap. i Edzörisbalken. Ånn bleeff Herman Rickhoff feltter för förbudh till 40 ℳ efter 14 cap. i Rodhstugu balcken.

Framhades Dirick Beckhoffs hustru och henne förfrogades om dett rychtet hennes dotter haffver sagt på Arvedh Larszon, att han skulle hafva henne på nytt giordt medh barn och tillförenne, som i doombooken dateret står, offentligen för rätta svårit, att hoon var medh barn. Och effter nu är 7 vekor effter rätta födzle tijdhen förlupne och ingen veet aff nogot barn, bleef henne än vijdare frågat här för rätta, om hoon var medh barn, der till modren bekände, att hoon hafr varit medh barn. Och fäste lagh, att hoon sielff tolfthe skulle gåå sijn lagh effter 14 dagar, att hoon haffver varit medh barn och inthet veet, huru barnet är kommit henne ifrå.

Anno 1624 den 26 Aprilis höltte befalningzmannen öffver Borgho lhän ehrligh, vällachtadh Matz Hinderszon Valburgi rodhstugu medh borgherskapett i Helsingfors stadh, theslijkes borgmestare och rodh där sammestädz.

Borghmestare: Christier Erichszon. — Rodhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon, Michill Jöranszon, Matz Krämar, Johan Simonszon.

Framhades Dirich Beckhofz dotter, att hoon skulle gåå sijn lagh, som hoon rodhstugu dagen tillförene uthfäst haffver, och gaffz henne ännu delation till onszdagen, att hoon skall skaffa sigh tree cvinnor, som gåå medh henne lagh, att hoon haffver varit medh barn; hennes borgen är Johan Simonszon. — Per Larszon skall böta för svarlöösan 3 mk, efter 2 cap. i Rodhstugu balcken.

Framhadhes Biarta Diricksdotter tredie rodhstugu dagen at gå sin lagh, som hon tillförene uthfäst hadhe, hvilcken eedh hoon icke göra kunde; blef fördenskuldh dömpt att vijka stadhen, so snart hennes far heemkommer ifro Stockholm.

Anno 1624 den 25 Maij höltte v. Peer Erlandszon, stotthollare öffver Åbå, Tavisthus, Borgho och Raszborgz

lhän, rodhstugu medh borgherskapett i Helszingfors stadh, i närvarå ehrligh och vällachtadh Christoffer Perszon Laghläsare sampt häradz fougtens i Borgo lhän, ehrligh och vällachtadh Matz Hinderszon, theszlijkes borgemestares och rodz sampt gemeene mans närvarå.

Borghmestare: Christier Erichszon. — Rodhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon Michill Johanszon, Dirick Beckhoff, Matz Krämer, Johan Simonszon.

Kom för rätta Erich Byfougtes dotter Margretta och kärde till een soldaat, benemdh Johan Evertzon Kemmerlinck, född här i staden, att han henne bedragit och hefdat hafver i så måtto, att han till henne frijat hafr och medh hennes föräldrars samtyckie henne troloffvat och der på giffvit henne een gullringh och ytherligare gåår till vår kyrckioherde her Samuels och begeert aff honom att för dem effter Kyrckiona rätt skulle lysas och förkunnas aff predikstoolen, huilcket och skedde, och neckat hade bode för kyrckioheerden och andre, att han ingen echte hustru hadhe, uthan een bijsloperska i Stockholm. Men nu är vitterligit vårdet, att han haffver een echte hustru i Stockholm. Der till svarade Johan Evertzon, att han hadhe haft een echte hustru, och honom var här berättadh, att hoon var dödh bliffven i förledhen vinter. Och effter han ingen vittne eller visz kunskap hadhe, om hoon är dödh, bleef saken upskuten, till thes man visz kunskap kan bekomme ifro Stockholm der om, och i medler tijdh schall för:de Johan Evertzon skaffa sigh borgen eller bliffva sielf borgen. I lijka måtto skall och Erich Byfougtes dotter skaffa sigh borgen.

Anno 1624 den 29 Novembris höltest rodhstugu aff borghemestare och rodh i Helszingfors sampt gemeene man, i närvarå fordom profviantmestares vällachtadh Anders Nilszons.

Borgmestare: Christier Erichszon. — Rodhman: Matz Krämer.

Kom för rätta v. Hans Wirttenbergz son N. Clas Wirttenbergh och på sijn faders v. Hans Wirttenbergz vegne tilltalte s. Caszper Reijers son Caszper Caszperszon om nogon geldh, som s. Caszper Reijer v. Hans Wirttenbergh skyldig var, sosom s. Caszper Reijers handhschrifft förmäler. Der emoot ladhe Caszper Caszperszon sijn s. faders geldzbook, der i s. Kasper Reijer anteknat haffver, hvadh som v. Hans Wirttenbergh aff honom bekommit haffver så och nogre vekors för tärdh kost, och var summan vidh pasz 180 dlr. Der emoot lade v. Clas Wirttenbergh sijn faders rekningh förmälandes till 100 ℳ, the s. Caszper Reijer skall haffva bekommit aff v. Hans Wirttenbergh. Der till svarade Caszper Caszperszon, att dett inthet skall vara bevijsligit, thet hans s. fadher haffver meerr bekommit änn vidh pasz 10 dlr, och sadhe ytherligare: Kan det medh lagligh skääl befalnings sedlar eller hans s. faders sedlar bevijsas, tå vill jagh vare skyldig att bittale, och, effter thet var osz een blindh handell, vildhe vij förlijka them och tillbudhe v. Clas Wirttenbergh 100 ℳ, att där meedh för all siellvådha skulle vara på bodhe sijdher förlijkt. Men efter Clas Wirttenbergh sade sigh icke haffva aff sijn fadher der till tillstondh, icke heller hadhe medh sigh nogre handlinger, der medh han bevijsa kunde och bekreftiga sijn faders v. Hans Wirttenbergz rekningh, bleef saken upskutten till annan rodhstugu dagh att vijdare i fougtens Clas Anderszons närvarå om saken ransakas och skeerszskådas, och att Clas Wirttenbergh thes förinnan ville skriffve sijn fadher till, och sådane handlingar som för:tt åhr, der medh han kunde svara till Caszper Caszperszons insagå. I medler tijdh bleffvå the aff vällborne her gubernatorn citerede till hoffrätten.

Att sielfve originaall så lyder ordh frå ordh såsom thenna extract, thet vitne vij Borgmestar och rådh i Helsingforssz och bekreftiga medh vår stadz signett.

Anno 1625.

Helsingefors stadz doombook pro Anno 1625, inlefvererad den 17 Januarij 1626.

Resolverad och öfverseed den 3 Augustij åhr 1627 af efftersch:ne assessorer, som ähr:

Vicepræsidenten väälb:ne
Jöns Nilszon, Christopher Larszon.

Helsingzfors stadz doombook ifrå Januarij 1625 och till Januarij 1626.

Anno 1625 den 15 Januarij hölte befalningzmannen öffver Bårghå lhän erligh och vellachtadh Claes Anderszon rådhstuffvu medh borgerskapedt i Helsinghfors stadh, theszlikes borgmestare och rådh der sammestädz.

Borghmestare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Dirick Beckhoff, Michill Jörennszon, Mattz Krämer, Johan Simonszon.

Hadhes för retta Jören Weffvare och fråghadhes honom om den sölff, som han aff s. Erich Hinderszons enckia stulit haffver, där han bekende, att han genom dieffvulens tilskyndan och äggelsze der till kommen är, således, att Erich Hinderszons enckia haffver honom åttskilieleghe reesor öffver samma bodhtroskoll brendhviin dricka giffvit, där sölffrett inne varit haffver, och der vidh merckt och beseedt alle umstendigheter, sosom ock noghon liithen tijdh där effter kommit och öpnatt bodhen medh itt kro-

kott jern, där i han fan itt skriin, hvilkett han förde baackom staketet och medh yxen upbrött och togh uthur samme skriin aff itt sölffbelte tampen allena, fyre stycken sölffskedhar, een guldh ringh, 2 st. sölffringhar, itt sölffstop, två stycken kedhior, itt bandh fullt medh korillstenar och deningiar, itt paar förgyldh kåpspenner; men beltet sampt medh noghott annat smott sölff lemnadhe han i skriinet, hvilkett han förde i samma bodhe tillbaka igen.

I liika motto bekende han, att han med yxhammaren hafver slagit på Herman Kickhofz krambodho låås och der medh strax inkommit och stulit uthur samma bodho redhe penningar 6 dlr, een hoop medh kniiffvar och annat kramgodz, hvilkett han förvarat hafver i skoghen, och förde vijdhare samme godz till Borghå och nedhergräffvit under galghen.

Ån bekende han sigh upslagit haffua Bornäs rijan och där funnit reepslagarens vetzkor, där i han funnit haffver peningar 10 dlr, och för samme peningar haffver han köpt sigh een hest, där til en gongh skoor för 16 öre. Bekende han viidhare, att han haffver i Borghå gifvit sigh genom taket i een smidia, där han hafuer funnit een yxe, och medh samme yx haffuer han upbrutit där sammestädz s. her Simons enckies bodho, uthur hvilcken bodho han stulit haffuer 6 stycken sölfskedhar, och i een liithen ask hafuer han funnit annat smått sölff, hvilkett han ock tagit haffuer.

I liika motto bekende han sigh hafua upbrutit Jacob Hefuers bodho och där uthur tagit fåårskin 4 st. Theszlikes hafuer han ock upbrutit Thomas Jacopszons bodho, men efter Thomas hafuer strax kommit til motto, sadhe han sigh honom icke kunnat göra noghon skadha. Där til hafuer han ock kommit til een skoomakare, benembd Thomas, och gååt in genom fenstrett i stughun, där doch

folckett i andre stughun vistadhes, och staal uthur samme stughu skomakarens klädher, där til stöflar och skoor. Och aldenstundh han til alle theszo puncter icke necka kunde, bleff han felter ifrå liiffuet effter 1 och 3 cap. i Tiuffua balcken i stadzlaghen och är uphengder.

Bleff Dirich Larszon saakfelt til 3 ₥ för svarlösen, att han icke kom til svars om rekenskapen stadhen och honom emellan, efter 2 cap. i Rådhstughu balcken.

Anno 1625 den 17 Februarij hölte erligh och velachtadt Claas Anderszon, befalningzman öfver Bårghå lhän, rådhstuffvu medh borgerskapedt i Helsinghforz stadh, theszlikes borgmestare och rådh der sammastädz.

Borgmestare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Michill Jörenszon, Dirich Beckhoff, Mattz Krämer, Johan Simonszon.

Bleeff Matz Späälman saakfelt til 12 ₥ efter 12 cap. i Konunga balcken, för dett han stadzskriiffvaren Berttil Eskelszon mehh olofligit och lasteligit skelsordh förskält haffuer.

Än hadhe Bertil Eskelszon berettat för borgmestaren Christier Erichszon, thet Mattz Späälman uthi callatz hoos Jacop Gabrielszon hadhe skält och antastadt borgmestarens erligha nampn, där till Mattz Spälman aldeles neckadhe och hade fram siin vitne, som är Hans Erichszon och Mattz Anderszon be:mde; the laghlighen giorde siin eedh, att han inthet borgmestaren skält hadhe. Derföre bleff Berttil Eskelszon felter till 60 ₥ efter 30 cap. i Rådstughu balcken.

Anno 1625 den 4 Aprilis hölte borgmestare och rådh sampt medh gemehne man rådhstuffvu i Helsinghfors stadh i nährvarå vellachtadt Christier Anderszon, häradzskriifuare i Borghå lähn.

Borgmestare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Michil Jörenszon, Mattz Hinderszon, Mattz Krämer, Johan Simonszon.

Kom för retta Michil Skott och kärde till Claas Falck, att han honom 6 blodhsåår i hoffvudet slagett hadhe. Der til Claas Falck svaradhe, att Michil Skott aff loogh affundh honom medh baar veria uthfordratt haffuer hadhe att slååz medh sigh; och när Claas kom til honom på gaton, sprangh Claas honom i fampnen och fick aff honom verian och högg honom medh hans eghen veria 6 såår i hoffudhet. Derföre blef han saakfelter för hvart såår 12 ♅ efter 9 cap. i Såhramåhla balcken medh vilia.

Anno 1625 den 1 Augusti hölte borgmestare och rådh medh borgerskapedt i Helsinghforz rådhstuffvu i nährvarå velachtadt Mattz Michilszon der sammastädz.

Borgmestare: Christier Erickszon. — Rådhmän: Mattz Hinderszon, Jacop Larszon, Michill Jörenszon, Mattz Krämer, Johan Simonszon.

Feltis Dirick Larszon til 3 ♅ för svarlösan, efter han icke kom Hindrick Ripu till svars til dett råhnmåhl han til honom hadhe.

Anno 1625 den 8 October hölte borgmestare och rådh med borgerskapedt i Helsinghfors rådhstuffvu i velachtadt Mattz Michilszons nährvarå.

Borgmestare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Mattz Krämar.

Framhadhes edle och vällbördigh Anders Pauls tienare, Lars Berttilszon benembd, i förhöör om thet parlement han i Mattz Hindrichszons hus giordt och bedriffvit haffuer. Och är så tilgongit, att när förb:de Lars tiitt kommen är, voro ther någre aff borgarskapedt försambladhe och drucko nogre kannor ööll. Badh Mattz Hindrichszon honom ock settia til bordz, och när the een tijdh haffua settit, begynte åfftab:te Lars begära aff Mattz Hindrichszon umlegningh. Der till svaradhe Mattz Hindrichszon: Haffuer I, miin ven, pasz och thet lijdher till stadhen, så skole I

som klagoschrifter af bönderna sampt ransakningz schriften af välachtad man Larsz Bertilszon, under lagman i H. G. N:s gref Jacob De la Gardies lagmansdöme, uthviisar och betyger.

Och efter förbe:de Lasze Jönszon, som var deras officerer, icke dem ifrå sådant öfverwåldh förhållit, uthan mhere dertill styrckt, eei heller emot klageschriften i någon måtto kunde seija sigh medh sitt medfölie icke giort hafva, såsom och de andre, som unkomne ähre, hestarne medh sigh bårttagit. Blef han fördenskuldh felter at mista liifvet efter 5 och 6 punchten i Schiutzfärdz ordinantien.

Anno 1623 den 18 Augustij hölte befalningzmannen öfver Bårgo lhän ehrlig, välachtad Madz Henderszon rådhstugu med bårgerskapet i Helsingfors stadh, desliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Kom för rätta Hans Wargh och kärade till Madz Skreddar, för det han honom slagit hafver i ansichtet och rithit hans skegg. Och är saken så tildragit, efter som vitnen, som är Jacob Gabrielszon, här för rätta medh een svåren eedh bekänt hafuer. Först hafver Arfved Larszon och Sigfred Eschilson varit ihoop på gulfvet och slagit hvar andra munslagh. När Hans Warg det sågh, steeg han op och ville skilia dem åth, i liika måtto och Madz Skreddar, och i det samma hafuer Hans Warg oförvarandes stött honom på näsan, så at det blödde. Strax hafuer Madz Skreddar stijgit till honom och tagit honom i skegget och slagit honom pust och endoch lupit efter honom med dragen veria, till hvilket han icke heller necka kunde. Och efter han det giort hafver, blef han felter för pust och för hårdragh till 12 ℳ efter 12 cap. i Såramåla medh vilia och efter 34 cap. i Rådstugu balken till 6 ℳ och verian förbiutidh.

Anno 1623 den 3 Novembris blef H. K. M:tz vår allernådigaste konungh och herres, så och h. herligheth her Nils Bielkes bref publicerade på rådhuset, lydandes om spanmåls förbudz uthförande, at inthet spanmål skall, af hvilke helst ståndpersoner, blifua uthskipat.

Framhades Per Biorszons båtzmän Marcus och Lasze och blefvo felte hvardera till tre M, för det de hafva perlementadt medh fatigfougden, efter 12 cap. i Såramåla medh vilia. Fatigfougden skall och bötha 3 M, för det han sin saak nederlade, sedan han först hafver angifvit.

Anno 1623 den 8 Novembris hölte befalningzman i Bårgo lhän, ehrlig och välförståndigh Madz Henderszon, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro bårghmestare och rådh der sammastädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Michill Jöranszon, Madz Krämer, Johan Simonszon.

Thå kom för rätta een Lybisk köpsven, be:dt Michill Fick, och angaf en Lybesk bårgare N. Peter Detringh, at han hade inskipat siu lester tiera i thet skip, som Michil Fick frachtad hadhe. Der emoot ladhe Peter Detringh i rätten itt försäglat dombref, förmälandes, att det ährendet var her för rätta förlijkt och Peter Detringh frijdömpt Anno 1622 den 22 Junij, efter det inskipande var skeedt medh skipmans ja och goda vilia. Derföre blef Michill Fick saakfelt till 40 M för dombrot, konungz eensak, efter 10 cap. i Konungz balken.

Sedan beklagade sigh Peter Detringh öfver Michill Ficke, adt han honom skelt och förvijt hadhe, thet han några lester tiera skule hafua uthskipadt oförtolladt och i så mått svijkeligen afhendt vår allernådig:te Konungz toll. Thet Michill Ficke honom inthet öfvertyga kundhe, endoch han i förståne stoodh på och ville beviisa, ty Peter Detring framhadhe i rättan sine vitnes bekännelze, som är: Per

som klagoschrifter af bönderna sampt ransakningz schriften af välachtad man Larsz Bertilszon, under lagman i H. G. N:s gref Jacob De la Gardies lagmansdöme, uthviisar och betyger.

Och efter förbe:de Lasze Jönszon, som var deras officerer, icke dem ifrå sådant öfverväldh förhållit, uthan mhere dertill styrckt, eei heller emot klageschriften i någon måtto kunde seija sigh medh sitt medfölie icke giort hafva, såsom och de andre, som unkomne ähre, hestarne medh sigh bårttagit. Blef han fördenskuldh felter at mista liifvet efter 5 och 6 punchten i Schiutzfärdz ordinantien.

Anno 1623 den 18 Augustij hölte befalningzmannen öfver Bårgo lhän ehrlig, välachtad Madz Henderszon rådhstugu med bårgerskapet i Helsingfors stadh, desliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Kom för rätta Hans Wargh och kärade till Madz Skreddar, för det han honom slagit hafver i ansichtet och rithit hans skegg. Och är saken så tildragit, efter som vitnen, som är Jacob Gabrielszon, här för rätta medh een svåren eedh bekänt hafuer. Först hafver Arfved Larszon och Sigfred Eschilson varit ihoop på gulfvet och slagit hvar andra munslagh. När Hans Warg det sågh, steeg han op och ville skilia dem åth, i liika måtto och Madz Skreddar, och i det samma hafuer Hans Warg oförvarandes stött honom på näsan, så at det blödde. Strax hafuer Madz Skreddar stijgit till honom och tagit honom i skegget och slagit honom pust och endoch lupit efter honom med dragen veria, till hvilket han icke heller necka kunde. Och efter han det giort hafver, blef han felter för pust och för hårdragh till 12 ℳ efter 12 cap. i Såramåla medh vilia och efter 34 cap. i Rådstugu balken till 6 ℳ och verian förbiutidh.

Anno 1623 den 3 Novembris blef H. K. M:tz vår allernådigaste konungh och herres, så och h. herligheth her Nils Bielkes bref publicerade på rådhuset, lydandes om spanmåls förbudz uthförande, at inthet spanmål skall, af hvilke helst ståndpersoner, blifua uthskipat.

Framhades Per Biorszons båtzmän Marcus och Lasze och blefvo felte hvardera till tre ℳ, för det de hafva perlementadt medh fatigfougden, efter 12 cap. i Såramåla medh vilia. Fatigfougden skall och bötha 3 ℳ, för det han sin saak nederlade, sedan han först hafver angifvit.

Anno 1623 den 8 Novembris hölte befalningzman i Bårgo lhän, ehrlig och välförståndigh Madz Henderszon, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro bårghmestare och rådh der sammastädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Michill Jöranszon, Madz Krämer, Johan Simonszon.

Thå kom för rätta een Lybisk köpsven, be:dt Michill Fick, och angaf en Lybesk bårgare N. Peter Detringh, at han hade inskipat siu lester tiera i thet skip, som Michil Fick frachtad hadhe. Der emoot ladhe Peter Detringh i rätten itt förseglat dombref, förmälandes, att det ährendet var her för rätta förlijkt och Peter Detringh frijdömpt Anno 1622 den 22 Junij, efter det inskipande var skeedt medh skipmans ja och goda vilia. Derföre blef Michill Fick saakfelt till 40 ℳ för dombrot, konungz eensak, efter 10 cap. i Konungz balken.

Sedan beklagade sigh Peter Detringh öfver Michill Ficke, adt han honom skelt och förvijt hadhe, thet han några lester tiera skule hafua uthskipadt ofortolladt och i så måtto svijkeligen afhendt vår allernådig:te Konungz toll. Thet Michill Ficke honom inthet öfvertyga kundhe, endoch han i förståne stoodh på och ville beviisa, ty Peter Detring framhadhe i rättan sine vitnes bekännelze, som är: Per

som klagoschrifter af bönderna sampt ransakningz schriften af välachtad man Larsz Bertilszon, under lagman i H. G. N:s gref Jacob De la Gardies lagmansdöme, uthviisar och betyger.

Och efter förbe:de Lasze Jönszon, som var deras officerer, icke dem ifrå sådant öfverväldh förhållit, uthan mhere dertill styrckt, eei heller emot klageschriften i någon måtto kunde seija sigh medh sitt medfölie icke giort hafva, såsom och de andre, som unkomne ähre, hestarne medh sigh bårttagit. Blef han fördenskuldh felter at mista liifvet efter 5 och 6 punchten i Schiutzfärdz ordinantien.

Anno 1623 den 18 Augustij hölte befalningzmannen öfver Bårgo lhän ehrlig, välachtad Madz Henderszon rådhstugu med bårgerskapet i Helsingfors stadh, desliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Kom för rätta Hans Wargh och kärade till Madz Skreddar, för det han honom slagit hafver i ansichtet och rithit hans skegg. Och är saken så tildragit, efter som vitnen, som är Jacob Gabrielszon, här för rätta medh een svåren eedh bekänt hafuer. Först hafver Arfved Larszon och Sigfred Eschilson varit ihoop på gulfvet och slagit hvar andra munslagh. När Hans Warg det sågh, steeg han op och ville skilia dem åth, i liika måtto och Madz Skreddar, och i det samma hafuer Hans Warg oförvarandes stött honom på näsan, så at det blödde. Strax hafuer Madz Skreddar stijgit till honom och tagit honom i skegget och slagit honom pust och endoch lupit efter honom med dragen veria, till hvilket han icke heller necka kunde. Och efter han det giort hafver, blef han felter för pust och för hårdragh till 12 ℳ efter 12 cap. i Såramåla medh vilia och efter 34 cap. i Rådstugu balken till 6 ℳ och verian förbiutidh.

Anno 1623 den 3 Novembris blef H. K. M:tz vår allernådigaste konungh och herres, så och h. herligheth her Nils Bielkes bref publicerade på rådhuset, lydandes om spanmåls förbudz uthförande, at inthet spanmål skall, af hvilke helst ståndpersoner, blifua uthskipat.

Framhades Per Biorszons båtzmän Marcus och Lasze och blefvo felte hvardera till tre ℳ, för det de hafva perlementadt medh fatigfougden, efter 12 cap. i Såramåla medh vilia. Fatigfougden skall och bötha 3 ℳ, för det han sin saak nederlade, sedan han först hafver angifvit.

Anno 1623 den 8 Novembris hölte befalningzman i Bårgo Ihän, ehrlig och välförståndigh Madz Henderszon, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro bårghmestare och rådh der sammastädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Michill Jöranszon, Madz Krämer, Johan Simonszon.

Thå kom för rätta een Lybisk köpsven, be:dt Michill Fick, och angaf en Lybesk bårgare N. Peter Detringh, at han hade inskipat siu lester tiera i thet skip, som Michil Fick frachtad hadhe. Der emoot ladhe Peter Detringh i rätten itt förssäglat dombref, förmälandes, att det ährendet var her för rätta förlijkt och Peter Detringh frijdömpt Anno 1622 den 22 Junij, efter det inskipande var skeedt medh skipmans ja och goda vilia. Derföre blef Michill Fick saakfelt till 40 ℳ för dombrot, konungz eensak, efter 10 cap. i Konungz balken.

Sedan beklagade sigh Peter Detringh öfver Michill Ficke, adt han honom skelt och förvijt hadhe, thet han några lester tiera skule hafua uthskipadt oförtolladt och i så måtto svijkeligen afhendt vår allernådig:te Konungz toll. Thet Michill Ficke honom inthet öfvertyga kundhe, endoch han i förståne stoodh på och ville beviisa, ty Peter Detring framhadhe i rättan sine vitnes bekännelze, som är: Per

som klagoschrifter af bönderna sampt ransakningz schriften af välachtad man Larsz Bertilszon, under lagman i H. G. N:s gref Jacob De la Gardies lagmansdöme, uthviisar och betyger.

Och efter förbe:de Lasze Jönszon, som var deras officerer, icke dem ifrå sådant öfvervåldh förhållit, uthan mhere dertill styrckt, eei heller emot klageschriften i någon måtto kunde seija sigh medh sitt medfölie icke giort hafva, såsom och de andre, som unkomne ähre, hestarne medh sigh bårttagit. Blef han fördenskuldh felter at mista liifvet efter 5 och 6 punchten i Schiutzfärdz ordinantien.

Anno 1623 den 18 Augustij hölte befalningzmannen öfver Bårgo lhän ehrlig, välachtad Madz Henderszon rådhstugu med bårgerskapet i Helsingfors stadh, desliikes bårgmestare och rådh der sammestädes.

Bårgmestare: Christier Erichzon. — Rådmän: Jacob Larszon, Michill Jöranszon, Madz Krämer.

Kom för rätta Hans Wargh och kärade till Madz Skreddar, för det han honom slagit hafver i ansichtet och rithit hans skegg. Och är saken så tildragit, efter som vitnen, som är Jacob Gabrielszon, här för rätta medh een svåren eedh bekänt hafuer. Först hafver Arfved Larszon och Sigfred Eschilson varit ihoop på gulfvet och slagit hvar andra munslagh. När Hans Warg det sågh, steeg han op och ville skilia dem åth, i liika måtto och Madz Skreddar, och i det samma hafuer Hans Warg oförvarandes stött honom på näsan, så at det blödde. Strax hafuer Madz Skreddar stijgit till honom och tagit honom i skegget och slagit honom pust och endoch lupit efter honom med dragen veria, till hvilket han icke heller necka kunde. Och efter han det giort hafver, blef han felter för pust och för hårdragh till 12 mk efter 12 cap. i Såramåla medh vilia och efter 34 cap. i Rådstugu balken till 6 mk och verian förbiutidh.

Anno 1623 den 3 Novembris blef H. K. M:tz vår allernådigaste konungh och herres, så och h. herligheth her Nils Bielkes bref publicerade på rådhuset, lydandes om spanmåls förbudz uthförande, at inthet spanmål skall, af hvilke helst ståndpersoner, blifua uthskipat.

Framhades Per Biorszons båtzmän Marcus och Lasze och blefvo felte hvardera till tre ℳ, för det de hafva perlementadt medh fatigfougden, efter 12 cap. i Såramåla medh vilia. Fatigfougden skall och bötha 3 ℳ, för det han sin saak nederlade, sedan han förs hafver angifvit.

Anno 1623 den 8 Novembris hölte befalningzman i Bårgo lhän, ehrlig och välförståndigh Madz Henderszon, rådstugu medh bårgerskapet i Helsingfors stadh, i närvaro bårghmestare och rådh der sammastädes.

Bårgmestare: Christier Erszon. — Rådmän: Johan Måsenbek, Michill Jöranszon, Madz Krämer, Johan Simonszon.

Thå kom för rätta een Lybisk köpsven, be:dt Michill Fick, och angaf en Lybesk bårgare N. Peter Detringh, at han hade inskipat siu lester tiera i thet skip, som Michil Fick frachtad hadhe. Der emoot ladhe Peter Detringh i rätten itt försäglat dombref, förmälandes, att det ährendet var her för rätta förlijkt och Peter Detringh frijdömpt Anno 1622 den 22 Junij, efter det inskipande var skeedt medh skipmans ja och goda vilia. Derföre blef Michill Fick saakfelt till 40 ℳ för dombrot, konungz eensak, efter 10 cap. i Konungz balken.

Sedan beklagade sigh Peter Detringh öfver Michill Ficke, adt han honom skelt och förvijt hadhe, thet han några lester tiera skule hafua uthskipadt oförtolladt och i så måtto svijkeligen afhendt vår allernådig:te Konungz toll. Thet Michill Ficke honom inthet öfvertyga kundhe, endoch han i förståne stoodh på och ville beviisa, ty Peter Detring framhadhe i rättan sine vitnes bekännelze, som är: Per

Ofverseddt af desze efther:ne assessores:

Hans Wirtenbärgh. Lars Carpelann.
Carll Kröpelinn. Johann Jacobszonn.

Helsinghfårs stadz doombook ifrå Januario 1627 och til Januario 1628.

Anno 1627 den 2 April hölte borghmästare och rådh rådhstuffvu med borgarskapedt i Helsinghfors i agentens velachtadt Madz Michilszons nährvaru.

Bårghmestare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar.

Bleff aff borghmästare och rådh Lars Jacopszon laghligen stembder till rådhstuffvu att svara Madz Skräddare til hans råhnmåll, och försatte bodhett. Derföre saackfeltes til 3 ₰ för svarlösan, efter 2 cap. i Rådhstuffvu balcken.

Anno 1627 den 4 Aprilis hölte borghmästare och rådh rådhstuffvu medh borgharskapedt i Helsinghfors i agentens v. Madz Michilszons nährvaru.

Bårgmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar.

Framhadhes Hans Jacopszon för retta, att han een berijchtadt kona medh barn rådt haffuer. Derföre saakfeltes för lönskeleghe til 40 ₰ effter 3 cap. i Gifftumåla balcken.

Kom för retta hustru Anna, Anders Anderszons, och kärde til Erich Madzszon, proffviant underskriiffuare, att han hennes dotter, Regina vidh nampn, berijchtedt haffuer. Och effter dett han intet vittne och skääl der til hadhe, eijheller noghon oähra och skamfleck henne tilleggia kunde, derföre saackfeltes til 60 ₰ effter 30 cap. i Rådstuffvu balcken.

Anno 1627 den 6 Augusti hölte erligh och velachtadh Anders Niilszon hittenär, slåttzloffuen på Tavasthus medh desz sampt Bårghå och Raszeborgz lhän, rådhstuffvu medh borgerskapett i Helsinghfors, i närvaru Morthen Simonszons,

laghläsares i Raszeborgz lähn, Niilsz Jönszons, fordom befalningzman i Raszeborgz lähn, Hindrich Hinderszons, laghläsares i Bårghå lähn, Madz Hinderszons, befalningzman i Bårghå lähn, sampt agentens Madz Michilszons, theszlikis borghmästares och rådz der sammastädhes.

Borghmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Michill Jörenszon, Dirich Beckhoff, Madz Krämar, Johan Simonszon.

Kom för retta Herman Rabe, invånare och bårghare i Bårghå stadh, och tiltaalte Dirich Larszon, att han hafuer såldt honom siin tompt, beläghen i Bårghå stadh, medh åker och engiar för tuhundradhe tretiije dlr svensk, effter som be:te Herman Rabes vittnezskriffter, honom aff sina grannar och medborghare meddelt, uthviisar. Och alldenstundh Dirick Larszon be:tt tompt ohemulet och olagh biudhit såldt haffuer och gitter eij hemula, dömbdes köpett gåå tilbaka och hvar gonge til sitt, och Dirick böthe 3 ℳ effter 7 cap. i Jorda balcken, att han ohemult såldhe.

Kom för retta hustru Anna Bengtzdotter, v. Hindrick Sig:dszons, och kärde til Madz Skräddare, att han hennes ähra och ährligha nampn berijchtadt haffuer och henne viidtt, det hon skulle haffua medh Davidh Sig:dson att bestella, der till Madz svaradhe: Haffuer iagh noghott ordh feltt, dett haffuer iagh i miin svagheett och iiffrigheet giordt, och kan icke den ährlighe matron annat tilleggia, än thet ährlighitt är; dett samma han ock tilförenne för befalningzmannen Madz Hinderszon och agenten Madz Michilszon bekendt hadhe, att han sodant taal i ölszmål och hastighett sagdt hafuer och nu inför retta medh gråtande tårar ångrar. Och effter han inthet kunde betijgha, dett hennes ähra angåår, saackfeltes fördenskuldh til 60 ℳ effter 30 cap. i Rådstuffvu balcken, och be:te hustru Anna bleeff aldeles friigiordh för alt lastelighitt taall.

Kom för retta erligh, välförståndigh Bottvidh Hanszon och kärde til Michil Jörenszon, fordom fattighes föreståndare, att han honom för velborne gubernatoren angiffuit hadhe, uthan noghon richtigh giordh reckningh, hollandes sigh till den handskriift han aff Bottvidh Hanszon bekommit hadhe åhr 1616 och icke påminte sigh hvadh på handhskriifften leffreredt var. Tå inladhe bodhe Bottvidh Hanszon och Michil Jörenszon begge sine reckningar och skriiffter, hvilka grannelighen för retta ransakat och offuerrecknadh bleffuo, och befans, att Michil Jörenszon aff Bottvidh Hanszon, medhan han befalninghen hadhe i Bårghå lähn, på fattighes vegne i hospitalet tilfyllest och i rettan tiidh och tiijo dlr halfander öre öffuer bekommit hadhe, sosom ock Bottvidh Hanszons privatt geldh vara aldeles bettalt, hvilke öffrighe 10 dlr 12 öre merab:te Bottvidh Hanszon förährade the fattighe. Och är här medh Bottvidh Hanszons förb:te handhskriift dödat, och han dömes frij, och Michil Jörenszon svare hoos velborne gubernatoren hvadh han klagatt haffuer. —

Att dette extract så lijdher ordh ifrå ordh, som i sielffua originalet och protocollet författat står, stadhfeste och bekreffte vii bårghmästare och rådh medh vårtt stadz signethe här under. Datum Helsinghfors den 11 Januarij åhr 1628.

Anno 1628.

Helsinghfors stadz doomboock ifrå Januario 1628 och til Januario 1629.

Anno 1628 den 2 Januarij hölte erligh och velachtadh Anders Niilszon hittenär, ståtzloffven på Tavesthus med desz sampt Bårgå och Raszebårgz lähn, rådstuffvu

medh bårgerskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammastädz.

Bårgmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Jakop Larszon, Michil Jörenszon, Madz Krämar, Johan Simonszon.

Bondh Thomas blef aff velactadt slåttzlåffuen stembder til rådstuffvu och kom inthet tilstädhes. Saackfeltes för svarlösan penningar 3 ℳ.

Anno 1628 den 9 Januarij hölte erligh och velachtadh Anders Niilszon Hittenär, slåtzlåffven på Tavesthus med dez sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Michil Jörenszon, Madz Krämar, Johan Simonszon.

Peer Larszon saackfeltes för svarlösan penningar 3 ℳ, efter han aff velachtadt slåttzlåffuen blef stembder til rådhstuffvu och kom icke tilstädhes.

Anno 1628 den 4 Februarij hölte bårghmästare och rådh rådstuffvu medh bårgharskapet i Helsinghfors.

Bårghmästare: Christier Erichszon. — Rådmän: Jacop Larszon, Michil Jörenszon, Madz Krämar.

Kom för retta Hans Jacopszon Finne och kärde til Madz Hinderszon, att han emott honom i sitt eghit hus kniiff uthdragit haffuer. Och aldenstundh be:te Madz ingen skadha göra kunde, var ock icke heller på någhon ondh meningh i Hans Jacopszons gårdh inkommen, uthan hadhe noghott att tala medh s. Hans Erichszons hustru, hvilken hoos åfftebe:te Hans Jacopszon inhijses var, sosom Eskel Skräddare, hvilken der sammastädz tilstädz var, thetta in för retta vittnadhe och bekende, att the allenast siin emellan begynte kniiffua aff fåfengt taall, derföre saackfeltes be:te Madz Hinderszon til 6 ℳ effter 12 cap. i Såramåla balcken medh vilia.

Anno 1628 den 31 Martij hölte erligh och velachtadh Anders Niilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus med dez sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu med bårgarskapet i Helsinghfors, i närvaru erligh och velachtadh Lars Berttilszon, under laghman i Suderfinne laghsaghu, Sig:d Jönszon, laghläsare i Raszebårgz lähn, Hindrich Hinderszon, laghläsare i Bårghå lähn, och Madz Hinderszon, befalningzman i Bårghå lähn, sampt rådzpersonerna der sammastädhes.

Rådhmän: Jacop Larszon, Michil Jörenszon, Madz Krämar, Johan Simonszon.

Casper Reijer feltis til 3 ℳ för lijht emott borghmästare.

Kom för retta Herman Rickhoff och kärde til Casper Reijer, att han honom een pust slaghit haffuer, der til Casper Reijer eij necka kunde. Bleff Casper Reijer derföre saackfelter til 6 ℳ effter 12 cap. i Såramåla balcken medh vilia.

Anno 1628 den 3 Decembris hölte erligh och velachtedh Anders Niilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus med dez sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors i närvaro ährligh och velachtadh Hindrich Hinderszon, laghläsare i Bårghå lähn, Nilsz Jönszon, befalningzman i Bårghå lähn, Bottvedh Hanszon, fordom laghläsare i Bårghå lähn, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädes.

Rådhmän: Johan Mosenbeck, Madz Hinderszon, Michil Jörenszon, Dirich Beckhoff, Madz Krämar, Johan Simonszon.

Kom för retta Evert Kusell och kärde til mestar Michil Scholemestare, att han haffuer skeldt honom til een kyrckiotiuff. Dette bekende mestar Michil sigh haffua sagdt med förordh, effter Evertt Kusell haffuer låånt aff kyrckian en söndrigh sölffkanno att nyttia och bruka til een tijdh

och sedhan igen leffrera een nyy kanno, derföre ock be:te Evertt för sigh starck bårghen bekommit haffuer, nemligh bårghmästaren Christier Erichszon, Johan Mosenbeck och Michil Jörenszon, hvilke medh siin skriiffuelsze sigh förplichtadt haffua be:te kanno til kyrckian igen lefferera förbättrat nijijtt för gammalt. Och aldenstundh medh mera be:te kanno är noghott droijat, sadhe mestar Michil: Jagh holler edher fögha bätter än för een sådan, nemligh för een kyrckiotiuff, til dez kannon kommer til kyrckian igen. Och emedhan Evertt Kusell åfftebe:te kanno inthet annorledes, uthan medh låff och bårghen, som förb:t står, handhfångit haffuer och mestar Michil icke kunde honom noghott tiuffuatt tilskynda eller ock noghon oähra tilleggia, bleff fördenskuldh mestar Michil saackfelter til 40 ℳ effter 2 cap. i Tiuffua balcken och 16 cap. i Konungz balcken.

Evertt Kusell saachfeltis til 3 ℳ för lijcht.

Madz Skräddare feltis för svarlösan 3 ℳ, effter han bleff laghlighen stembder til rådhstuffvu och försatte bodhett.

Kom för retta Niilsz Jönszon, befalningzman öffver Bårghå lähn, och kärde til Hans Wargh, för dett han honom itt blodhsåår i hoffvudet slaghit haffuer. Och är så tilgongit, att befalningzmannen haffuer i Dirich Beckhofz hus medh andre godhe menn, som der försambladhe voro, druckett noghre kannor ööll; der sammestädz han är oeens vården medh Evertt Kusell och togh til siin banddeijen, der til sprangh Hans Wargh, hvilken ock der tillstädz var, och togh banddeijen uthu befalningzmannens hand, der medh trätan stillades. Och gick så åfftabe:te Hans Wargh heem til sitt hus och togh medh sigh befalningzmannens banddeijen. När nu befalningzmannen skulle gåå til sitt herberghe, och väghen lågh om Hans Wargz hus, tå sende befalningzmannen siin drengh två gonger in til Hans Wargh att begära banddeijen aff honom och kunde inthet bekomma.

Gick så befalningzmannen tredie gongon sielff in och beeddez siin banddeijen. Svaradhe Hans Wargh: Jagh giffuer edher ingen veria uth i affton. Der til sadhe befalningzmannen: Hvad haffuer iagh brutit på miin veria, och begijnte the bådhe ryckas. Tå fick Hans Wargh itt vedhaträä och slogh befalningzmannen itt blodhsåår i hoffudet. Bleff fördenskuldh åfftabe:te Hans Wargh felter til två gongor tolff ℳ effter 9 och 18 cap. i Såramåla balcken med vilia.

Madz Hinderszon Musa bleff saackfelter för svarlösan 3 ℳ.

Samuel Madzson bleff ock för svarlösan felter til 3 ℳ, effter honom bleff budh sendt ifrå rådstuffvu och försatte bodet.

Dette betijghe vii bårghmästare och rådh medh vårtt stadz signethe här under. Datum Helsinghfors den 20 Januarij åhr 1629. —

Helsingeforsz stadz doombook pro Anno 1628, ankommen till dhen Konungzlige hofrätten i Finland dhen 30 Januarij 1629.

Öffverseedh och resolveret af eftersch:ne assessores den 10 Martij åhr 1629, som ähr:

välb. Lars Carpelainn. Christopher Perszon.

Anno 1629.

Helsinghfors stadz doombook ifrå Januario 1629 och till Januario 1630.

Anno 1629 den 16 Februarij hölte erligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus med dez sampt Bårgå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu

medh bårgherskapedt i Hellsingfors i befalningzmannens öffuer Bårghå lähn erligh och velförståndigh Nilsz Jönszons nährvaru, theszlikes bårghmestare och rådh der sammastädz.

Bårghmästare: Christer Erichszon. — Rådhmän: Madz Hinderszon, Johan Simonszon, i rådhmanna stadh: Arvedh Larszon, Erich Hinderszon.

Kom för retta edhell, manhafftigh ryttmästaren Johan Hinderszon och kärde till Erich Falck, för dett Erich skeldt haffuer hans hustru til een täpsa. Och haffuer så tilgååt, att ryttmästaren Johan Hinderszon haffuer loffuat Erich Falck hugga een eller två båtar vedh under sine äghor, men effter be:te Erich dette flere gongor giordt, lätt ryttmästarz fru til lagh och retta tagha hans bååt. Een tijdh der effter kom ryttmästarz fru til Helsingforz kyrckia medh be:te Erichz båått och leeffde båten i Dirich Larszons strandh, så lenge hon var i kijrckian, der ifrå Erich lätt tagha båten och föra til siin strandh. När ryttmästarz fru sågh båten vara siin koos, gick hon til åfftebe:te Erichz gårdh och sågh båten i stranden vara nedhsenckt; ville hon gåå tilbaka. Tå kom Erich Falck uthur siin stuffvu och begijntte så medh henne ordhkasta, så att han ock i hastigt modh och i iffriigheett skelte henne till een täpsza; detta Berttil Sig:dszon ifrå Domarby medh een svåren eedh på laghboken bekende och vittnadhe. Och aldenstundh Erich Falck i hastigheett sagdt haffuer, bleff fördenskuldh för oqvädhens ordh felter til 12 ℳ effter 30 cap. i Rådhstuffvu balcken.

Anno 1629 den 30 Septembris hölte erligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus medh dez sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapet i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon.

Framhades för retta een Revelsk köpsven, Quirinus Grout vidh nampn, för den handel och vandell han här i stadhen driffuit haffuer, i dett han såldt haffuer åtte Hillebrandh Fleck humbla 12 skeppundh och tiera 2 lester; och aldenstundh han sodant giordt haffuer uthan bårghmästare och rådz vettskap och samtyckie, bleff derföre saackfelter til 40 ₰ effter 31 cap. i Köpmåla balken.

Sedhan hadhe han ock såldt åtte Hans Sircke humbla 12 skeppundh; bleff ock derföre felter til 40 ₰.

Anno 1629 den 5 Octobris bleff vellachtedh Hindrich Hinderszon, laghläsare i Bårghå lähn, Jören Hinderszon, landzgevaldigher, och Johan Simonszon, rådz förvant, försände aff vällachtedh ståttzlåffuen Anders Nilszon til mestar Michill att honom bebodha, dett han skulle komma på rådhusett och laghlighen svara velachtadh slåttzlåffuen, til dett han slåttzlåffuen för een mördare skäldt haffuer, och är så affvijken och kom inthet tilstädhes. Och aldenstundh be:te mestar Michil inthet laghlighit förfall hadhe, bleff fördenskuldh för svarlösan felter til 3 ₰ effter 2 cap. i Rådhstuffvu balcken.

Anno 1629 den 9 Novembris hölte ährligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus med dez sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Mosenbeck.

Kom för retta Erich Morthenszon och kärde til Madz Skräddare, att be:te Madz hans hustru til een fijllmär och särker skeldh haffuer, dette ock Hans Skräddare medh een svoren eedh in för retta på laghboken bekende och vitt-

nadhe. Och haffuer sigh såledhes, att be:te Madz haffuer låntt utaf Erich Morthenszon een bååt, hvilken bååt Madz noghot öffuer tu tim brukat och nijttiat haffuer. Är so Erichz hustru kommen til bårghmästars strandh, der sammestädhes Madz ock stadder var, haffuer hon honom hårdelighen tiltaalat om båten, til hvilket hennes taal åffteb:te Madz i hastighheett och iffrigt medh åffvanskrefne ährerörighe ordh felt haffuer, sosom han ock sielff bekenner. Bleff fördenskuldh för oqvädhens ordh felter til 6 ℳ effter 30 cap. i Rådhstuffvu balcken.

Feltis Quirinus Groutt 3 ℳ saack, för lijht in för retta emott Berttil Eskelszon.

Att dette så lydher ordh ifrå ordh, som i sielffua originalet författat är, betijghe vij borghmästare och rådh medh våre signether. Datum Hellsinghfors den 20 Januarij 1630.

Bårghmästare och rådh i Helsinghfors.

Jacop Larszon. Jören Larszon.

Anno 1629[1] **den 5 Martij.** Kom för retta Madz Anderszon och kärde til Evert Gullsmedz hustru, dett hon hadhe om nattetijdh brutit sigh i hans hus och upbrutit hans kista och der uthstulit peningar siu ℳ och noghre alnar lerefft. Och effter samma qvinna een longh tijdh haffuer fördt itt ogudachtigt leffuerne medh öffverflödigt fyllerij, stöldh och andre odygder, i det hon, så lenge hennes man hade någhot i förrådh, stall ifrå honom peningar, sölff och deningiar; när der aff inthet mehre var i förrådh, staal hon hans skiortor, kräghar, ermeklädhen och försålde för brendvijn och starcke drijcker. Sedan staal hon all hans husgerådh och försåldhe för starcke drijckier, som

[1]) I domboken förekommer misskrifningen 1627. Såsom synes äro icke alla protokollen för 1629 införda i kronologisk ordning.

var tehnfaat, talrikar, tehnkannor och skålar, item all hans ketzlar och grijter så ock spielden aff skårsteen. När alt sådant var förtärdh, ville mannen skilia sigh ifrå henne. Dock genom stoor bön och monge intercessioner togh han henne til nådher igen, men om hon framdeles i sådane driffter ville sigh öffua, skulle thet gambla medh dett nyie bliffua anklaghat; derföre ock nogre godhe män tredde i löfftet för henne. Men, tij ver, hon kunde siin gamble vahna inthet förgette, uthan försålde siin mans sengekläder, som är lakan, vepor, örnsgååt, bålster och hofdebålster. När alt sodant var förtärdh i starcke drijckier, begijnte hon stiäla hoos monga sine grannar, alt dett hon öfuerkomma kunde. Derföre hon åffta för retta anklaghat och medh fengzle straffat var. Men effter det inthet hielpa kunde, bleff hon för retta förviist stadhen itt och trefierndels åhr. Sedhan kom hon åter oloffvandes i staden, och effter hon inthet fick läghenheet att stiäla, haffuer hon begiffuit sigh i drickerij medh öffuergiffne soldater.

Anno 1629 den 27 Julij våro bårghmästare och rådh i Helsinghfors på rådhstuffvu försambladhe. Tå framkom Samuell Madszon, spälman här i staden, och bekände, att han medh een bårgare son, benembd Thomas Oloffszon, kom om natten till Markus Stadztienare att köpa brendvijn. När han kom i stuffuun, tå var ther ingen inne, söckte så i annor hus effter folcket och kom in i ladhon; ther befant han Evertz Gulsmedz hustru liggia medh een fremmandh fendrick under den fremmandes jacko. Tå stodh hon strax up. Fråghadhe Samuell henne till, hvem dett var, som logh hoos henne. Svarade hon: Dett är min frende Hans Simonszon ifrå Siundå i Lempas. Der til sadhe Samuell: År thet Hans Simonszon, så är han min svoren broor och skall stå up drickia medh migh. Tå badh hon Samuell nogre gongar flitelighen, att han inthet skulle up-

veckia honom. Gick så Samuell uth och berettadhe dett siin stallbrodher och sadhe til honom: Vij vele ingåå och tagha teckn. Svarade hans stallbrodher: Vele vij inthet skäta der upå och gingå sijn koos. Dette Samuell medh svoren eedh på laghboken holla vill, när aff honom fordres. Bleff ock theszlikes Evert Guldhsmedz hustru, Anna benembd, tilfråghatt, om dette sigh således hade, som Samuell berettadhe. Tå sadhe hon, att thet inthet var hennes frende, uthan een fremmandh fendrick, ått hvilken hoon klädher tvettat och sterckt hadhe, och att be:te fendrick kom till Markus Stadztienare, der Evertz hustru hadhe sitt lugmente, och drack der om daghen i stuffvun. Omsijdher om afftonen, sadhe hon, röm iagh för honom in i ladhan, dijtt han sedhan kom och ladhe sigh hoos migh. Bleff fördenskuldh henne aff bårghmästare och rådh sagdt, att hon skulle frija sigh för sådant taall och rijchte nästkommande rådhstuffvu dagh.

Anno 1629 den 29 Octobris bleff Evertt Gullsmedz hustrus vittne Markus Stadztienare framhaffder för retta, på hvilket hon sigh beropadhe, och befrågades huru saken sigh hadhe. Tå bekende han, att fendriken, som åffven be:t står, drack hoos honom om daghen, och öölet köptes ifrå bijijn. Sedhan om afftonen, sadhe han, gick iagh medh min hustru til sängz och lätt bädda sängh, effter fattighe leghenheeten, under den fremmande på benckien, der ifrå han sedhan til ladhan gåått haffuer, der Evertz hustru inne lågh.

Framhadhes och för retta Evertz hustru, om dett leghermåhl hon tilförenne berijchtat var aff Samuell Madzszon Spälman. Och aldenstundh hon tilförenne feste lagh och nu eij lagh gånga kunde, derföre ingen henne kan veria.

Anno 1629 den 30 Septembris hölte åhrligh och velachtadh Anders Niilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus

med dez sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Hans Måsenbeck, Jacop Larszon, Dirick Larszon.

Bleff bårgarskapet tilfrågadt man ifrå man aff velachtadt slåttzlåffven, om the ville annamma och uptagha m. Michel för siin kyrckioheerde, der till de samptelighen svarade, att the honom inthet begärat haffua, eijheller framdeles honom begära vele, uthan the vilia bliffua vidh den, som Gudh och öffuerheeten osz unna teckes och bårghmästare och rådh begära. Effter m. Michell för een sittiande rätt skälter är till een tiuff aff Madz Ollszon, item til een löghnare, til dett tridie till een calumniant, bör för den skul m. Michell sådant i förstonne affleggia och sigh för sodant frij göra, effter han ock för sådanne saaker saackfelter är, nemblighen för skellande och ährerörighe skelzordh.

Anno 1629 den 5 Octobris hölte ährligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus med dez sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh borgarskapedt i Helsinghfors, i nährvaru erligh och velachtadh Hindrick Hinderszon, laghläsare i Bårghå lähn, sampt ehrligh och velachtadh Lars Markusszon, commissarius uthi Bårghå lähn, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar, Johan Simonszon, Dirich Larszon.

Bleff velachtadh Hindrick Hinderszon, laghläsare i Bårgå lähn, Jören Hinderszon, landzgevaldigher, och Johan Simonszon, rådz förvant, försende aff velachtadh slåttzlåffuen Anders Nilszon til mester Michell tvenne gongor att honom bebodha, dett han skulle komma på rådhuset och laghlighen svara velachtadh slåttzlåffuen, til dett han

slåttzlåffuen för een mördare skeldt haffuer, och är så affvijken och kom inthet tilstädhes. Och alldenstundh m. Michil inthet laghlighit förfall hadhe, bleff fördenskuldh för svarlösan felter til 3 ♅ effter 2 cap. i Rådhstuffvu balcken. —

Uthcopia aff Helsingforz stadhz original ordh ifrå ordh, som der författat står. Thette til mehra viszo bekreffte vij medh vårt stadz vanlighe signett. Datum Helsinghfors den 21 November 1629.

Bårghmästare och rådh i Helsinghfors.

Anno 1630.

Extract uthaff Helsinghforsz doomboock Anno 1630.

Inlefuererat af Jacop Walles tienere Berendt Hartman den 22 Martij åhr 1631.

Anno 1630 den 3 Aprilis hölte erligh och velachtedh slåttzlåffuen på Tavasthus medh dez sampt Bårghå och Raszeborgz lähn rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårgmästare och rådh der sammestädhes.

Bårgmästare: Christier Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Mosenbeck, Johan Simonszon.

Hades för retta velachtadh Jacop Wolles trenne tienare, Christier, Berendt och Hans, sampt Morthen Joonszon för dett tumult, buller och ropande, som the i then dijre påskahöghtiidhen hollit haffua på gator och grender i stadhen sampt medh verior och vesztappares uthrustande. Bleffuo tilfråghadhe aff velachtadh slåttzlåffuen, hvarföre the medh verior gingo och graszeradhe uth på gatorne, der til the svaradhe: På dett vij icke uthaf noghon skulle bliffua öffuerfaltte. Bekende ock Eskell Profosz, att the fierde daghen påska under kyrckiotiidhen hafua gååt ifrå Anders

Markuszon til Eskel Anderszon. När the komo på berghett, haffua the heele kyrckiotiidhen ropat och huggit i berghett; dette be:te Eskell medh svoren eedh på laghboken betijgade. Derföre bleffuo the hvarthere saackfelte til 6 ɱ effter 33 cap. i Rådhstufvu balken, och emedan the hafua förbrutitt påska fridhen, blefuo the hvarthere til tveböte saackfelte 12 ɱ effter 1 cap. i Såramåhla balcken medh vilia, och veriorna förbrutna.

Kom för retta Quirinus Grout och kärde till Johan Gijldenär, att han honom två pustar slaghit haffuer, der till be:te Gijldenär eij neckadhe. I lika motto hadhe ock Quirinus slaghit Johan Gijldenär genslagh två pustar. Derföre saackfeltes the hvarthere til 12 ɱ effter 12 cap. i Såramåhla balcken medh vilia.

Ån saackfeltes Quirinus Groutt för oqvädhens ordh emott Johan Gijllenär, att han honom til een lappare in för retta beropadhe, til 12 ɱ effter 30 capitel i Rådhstuffvu balcken.

Att detta så lijdher ordh ifrå ordh, som i originalet författat är, betijghe vij bårghmästare och rådh medh vår stadz signethe. Datum Helsinghfors den 6 Maij åhr 1631.

Bårghmästare och rådh i Helsinghfors.

Anno 1630 den 8 Maij hölte välachtadhe stådhållaren Anders Nilszon rådhstuffu i Helsinghforsz stadh uthi åhrlige, välachtahde godhe mäns närvaro, som är Larsz Markuszon, arendator i Bårgå lhän, Nilsz Jönson, fordåm beffualningzman i Borgå lhän, Sigffredh Jönson, laglesar i Raszbårgz lhän, Hindrick Hindrickson, laglesar i Bårgå lhän, Jakåp Häffnär, bårgmestar uthi Bårgå stadh, sampt bårgmestar och rådh dher samme städz.

Bårgmästare: Christer Erichson. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Måsenbeck, Dijrik Larszon, Dijrik Bockhåff, Matz Krämar och Johan Simonson.

Feltes Arvedh Larson til 9 ℳ saak för tredubbell svarlösza, stembdh bådhe aff stådhållaren och bårgmestaren, annur gangån för Jakop Larsons käremåll, effter 2 cap. i Rådstuffu balken.

Feltes Erik Mårthenson till saak, för han skälthe sijn suär moder s. Michil Jörensons enkie för lapperska och en lättferdigh qvinna, ithem för det han sade, hon hade stulidh och lugit, för oquädens ordh för huar skelle ordh 3 ℳ.

Feltes magister Michail för stådhållarens väl:b. Anders Nilsons käremåll för suarlösa till saak 3 ℳ.

Feltes Quirinus Groth till saak för lijcht, det han sade tuenne gångår: Tu spaar sanningen.

Kåm för rätta Bertill Matzson och angaff Quirinus Groth, det han up i Kyrkoby hade tagit Bertill Matzsons båth med 6 tnor tiera och slagit låset up och fördt båthen medh tieran hitt nedh och förbenembd tiera leffuerert i sijn geldh N. Peter Detringh. Eendhåch han och hadhe någån geldh att fordhra aff s. Matz Hendsons arffingir, så bordhe honom inthet medh egen handh sigh sijn geldh till egna. Dömbdes fördenskuldh, dett Quirinus skall bötha 40 ℳ för rään effter dett 24 capitell i Edzöre balk.

Kom för rätta Erik Morthenson och angaff, thet han een löszdriffuare, benempt Jöran Eest, bårgat hade spansk salt 1 tno och peningar 12 ℳ, derföre förb. Jören Eest honom tillsacht hadhe någre tnor tiera. Der emellan ähr Quirinus kåmmen och intect sigh i Erik Morthensons kiöpe och kiöffte olagliga 8 tnor tiera aff Jören Eest. Och effter Quirinus inthet var till suaars, bleff samme tiera på rådstugun lagligen satt i quarståndh till laglig förhör och ransakningh, det Quirinus inthet achtadhe, uthan togh tieran uthur arestet och fördhe henne i sijn veedehuus. Derför, effter Quirinus ähr een uthlender och fremmande så väll som annårbe:tt Jören Eest, och geste må eij handhla

medh geste, åhr Erik Morthenson till dömdt sijn tiera, den han aff Jören Eest köfft haffuer, effter 12 cap. i Köpmåla balken, och Quirinus felter till 40 ᛘ effter 31 cap. i Köpmåla balken, så och Jöran Eest sosom een löszdriffuar uthskriffuen och strax antaghen till kånungz båtzman.

Anno 1630 den 14 Junij hölthe borgmästare och rådh rådhstuffu medh bårgarskapet i Helsinghforsz stadh.

Bårgmästare: Christer Erikson. — Rådhmän: Jakop Larszon, Dijrik Beckhåff, Matz Krämar, Johan Simonson.

Feltes Samuel Matzson till saak för suaarlösan 3 ᛘ för Chlasz Falkz käremåll.

Anno 1630 den 13 Julij hölthe välachtadh stådhollaren Andhers Nilson rådhstuffu i Helsinghforsz stadh i agentens, veb:tt Erik Eskilsons närvaru sampt medh borgarskapet der sammestädz.

Borghmästare: Christer Erikson. — Rådhmän: Jakop Larson, Dijrik Larson och Matz Krämar.

Kom för rätta borgmästar och rådh och gaff välachtadh stådhollaren Andhers Nilson tilkenna, huru Clasz Hinderszon Falk haffuer een långh tidh varit stadhen skyldigh saaköre n. peningar 9 ᛘ. Chlasz suarade medh påckande: Jagh giffuer icke en peningh i saköre, för ähn borgmestare och rådh bettala migh mijn båth, den krigzfålk haffuer fördt till Åbå, och är der förkommen. Der till suarade rådhmännen: När krigz folkz hopen kommer till stadhen, thå taga the båten, der the finna, oanseet huem han till hörer. Så äre och vij inthet förplichtadhe att holla vacht öffuer eder båth. Det inthet hielpa kunde, uthan han sprangh och ropadhe: Jagh giffuer ingen peningh, för ähn min båth migh bliffuer bethalt. Der till suaradhe stådhollaren: Kan thu lagligen och medh lagligh skääll och bevijsz öffuertyga borgm. och rådh, att the ähre plichtade bettala thig tin båth, så skåle the bettala, men indhet skall

thu panta tigh sielff. Der till han i liika måttå medh påckande suarade sthådhollaren: Jagh giffuer icke en peningh, för ähn the bettala migh min båth. Der före leet v. stådhollaren inmana honom i rådhstuffvun, till desz han skule bettala sijn skyldige saakören.

När v. stådhollaren gick aff rådhstuffun till Matz Oluffsons hustru om det sölffuer, som Matz Oluffson hade låffuadh leffuerera uthi renterij, bleff Chlasz Falck på rådhstuffun, och sedhan rådhstuffu fårståddörren var igen loost, kåm Chlasz Falck till fårståfenstredh och öffuer liudh månge gångår skälthe velach. stodhollaren för een mördare; vittnen ähr Hans Wargh, saltpeters pådriffuare vidh Löpare bruk, och Bertill Eskilson, fordhåm comisarius öffuer qvarn thollen i Raszbårgz lhän.

Anno 1630 den 19 Julij hölthe välachtadh stådhållaren Andhers Nilson rådhstuffu i Helsinghfårsz stadh i godhe mäns närvaro, som ähr Jonas Båthvidh, secretarius på Rijghe, och Sigffredh Jönson, laglesare i Raszborgz lhän, medh borgmästare och rådh sampt gemene man der sammestädz.

Borgmästare: Christer Erikson. — Rådhman: Jakop Larson.

Kom för rätta välachtadh stådhollaren och kärdhe till Chlasz Falck, att han i förståne uthan någån försyn och aldeles oförskylth ährrörige stycker honom till lagt haffuer. Bleff för denskuldh Clasz Falck tillfrågat, huru han sådhan åhrrörige skälle ordh och tillmäle v. stådhållaren vill bevijsa, der till han suaradhe sigh inthet haffua skält; och när aff vitnen eskadhes ordh på sin vitnesbördh, sadhe Chlasz: Jagh bekenner, iagh haffuer skält och sagt den mördaren, och der till haffuer stådhollaren tuingat migh, igenom thet han fengzladhe migh och ville migh inthet hielpa migh till min rätt medh Samuel Matzson. Bleff honom sacht aff rätten, att han skule medh lagligh skäll

med sexmanna eller treggiemanna vittne sin till mätte bevijsza, der till han svaradhe: Jagh haffuer sacht effter magister Michells ordh och haffuer ingen annan bevijsz. Bleff der före honom förmant, att han skule ödhmiuka sigh och falla till bön för v. stådhollaren, att han der igenom kundhe undvijka straffuet, som honom förestodh, der till han suarade: Om jagh thet gör, så gör jagh migh sielff till een lögnare, tij vill jagh heller stå det straffuet iagh förtient haffuer, det i strax ville lota slå huffudet aff migh.

Till det andhre besuäradhe sigh vel:tt ståhollaren, att Chlasz Falck honom medh sijne ährrörige skälle ordh haffuer platzat och ofredhat på sin rätte rådhstuffu vegh, der huar och een bör vara fredhkallat, så att ingen den andre quelia må medh ordh eller gerningar.

Till thet tredhie bleff honom frågat, aff huadh myndigheet han vill göra sigh till målzman i een annars saak eller huem honom der till begerat haffuer. Thå suaradhe Chlasz: Jagh gör migh till ingen målzman, eij heller haffuer någån migh ther till begerat. Och effter han till sijn tillmälte släth ingen bevijsz, skääll eller vitne hade, bleff för denskuldh merbe:tt Chlasz Falck felter till saak 80 ɱ effter 12 cap. i Rådhstuffu balk, och för dombråth, att han emoth konungz embetzmans eller fogtens och rådhmäns dom hade medh treska inneholllet saakören n. 9 dlr i sex åhr, bleff han felter till saak 40 ɱ effter 10 capitell i Kånunga balken.

Feltes Bondh-Thomas för suarlösan till saak 3 ɱ, i det han gick aff rådhstuffvu, för ähn rätten var öfuergått, för Andhers Markusons käremåll.

Feltes Bertill Eskillson för oquädens ordh, att han sade tuenne gångår: Tu spaar sanningen, till saak 3 ɱ för huart ordh emoth Quirinus käremåll.

Feltes Klåckar-Sigffredh för oliudh i Bertill Eskillsons saak tuenne gångår till saak, 4 öre för huart gång.

Anno 1630 den 31 Julij hölthe Jakop Larson rådstuffu i Helsinghforsz stadh medh borgarskapet.

Feltes Bertill Eskillson för suarlösan till saak 3 ℳ emoth Quirinus käremåll.

Feltes Per Estes efterleffuerska för suarlösan till saak 3 ℳ emoth hustru Anna Domarby käremåll.

Anno 1630 den 20 Novembris hölthe borgmästare och rådh rådhstuffu i Helsinghforsz stadh medh borgarskapet.

Bårgmästare: Christer Erichson. — Rådhmän: Johan Simonson och Brun Matz.

Feltes Peer Larson till 40 ℳ saak konungen och stadhen för lönskeligh legå, att han haffuer möökrenkt een pijgha.

Feltes Andhers Markusons drengh till saak för lönskeligh legå 40 ℳ konungen och stadhen.

Feltes Jordan Simonson för suarlösan till saak 3 ℳ emoth stadzskriffuarens käremåll. —

Att denna uthcopia lyder ordh ifron ordh, som protocollet förmälär, thesz vilie vij borgmästare och rådh i Helsinghforsz stadh till mheere viszå medh vårth stadzens signett försegla. Datum Helsinghforsz stadh Anno 1631 den 20 Januarij.

Ankom den 17 Maij åhr 1631 och lefuererades af en borjare i Helsingfors, Johan Måszbäk b:d.

Ankom ifrån Findland till Stochålm medh Peder Deber dhen 2 Julij 1631.

Anno 1631.

Helsinghfårs stadz doombook pro 1631.

Lefreradt af Arvedh Larson, borgare i Helsingefors, den 31 Januari 1632.

Anno 1631 den 9 Martij hölte ståtthållaren på Tavesthuusz medh desz sambt Bårgå och Raszbårgz lhän ehrligh och välachtadh Anders Nielszon rådhstugu uthi Helsinghfårs stadh medh bårgmästare och rådh sambt gemene mhan där sammestädz.

Bårgmästare: Christer Erichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Matz Krämar och Johan Simonszon.

Kom för rätta heederligh och välvördhe kyrkioheerden her Svän och angaf Bertill Eskillszon, för det han hadhe angått hansz heederliga nambn och skelt honom för een lättfärdigh persån, och att den ondhe endag skulle fhara uthi honom, hvilkett vittnen bekenthe och sijn eedh aflathe.

Ån förehölt vyrdighe kyrkioheerden Bertill hansz ochristeliga läfnadh medh sijn hustru, idett han henne otillbördligen slår, vedtererar och förmaledier, såsom och hansz heedniska lefuerne, idett han sigh uthi någre åhr ifrå dett högvördige sacramentet förhållit hafver. Och ehuru vällvyrdige kyrkioheerden honom ifrå sijtt ondha lefuerne och till bättringh rått och förmant hadhe, lijkväll hafver han sådant inthet achtadt, uthan i vädret slagit. Och ähr sigh på en tijdh tilldragit, att Bertils hustru ähr komen till vyrdighe kyrkioheerden, och iblandh annatt klagomåll, hon på sijn man framstelt hadhe, hafver hon begärat, att vyrdige kyrkioheerden ville henne ifrå sijn man åttskillia såsom och honom låfgifva att gåå till Herrans nattvardh, till hvilket vyrdige kyrkioheerden henne förneckade, aldenstundh däm emillan icke sådana syndh skeet ähr, som echteskaps skilnad värdt ähr, och att hon först skulle föreena sigh medh sijn mhan, förr ähn hon till Herrans H:ga nattvardh komma kundhe. Då sende vyrdighe kyrkioheerden Bertill budh, att han skulle inställa sigh upå capitlet och der försvara sijtt syndachtigha lefverne. Sådant alt hafver Bertill platt inthet

achtadt, eij heller comparerat capitlet, uthan sigh fåfengte saaker företagit.

Och endoch saken hadhe väll gått förbe:te Bertill så när, att han der igenom på obeståndh kommit hadhe, hvarom icke vyrd:ge kyrkioheerden sambt fleere andre godhe mhän hadhe gått i förbön för honom, blef så saken mitigerat och förlindrat effter 31 cap. i Rådstugu balken till sak 6 ℳ, och för sacramentz och ministerij föracht blef han tagen uthur straff medh fänghelsze.

Anno 1631 den 2 Maij hölte ståtthållaren vällachtadt Anders Nielszon rådstugu uthi Helsinghfårs stadh medh bårghmästar och rådh sambt gemene mhan der sammestädz.

Bårgmästare: Christer Erichszon. — Rådhmän: Jacob Larszon, Diirik Larszon, Johan Måsenbek, Dirik Bekhof, Matz Krämer och Johan Simonszon.

Blef Långh Anders felter för lönskelegå till sak 40 ℳ effter 3 cap. i Gifftumåla balken.

Blef Sigfredh Markuszon felter för lönskelegå till sak 40 ℳ effter 3 cap. i Gifftum. balken, och för dett han henne echteskap tillsagt hadhe och eij effter komma ville till saken 80 ℳ.

Anno 1631 den 9 Maij hölte ståtthållaren vällachtadt Anders Nielszon rådhstugu i Helsinghfors stadh medh bårgm. och rådh sambt gemene mhan der sammestädz.

Bårgmästare: Christer Erichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Dirik Bekhof, Matz Krämar och Johan Simonszon.

Kom för rätta vällachtadt bårgmästaren Christer Erichszon och kärde till gambell Hans Skräddare, för dett han hadhe förvijt honom för stadhens phana och sagt, dett bårgm. icke hadhe köpt samma phana, uthan fått henne tillskenkz och i så måttå stadhens penningar och inkåmster

undandolt och försnellat. Emott sådan beskyllningh inlade bårgm. i rätten ett laggilt bevijsz, att phanan fullkomligen köpt och icke skenkt var. Och effter be:te Hans icke medh vittne eller någåt skäll sodant bevijsa kundhe, blef han felter till sak 12 ℳ effter 31 cap. i Rådhstu balken.

Thill dett andhre angaf vällachtadt bårgmästaren förbe:te Hans Skräddare, dett han hadhe beropat sigh på en zedell och sagt: Medh denne zedell skall iagh giöre bårgmästaren till en mindre man, dett honom öfvertijgat blef af Hans Wargh och Samuell Matzon, dee der och sijn eedh afladhe. Feltes förb. Hans fördenskuldh till sak 12 ℳ effter nästförb:e capitell.

Till dett tredie angaf vällachtadt bårgmästaren förb:t Hans Skräddare dett han hadhe skelt honom för en hoor karl, och han hadhe belägratt sijn egen pijga, ifrå Pyttis sochn barnföddh, och samma pijga ähr för itt åhr sedan dödhblefuen, till hvilket mereb:te Hans sadhe inför rätta sigh villia sådant bevijsa. Inladhe så i rätten en krafftlösz schrifft, dän han af förb:te pijgans syster bekommit hadhe, lydandhes att bårgm. Christer Erichszon skulle vara barnses fader och ingen annan. Åhr dateret den 17 Julij 1630.

Där emot inladhe förb:te bårgmästare en lagligh vitnesschrifft, daterat den 11 Junij 1619, gifven af ehrlighe, vällvijse och vällförståndhighe godhe män medh egne hend:r und:r schrifuen och signet bekräfftigat, dee här om jempte tålf männerna nooga ransakat hafva, som ähr Heedhen Wilke, befalningzman på den tijdh uthi Kymmenegårdz lhän, lagläsaren Sigfredh Jönszon och Jacob Philipszon, slåtzschrifvare på Narfven, och befunnit vara krafftlöst skvaller och osanfärdigt tal, derföre dee honom ett lagligit bevijsz medh deelt hafva och honom aldeles frijkent. Blef af vällachtadt ståtthållaren rådhet tillfrågat, hvilkens bevijsz skulle gillat blifva; män alldenstundh merabe:te Hans Skräd-

dare icke hadhe lagligit bevijsz, der medh han kundhe bårgm. sådan skamfläk tillbiudha, erkendest borgmästaren alldeles frij ifrå sådan förvijtelsze, och förb:te Hans feltes till sak 80 ℳ effter 12 cap. i Konungha balken.

Anno 1631 den 16 Maij hölte stådthållaren vällachtadt Anders Nielszon, vällachtadt Bottvedh Janszon och vällachtadt Christer Erszon rådstugu i Helsingfårs medh bårgmästare och rådh sambt gemene mhan där sammestädes.

Borghmästare: Hendrich Frederichszon. — Rådhmän: Dirik Larszon, Dirik Bekhof, Matz Krämer, Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Erich Sigfredszon, Erich Hendrichszon och Peer Larszon.

Kom för rätta Mutha Erichz hustru och kärde till Bondh Tohmas, dett han hafver hoosz sigh anhållat uthi någre åhr soldatzförtäringz vädherlagh n. peningar 15 ℳ effter bårgmästarens och stadzschrifvarens invijsningz zedell. Blef fördenskuldh bevilliat och dömdt, dett Bondh Thomas skall bettala be:t hustru effter zedelens innehåldh och vara fallen till sak 40 ℳ för dombrått, konungz enskylt, effter 10 cap. i Konunga balken.

Blef Eskill Anderszon felter för oliudh till sak 3 ℳ effter 3 cap. i Gifftumåla balk, och för dett han henne echteskap tillsadhe och eij ville effterkomma till sak 80 ℳ.

Blef Matz Krämars pijga felter för oquedens till sak 12 ℳ effter 31 cap. i Rådstugu balken.

Effter dett att tullenären öfver Helsinghfårs och Bårgå städer ehrligh och förståndigh Baltzar Leudien hafver nu en tijdh hafft en tvist och träta medh en Lybesk skipare, benemt Peter Skytte, i det han skulle hafva underslagit cronones toll; och efter de icke eliest kundhe eense blifva, låfvadhe tollenären tillordna fyre godhe mhän, som dem emillan en dom afseija skulle. Män på dett senaste fick

han ingen, hvarföre han denne sijn sak skööt till åsz bårgmästare och rådh här i Helsinghfårs, hvilken deres sak vij effterschrifne antogå, i närvarå erligh och vällachtadt Botvedh Hanszon medh sambt borgmästare och rådh.

Bårgmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Jacob Larszon, Dirik Bekhof, Matz Krämar, Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Erich Sigfredszon, Erich Hendrichszon och Per Larszon.

Och ladhe be:te Baltzar Leudien i rätten förb:te skipares rullor, däm han icke i en gångh uthgifvit hafuer uthan tvenne ruller, där effter skiparen sambt köpmännerna hafva aflagt sijn tåll. När skiparen andre reesan igen kom, förhölt han skiparen, att han på dett godz, som han i förgången vår uthskipadhe, skulle öfverlefverera honom den tredie rullan, effter han tvifladhe godzet vara rätt förtållat, dett han och giorde; doch befan sigh oförtållat godz, som mindre var i dee tvenne första ruller, tiera siu och half läst.

Till förskrifne beskyllan svaradhe förb:te skipare och bekende sigh dett giort hafva igenom köpmännernas orätta bekennelsze, ty i inskipningen gaf han icke så noga acht upå, huru hans båtzmän emot godzet tagit hafua, uthan förmente köpmännerna skulle honom rettvijsan berätta, der medh han kundhe sigh för tållenären beståå. När han dock kom till Lybek, befann han så mykit mere godz i uthföringen af skeepet, derföre han medh ett gått samvet kundhe tållenären därpå gifva besked och låtha däm sielfva svara till sijtt godz, och hvadh dee orätteligen hadhe angifvit.

Och alldenstundh be:te köpmän således hadhe besviket bådhe tållnären och skeparen, erkenner denne rätten, dett först hallfåttåndhe läst tiera, som oansagt var, vara förbrutitt, och dett godz, konungen hafver bekommit sijn fullkomligh tåll af, seijes frijtt. Och effter skeparen sigh

så högligen här för obligerar icke hafva veetat af det fördålda godzet förr än i Lybek, därpå han tållenären all richtigh beskeed sedan giordt hafver, afseijes här hans skepz port frij, den doch ringa ähr.

Till dett andra kärdhe merebe:te Baltzar Leudien till merbe:te skepare, att han nu denne reesan medh intållen hafver orätt handlat och mera godz i skipet hafft än ansagt var, som var salt 15 t:nor, vijn en oxhufd. Där till svaradhe be:te skepare, att 6 t:r salt kom vällachtadt ståtthållaren Anders Nielszon till, effter hvilket be:te salt hafver han på sijn egen eventyr efftersent till Lybek och honom bettalninghen medhsendt i förgången vhår; befans och här vittne där till, att ståtthållaren hadhe nekat att uthföra mereb:te 6 t:r af skepet, förr ähn ståtthållaren skulle sielf komma och förlijkas om tållen.

Anlangandhe dee andre 6 t:nor, som kom en båtzman på be:te skep till, benemdt Thomas, hvilken lågh dödz siuk på skepet och blef uthburit i stadhen för en half död meniskia, derföre han förvägradhe skeparen anseija sijtt salt — ordsaken effter han icke viszte, om han skulle blifva till lijfz eller icke, der Gudh techtes honom kalla. Effter han saltet i Lybek till bårgens tagit hadhe, skulle the samma creditorer lefureras samma salt igen, och här erleggias tållen. Män helpe Gudh honom till sijn helsa, ville han sielf giöra sijtt godz frijtt och icke förr uthskipat, förr ähn dett våre frijtt giortt. Och förr ähn dee således om sijtt salt finge beställa, hadhe tållenären sennt på skepet och bårttagit 13 t. salt.

Belangandhe den trettånde tunnan salt, hadhe skeparen behållet till skipzuthredhningh och förtärningh.

Anlangandhe dee 2 t., som resterer uthi dee 15, veet skiparen sigh icke excusera, uthan däm oansagt utskipat och bårtsålt.

Anlangandhe dän oxhöfd vijn så besinnas här: när skiparen dett ansagda vijnet hafver uthfylt, hafver der väll een deel igen blefuit, dett han bådhe förr och sedan medh godhe vänner förtärt hafver.

På förschrifne kärandes och svarandens tall och svar erkendhe denne rätten, att dee 6 t:r, som välb:t ståtthållaren till Tijsklandh på sin egen eventijr effter sent hadhe, dett kan icke vara förbrutitt, emädhan dett icke hemligen var af skipet uthfört och af väll:te ståtthållaren blef förvägrat af skipet uthföras, förr ähn han sielf hadhe erlagt och bettallt tållen.

Hvadh anlangar förb:te 6 t:r salt, som Thomas Båtzman tillhördhe, erkendest icke heller vara förbrutit, emädhan det icke heller var af skipet uthfört för sådan ordsak, som be:te stadh.

Anlangandhe den ene t. salt han till skipzbehoof och förthäringh hadhe sigh på skepet förbehållit, erkendhest icke heller vara förbrutit, ty matt och dricka må dee väll hafua ofört̊allat, effter som här befinnes däm här i staden uthi 10 väkår legat hafua, och alt det salt, dee behöfva skulle, måste dee köpa af bårgarena i stadhen.

Hvadh belangar dee tvenne t:nor salt, som oförtållat af skepet bårtsålt ähr, erkenndest vara förbrutit. Begärer denne närvarandhes rätt flijteligen af välb:t ståtthållaren, dett h:s väll:t ville denne dom effter dett 19 cap. i handlingz contrachtet excequera, att dee fatighe köpmän, som i 10 väkor hafua förtöfuat, måste komma sijn koosz för sijdhe hösten.

Dette förschrifne hafua vij medh största flijt och högsta förmögå skärskådat, ransakat och afdömt.

Blef Hans Jabell felter, för dett han föll i ens annans sak, till sak 40 ℳ effter det 14 cap. i Konunga balken.

Blef thållnären Baltzar Leudien fälter för trene resår

oquädens ordh för rätta till sak 12 ℳ︁ effter 31 cap. i Rådstugu balken. Hvar gångå ähr 36 ℳ︁.

Anno 1631 den 27 October hölte ståtthollaren väll:t Anders Nielszon rådhstugu i Helsinghfårs med bårgmästare och rådh sambt gemene man der sammestedz.

Borghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Erich Hendrichszon och Per Larszon.

Tå kom för rätta Hansz Larszon och kärdhe till edle och vällborne her Carl Carlszons uthskichkadhe och skipz captain, benemdt Hansz Anderszon, för dett råån han honom giort hadhe i förledne vhåår. Och ähr sigh så tilldragit, dett be:te Hans Anderszon ähr ankommen ifrå Sverige medh högb:te herres skutha och skulle förreesa till Ingermannelandh. Då ähr han medh skutan anlendt vedh Sandham och hafuer landstigit till Degeröö och hafuer achtadt sigh hijtt uth till stadhen; och emädhan uthi Degeröö icke var någån, der medh han kundhe komma till stadhen, hafuer han gååt öfuer landh till be:te Hansz Larszons gårdh, Turholma, och begeratt af be:te Hansz Larszon en bååt till lånsz, hvarmedh han kundhe komma till stadhen, som be:te ähr, hvilken hansz begäran Hanz Larszon godvilleligen effterkom och fölgde medh honom hijt till stadhen. Enär han hijt kom, hafuer han strax satt sigh till att dricka hoos een bårgare, be:tt Nielsz Ollszon, af dän han och en half t. ööll afhandlatt hadhe, som framdeles omrördt varder. Annan dagen där effter, nagre tijmer för dagen, kom be:te Hans Anderszon till mereb:te Hans Larszon och badh honom gifva ööl och matt till bästa. Der till hafuer Hansz svarat: Jagh hafver icke rådh, ty iagh ähr en ensligh persån. Då sadhe merebe:te Hansz Anderszon till Hansz Larszon: Så gif migh någån förähringh, till hvilket Hans Larszon sadhe: Jagh hafuer ingen föräringh att

gifva eder. Då hafuer där hängt en bysza vedh vägghen; dän hafuer be:te Hans Anderszon begärat af honom. Där till hafver Hans Larszon sagt: Dän kan iagh icke umbära; iagh ville häller köpa migh en and:r. Där till hafuer altså medh myket trugh begärat af honom någån skänk och eij hafuer kunnat bekomma för hansz oförmögenheet skuldh. Då hafuer merbe:te Hansz Anderszon sagt till merbe:te Hans Larszon: Kom medh migh till min bååt; där vill iagh gifua tigh ööll fullt uth. Då hafuer merbe:te Hansz Larszon förebracht och sagt sigh hafua annat att förrätta. Då hafuer be:te Hans Anderszon tagit honom vedh ärmen och våldh fört honom nädh till sijn bååt och hafuer velat hafua honom in i bååten, män Hans ville ingalundha. Då tager merbe:te Hanz Anderszon honom hans hatt ifrå (godh för 5 ℳ) och drager där medh sijn koosz till skutan. Då ropte Hans Larszon till förbe:te Nielsz Ollszons hustru, som var i båten medh be:te Hansz Anderszon och drogh effter sijn tunna, där öölet uthi var, som be:te Hansz Anderszon köpte af hennes mhan: Hörr, hustru Brigta, tagen min hatt till eder. Då hafuer han icke velat gifua hatten ifrå sigh. Enär Hansz Larszon dett sågh, satte han sigh uthi en bååt allenne och roode effter dhäm en mijll och kundhe däm eij hinna, ty dee vindhe uth sägell och drogh sijn koosz, som förbe:te stoodh, och ähr nu igen kommen, hafuandhes medh sigh be:te hatt. Och effter sakhens nooga ransakningh blef merbe:te Hansz Anderszon felter effter 23 cap. i Ezöres balken för råån till edzöres brått; män för godhe mäns förbön sosom och för h:s n:dige herres skuldh blef saken mitigeret till 40 ℳ, och att han skulle restituera Hans Larszons hatt så godh igen.

Till dätt andra gaf vällachtatt ståtthållaren den låflighe rätten tillkänna, huru sosom åfftabe:te Hansz Anderszon uthi förb:te sijtt framresande hafver anlänt till Pårkala uddh;

där hafuer han tubbat tuenne H. K. M:tz laghschrefne knechtar, däm medh sigh bårtfört såsom och en styrmans båât, der medh knechtarna till honom kommit hadhe. Blef fördenskuldh honom tillfrågat af dän låflige rätten, hvarföre han sådant emot H. K. M:tz uthgångne patent giort hadhe, till hvilket han uthi förståne förneckadhe och sadhe honom sådant vara ovittneligit skelt. Då framhadhes skeparen på förb:te skuta och blef tillfrågat, huru dett sigh uthi saningh hafva skulle. Då bekendhe skeparen, att merbe:te Hansz Anderszon hafuer ankommit till skuthan medh be:te knechtar; då hafuer skeparen icke velat däm intaga, uthan sagt: Befattar eder icke medh dee mhän, ty där varder effter tall kåmmandhes. Då hafuer merb:de Hansz Anderszon velat öfverfalla skeparen för sijn tregna förmaningh och sagt: Om iagh ähn kundhe få 40 män, ville iagh däm alla antaga och ingen derföre fruchta. Detta bekenndhe skeparen och sijn eedh aflade.

Och emädhan han sigh så otillbördligen emot H. K. M:tz uthgångne patent såsom och h:s n:des guvernatorens alfvarligh förmaningh, att ingen skulle uthföra något fålk af landet, stelt och förhållet hade, blef han felter till sak 40 ₰, och att han skulle remittera knechtarne uthi sijtt kall igen såsom och contentera styrmannens båât.

Att denne dooms extracht lydher så ordh ifrå ordh, som her uthi doomboken författat ähr, bekräffta vij dette medh vårt stadz signet. Datum Helsinghfårs stadh den 12 Januarij Anno 1632.

Bårgmästare och rådh uthi Helsinghfårs stadh.

Anno 1632.

Helsingfors stadz doomboock ifrå Januario 1632 och till Januario 1633.

Lefreratt af Per Larson, rådhman der sammastädhes, den 25 Januarij 1633.

Anno 1632 den 28 Januarij hölte bårghmästare och rådh i Hellsinghfors rådhstuffvu medh den menighe man der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrekszon. — Rådmän: Dirick Beckhoff, Madz Krämer, Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Hinderszon.

Kom för retta hustru Anna, Anders Andersons, och kärde til hustru Elizabeth, s. Påvell Berttilszons enckia, om onijttighe skelsordh. Och är så tilgongit, att hustru Elizabetsz stiuffdotter är kommen til kyrckio och satte sigh öfuer om hustru Annas dotter. Dette förtreet hustru Annas äldre dotter, Regina benembd, och sadhe: Skall den rijsz hoorungen sittia öffuer om min syster, sosom hustru Walborgh, Mickil Skottz hustru, in för retta medh svoren eedh vitnadhe och betijghadhe. När hustru Elizabetz detta veta fick, att hennes dotter var således skeldt til een rijsz hoorunge, hafuer hon felt dette gensvar: Jagh håller hustru Annas dotter för een rebesk hoorunge, til des hon bevisar min dotter til een rysz hoorunge, sosom hustru Elizabeth dett offentlighen in för retta bekende. Än bekende Hans Wargh medh een svoren eedh för retta sigh vara sendt aff hustru Anna till hustru Elizabeth om förtecknadhe skelsordh. Tå haffuer hustru Elizabeth sagdt til honom, dett hustru Anna är sannan een rebesk hoora, än hennes dotter skulle vara noghon hoorunge. Och emedan åfftabe:te hustru Elizabeth intet orden bestå ville, som Hans Wargh emott henne be-

tijghadhe, uthan sadhe som tilförenne: Jagh holler hennes dotter för een rebesk hoorunge, til des hon bevisar min dotter til en rijsz hoorunge, blef fördenskuldh hustru Elizabeth för oqvädhens ordh felt til tolff ℳ och hustru Annas dotter, Regina vidh nampn, til sex marcker effter 31 cap. i Rådhstugu balcken. Bleff och der hoos vijte satt dem emillan, att hvilkenthere som vijdare här å klandra skulle, den skal gifua til kyrckian och de fattigha 50 ℳ, och således skildes the sin emellan venner.

Saakfeltes Peer Larszon 3 ℳ för lijht emott siin vederpart Hans Wargh.

Anno 1632 den 8 Februarij hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu med bårgerskapedt i Helsinghfors.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Madz Krämar, Johan Simonszon, Erich Hinderszon, Erich Sigfredszon.

Kom för retta hustru Anna, Anders Anderszons, och ville icke låtha sigh åttnöija medh den doom henne ågeck rådhstuffvu daghen tilförenne, uthan begäradhe höghre doom på siin trätosyster Elizabeth. Derföre hon vidare bleff saackfelt för rettas despect och för doombrott til 40 ℳ effter 10 capittel i Konungz balcken.

Anno 1632 den 9 Maij hölte bårghmästare och rådh i Helsinghfors rådstuffvu med bårgarskapedt der sammestädes.

Bårghmästare: Hendrich Fredrickszon. — Rådhmän: Madz Krämar, Johan Simonszon, Arvedh Larszon, Erick Mårthenszon, Peer Larszon, Erick Sigfredson.

Alldenstundh bårghmästaren ehrligh och vellachtadh Hendrick Fredrickszon hadhe esomåffta förnummit, dett Markus Jönszons son, Sigfredh Markuszon benembd, lather sigh idkeligha befinna om nätterna i stadhen graszera, derföre bårghmästaren, iblandh andre troghne förmaningar in

för retta, ville ock haffua be:te Markus trolighen varnadht, rådt och förmant, att han siin son ifrå sådant graszerande förvahra skulle, eliest skulle hans son tilbörlighen effter laghen derföre straffat bliffua. Denne förmaningh förb:te Markus til dett versta uptogh och aff iffrigt modh in för retta svaradhe, att een skelm haffuer honom och hans son dett utöffuer sagdt. Och emädhan honom straxt uthaff rådhet bleff tilfrågat, hvad han medh förb:te ordh meente, och om han skulle kunna tilleggia bårghmästaren noghot dett oährlighit och skelmst vore, der til han svaradhe sigh inthet annat vetha medh bårghmästaren, än dett ärbart och erlighit är. Bekende och der hoos uppenbarlighen, att dett ordett kom honom i hastigheett och obetänckt i munnen. Och effter han in för retta emott bårghmästarens troghna rådh sådane småligh, lasteligh och förvijteligh ordh sadhe och inthet bevijsa kunde, bleff fördenskuldh saackfelt til 40 ℳ effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1632 den 17 September hölte ehrligh och vellachtedht Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavastehus med des sampt Bårghå och Raszeborgs lähn, rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Mosenbeek, Johan Simonszon, Madz Krämar, Arvedh Larszon, Erich Mårthenszon, Erich Hinderszon.

Feltis Anders Anderszon til 3 ℳ saack för svarlösan, att honom bleff bådh sendt och kom icke tilstädes svare borghmästaren om sine panter.

Efter kyrckioheerden angaaff Samuell Spälman, att han haffuer rådt sine tiänstepijgho medh barn, och honom bleff bådh sendt och kom eij tilstädz, saackfeltis fördenskul för svarlösan til 3 ℳ efter 2 cap. i Rådhstu balcken.

Anno 1632 den 3 October hölte bårghmästare och rådh i Helsinghfors rådhstuffvu medh borgarskapedt der sammestädes.

Bårghmästare: Hendrich Fredrickszon. — Rådhmän: Madz Krämar, Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Mårtenszon.

Kom för retta kyrckioheerden hederligh och vällärde her Sven och klagheligheen gaaff tilkenna, huruledhes Erich Sigfredson hans ähra och ährligha nampn förnär gååt haffuer, således nemlighen, att Erich Sigfredson hadhe noghre hundrade nije eld bredher vidh ååstranden liggiandes under kyrckioheerdens engh, och honom bleff der sammestädes noghre stijcker bredher affhendt. Och emädan be:te Erich befant sitt boomercke på någre stycker bredher, som kyrckioheerden hadhe latit byggia uthi een sööbodhe under shoolstuffun, hvilka bredher kyrckioheerden medh skääl bevijste och förklaradhe sigh haffua bekommit aff balberaren mester Fredrich, och be:te mester Fredrich åhrett tilförenne aff åfftab:te Erich Sigfredson köpt hadhe, är fördenskuldh Erich Sig:dson förorsakat vorden att frågha klockaren Jören Peerszon til, om kyrkioheerdens drengiar skulle haffua oförvarandes taget noghre bredher den tiidh the höö upkörde uthå engen, der til klockaren aldeles neckade drengiarna taghit hafua hans bredher. Än haffuer Erich sagdt, som klockaren inför retta bekende: Gudh gifue iagh viste, hvilken min bredher taghit hafuer, att iagh kunde komma til min bettalningh. Andre gongen hende, att kijrkioheerdens fader är kommen til Ambrosius Thomaszon, der sammestädes be:te Erick med nogre sine grannar var tilstädes, och iblandh annat taal hafuer Erich Sigfredson åter på nijtt taaldt til kyrckioheerdens fadher och sagdt: Jagh fattigh man miste aderton stijcker bredher vidh ååstranden; må kyrckioheerdens drengiar haffua dem

oförvarandes borttaghit? Dette Oluff Peerszon in för retta medh svoren eedh vitnadhe. Och effter be:te Erich sådan vrångh meningh fattat hadhe til siin siälasöriare, förtenckiandes åttskilligh gonger hans drengiar om sine bredher och kunde inthet dem noghot medh skääl tilbiuda, bleff fördenskuldh åfftabe:te Erich androm til varnaghell och exempel felter för oqvädens ordh til 12 mk effter 31 cap. i Rådhstuvu balcken.

Anno 1632 den 19 November hölte erligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåfven på Tavesthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgerskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrichszon. — Rådhmän: Jacop Larson, Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Erich Sigfredson.

Feltis Erick Hinderszon til 3 mk för svarlösan, effter han blef daghen tilförenne tilsagder och kom icke tilstädhes.

Berttil Eskelszon saackfeltes ock för svarlösan peningar 3 mk.

Sammaledhes Eskell Anderszon för svarlösan peningar 3 mk.

Anno 1632 den 31 December hölte bårghmästare och rådh i Helsinghfors rådhstuffvu medh den menighe man der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Erich Sigfredson, Peer Larszon, Erich Hinderszon.

Saackfeltes Torsten Svenszon til 3 mk för lijht, effter han förgreep sigh i taalet emott siin vederpart Sigfred Madzszon.

Att dette extract lijdher ordh ifrå ordh, sosom i sielffua originalet författat står, betijghe bårghmästare och rådh

medh vårt stadz vanlighe inseghell här under. Datum Helsinghfors den 14 Januarij åhr 1633.

Bårghmästare och rådh i Helsinghfors.

Anno 1633.

Hellsingfors stadz doomboock ifrå Januario 1633 och til Januario 1634.

Revederet af migh undertecknad in Januario 1635.

Hans Bengtszon Gijllenlodh.

Anno 1633 den 27 Aprilis hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh den menighe man i Helsinghfors.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — **Rådhmän:** Johan Mosenbeck, Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Puna Berttil til 3 ℳ för svarlösan, efter han försatte rådhstufvu bodhet och kom icke til städhes (att) svara Jören Sig:dson om geldh.

Anno 1633 den 13 Maij hölte ehrligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzloffven på Tavasthus medh des sampt Bårgå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, i närvaro Hennes Maij:tz befalningzman öffuer Bårghå lähn ehrligh och vällförståndigh Nils Jönszon sampt laghläsaren i Bårghå lähn ehrligh och välförståndigh Hindrich Hinderszon, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — **Rådhmän:** Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Kom för retta Casper Reijer och kärde till Erich Madzson Musculus, att be:te Erich på åttskilligh reesor och

tijdher haffuer tubbat hans gatubodho poike, Daniel vidh nampn, att dobla och späla medh sigh. Här till Erich i förståne necka ville, men vitnet Dirich Beckhoff betijghadhe, att Erich haffuer späldt medh Caspers poike i hans hus om ööll. Bekende och theszlikes Berttil Eskilszon sigh vara på een tijdh kommen i Erich Musculi hus, der sammastädz åfftabe:te Caspers poike hafver späldt medh Erich och Eskill Profosz. Vidhare bekende Caspers poike, att Erich haffuer tvingat sin tienare Hendrick Krämar späla medh sigh om peningar, emedan the andre drucko. Saackfeltis fördenskull Erich Musculus, Eskill Profosz och Hendrick Krämar hvarthere till 40 mk effter Doblare balcken, och effter be:te Hendrick Krämar vardt aff sin husbonde tvungen och hadhe inthet rådh til peningar böta medh, påladhes be:te Erich uthleggia sakörerna för honom, och Hendrick förnöije Erich med siin tiänst. Än feltes Erich til 3 mk saack, effter han hadhe doblat och späldt, sedhan det var ringt i vårdh.

Saackfeltis Wolmar Holthusen till 40 mk, effter han in för retta trengde sigh till målzman i een annans saack okalladher och trädde theszlikes fram til vitne, der han inthet hadhe skääll till.

Kom för retta fru Kristins på Tölo fulmechtighe och angaaff her Johan Pöijcke, hennes s. mans predikant, att han hennes ähra antastat haffuer, förkastandes hennes frudöme, dett hon i sitt enckieståndh förte itt hoor leffuerne. Fråghadest be:te her Johan til, om han orden bestå ville och henne noghon oähra tilleggia kunde. Der til han svaradhe sigh sodane ordh obetänckt och i hastigheett sagdt haffua; bekende och der hoos inthet medh hennes frudöme annat veta, än thet som ährlighit är. Saackfeltis fördenskuldh för oqvädhens ordh till 12 mk effter 31 cap. i Rådhstuffvu balcken.

Vidhare bleeff her Johan angiffuen, att han hennes frudöme een puust slaghit haffuer, den tiidh han med Samuell Madzson kiiffvadhe och trätte i s. Dirich Larszons hus, och be:te fru skilde trätan dem emellan. Saackfeltis fördenskul her Johan til 6 ℳ effter 12 cap. i Såramåla balken medh vilia.

Theszlikes angaff her Johan Pöijcke för retta Samuell Madzson sålunda, att den tiidh trätan dem emellan stilladhes i s. Dirich Larszons hus, som åffvanb:t står, och her Johan togh til flychten och undrijmningen til sitt lugmente, haffuer Samuell Madzson medh sin consort, Hans Brun, fullfölgdt be:te her Johan til hans lugmente och uthmaant honom att slåås medh sigh, sosom Erich Mårthenszon in för retta bekende, som här på seedt och hördt hadhe. Derföre saackfeltis Samuell Madzszon sampt Hans Brun hvarthere til 40 ℳ för heemgångh, effter 4 cap. i Edzöris balcken.

Der hoos saackfeltis Samuell Madzszon til 12 ℳ för een blånadh han slaghit haffuer her Johans poike, när han bleff sendt til Dirich Larszons tilbakes efter siin husbondes hatt, som bleeff i lopet och undrijmningen, effter 9 cap. i Såramåla balken medh vilia.

Kom för retta Lars Stadztienare och angaaff Christier Hanszon såledhes, att han var aff ståtthollaren och bårghmästaren befalt achta rådhstuffvu dören, att ingen skulle oloffvandes uthgå. Ville be:te Christier sodant inthet achta, uthan medh profosz ville sigh tränghia genom dören uth. När stadztienaren dette inthet tilstädia ville, skellte han stadztienaren til een tiuff och skälm, och til öffuerflödh slogh han stadztienaren een puust på munnen, sosom Jören Simonszon, Ambrosius Thomaszon och Nils Ollszon medh svoren eedh på laghboken betyghadhe. Bleff fördenskull för sine onijttighe skels ordh, dem han inthet tillfyllest

göra kunde, så ock för buller sampt rådhstuffvu fredz förbrijtande felter til 40 ℳ effter 14 och 26 cap. i Edzöris balcken, hvilkett vij ödmukelighen heemstelle den höghlofllighe Konungzlighe hoffretten i sköön om gunstigh förklarningh.

Anno 1633 den 21 Octobris hölte slåttzlåffuen Anders Nilszon Hittenär rådzstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Johan Simonszon i bårghmästare stelle. — Rådhmän: Madz Krämar, Erich Mårthenszon, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Anders Anderszon för svarlösan til 3 ℳ, efter han icke kom tilstädz svara ståttholların på Jacop Leibstorps geldh.

I lijka motto feltis Hans Larszon til 3 ℳ för svarlösan, att han icke kom tilstädz svara siin brodher hustru, s. Dirich Larszons, om geldh.

Arvedh Larszon feltis ock til 3 ℳ saak för svarlösan.

Anno 1633 den 4 Decembris hölte befalningzmannen öffuer Bårghå lähn ehrligh och välförståndigh Hendrick Falck rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrichszon. — Rådhmän: Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Hadhes för retta Hans Jabell, för dett han siin verdz, Anders Markuszons, tiänstepijgha beläghrat haffuer och rådt henne medh barn. Och aldenstundh han henne ingen echtenskapp loffuat och tilsagdt haffuer, eij heller echta ville, saackfeltes fördenskul för möökränckningh til 40 ℳ effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken.

Kom för retta Erick Falck och kärde til Thomas Skräddare sålunda, att Thomas Skräddares hustru haffuer tillagdt Erich Falckz hustru tiuffnadh, sosom Petter Skräddares hustru vittnadhe och betijghadhe. Och aldenstundh Thomas Skräddar siin hustrus onijttighe ordh icke til inthet göra kunde sosom ock bekende sin hustrus svagheett, att hon hafuer longt håår och stackot sinne och sodane ordh obetänckt uthspridt, icke heller annat än thet ährlighit är förstådt haffua aff merab:te Erich Falckz hustru, saackfeltis för oqvädhens ordh til 12 ℳ effter 32 cap. i Rådhstufvu balcken.

Hadhes för retta Madz Hinderszons dotter, Malin benembd, för lönskeleghe hon medh een laghgift man, Thomas vidh nampn, bedriffuit hafuer. Dette så tildraghit är, att be:te Malin haffuer tiänt i Stockholm, der sammestädes och för:ne Thomas sigh uppenbarar och sägher sigh vara ogift, inthet achtandes, att han allredho ifrå tvenne laghgifta hustrur förlupit hadhe, och begärar för:ne Malin till siin echta maka och tilsägher henne echtenskap. Och emedhan hon ungh och öffuermagha til sina 14 åhr var, leett hon sigh aff honom förföra, och komo til Helsinghfors til hennes föräldrar och gaaff så före, att the voro i Stockholm prestfäste. Drogh så be:te Thomas för båttzman til Stockholm, der han sedan aff sine förrighe bedriffter är sögder och uthebliffuen; är fördenskul framhafder i Stockholm för retta och för sine miszgerningar skull dömder til dödhen; är altså halshuggen, sosom hans skepare Jöen Simonszon och Erich Jörenszon bekenna. Saackfeltes fördenskul åffvanb:te Malin til 20 ℳ för lönskelegho efter 10 cap. i Giftåmåla balcken; än för biscops doom til 13 ℳ. Dette vij ödmiukelighen heemstelle i den höghlofflighe Konungzlighe hoffretz sköön och betenckiande sampt gunstigha resolution.

Saackfeltes Eskill Anderszon för lijcht 3 ℳ.

Sammaledhes feltis velbördigh Jören Bönerts tiänare, Bengt Anderszon vidh nampn, til 3 ℳ för lijcht.

Anno 1633 den 11 Decembris hölte borghmästare och rådh rådhstufvu med bårgarskapedt i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru.

Bårghmästare: Hendrick Fredrichszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Mårthenszon, Madz Krämar, Erich Sigfredszon.

Kom för retta rådzförvanten Erich Mårthenszon och gaf klagheliglien tilkenna, huruledhes han aff Hendrick Markuszon medh olofflighe och lastelighe ordh är öffuerlopen, när han förmante och venlighen rådde Hendrick Markuszon affstå medh sitt olijka kiöp i tobak säliande, dette Hendrick illa uptogh och oloflighen svaradhe, säijandes: Hvadh vil tu der aff hafua; noock haffuer du fijlt din maghe af samma toback, och andre smälighe ordh. Och efter dette skeedde af ondska och icke aff longh affuundh, saackfeltis derföre til 12 ℳ efter 12 cap. i Konungz balcken. —

Att dette extracht så lydher ord ifrå ord, sosom i originalet står, betyghe vij bårghmästare och rådh medh vårt stadz sighnethe. Datum Helsinghfors den 18 Januarij 1634.

Anno 1634.

Hellsingfors stadz doomboock ifrå Januario 1634 och til Januario 1635.

Öfversedh af Bigelio Westman.

Denne doomboock är ankommen medh Nicolao Marthini den 1 Februarij 1635.

Anno 1634 den 8 Januarij hölte ehrligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavesthus

medh des sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz, i agentens Christier Erichszons närvaru.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Madz Krämar, Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Hinderszon.

Kom för retta Sig:d Madzszon och kärde til Erich Skräddare, att Erich Skräddares hustru haffuer slaghit Sig:d Madzszons hustru tvenne blånadher. Och är så tilgongit, att Erich Skräddar hijrde aff Sig:d Madzszon hans gårdh på itt åhr tilgörande, och när åhret var uthe, tilsadhe Sig:d att merab:te Erich skulle skaffa sigh een annan läghenheet, effter han hadhe hijrdt sin gårdh til een annan. När nu Sig:d kom och ville inrijma sin gårdh til den, som han honom hyrdt hadhe, begäradhe Sig:d sin bodhnijkel och togh åfftab:te Erich Skräddars godz och tijgh och ladhe uth på bodhtrapporna. Dette förtijchte Erichz hustru och ville bära hugg på Sig:d. Tå sadhe Sig:d til henne: Skall tu, din stodhmär, slåå migh? Saackfeltis fördenskuldh för oquädhens ordh til 12 ℳ effter 31 cap. i Rådhstuffvu balcken; theszlikes saackfeltes Erich Skräddar, för dett hans hustru haffuer slaghit Sig:d Madzszons hustru 2 blånadher, för hvarie blånadh 12 ℳ effter 9 cap. i Såramåla balcken medh vilia.

Kom för retta Casper Reijer, fullmechtigh giorder aff s. Dirich Larszons enckia, och kärde til Hans Larszon om geldh. När the nu här om taladhe, tå hotadhe och undhsadhe be:te Hans Larszon Casper Reijer medh thesze ordh in för retta och sadhe: Gör tu migh noghon orett och veldh, så skall iagh hempnas, att een aff osz skall liggia. Saackfeltis fördenskul Hans Larszon til 40 ℳ effter 15 cap. i Edzöris balcken.

Berttil Eskilszon saackfeltis för svarlösan 3 mk, effter han försatte rådhstuffvu bodhet.

Den 22 Februarij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapet i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Erich Hinderszon, Peer Larszon.

Hadhes för retta Hendrick Anderszon Proviantskriffvare, för dett han sin husbondes velachtedh Johan Greckz pijgha beläghrat haffuer. Och effter hon var möö och i qvinsko sinne skembd och han der hoos henne inthet echta ville, eij heller noghon echtenskap tilsagdt hadhe, saackfeltis fördenskull til 40 mk för möökränckningh effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken.

Kom för retta Claas Falck och kärde til Madz Hinderszon Musa, att han honom tiuffnadh tillagdt haffuer. Och aldenstundh bemelte Madz ingen annan skääl och vittne hadhe, uthan således ville bevijsa, att honom nattetijdhen bleff ifrå stulit een rijia och itt senghklädhe; och när han strax sacknadhe, gick han om natten effter fiederna, som han meente liggia alt in til Claas Falckz hus; och effter b:te Madz honom icke öffuärtijgha kunde, bleeff merabete Claas Falck sit för rijan frijgiorder, och Madz Hinderszon saackfeltes för vijtesmåhl til 12 mk effter 20 cap. i Tiuffva balcken.

Anno 1634 den 9 Junij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavesthus medh des sampt Bårgå och Raszeborgs lähn, rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårgmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredszon.

Samuell Madzson feltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han icke compareradhe retten, när ståtthollaren sende effter honom.

Kom för retta bårghmästaren Hendrick Fredrickszon och kärde til Brun Madz, att han haffuer ogillat den doom, som Hendrick Fredrickszon meddelt och giffuen bleeff rådhstuffvu daghen tilförenne på de vahror och peningar, som merab:te Hendrick Fredrickszon i een godh mennigh Brun Madz lånt och bårghat haffuer. Bleeff Madz aff retten tilfråghat, om han blifua ville vidh samma doom eller icke, der til han svaradhe: Jagh består inthet den domen. Saackfeltis fördenskuldh för rettens despect och för doombrot til 40 ℳ effter 10 cap. i Konungz balcken.

Än saackfeltis Brun Madz til 12 ℳ, effter han tilladhe stadzskriffuaren haffua förfalskat och förendrat domen och icke honom dett öffuertijgha och bevijsa kunde, effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1634 den 11 Augusti hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Puna Thomas til 3 ℳ saack för svarlösan, tij han bleeff tilsagd rådhstufvu daghenn tilförenne och kom icke tilstädhes.

Lars Jacopszon för svarlösan 3 ℳ.

Madz Skräddar 3 ℳ för svarlösan.

Berttil Eskilszon saackfeltis för svarlösan 3 ℳ, effter han försatte rådhstuffvu bodhet.

Den 22 Februarij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapet i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Erich Hinderszon, Peer Larszon.

Hadhes för retta Hendrick Anderszon Proviantskriffvare, för dett han sin husbondes velachtedh Johan Greckz pijgha beläghrat haffuer. Och effter hon var möö och i qvinsko sinne skembd och han der hoos henne inthet echta ville, eij heller noghon echtenskap tilsagdt hadhe, saackfeltis fördenskull til 40 ℳ för möökränckningh effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken.

Kom för retta Claas Falck och kärde til Madz Hinderszon Musa, att han honom tiuffnadh tillagdt haffuer. Och aldenstundh bemelte Madz ingen annan skääl och vittne hadhe, uthan således ville bevijsa, att honom nattetijdhen bleff ifrå stulit een rijia och itt senghklädhe; och när han strax sacknadhe, gick han om natten effter fiederna, som han meente liggia alt in til Claas Falckz hus; och effter be:te Madz honom icke öffuärtijgha kunde, bleeff merab:te Claas Falck sit för rijan frijgiorder, och Madz Hinderszon saackfeltes för vijtesmåhl til 12 ℳ effter 20 cap. i Tiuffva balcken.

Anno 1634 den 9 Junij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavesthus medh des sampt Bårgå och Raszeborgs lähn, rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårgmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredszon.

Samuell Madzson feltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han icke compareradhe retten, när ståttholláren sende effter honom.

Kom för retta bårghmästaren Hendrick Fredrickszon och kärde til Brun Madz, att han haffuer ogillat den doom, som Hendrick Fredrickszon meddelt och giffuen bleeff rådhstuffvu daghen tilförenne på de vahror och peningar, som merab:te Hendrick Fredrickszon i een godh mennigh Brun Madz lånt och bårghat haffuer. Bleeff Madz aff retten tilfråghat, om han blifua ville vidh samma doom eller icke, der til han svaradhe: Jagh består inthet den domen. Saackfeltis fördenskuldh för rettens despect och för doombrot til 40 ℳ effter 10 cap. i Konungz balcken.

Än saackfeltis Brun Madz til 12 ℳ, effter han tilladhe stadzskriffuaren haffua förfalskat och förendrat domen och icke honom dett öffuertijgha och bevijsa kunde, effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1634 den 11 Augusti hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Puna Thomas til 3 ℳ saack för svarlösan, tij han bleeff tilsagd rådhstufvu daghenn tilförenne och kom icke tilstädhes.

Lars Jacopszon för svarlösan 3 ℳ.

Madz Skräddar 3 ℳ för svarlösan.

Berttil Eskilszon saackfeltis för svarlösan 3 ℳ, effter han försatte rådhstuffvu bodhet.

Den 22 Februarij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapet i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Erich Hinderszon, Peer Larszon.

Hadhes för retta Hendrick Anderszon Proviantskriffvare, för dett han sin husbondes velachtedh Johan Greckz pijgha beläghrat haffuer. Och effter hon var möö och i qvinsko sinne skembd och han der hoos henne inthet echta ville, eij heller noghon echtenskap tilsagdt hadhe, saackfeltis fördenskull til 40 ℳ för möökränckningh effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken.

Kom för retta Claas Falck och kärde til Madz Hinderszon Musa, att han honom tiuffnadh tillagdt haffuer. Och aldenstundh bemelte Madz ingen annan skääl och vittne hadhe, uthan således ville bevijsa, att honom nattetijdhen bleff ifrå stulit een rijia och itt senghklädhe; och när han strax sacknadhe, gick han om natten effter fiederna, som han meente liggia alt in til Claas Falckz hus; och effter be:te Madz honom icke öffuärtijgha kunde, bleeff merab:te Claas Falck sit för rijan frijgiorder, och Madz Hinderszon saackfeltes för vijtesmåhl til 12 ℳ effter 20 cap. i Tiuffva balcken.

Anno 1634 den 9 Junij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavesthus medh des sampt Bårgå och Raszeborgs lähn, rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårgmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredszon.

Samuell Madzson feltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han icke compareradhe retten, när ståttholiaren sende effter honom.

Kom för retta bårghmästaren Hendrick Fredrickszon och kärde til Brun Madz, att han haffuer ogillat den doom, som Hendrick Fredrickszon meddelt och giffuen bleeff rådhstuffvu daghen tilförenne på de vahror och peningar, som merab:te Hendrick Fredrickszon i een godh mennigh Brun Madz lånt och bårghat haffuer. Bleeff Madz aff retten tilfråghat, om han blifua ville vidh samma doom eller icke, der til han svaradhe: Jagh består inthet den domen. Saackfeltis fördenskuldh för rettens despect och för doombrot til 40 ℳ effter 10 cap. i Konungz balcken.

Än saackfeltis Brun Madz til 12 ℳ, effter han tilladhe stadzskriffuaren haffua förfalskat och förendrat domen och icke honom dett öffuertijgha och bevijsa kunde, effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1634 den 11 Augusti hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Puna Thomas til 3 ℳ saack för svarlösan, tij han bleeff tilsagd rådhstufvu daghenn tilförenne och kom icke tilstädhes.

Lars Jacopszon för svarlösan 3 ℳ.

Madz Skräddar 3 ℳ för svarlösan.

Berttil Eskilszon saackfeltis för svarlösan 3 ℳ, effter han försatte rådhstuffvu bodhet.

Den 22 Februarij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapet i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Erich Hinderszon, Peer Larszon.

Hadhes för retta Hendrick Anderszon Proviantskriffvare, för dett han sin husbondes velachtedh Johan Greckz pijgha beläghrat haffuer. Och effter hon var möö och i qvinsko sinne skembd och han der hoos henne inthet echta ville, eij heller noghon echtenskap tilsagdt hadhe, saackfeltis fördenskull til 40 ℳ för möökränckningh effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken.

Kom för retta Claas Falck och kärde til Madz Hinderszon Musa, att han honom tiuffnadh tillagdt haffuer. Och aldenstundh bemelte Madz ingen annan skääl och vittne hadhe, uthan således ville bevijsa, att honom nattetijdhen bleff ifrå stulit een rijia och itt senghklädhe; och när han strax sacknadhe, gick han om natten effter fiederna, som han meente liggia alt in til Claas Falckz hus; och effter be:te Madz honom icke öffuärtijgha kunde, bleeff merab:te Claas Falck sit för rijan frijgiorder, och Madz Hinderszon saackfeltes för vijtesmåhl til 12 ℳ effter 20 cap. i Tiuffva balcken.

Anno 1634 den 9 Junij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavesthus medh des sampt Bårgå och Raszeborgs lähn, rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårgmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredszon.

Samuell Madzson feltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han icke compareradhe retten, när ståttholiaren sende effter honom.

Kom för retta bårghmästaren Hendrick Fredrickszon och kärde til Brun Madz, att han haffuer ogillat den doom, som Hendrick Fredrickszon meddelt och giffuen bleeff rådhstuffvu daghen tilförenne på de vahror och peningar, som merab:te Hendrick Fredrickszon i een godh mennigh Brun Madz lånt och bårghat haffuer. Bleeff Madz aff retten tilfråghat, om han blifua ville vidh samma doom eller icke, der til han svaradhe: Jagh består inthet den domen. Saackfeltis fördenskuldh för rettens despect och för doombrot til 40 ℳ effter 10 cap. i Konungz balcken.

Än saackfeltis Brun Madz til 12 ℳ, effter han tilladhe stadzskriffuaren haffua förfalskat och förendrat domen och icke honom dett öffuertijgha och bevijsa kunde, effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1634 den 11 Augusti hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Puna Thomas til 3 ℳ saack för svarlösan, tij han bleeff tilsagd rådhstufvu daghenn tilförenne och kom icke tilstädhes.

Lars Jacopszon för svarlösan 3 ℳ.

Madz Skräddar 3 ℳ för svarlösan.

Berttil Eskilszon saackfeltis för svarlösan 3 ♏, effter han försatte rådhstuffvu bodhet.

Den 22 Februarij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavesthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapet i Helsinghfors i agentens Christier Erichszons närvaru, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrich Fredrichszon. — Rådhmän: Johan Måsenbeck, Erich Hinderszon, Peer Larszon.

Hadhes för retta Hendrick Anderszon Proviantskriffvare, för dett han sin husbondes velachtedh Johan Greckz pijgha beläghrat haffuer. Och effter hon var möö och i qvinsko sinne skembd och han der hoos henne inthet echta ville, eij heller noghon echtenskap tilsagdt hadhe, saackfeltis fördenskull til 40 ♏ för möökränckningh effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken.

Kom för retta Claas Falck och kärde til Madz Hinderszon Musa, att han honom tiuffnadh tillagdt haffuer. Och aldenstundh bemelte Madz ingen annan skääl och vittne hadhe, uthan således ville bevijsa, att honom nattetijdhen bleff ifrå stulit een rijia och itt senghklädhe; och när han strax sacknadhe, gick han om natten effter fiederna, som han meente liggia alt in til Claas Falckz hus; och effter be:te Madz honom icke öffuärtijgha kunde, bleeff merab:te Claas Falck sit för rijan frijgiorder, och Madz Hinderszon saackfeltes för vijtesmåhl til 12 ♏ effter 20 cap. i Tiuffva balcken.

Anno 1634 den 9 Junij hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffven på Tavesthus medh des sampt Bårgå och Raszeborgs lähn, rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårgmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Johan Mosenbeck, Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredszon.

Samuell Madzson feltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han icke compareradhe retten, när ståtthollaren sende effter honom.

Kom för retta bårghmästaren Hendrick Fredrickszon och kärde til Brun Madz, att han haffuer ogillat den doom, som Hendrick Fredrickszon meddelt och giffuen bleeff rådhstuffvu daghen tilförenne på de vahror och peningar, som merab:te Hendrick Fredrickszon i een godh mennigh Brun Madz lånt och bårghat haffuer. Bleeff Madz aff retten tilfråghat, om han blifua ville vidh samma doom eller icke, der til han svaradhe: Jagh består inthet den domen. Saackfeltis fördenskuldh för rettens despect och för doombrot til 40 ℳ effter 10 cap. i Konungz balcken.

Än saackfeltis Brun Madz til 12 ℳ, effter han tilladhe stadzskriffuaren haffua förfalskat och förendrat domen och icke honom dett öffuertijgha och bevijsa kunde, effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1634 den 11 Augusti hölte ehrligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus medh des sampt Bårghå och Raszeborgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Hendrick Fredrickszon. — Rådhmän: Jacop Larszon, Madz Krämar, Peer Larszon, Erich Sigfredson, Erich Hinderszon.

Feltis Puna Thomas til 3 ℳ saack för svarlösan, tij han bleeff tilsagd rådhstufvu daghenn tilförenne och kom icke tilstädhes.

Lars Jacopszon för svarlösan 3 ℳ.

Madz Skräddar 3 ℳ för svarlösan.

I lika motto Jacop Erichszon för svarlösan 3 ℳ, effter han inthet kom tilstädhes svara om geldh.

Kom för retta Hans Larszon och gaaff tilkenna, huruledhes Casper Reijer är på een tijdh inkommen i hans hus medh Petter Trunnel, och emott hans vilia skulle Casper haffua uttaghit medh sigh een koparskiffua om 5 ℳ pund. Här upå Casper Reijer sigh förklaradhe soledhes, att han är kommen til Hans Larszon och sågh förbe:te koparskiffua liggia på bordet; sadhe han til Hans Laszon: Hvadh menar I göra aff denna skiffua? Svaradhe Hans Larszon: Jagh vil låtta henne sönderslå til een grijta. Der til sadhe Casper: Moorbrodher, om I skolen sönderslå henne, så är det stoor skadha, effter dett är giordt arbete. Men om I vilien sälia skiffuan för bettalningh, så vil iagh köpa aff edher och varda öffuer eens om 10 ℳ peningar för skijffuan, för hvilka 10 ℳ Hans Larszon strax der effter bekommit haffer rogh, halff t:no, sosom Röttelö Madz medh svoren eedh in för retta bekende, som roghen til Hans Larszon fördt haffuer. Och aldenstundh Hans Larszon rådhstugå daghen tilförenne tilladhe Casper haffua råndt aff honom samma skiffua och nu icke bevijsa och honom tilleggia kunde, badh fördenskull åfftabe:te Hans Larszon Casper om venskap in för retta, och der til saackfeltis til 60 ℳ effter 30 cap. i Rådhstufvu balcken.

Anno 1634 den 24 Septembris hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh gemehne man i Helsinghfors.

Bårghmästare: Heidhen Wilken. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Simonszon, Brun Madz, Erich Sig:dson, Peer Larszon, Erich Hinderszon.

Kom för retta edle, velbördigh Hans Bengtszon til Olszböle och inladhe ett inventarium, aff beskedhelighe godhe män underskriffuit, belangande hans kära hustrus patrimonium, som henne effter sin s. fadher framledhne

Hans van Santten medh retta tilfalla borde, och hennes s. stiuffadher framledhne Christier Erichszon, när han uthi giftermåhl medh hennes s. modher, framledhne hustru Anna Hendrichzdotter, inträdde, under förmynskap handum taghit hadhe, besvärandes sigh der hoos, att ehuru .väll han all flijt anvendt hadhe och genom ehrlighe mäns underhandlingh tilbudit, at hustru Elizabeth Samuelsdotter, s. Christier Erichszons senare hustru, som alt barnagodzet nu under hender haffuer, skulle sigh belämpa och i saken sielf retta, att latha sådant barnagodz til ett venligit och laghlighit arffskiffte tilbytes komma, endoch sodane välmeent ordh hoos henne ingen frucht hafuer kunnat skaffa. Begärandes fördenskuldh, att retten honom tilbörligh assistens bevijsa ville, hvilken hans retmetighe begäran retten icke haffuer förveghra kunnat, uthan be:te h. Elizabeth medh tvenne aff rettens medhel beskickat, att hon medh godho sodant barnagodz ville låta til skifftes komma, det hon til det ringaste icke hafuer velat effterkomma, uthan uthi be:te godhe mäns åhöra, så väll som sedhan och förre, be:te välb:ge mans sampt hans echte hustrus ehrlige nampn och rychte på häfftigaste sätt skamlighen uthfördt och til det höghsta deres ähra defameret och antastadt, skällandes honom för een skelm, tiuff och brottfallinge och hans hustru för een kååkhoora och slamsärk. Och emedhan hon medh sodant oaflåteligit skällande och skemmande icke ville haffua fördragh, sigh sielf icke heller retta velat eller sodane grofua laster det välbördighe folcket medh skääl öfvertygha och bevisa kunnat, tij haffuer retten henne icke väria kunnat, uthan efter 30 cap. i Rådhstuffvu balcken felt henne til 60 ℳ saack til tveskifftes. Vijdhare är henne andre gongon medh andre beskedhlighe män beskickat och förmant, at hon sigh uthi saken sigh retta ville och medh godho uthgifua barnsens arff, det hon eij heller haffuer velat achta,

uthan på det häfftighaste och värsta skält och defameret heela retten medh skelme och tiuffue nampn. Och emedan hon i lijka motto sine skäls ordh icke hafuer velat rätta eller dem medh skääl och bevijs fullgöra, tij fältes hon effter 12 cap. i Konungz balcken til saack 40 ₥. Belangande be:te, välbördighe Hans Bengtszons begäran om sin echte hustrus fädherne, så erkenner denne retten, att det af alt oskift godz efter för:e inventarium först bör affdeles, effter det til ingen geldbetalningh svara bör, so mijkit, som po hennes quote sijgh belöper, och så gott som det den tiidh varit haffuer, när förmyndare det under hender togho, effter det 15 capitlet i Erffda balcken. Sedhan skola creditorerne, som visz och bevijszligh geldh haffua att fordra, aff uthstående geldh och annat godz blifua contenterade effter 17 cap. i Erffda balcken. Hvadh anbelangar hustru Elizabetz mårgongåffva, som henne aff s. Christier Erichszon gifuit och bebrefuat är, erkenner denne retten til so mykit laghen medhgifuer i 9 cap. i Erfda balken. Sedhan stijgher be:te hustru Elizabeth til halfua arffuedh emott s. Christier Erichszons och hans förre hustrus barn uthi alt hvadh der vara kan, effter 14 cap. i Gifftomåla balken, effter barnsens möderne eij tilförenne var undanskift.

Annò 1634 den 1 Octobris hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsingfors stadh.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Madz Krämar, Erich Hinderszon.

Emedhan Wolmar Holthusen stodh för retta medh Casper Reijer om mestar Michils gårdzhijra, lastadhe och ringhachtadhe be:te Wolmar retten och sadhe, att honom tilfoghas stoor orätt och knäpte fingren in för retta emott Casper. Saackfeltis för last til 20 ₥ effter 12 capittel i Konungz balken.

Anno 1634 den 6 Octobris hölte befalningzmannen öfuer Bårghå lähn ehrligh och velachtedh Hendrick Falck rådhstufvu medh bårgarskapedt i Hèlsinghfors, i närvaru ehrligh, velachtadh Hindrich Hinderszons, laghläsare i Bårghå lähn, sampt agentens Jacop Ficke, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Madz Krämer, Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Hinderszon.

Feltis Petter Thor Hertzen för lijcht til 3 ℳ emott Oszvall Mus.

I lijka motto feltis Petter Tor Hertzen för oquädhens ordh til 12 ℳ effter 31 cap. i Rådhstufvu balcken, effter han ottskilligh gonger in för retta sadhe, att Peer Larszon hafuer honom bettalt sin geldh som ingen ährligh man, och inthet noghot, dett oärlighit är, honom medh skääl tilleggia kunde.

Anno 1634 den 18 Octobris hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh bårgerskapedt i Helsinghfors i agentens velachtedh Jacop Fickes närvaru.

Borghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Madz Krämar, Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Hinderszon.

Feltis Hendrick Fredrickszon för svarlösan til 3 ℳ, efter han icke kom tilstädhes svara Evert Delickhus om s. Erich Mårthenszons sölfkanno.

Feltis Petter Thor Hertzen til 3 ℳ för svarlösan, att han bleeff tilsagder och kom icke tilstedhes svara Wolmar Holthusen.

Anno 1634 den 26 Octobris hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors i agentens v:tt Jacop Fickes närvaru.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Peer Larszon, Erick Hinderszon.

Feltis Hans labell och Bondh Thomas så och rådzförvanten Erich Sig:dson för svarlösan hvarthere 3 ℳ.

Anno 1634 den 3 Novembris hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors i agentens Jacop Fickes närvaru.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Jacop Larszon, Johan Simonszon, Erich Sig:dson, Erich Hinderszon.

Aldenstundh Hans labell noghre fampner vedh taghit haffuer, dem Samuell Madzszon medh Hindrick Fredrickszons samtycke, emedhan han bårghmestare embetet beklädde, i arrest satt hadhe och soledhes giorde fordom borgmästaren last och föracht, saackfeltis fördenskuldh til 20 ℳ effter 12 cap. i Konungz balcken.

Anno 1634 den 22 Novembris hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Sig:dson, Erich Hinderszon.

Bondh Thomas, Thomas Skräddare och Anna Sig:ddotter saackfeltis hvarthere til 3 ℳ för svarlösan, effter the voro til rådhstuffvu stembde och försatte bodhet.

Anno 1634 den 29 Novembris hölte erligh och velachtedh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus medh des sampt Bårghå och Raszebårgz lähn, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammastädhes.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Madz Krämar, Johan Simonszon, Peer Larszon, Erich Sig:dson, Erich Hinderszon.

Kom för retta erligh och velachtadh Anders Nilszon Hittenär, slåttzlåffuen på Tavasthus, och angaaff Hendrich Samszons tienare, Hendrich Jacopszon benembd, för landz-

köp. Och aldenstundh slåttzlåffuen förmerckte, att be:te Hendrick hadhe förskaffat til Tavastlandh salt två tnr och i des bettalningh upburidt tolff L℔ lijn för hvar tunna, är han förorsakat vorden bårghmästaren Hendrick Fredrickszon tilskriffua medh befalningh att tagha vahr upå, när Hendrich - Jacopszon medh lijnet ifro landet kome, och dett indhsettia på rådhhusett i arrest och laghlighit uthförande; dette borghmästaren effterkom. Men aldenstundh dette noghot dröjdes, meente Hendrick linet igen bekomma, gick så til borghmästaren medh pant och begäradhe 3 L℔ af förb:de liin. När han kom til rådhstuffvun medh stadzfougten, leet han sigh icke nöija medh the 3 L℔ honom loffuat var, uthan der öffuer togh 8 L℔ liin uth medh sigh. Tå bårghmästaren dette förnam, kom han rådhstuffvu daghen der effter och in för retta tiltaalte be:te Hendrich, hvarföre han togh mera än honom tilsagd var. Svaradhe Hendrich och sadhe: Hvij skulle jagh icke taghit, effter mitt godz är migh röffuet ifrå. Och emedhan han soledhes lastelighen inför rette åtaladhe och uthropadhe sine förmän och dette inthet vedersakadhe, kunde retten honom inthet veria, uthan för lastelighit taal feltis til 80 ℳ effter 12 cap. i Konungz balcken. Godzett belangande, som i arrest satt var, dett medh landzköp församblat är, erkende retten aldeles vara förbrutit under konungen och stadhen, effter han til dett ringaste stadhen noghon nijtta giordt haffuer, och dette effter 23 capitell i Köpmåla balcken.

Aldenstundh Berttil Eskelszon sigh inträngde i een annars saack och taal til målsman obudin och okalladher, saackfeltis fördenskull til 40 ℳ effter 14 capittel i Konungz balcken; än för oliudh til 1/2 ℳ effter 2 capittel i Rådhstuffvu balcken.

Eskell Anderszons drengh, Anders benembd, saackfeltis för lijcht emott Erich Sig:dson til 3 ℳ. —

Att dette extract lijdher ordh ifrå ordh som sielffua originalet, betyghe vij bårgmästare och rådh medh vårt stadz insegel här under. Datum Helsinghfors den 16 Januarij 1635.

Anno 1635.

Helsingfors stadz domboock ifrå Januario 1635 och til Januario 1636.

Denne doomboock ähr aff Doct. Petro revideret, och förebär han, att inga fauter däruthi finnas skola. Inlefferérat aff Doct. Petro d. 23 Junij 1637.

Anno 1635 den 6 Junij hölte befalningzmannen öffuer Bårghå lähn ehrligh och välförståndigh Hindrick Falck rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors i agentens Jacop Fickes nährvaru, theszlikes bårghmästare och rådh dersammastädhes.

Arffvedh Larszon i bårghmästare stelle. — Rådhmän: Peer Larszon, Erich Sigfredhson, Erich Hinderszon.

Kom för retta Hans Wargh och kärde till Hans Mårthenszon; och är så tilgongit, att Hans Wargh är kommen medh noghott verff til bårghmästaren Heidhen Wilcken, der sammastädz Hans Mårthenszon stadder var. Der äro be:te personer komne till träta om een zedhell, som assessoren velbördigh Hans Bengtszon til Olszböle haffuer tilskriffuit Hans Mårthenszon; och haffuer Hans Mårthenszon talat Hans Wargh til medh thesze ordh: Hvilken haffuer migh den zedhelen tilskriffuit? Svaradhe Hans Wargh: assessoren v:digh Hans Bengtson hafuer edher tilskriffuit. Der til svaradhe Hans Mårthenszon: Zedhelen är godh för sigh, men den, som sodant soledhes för assessoren berettat haffuer, han haffuer icke rett giordt. Der aff the siin

emellan ordkastades, til des Hans Mårthenszon slogh Hans Wargh een puust och hårdrogh honom; theszlikes slogh han honom een blånadh, här till åffta be:te Hans Mårthenszon icke necka kunde. Saackfeltis fördenskuldh til 6 ℳ för puust och 6 ℳ för hårdragh effter 12 cap. i Såramåla balcken medh vilia; än feltes han til 12 ℳ för een blånadh effter 9 cap. i Såramåla balcken medh vilia.

Saackfeltis Berttil Eskelszon til 3 ℳ för lijcht emott v:te Jacop Jacopszon.

Feltis Jacop Erichszon til 3 ℳ för svarlösan, effter han laghlighen stembder var svara regementskriffuaren Hendrich Hanszon till retta och kom icke tilstädhes.

Anno 1635 den 16 Augusti hölte velachtadh och manhafftigh Hendrick Mårthenszon til Brendöö sampt medh proffviantmestaren v:tt Johan Greck rådhstuffvu, på landzhöffdinghens edhle och välborne Arffvedh Horns till Vorentaka veghna, medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredhszon, Peer Larszon, Erich Hinderszon, Erich Jörenszon.

Saackfeltis Hendrick Markuszon Paku för svarlösan 3 ℳ, effter han rådhstugu daghen tilförenne bleeff tilsagder att komma svara Peer Larszon till retta och icke compareradhe.

Thomas Skräddar bleeff saackfelt för svarlösan til 3 ℳ, effter honom ifrå retten budh sendes att komma svara Berttil Eskilszon om ett stodh, hvilket han förseendes vijs för sitt kendt hafuer och det örat affskurett; kom icke heller tilstädhes.

Theszlikes saackfeltis Hendrick Markuszon äldre til 3 ℳ, för att han bleeff tilsagder och kom icke att svara Hans Jabell til den saack, han medh honom hadhe uthföra.

Anno 1635 den 31 Augusti hölte manhafftigh Hendrich Mårthenszon til Brendöö sampt medh proffviantmestaren v:tt Johan Greeck, på landzhöffdinghens edhle och velborne Arffvedh Horns til Vorentaka veghna, rådhstuffvu medh bårgarskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Arffvedh Larszon, Erich Hinderszon, Erich Jörenszon.

Kom för retta Erich Sigfredhszon Rådzförvant och kärde til Hendrick Jacopszon Puna om skels ordh, såledhes att the haffua späldt siin emellan om någhre kannor ööll, så att Erich bekende späldt vara sex kannor och Hendrich sadhe vara två kannor. Och aldenstundh Erich mera ööll bekende vara späldt, änsom Hendrich samtyckia ville, äro the komne til ordh, att Hendrich sadhe til Erich: Åstu så rätträdigh i dina andre saker, som du här uthi är, så vill iagh s—a på sådhan rådhman. Betijghadhe Mårthen Sigfredhszon medh svoren eedh, att Erich hadhe bekendt sanningen och der öffuer lidhit håån. Derföre saackfeltis Hendrick Jacopszon för spottske och onijttighe ordh emott rådhmannen til 12 ℳ effter 31 cap. i Rådhstughu balcken.

Anno 1635 den 16 November hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu med bårgarskapedt i Helsinghfors.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Arffuedh Larszon, Erich Sigfredhson, Erich Hinderszon, Erich Jörenszon.

Hadhes för retta Peer Larszon, fordom rådzförvant, med sin tiänstepijgha, benembd Anna Hansdotter, den han beläghrat hadhe och i lönskeleghe aflat barn medh henne. Doch bekende be:te pijgha, att Peer Larszon hadhe gåått effter henne uthi halftannat åhrs tidh och på sidhstone, för än Peer bekom hennes vilia, bekende hon, att Peer hadhe

tilsagdt henne echtenskap, der til Peer aldeelis neckadhe och allenast sadhe sigh haffua loffvat och tilsagdt een klädhningh, effter som rådzförvanten Erich Sigfredhson och bårgaren Ambrosius Thomaszon det vittnadhe och in för retta betijghadhe. Saackfeltis fördenskuld Peer Larszon til 40 ℳ för möökränckningh effter 3 cap. i Gifftåmåla balcken; der hoos påladhes Peer Larszon att giffua pijghan een godh klädhningh, effter som han henne tilsagdt haffuer. —

Att dette extract ord ifrå ordh är lijdhande sosom i sielffua originalet, stadhfeste vij bårghmästare och rådh medh vårt stadz vanlighe sighnethe. Datum Helsinghfors den 9 Januarij 1636.

Ankom medh Henrich Jacobszon, borgare i Helsingfors, den 6 Februari 1637.

Anno 1636.

Helsingfors stadz doomboock ifrå Januario 1636 och til Januario 1637.

Anno 1636 den 20 Augusti, upå landzhöfdingens edhle, velborne Arffvedh Horns til Vuorentaka veghna, hölte rente och profviantmestaren velachtadh Johan Greeck rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädz.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Arffvedh Larszon, Erich Sig:dszon, Erick Hinderszon.

Saackfeltis Quirinus Grout för svarlösan 3 ℳ, efter han blef daghen tilförenne tilsagder, at han skulle komma på rådhuset och svara Erich Sig:dson om geldh, so och för båten, som han oloffvandes ifrå hans strandh tagit hafuer.

Anno 1636 den 17 October hölte landzhöffdinghen öffuer Tavasthus medh des lähn och Nijlandh edhle och velborne Arffvedh Horn til Vuorentaka rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors sampt befalningzmannen öffuer Bårghå lähn v:t Erick Musculus, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Arffvedh Larszon, Erick Sig:dson, Erich Hinderszon, Erich Hanszon.

Kom för retta Oszvall Mus och kärde till Erick Hinderszon, att han honom een pust slaghet haffuer, effter som Simon Meijer in för retta medh svoren eedh betijghadhe och vitnadhe; här till Erick svaradhe sigh vara förorsakadh aff bemelte Oszvals onijttigh munbruck. Och aldenstundh Erick Hinderszon icke medh noghot skääll bevisa och öffuertijgha kunde, saackfeltis fördenskull åfftab:te Erick til 6 ℳ för pust effter 12 cap. i Såramåla balcken medh vilia.

Kom för retta Erick Sigfredhszon och kärde til Quirinus Grout, att han oloffvandes hans bååt ifrå hans strandh taghit haffuer. Dette förklaradhe Quirinus, att hans leghofolck honom ovitterlighen giordt haffua. Och effter inghen skadha båten giordh var, dömdes lickväll Quirinus medh sitt folck til 6 ℳ saack för affhugget effter 7 capitel i Skepmåla balcken.

Anno 1636 den 22 October hölte bårghmästare och rådh rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredhszon.

Quirinus Grout feltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han blef aff Samuell Madzszon stembder til rådhstughu daghen tilförenne och icke compareradhe.

Anders Gulsmedh saackfeltis för svarlösan til 3 ℳ, effter han icke kom svara Arffvedh Anderszon til hans

käromåhl och bleff rådhstughu daghen tilförenne tilsagder.

Christer Skomakar feltis ock för svarlösan 3 ♏, effter han icke kom svara Hans Jabell, och bleeff aff stadzens svenner stembder.

Anno 1636 den 9 November hölte rente och proffviantmestaren v:tt Johan Greeck, upå landzhöfdinghens velborne Arffvedh Horns veghna, rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh der sammestädhes.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Arffvedh Larszon, Erick Sig:dson, Erick Hinderszon.

Kom för retta Arffvedh Anderszon och kärde til Anders Gulsmedh, att han hans sijster Beata til hoora skeldt hafuer. Dette Anders Gulsmedh således bevisa ville, att een drengh, Simon benembd, ifrå Kåårböle, som för een tidh uthskrifven bleeff til båtzman, hafuer för honom bekendt, att han henne besoffuit haffuer; theszlikes skulle ock een trumslaghare haffua bekendt för hans hustru sigh haffua bestella medh henne. Och aldenstundh be:te Anders inthet vittne och skääll här till hadhe, uthan sköött skuldhen på dem, som inthet för hender voro, och således ville ståå på sin ordh, saackfeltis fördenskull för ährerörighe taal til 60 ♏ effter 30 cap. i Rådhstughu balcken.

Feltis Jacop Laxfiskiare för svarlösan til 3 ♏, effter han var tilsagder och kom icke svara Hendrick Bekier til hans klaghomåhl.

Anno 1636 den 26 November hölte befalningzmannen öfuer Bårghå lähn ehrligh och välförståndigh Ericus Musculus rådhstuffvu medh bårgharskapedt i Helsinghfors, theszlikes bårghmästare och rådh dersammestädz.

Bårghmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Johan

Simonszon, Arffvedh Larszon, Erick Sigfredhszon, Erick Hinderszon.

Hustru Anna, Madz Oluffszons, saackfeltis til 3 ℳ för svarlösan, effter hon bleeff stämbd til rådhstuffvu och kom icke svara Hans Markuszon. —

Att dette extracht är lijka lijdhande ordh ifrå ordh, sosom i protocollet författat står, betyghe vij bårghmästare och rådh medh vår stadz vanlighe sighnethe här under. Datum Helsinghfors den 16 Januarij åhr 1637.

Bårghmästare och rådh i Helsinghfors.

Anno 1637.

Helsingfors stadz doomboock ifro Januario 1637 och till Januario 1638.

Migh advocato fiscali aff heerr Jacobo Georgij Sacellano Forseusium öffuerleffreret den 29 Januarij 1638.

Anno 1637 den 7 Januarij hölte ehrligh och velach. Jacob Sigfredszon, slotzlofuen på Tauesthuusz, rådhstughu medh borgarskapet i Helsingfors på landzhöfdingens edle och välborne heer Arffuedh Horns vegna, theszlikes bårghmestare och rådh dersammestädes.

Arfuedh Larszon i bårgmestare ställe. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredszon, Erich Hinderszon.

Hadhes för rätta och i för höör kyrkioherdens hederlig her Svens fordom drengh och pijga, Thomasz och Kharin, för det leger mooll the sin emellan bedrifuit hafuer. Blef henne tillfrågat, om han henne echtenskap tillszagt hafuer, der till hon sade honom hafua lofuat henne echtenskap, och drengen här till aldeles nechade. Och effter drengen, sedan han henne medh barn berodt hadhe, drogh sigh undan till Tauestlandh, där sammestädes han sig

i annat gifftermohl inlatit hade, och icke heller bevisza kunde henne hafua medh andra beställa, saakfältis fördenskull för möökrenckningh till 40 ℳ effter 3 cap. i Giftomåla balken; der föruthan påladhes honom at nöija henne för sin svedha och väärk.

Anno 1637 den 1 Februarij hölte borgmestare och rådh rådhstufu medh borgarskapet i Helszingfors i v:t Johan Greckz närvaru, som rätten på h:s herlighetz landzhöfdingens vegna bijvonade, so och i befalningzmanszens öfuer Borgå lhän ehrlig och vällförståndigh Erici Musculi præsens.

Borgmästare: Heidhen Wilcken. — Rådhmän: Arfuedh Larszon, Johan Simonszon, Erich Hinderszon, Hendrich Markuszon, Hendrich Larszon.

Fältis Eskill Anderszon till 3 ℳ saak för suarlösan, att han icke kom suara borgm. Heiden Wilken till hansz kährornohl.

Anno 1637 den 25 Februarij feltis Bertill Eskillszon för suarlöszan 3 ℳ, effter han blef tillszagder och kom icke suara Hendrich Jacobszon in för rätta.

Anno 1637 den 6 Martij saakfeltis Hendrich Markuszon för suarlöszan 3 ℳ, effter han icke samma rådstugu dagh kom tillstädes, och blef budh sänt med stadtienaren.

Quirinus Grouth blef felter till 3 ℳ saak, för det han blef stemder af bijfougten till rådhstufu at suara Peter Deterdingh ifro Borgå.

Sammaledes saakfeltis Bertill Eskilszon till 3 ℳ, att han icke kom suara Hendrich Jacobszon.

Anno 1637 den 8 Martij hölte borgmästare och rådh rådhstufu medh borgerskapet i Helsingfors.

Borgmestare: Heidhen Wilken. — Rådhmän: Erich Hinderszon, Erich Hanszon, Sigfredh Matzszon, Hendrich Larszon.

Erich Falk och Hansz Larszon blefuo fälta till 3 ℳ saak huarthere, för det the ähro stämbde at suara vel. Casper Reijar till rätta och inthet velat comparera.

Anno 1637 den 13 Martij hölte borgmestare och rådh rådhstufvu med borgarskapet i Helszingfors i Hennes Maij:tz befalningzmans öfuer Borghå lhän ehrlig och välförståndig Erici Musculi närvaru.

Borghmestare: Heidhen Wilken. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredszon, Erich Henderszon, Erich Hanszon.

Kom för rätta hederlig och vällärde her Johan Bartholli och kärde till Hendrich Bökier, om det han her Johan har in för rätten den 5 Decembris till tiuf förvijtt, och sodant nästa rådhstufu ville her Johan tillbiuda. Och emedan be:te Böckier longh delattion haft hafuer och ingen skääll eller vitne bekomma kunde, hvarupå han sig i förstånne beropadhe, bleef fördenskull merabe:te her Johan för sodant frijgiorder, och Hendrich Bökier saakfältis till 60 ℳ, effter 30 cap. i Rådhstufvu balcken.

Anno 1637 den 29 Aprilis hölte rente- och profviantmestaren v:tt Johan Greck, i velborne landzhöfdinghens ställe, Walburgi rådhstugu medh menigh man i Helsingfors, theszlikes rådhet dersammastädes sampt medh befalningzmannen välförståndigh Erico Musculo.

Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredszon, Erich Hinderszon.

Saakfeltis effterskrefne borgare för olijdno och treesko, at the icke komå tillstädes: Juar Thore till 3 ℳ, Henrich Frederszon, Bertill Eskillszon och Quirinus Grouth.

Anno 1637 den 6 Maij hölte befalningzmannen öfuer Borgo lähn ehrlig, velförstondigh Ericus Musculus rådhstufu med borgarskapet i Helsingfors, theszlikes borgmestare och rådh dersammestädhes.

Borgmästare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredszon, Erich Hinderszon, Henrich Markuszon, Sigfredh Matzszon, Henrich Larszon, Hansz Wargh.

Fältis hustru Birita, Heiden Wilkens, till 3 ℳ saak för suarlösan, effter hon blef tillsagdh rådhstufvu dagen tillförenne at comparera och suara till den saak, hon Anders Klockare och Ripu Karin påfört hafuer.

Kom för rätta Hendrich Jacobszon Puna och kärde till Ambrosio Thomaszon soledes, att han på een tidh ähr inkommit i hansz huus och frågadt effter Arfuedh Erichszon, hvilken var uthgongen. Tå badh Ambrosius sin granne Hendrich blifua med sig till moltidz der sammastädz, och Thomas Erichszon ifro Bertby var tillstädes, dijt och Bertill Pöike kom nogut beskenkter och tiltahlte be:te Thomas Erichszon om arf, till hvilket hans taall Thomas Erichszon suarade: Jag vet mig icke vara skyllig dig nogot arff, effter iag jorden, der till tu arftagen äst, hafuer uptagit af ödhe. Der till sade Pöijke Bertil: Tu skalt mig bettala min börtz räät. Suarade Thomas Erichszon: Om tu i laga tingh bekomer doom ther på, so vill iag gerna bettalla digh. I detta taall inlede sig Hendrich Jacobson, säijandes till Thomas Erichszon: I hafua velat sodant bettala, gifuandes een häst åt her Johan Bertill Pöijkis son. Till dette suarade Thomas Erichszon: Jag rodher för mit, om iagh det skänkia vill eller gifua den Gudz skull. Huadh kommer det digh vidh? Suarade Hendrich: Jag vill förszuara min broder her Johan so mykit iagh kan, effter han ähr min svoren broder. Ville so Thomas med handen slo Hendrich; gick fördenskull Hendrich till dören, som han bortgo ville, och hölte andra foten på tröskelen och sade vidare: Jag må icke uthgå, uthan hellre bettalla min köpeskanna so som andra, och sattes på een kista af sidhes.

Begijnte sidermera ijrkia nedh be:te Tomas och togh till een stöör och ville slo Thomas Erichszon och maante honom uth. Detta förtijchte Ambrosius och ville förtagat, och komo so tillhopa i fampnen och samblades, att Hendrich fööll under på gulfuet och fick eedt blodhsoor af vodhe i hofuudet; der till gaf Ambrosius honom een puust. Der emot Hendrich sleet och reeff Ambroszio i skegget och sedan öfuerijladhe och skelte Ambrosium till fääbagge, mehn edhar, lappare och prekare, effter som rådhmannen Erich Sigfredhszon, som och tillstädes varit hafuer, in för rätta betijgadhe och bekende. Blef fördenskuld Ambrosius felter till 6 ℳ för een puust effter 12 cap. i Såramål med villia, och till 12 ℳ för blodhsor effter 9 cap. i Såramål medh vedho; der emot feltis Hendrich Jacobszon för skeggeref till 6 ℳ effter 12 cap. i Såramål med villia och för oquädens ordh till 6 ℳ effter 31 cap. i Rådhstugu balken, effter han icke tillade det ordhet förvunnen.

Anno 1637 den 8 Maij saakfeltis Bertill Eskilszon för suarlöszan 3 ℳ, att han icke kom suara Hendrich Jacobszon och bleef rådhstugudagen tillförenne tillsagder.

Anno 1637 den 10 Maij blef Thomas Skomakar saakfelter till 3 ℳ för lijcht emot Peer Larszon.

Anno 1637 den 13 Maij blef Heiden Wilken saakfelt till 3 ℳ, at han vardt tillsagder rådhstugu dagen tillförenne at suara Wolmar Holthuszen till retta och kom icke tillstädes.

Anno 1637 den 20 Maij saakfeltis Bertill Eskilszon för suarlösan 3 ℳ, effter han icke kom suara Quirinus Grout och blef dagen tillförenne tillsagder.

Anno 1637 den 17 Junij hölthe rentmästaren velachtig Johan Grecke upå landzhöfdingens edle och velborne Arfuedh Horns vegna rådhstufu med borgarskapet i Helsingfors, theszlikes borgmestare och rådh dersammestädhes.

Borgmästare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigfredszon, Hendrich Larszon, Sigfredh Matzszon, Hansz Wargh.

Kom för rätta stadzskrifuaren Jören Larszon och kärde till her Johan Bartolli, för det han honom dagen tillförne slagit hafuer. Och ähr so tillgongit, at the hafua varit i Erich Sigfredszons huus nogra församblade, och iblandh annat discurs hafua the taallt om then helga Trefaldigheten, och hafuer Jören Larszon sagt, at han so mijkit skulle i den saken förstå som her Johan. Dette förtijchte her Johan och gaaf so Jören een puust i förstonne, som huusbonden Erich Sigfredszon in för retta bekende. Ville so Jören hämpnas idt glaas och kunde icke komma till vega, effter det blef honom förtagit, uthan spiltes lithet ööll på her Johan. Sedhan slogh her Johan honom med it stoort sölfstop idt blodhsoor i hufuudet och tuenne bloodhsoor i anletet. Saakfeltis fördenskull her Johan för een puust till 6 ℳ effter 12 cap. i Såramål med villia, för hufuudt soor till 12 ℳ efter 9 cap. i Såramål och för tuenne soor i anletet till 20 ℳ huarthere effter 7 cap. i Såramål medh villia.

Thomas Erichszon feltis för lijcht till 3 ℳ emot Hendrich Jacobszon, ner han stodh till rätta med honom.

Anno 1637 den 12 Julij fältis Larsz Jacobszon för suarlösan till 3 ℳ, effter han först angaf Stockholms boon och icke kom tillstädes.

Anno 1637 den 15 Julij saakfeltis Bertill Eskillszon 3 ℳ, at han inthet kom suara Bondh Thomas in för rätta.

Anno 1637 den 5 Augustij hölte borgmestare och rådh rådhstugu medh borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredszon, Sigfredh Matzszon, Hendrich Larszon, Hans Wargh.

Hadhes för rätta och i förhöör velachtadh Caszper Reijers drengh Christer Johanszon, för det han medh een sköko, som tillförne i goorden hafuer latit göra barn medh sigh, bolat och lönskeligt bedrifuit och henne på nijt med barn rodt hadhe, och icke heller nogon echtenskap henne tillsagt. Saakfältis fördenskull till 6 ℳ effter 15 cap. i Kijrkio balken.

Saakfeltis Christer Skomakar för suarlöszan 3 ℳ, effter han icke kom suara Markus Jörenszon till hans khäromohl.

Anno 1637 den 7 Augusti hölte erligh, velachtigh Jacob Sigfredhszon, slotzlofuen på Tauesthuus, rådhstufuu med borgarskapet i Helsingfors, upå edle och velborne landzhöfdingen her Arfuedh Horns vegna, theszlikes borgmestare och rådh der sammestädz.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredhszon, Erich Hinderszon, Hendrich Larszon, Hansz Wargh.

Dito angaf borgmästaren Arfuedh Larszon in för rätta een Lijbesk köpszuen, Oszualt Muus benemdt, för det han ähr kommen medh nogra köpmanna varor ifro Lijbek och först till Borgo och sedhan hit till Helsingfors, der han uthan borgmästare och rådz vetskap hafuer soldt sina varor emot lagen medh allen och quarter, loodh och quintijn. Bleef honom tillfrogat, hvem honom lof gifuit hafuer; der upå Oszualt sigh förklarade, at stadzfougten hafuer gifuit honom lof, och stadzfougten sadhe allenast sigh so vijdt hafua honom lof gifuit at sällia knifuar och nolar till borgmestarens heemkomst. Och aldenstundh han icke eens uppenbaradt sit godz för borgmestaren eller beddes lof af honom, sedan han heemkom, saakfeltis fördenskul till 40 ℳ effter 33 cap. i Köpmåla balken.

Anno 1637 den 12 Augusti hölte ährligh och velachtadh Ericus Musculus, befalningz man öfuer Borgå lhän,

rådhstufu medh borgarskapet i Helsingfors, theszlikes borgmästare och rådh dersammestädz.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Erich Hinderszon, Sigfredh Matzszon, Hansz Wargh.

Hadhes för rätta Arfuedh Anderszon och Sara Sampszons dotter för det leger moll, the sin emellan bedrifuit hafua, i det Arfuedh henne medh barn rodt hafuer. Inladhe fördenskull Sara suplicando i rätten, at Arfuedh hafuer henne tillsagt echtenskap, der emot Arfuedh sigh och skrifteligen förklarade, at han aldrig hafuer tillsagt henne nogon echtenskap. Än omrörde Sara inför rätta, at Arfuedh Anderszons sijster hafue hetes henne uthföra och medh andra, som ähr Jören Bongh och Sammuell Spälman, hafua beställa. Försendes af rätten stadzfougten Markus Jörenszon och Povell Erichszon till hans systher, om the sodant taall skulle hafua uthsprit, der till dee aldeles för dem med svoren eedh nekade. Bekende och theszlikes Arfuedh in för rätta sig icke heller vetha nogon annan hafua medh henne beställa, uthan een. Och aldenstundh han icke kan bevekas till att ingo echtenskap, uthan altidh ströfuer emot hennes förebärandhe, saakfältis fördenskul för möökrenkning till 40 ♅ effter 3 cap. i Giftomåla balken; och effter man förnimmer af begges ducumenta dhem hafua hafft taall om echtenskap sin emellan, påladhes Arfuedh Anderszon henne soledes nöija sin morgongofua till 80 ♅.

Anno 1637 den 19 Augusti hölte borgmestare och rådh rådhstufu med menige man i Helsingfors.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigfredszon, Erich Henderszon, Sigfredh Matzszon, Hendrich Larszon.

Sakfältis commisarien Jacob Hinderszon till 3 ♅ saak för suarlöszan, effter han blef stämder rådhstufu dagen

tilförne af Bertel Eskelszon at suara honom till rätta och inthet comparerade.

Anno 1637 den 21 Augusti saakfältis för suarlöszan Bertill Eskilszon, Röttelle Madz, Hansz Jabell, Petter Skreddar, Jacob Profoosz, Quirinus Grouth, huarthere till 3 ℳ.

Anno 1637 den 4 September hölte borgmästare och rådh rådhstufu med menige man i Helsingfors.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Erich Hinderszon, Erich Sigfredszon, Sigfredh Matzszon, Hendrich Larszon.

Kom för rätta stadzfougten Markus Jörenszon och kärde till Hansz Wargh, at han honom slagit hafuer bloo och blodiger. Och ähr so tillgongit, at Markus var hoos Jören Stockman, dit och be:te Hans kommen ähr, och der begynte the sin emellan taala, at Hans sade till stadzfougten: Sedan tu blef stadzfougte, so ähr iag nästan öökelöösz vorden. Tho sade Markus: Tu hafuer lenge sutit i roszengordh och inthet skiutzat sedan i voras; män nu i första skiutzfärdh skal du ostadh. Der till sade Hans: Midt stoodh blef väll reedh i voras, som mongen, so väll borgmestare och rådh som menige man, vitterligit ähr, och iag vill föra på tin gordh mit stodh; täckes tu taga det till skiutzferdh, so må du göra. Sedhan kommo the tillhopa med orden, so at the på sidstone begynte till slags, at Markus slog Hans it blot öga och een kula i hufuudet. Der emot fattade Hans Markus i fampnen och stöte honom emot skorstenen, at han fick tuo blodsoor i hufuudet. Der näst sköt Hans Markus öfver stabban, at han bekom een blonadh på loredt. Dette, som be:t ähr, vitnade Jören Stekman, huilken tillstedes var. En hafuer Hans gifuit Markus een skroma i ansichte, och Markus hafuer uthdragit knifuen at hempnas på Hans Wargh. Saakfeltis Markus för een puust 6 ℳ och för

knifdragh 6 ℳ effter 12 cap. i Såramålla balken med villia, åhn 12 ℳ för een kula i hufuudet effter 9 cap. Her emot saakfältis Hans Wargh för tuo blodsoor i hufuudet på Markus till 12 ℳ för huarthera soret effter 9 cap., åhn för een skroma i ansichte till 20 ℳ effter 7 cap. och för een blonadh på låredh till 12 ℳ effter 9 cap. i Såramålla balken med villia.

Anno 1637 den 13 Septembris saakfältis Quirinus Grouth för suarlöszan till 3 ℳ, effter han blef rådhstufudagen tillförne stämder at suara Wolmar Holthuszen och kom icke tillstädes.

Theszlikes sakfeltis Bertill Eskilszon för suarlösen till 3 ℳ, effter honom blef af rådhstufun budh sendt at suara Hendrich Kömkin och kom inthet tillstädz.

Anno 1637 den 16 September saakfältis een Lybsk köpman, Hendrich Kömkin benemdt, för suarlöszan till 3 ℳ, effter han lagligen stämder blef at suara manhafftig Madz Torszon och kom icke tillstädhes.

Dito saakfeltis Heiden Wilken till 3 ℳ för lijcht emot Oszualt Muus.

Anno 1637 den 20 September saakfältis Hendrich Fredrichszon till 3 ℳ för suarlöszan, effter han blef lagligen stemder at suara Caszper Reijer och icke comparerade.

Quirinus Grouth saakfältis för suarlöszan till 3 ℳ för Casper Reijer och 3 ℳ för Wolmar Holthuszen, at han icke kom suara dem till rätta, och blef dagen tillförenne lagligen stämder.

Anno 1637 den 21 October saakfältis Wolmar Holthuszen för lijcht emot Jören Stekman till 3 ℳ, effter han sadhe Jören hafua läfuererat een lumpen rekningh. —

Anno 1637 den 13 Martij[1]) kom för rätten den hög-

---

[1]) Här är den kronologiska följden afbruten.

loflige och konungzlige hofrätz i Abbo assessor, välb:d Hans Bengtszon till Olufzbölle och begerade, adt den saken rodz förvanten v:d Arffuedh Larszon procederet hafuer emellan sin fränka h. Karin Moszenbäkh och tollneren v:d Jacob Ficke kunde slijthen blifua, och hans inlager och protocollet skulle öfuersees och een sentens der om affgå latha. Do tillspordes velach. tolleneren, om han och flere skäll till saksens uthförande veeth sig framhafua, än som han sigh på beropat hafuer. Då lofuade han alle sine vitne och skäll nestkommande lögerdagh uphempta och begerade i förstonne, at rodzförvanten Erich Hanszon ville sijn med verdige kyrkioherden införsenda skrifft, daterat Borgå, förklara. Upstegh fördenskuldh Erich Hanszon och sigh vidh sin skrifft holla vill. Då sade tollneren: Det ähr altszo passerat; män der ähr ännu nogot uthelothidh. Do svarade Erich Hanszon: Oanset at den s. manen capten Larsz Pederszon sigh icke allenast be:te Karin uthan och flere andre, bodhe pigor och jongfrur, berömbde adt skämpt hafua, derföre han och sidt bijnampn „Jongfru Lasze“ bekommit hafuer, kan ingen effter hans taall nogon ehrlig person skamfläck upå hengia; eij heller begerer iagh, sadhe Erich Hanszon, uthi det krakelet migh in mengia. Do suarade tolneren: Jagh hafuer icke heller thallat eller skrifuit, adt be:te Karin ähr capiteins hoora, uthan at hon för honom berijchtadh ähr, och vill ännu medh flere skääll henne det öfuertijga. Påladhes fördenskuldh, at han sine skääll och vitne nestkommande lögerdagh uphempta skulle.

Imedlertidh ankom hit till stadhen een cronans botzman, Larsz Thomaszon Lapp ifro Eknäsz, den thå hafuer varit tillstädes, när captein sigh för Erich Hanszon, det ofuan be:te ähr, berömdt hafuer, och då hansz taall confirmerat. När tolneren hansz ankompst förnummit hadhe,

sendhe han efter honom till lijka medh Quirinus Grouth och uthi Quirini præsentia honom tillszporde, om han och dhen tidhen hafuer i föllie varit, när som Erich Hanszon och captein Lars Pederszon följdees åth på een lodia till Stokholm, och hördt captein om Karin Moszenbek nogot discurerat. Då hafuer han straxt suaradh: Ja, och mera, som föllier, at han Karin väll kändt hafuer och sadhe sigh:

1) hafua hemptadh Kharin till be:te capteins härbärg, Madz Hinderszons gordh, der hon sedan hoosz captein öfuer natten legadh hafuer;

2) at Lars Lapp och een annan botzman, be:d Rasza, vill hafua hollit medh hästarna emellan ladogorden och stadhen, emedan captein med henne Karin uthi skogen discurerat hafuer;

3) at Kharin hafuer varit capteins kläder inne klädt, i den meningh att föllias til Stokholm, och ner modren dedh veta fick, hafuer hon hennes upszot förtagit.

Frågade fördenskuldh tolneren, om han och sodant in för rätten bekenna vill, der so fordrat blifuer. Hafuer han suarat: Ja, huarför icke. Jagh vill der upå förskafua mig vitne, om så fordras. Och ner rådhstugu, som be:te åhr, om lögerdagen sat bleef, vart be:te Lars Lapp af rätten upfordradh igenom stadzfougten, och ner han då upkom, bekende han alt, det ofuanbe:te åhr, skedt vara. Då suarade välb:t assessoren: Hvem veeth, om han och een oberijchtadh perszon åhr, der ingen viste suara till, emedan han i cronones tienist dagligen verserer. Framhades och h. Gertrudh och in för rätten edh præscriberat bleef med frågan, om hon sit förra taall ännu in för rätten upreppa och med eedh holla vill, der till hon och sigh godh villigen præsenterade och uppreppade sit förra taall:

1) det Karin Moszenbek in Majo sigh præsenterat hafuer att föllia medh hustru Elizabeth Larszdotter öfuer

till Refle nogre sine sacker at för rätta, och önskadh, i medlertidh hon sigh afferdigadt, Jören Stekman hit ankomma, det och so skeedt hafuer; och sosom han ankom, blef resan för Kharin afslagen och af honom it bref öfuer skrifuit till een berijchtat peerszon, be:dh Agnetha Getze, den på den tidhen var stadh i Refle, huilket bref be:te h. Eliszabet öfuerförde till be:te Agneta med Pöijke Bertill — then då halfstöflar på sigh hadhe — tillskickadh hafuer, der upå Agneta effter nogra dagar sig skrifteligen resoluerat hafuer och nider till Refle hampn sig förfougat effter een Helszingfors skuta at förfråga, den hon och påfunnit hafuer, frågandes effter den carlen med halfstöflarna, som henne breef ifron Stekman öfuer antvardade. Då hafuer han inthet varit i skutan, derföre Agnetha ombadh h. Eliszabeth brefuet emot taga med trägen begeran och flitig förmaning, at h. Eliszabet dette brefuet sampt med bijfogade krydder, som stoor macht upå ligger, ville väll för vara och ingen annan än som Jören Stekman allen och Karin Moszenbeck i hender gifua, det hustru Eliszabeth och effterkommit hafuer.

Een tidh effter som hustru Elisabeth ifro Refle heemkom, hafuer h. Gertrudh bruggit uthi Karin Moszenbekz pört, der till Karin jempte henne sin medtienarinna Karins piga Gertrudh förvardnadh hafuer, den dher sampt med Karins sijster hafua got ifrån h. Gertrudh och i cammaren, dher the lenge ifron brijgningen fördrögt hafua. Fördenskull h. Gertrudh förorsakat blef at go effter them, befinnandes them i cammaren, dher pigan straxt h. Gertrudh een materia sosom een blådh klimp vijst hafuer och sade sig uthur sin matmoders kista utthagit hafua, frågandes huadh sodant vara skulle; och neckade h. Gertrudh dette för Kharins sijster omtalla eller visza. I medler tidh förnummå the sin matmoder Kharin Moszenbek inkomma;

då fälte pigan be:te materia nider på gulfuedh, och h. Gertrudh med foten under skopet skutidt hafuer, der den i nogre dagar legadh hafuer. Och när be:te Kharin dette uthur sin kista saknadh hafuer, begijnte hon grufua sigh, seijandes: Gudh bettre mig, iag hafuer mist uthur min kista een fogell, den Jören Stekman mig sende ifro Borgoo, och inthet veth huart han kommen ähr. Och sedan h. Gertrudh hennes grufuelse sig till sinnes förde, omtänkte hon sig och togh be:te materia undan skopet och then förvarade. Straxt der effter hafuer hon dette h. Eliszabet Larszdotter uppenbaradh och see lathedh, förtälliandes alt det ofuan be:te ähr, berodfrågades sigh hoosz henne, om hon det uthi kijrkiogorden föra skulle och uthi beenhuszet eller the dödas grifter för vara, der till h. Elisabet väll i förstone bejakat hafuer, men omsidher effter betenkiande befhaladh h. Gertrudh för alt efftertaall det ännu till en tidh hosz sigh beholla.

Om hösten her effter kom välb:te tolneren med Jören Stekman i krakeell och honom för lönske lega alt ifro Februarij monadh och till nu medh Kharin Moszenbek förvijte och nemde henne för hansz hååra, der om the nu een tidh longh her in för rätten procederat hafuer, och Jören Stekman sigh eij khan undanlodha. Och emedan saken begynte på bodhe sidher hordt procederas, ville tolneren sijne skell saman hempta honom sådant got at göra, der iblandh dette, som be:te ähr, blef honom kunnigt och sielfua materian handfongit, den hån straxt h. Eliszabet försto leth. Och när h. Elisabet dette förnam, sende hon straxt effter Kharin Moszenbek och med henne solenge her om talade, at hon omsider gaf h. Elisabet till svar, at den materien, h. Elisabet seger een blodhklimp vara, är inthet annat än som een natskufua(?), som iag uthur min kista mist hafuer, den Jören Stekman mig till sine

hestars bothande för siukdom fron Borgo sendte. Endogh Jören Stekman sadhe den fågelen och natskufua vara it slagh ikooren. Der till suarade h. Elisabet: Jagh fruchtar det blifuer dig een ilak natskufua. Då suarade Karin: Huadh skulle iag derföre fruchta. Mongen quinna förgåt barn, och åm det skulle så med mig skeedt vara, dogh vet iag, hvem der till fadher ähr. Der uthöfuer h. Elisabet frogade henne, om hon för Jören Stekman det förtäldt hafua, och der det icke skedt vore, skulle hoon det uthan försumelsze ännu göra och sigh med tolneren förlijkas, der till Karin suaradh hafuer: Aldrig slor iagh min näsza nider derföre. Med desze ordh thee sijt thaall concluderat hafua. Upå dette h. Eliszabetz taall såå väll som h. Gertrudz förordnade borgmestaren tuenne utaf rodzförvanterne hoosz h. Elisabet om dette thaalltz sanning omständeligen och vist förfhara, the der altszo talt vara, bejakade hustru Elisabet them sanfärdeligen förtäldt hafua.

Lithet effter dheres samthall, inladhe tolneren be:te materia i rätten, der sedan bodhe quinnan h. Gertrudh bleeff examinerat, den der alt dette bekende sant vara och medh sijn edh bekräftade, så väll som pigan, den dher sade sigh inthet villia kännas vidh materian, emedan den var förtorkadh och nogot afsmåladh, och ville inthet tillstå, det h. Gertrudh här opå pijgans matmoder bekendt hafuer, mehra änn det tuifuelsmåll om materien hon hanteradh hafuer. Och enär henne eedh præsenterades, begijnte hon fhöra det ena ordet hit, det andra dit, men till krydren, som uthi groth paper och it linnes klädhe hafuer varit in vefvet, suarade hon vara roszenmaria, och sijn matmoder opå kookadh kööt och fhorsteek brukat hafuer.

Anno 1637 den 20 Martij kom välbe:te assessoren och v:d Arffuedh Larszon för rätten och sadhe Larsz Lap var een lag vunnen tiuff, det h:s välb. med tuenne drukne

botzmänsz vitne vidare bekräfta ville, som protocollet uthviszar. Förmenthe fördenskuld Larsz Lap inthet vitnesför vara, endogh rätten hansz vitnesmåål icke ogilla khan för förberörda skäll, med mindre een lagligh doom der om framhafuas khan. Theszföruthan sade tolneren sigh än en artickell af hansz vitnesmååll med een ehrligh danne quinna, hustru Agnis be:dh, een cronones botszmans hustru med een hennes bekännelsze för heer Johan Bartholli bekräfta ville, det hennes s. man Morthen hafuer stooth i vacht aff captein för ordnadh effter Kharin Moszenbek at taga och föra henne till botz at föllia captein till Stokholm be:te. Teszföruthan vet och Peer Larszon, at captein opå den tidhen hafuer varit hoosz honom och der ifron uthgot till s. Johan Moszenbekz i dhen meningh at uth loka Kharin och henne sedan till båtz föra. När modren dette förstot hafuer, då hafuer hon sin dother undanstukit, derföre Peer Larszon än tho skulle af captein misztänckt och omszidher öfuerfallen vara, der hansz sijster h. Elisabet icke hadhe footh honom undan capteinis och botzmännernas händher; dette och Peer Larszon för rodzförvanterna, som af borgmestaren uthskikadhe våre till h. Elisabet, och om den före saak bekende.

Huadh det rijchtedh veedhkommer, som s. Crister Erichszons hustru hafuer för tolneren uthi Wolmar Holthuuszens och Quirini Groutz närvaro uthszpridt om Kharin Moszenbek och Samuell Samuelszon, bekende be:te Wolmar och Quirinus af henne skeedt vara, ändogh det skulle med skämt afgot hafua, oanszet hon sedhan till sin ordh neckat hafuer. Fördenskuldh icke heller tolneren kan hafua spart sanningen, emedan han effter hennes so väll som anners ordh allenast om rijchtedh uthi sine inlagår om hennes jongfru stondh skrifuit och taladh hafuer och med ofuanbe:te skäll sit taall bekrefter.

Och sosom välb:te assessoren och Arfuedh Larszon begerade af retten, at mera be:te Kharin Moszenbek för dette eendere verias eller fellas skulle, derföre borgmestare och rådh hafua acterna öfuerszet, them summatim ordinerad och sannfärdige skäll, so väll uthom som inom protocollet, colligerat och der utaf inthet utleta kunnat, her med hennes rijchte af osz khan befrijadh vara. Oanszet hennes fulmechtige giordt hafua veladh dette igenom Larz Lappes vitnesmols tillbaka drijfuande om inthet göra, så ähr lijkväll hansz sidste artickell igenom ehrlige perszoners vitne bekräftadh. Teszföruthan drages misztanckar till henne för dette senare medh Jören Stekman, som bet. ähr om the krijddor och tuetaal om den materien, so väll som af hennes samtaall medh h. Elisabet sijnnes osz inthet henne verja kunna, uthan fast mehra det förra stadhfästa. Derföre, om hon för alt dette vill vara lagligen frijkendt, måtte hon lagfesta effter dedh 24 cap. i Rådhstugu balken, först för ofuanbe:te rijchte och sedhan för den högmollszaak her sijnnes på skina, om the krijdder Kharin igenom Jören Stekmans öfuerskrifuande af h. Elisabet inhendigadh ähr, at icke hon den materien, her i rätten ligger, medh förgörningar ifron sig drifuit hafuer, hvilke krijddor hon roszenmaria nämbt hafuer, uthan nogot öfuerskrifuande till Refle, mijkit mindre sig sielf der om at bemöda förorsakat vara. Derföre pålegges Jören Stekman och Kharin j. Agneta käras öfuer send breeff jempte krijdderen på sagdan tima uthi rätten förskafua eller och lagfesta, effter det 10 och 11 cap. i Höghmålla balken.

Anno 1637 den 22 Martij hölte borgmestare och rådh rådstugu medh borgerskapet i Helsingfors i befalningzmanszens Erici Musculi närvaro.

Borghmestare: Heidhen Wilken. — Rådhmän: Johan

Simonszon, Erich Sigfredhszon, Erich Hinderszon, Erich Hanszon, Hendrich Larszon.

Kom för retta assessoren velbördigh Hansz Bengdtszon till Olszböle och begerade een doom opå den tuist emellan v:tte Arfuedh Larszon och tolneren v:tte Jacob Ficke om dhet rijchten h. Kharin Moszenbek för skeps captein s. Larsz Pedherszon aff tolneren påfördt ähr, och medh parternas consens communiceradhe borghmestare och rådh hoosz borgmestaren, emedhan upå rådhhuszet var för kalt at vistas, och daghen her effter tillseija adt öfuerlefrere domen. Och sosom samptligen borgmästare och rådz första intent blef på annat ställe sententioneret än som protocollet renuvation uthvisar, afszadhes domen uthi befalningzmanszens Erici Musculi præsentia. Effter som dhen tuist emellan v:tte tolneren och Arfuedh Larszon om Kharin Moszenbek nu een tijdh longh uthi rätten hängdt hafuer, ähr inthet annat bemelte Karin aff tolneren till lagdt änsom rijchtet om capteinen s. Larsz Pedherszon och the han sigh upå beropadt hafuer, bekende sigh sodant för tollnären effter anners ordh taalt hafua och inthet be:te Karin sodant till leggia vela eller kunna; eij heller hafuer velb:te tolneren veladh be:te Kharin dette till leggia. Och effter tollneren derasz thaall in för rätten talat hafuer, fältis tolneren till 40 ₰ saak effter 14 cap. i Konungzbalken. —

Att dette extracht lyder ordh ifro ordh sosom i sielfua originalet, stadhfäste vij borgmestare och rådh med vort stadz vanlige signete. Datum Helszingfors den 13 Januarij Anno 1638.

Anno 1638.

Helsingfors stadz doombook ifron Januarij 1638 och till Januarij 1639.

Uthi den konung:e hofr. inleffuerat aff scholemästaren i Hellsingfors her Nils den 20 Januarij A:o 1639. —

Anno 1638 den 24 Januarij hölte borgmästare och rådh rådhstufuu medh borgarskapet i Helsingfors.

Borghmästare: Arffuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Hinderszon, Sigfredh Matzson.

Saackfeltis Anders Longh för svarlösan 3 ℳ, at han bleeff lagligen stämbder ath svara borgmästaren til dhe ährerörighe ordh, såm hans hustru honom påfördt hafuer, och icke comparerade.

Anno 1638 den 10 Martij hölte borghmestare och rådh rådhstuffu med borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arffuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Hinderson, Sigfredh Matszon.

Saakfeltis Long Anders fhör svarlösan till 3 ℳ, effter han medh smälig ordh hafuer borgmästaren utropat, nembdliga till hoorborgmästare, blef lagligen stembder och icke comparerade.

Saakfeltis Bertil Eskilson för svarlösan till 3 ℳ, effter han blef laglijgen stembder svara Morthen Markuszon till den hoon skrifft och icke comparerade.

Anno 1638 den 3 Maij hölte borgmästare och rådh rådhstugu medh borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arfuedh Larszon. — Rådmän: Erich Hinderson, Sigfredh Matzson, Hindrich Larson.

Aldenstundh Stokholms boen Daniiell Hindersons dreng blef lagligen stembder at komma på rådhstugun och svara till det, såm borgmästare och rådh honom hafua tiltala för det godz, han till nogra försoldt hafuer, och icke

comparerade, uthan drog sin koos; derföre blef det godz sat i arest, såm han hafuer her at fordra, och der hoos vara fallen till 3 ℳ saack för svarlösan.

Borgmästaren stembde Hindrich Vilmardinck til rådhstugu för det caråll(?) såm han emot borgmästaren hadhe, och drog sin koos. Saakfeltis för svarlösan til 3 ℳ och eliest för förachtelige och förtretelige ordh.

Jacob Ficke gick rådhstugun förbij och blef effter borgmästars begeran upeskat och icke comparerade, utan sade sig inthet dher hafua bestella, och eliest angaf s. Christer Erichsons enckia honom. Sakfeltis för tredsko och för svarlöszan til 3 ℳ.

Anno 1638 den 11 Junij hölte borgmästare och rådh rådhstugu medh menige man i Helsinghfors.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigfredszon, Erich Hiderszon, Sigfredh Matzson, Hindrich Larszon.

Kom för rätta Hindrich Mölnar och angaf Wolmar Holthuszen, at han honom tuå puustar slagit hafuer. Och ähr tilgongit, at Wolmar hafuer hafft i Gierdt Schijttz quarn sin egen rogh til malas och ville mer mala, effter be:te Gierdt Schijtz vethija; Hindrich Mölnar ville icke honom tilstädia, effter cronons spanmoll ligger her omalit. Frogadhes huadh Wolmar her til svara ville. Her på han förklarade, at mölnaren Hindrich hafuer först slagit hans poike, män effter ransackningen befans, at han allenast til thet hafuer afstödt honom, och befans ingen blonadt eller blodhvijte. Och effter Wolmar icke nekadhe, uthan bekende sig hafua slagit honom paar puustar, saakfeltis fördenskuldh 6 ℳ för huar puust effter 12 cap. i Såramåla balken med villia.

Saakfeltis Per Larszon til 3 ℳ för svarlösan, at han icke kom förklara medh Ambrosio effter senaste rådhstugu dagens lofuen.

Anno 1638 den 16 Junij hölte borgmästare och rådh rådhstugu med borgerskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonson, Erich Hinderson, Sigfredh Matzon, Hindrich Larson.

Kom för rätta Thomas Skreddar och kärde til Puna Hans, at han honom i quarnen slagit hafuer een blonat under ögadt och een skramå på beenet stöt honom. Och effter han her till icke neka kunde, saakfeltis Puna Hans för blonadh thil 12 ℳ effter 9 cap. i Såramåla med villia.

Anno 1638 den 7 Julij hölte borgmestare och rådh rådhstugu med borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arffuedh Larszon. — Rådhmän: Erich Hinderszon, Hans Wargh, Hendrich Larson.

Aldenstundh Niels Abrahamszon hadhe khäramåhll emot Quirinus Grouth och han inthet comparerade, saakfeltis Quirinus fhör svarlösan 3 ℳ.

Anno 1638 den 16 Julij hölte borgmestare och rådh rådhstugu med borgarskapet i Helsingfors.

Borgmestare: Arfuedh Larson. — Rådhmän: Hendrich Larson, Sigfredh Matzson, Erich Hinderson.

Bekende Christer Skomakar, at den tijdh han delte til de fattiga i hospitalet deres mona kost, tå var och Ramp Povelsz hustru til städes, befant sit stoop, det hon dedan taga ville; dette förmente Jöns Larsons hustru och slog Ramp Povelsz hustru een puust. Feltis för puust till 6 ℳ effter 12 cap. i Såramåla balken med villia.

Eskill Profosz saakfeltis för suarlösan 3 ℳ, effter han blef stembd till rådhstugu svara borgmästaren för de förachtelige, onijttige och spotske ordh, såm han hoos borgmästaren sprijdt hafuer, och icke comparerade.

Anno 1638 den 4 Augusti ankom landzhöfdingens välborne her Arfuedh Horns bref, stödiandes sig på hof-

rättäns doom, effter som den högh välborne herrens resolution uttrijcker, så att Morthen Markuszon skall bötha för möökrenckningh 40 ℳ sölfuer mijnte sosom och gifua flickan eenskijlt 50 dr sölfuer mijnte och endogh stå sijtt kyrckiostraff.

Dito blef Wolmar Holthusen saakfelt till 3 ℳ, angoende Pether Thor Westens boockhollare Christoffer Faanck för svarlösa.

Anno 1638 den 15 Augusti hölte borgmestare och rådh rådhstugu medh borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Hinderson, Sig:d Matzson, Hans Warg, Hendrich Larson.

Saakfeltis Bertil Eskilson för suarlösan 3 ℳ, effter han blef tilsagder och icke comparerade suara Anders Anderson till hans käromolh.

Everdt Hordh blef saackfelt för lijcht 3 ℳ emot Hendrich Jacobson.

Anno 1638 den 18 Augusti hölte borgmästare och rådh rådhstugu med borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arfued Larszon. — Rådhmän: Erich Hinderson, Sigfredh Matzson, Hendrich Larson, Hans Wargh.

Hustru Elisabet, s. Christer Erichsons enckia, saakfeltis til 3 ℳ för suarlösan, effter hon kom icke suara v:tte Jacob Ficke till de skelszordh, hon honom så nu som offta tilförne tillagt hafuer; eliest och suara för döra brot och loset, som hon hafuer ifron dören brutit.

Anno 1638 den 13 Septembris hölte borgmästare och rådh rådhstugu med borgarskapet i Helsinghfors.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonson, Erich Hinderson, Sigfredh Matzson, Hindrich Larson, Hans Wargh.

Quirinus Grout saakfeltis til 3 ℳ för svarlösan, at han blef lagligen stembder och icke kom suara captein Michel Jeremiaszon.

Anno 1638 den 20 Octobris saakfeltis Bertil Eskilson för suarlösan 3 ℳ, effter han icke comparerade svara Hendrich Frederichsons fulmektige Kort Wilken och blef tilsagder rådhstugu dagen tilförne.

Anno 1638 den 12 Novembris hölte borgmästare och rådh rådhstugu med borgarskapet i Helsingfors.

Borgmästare: Arffvedh Larson. — Rådhmän: Erich Hinderson, Sigfred Matzson, Hindrich Larson.

Saakfeltis Jören Stockman til 3 ℳ för svarlösan, at han icke kom svara Casper Reijer om geldh.

Saakfeltis Bertil Eskilson för suarlösan til 3 ℳ, at han icke kom svara her Pheer ifron Espå til rätta.

Anno 1638 den 21 Novembris saakfeltis Biata Andersdother till 3 ℳ för svarlösan, at hon icke kom svara Bertil Eskilsons hustru, och blef rådstugu dagen tilförne tilsagder.

Anno 1638 den 24 Novembris saakfeltis Biata Andersdother andre gongen för svarlösan 3 ℳ, at hon blef tilsagder rådhstugu dagen tilförne och icke comparerade svara Bertil Eskilson och Johan Simonson om skelszordh. —

Att dette extracht lijder ordh ifro ordh, sosom i sielfua originalet författadt står, betijge vij borgmästare och rådh medh vår stadz vanlige signet her under. Datum Helsingfors den 9 Januarij åhr 1639.

Denne doomboock ähr af migh undertecknat öfverseedd och revideret, inga saker uthan 3 ℳ för svarlösa, principium, medium et finis, ceteraque nihil.

Johan Olufszon.

Anno 1639.

Helsingfohrss stadz domboock ifrå Januarij 1639 till den sidste Augusti.

Uthi den konungz. rätt aff fiscalen inleffuererat den 24 Septembris A:o 1639. —

Anno 1639 den 26 Januarij hölte borgmestare och rådh medh borgarskapet rådhstugu.

Borgmestare: Arffvedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Henderszon, Sigfredh Madszon, Hans Wargh, Hendrich Larszon.

Peer Sigfredtszon för svarlöszan till 3 ℳ; Lång Anders för svarlöszan feltes till 3 ℳ.

Anno 1639 den 11 Martij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Henderszon, Hans Wargh, Hindrich Larszon.

Framkom Samuel Madzszon på Jacob Fickes vägna och ahngaff Hendrich Marckuszon om 1 ℔ talgh, såm han försålt hafuer till Peter Thor Hertzen. Så emedan talgen var odugligh och medh flärdh, och Hendrich sadhe sigh haffua kiöpt aff een bonde skärr och löösz talgh i Arolam bij för 3 d., dömdes Hendrich till 40 ℳ effter 3 cap. i Kiöpmåla balcken, och Hendrick söckie bonden i laga ting.

Aldenstundh Hendrich Marckuszon tubbadhe och inhladhe sigh i kiöp medh Hendrich Fredrichszons bönder, saackfelthes han till 3 ℳ effter 14 cap. i Kiöpmåhla balcken.

Anno 1634 den 16 Martij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arffvedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredtszon, Erich Henderszon, Sigffredt Madzszon, Hans Wargh, Hendrich Larszon.

Kåm för retta Wolmar Holthuuszen, på Buldres Eskils sijsters vegna, och ahngaff Erich Simonszon, att han henne slagit haffuer. Och såsom Erich bekenner, att hon först skulle haffva skelt honom till skelm, och theslijkes skulle hon tillförenne hafua skeldt hans moder, det och modren hafuer hempnadt medh et släda trä och detta för Regijna Anders dotters skull. Bekende sal. Muta Erichz enckia, att Erich hafuer slagit henne 3 puustar eller munslagh och fierde gongen medh egen handh på munnen, hvarupå giorde sal. Muta Erichz enckia sin eedh. Sackfeltes Erich för hvar puust till 6 ℳ effter 12 cap. i Såramåhl medh villia.

Erich Simonszon feltes för lijcht till 3 ℳ emot Wolmar Holthuuszen.

Anno 1639 den 6 Aprilis höltes rådhstugu i nährvaro Hans Konungl. Maij:tz befalningzmahn öfver Borgo lähn ehrligh och välförståndigh Hendrich Claeszon.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigffredtszon, Erich Henderszon, Sigffredt Madzszon, Hendrich Larszon.

Framkom Anders Larszon och kärde till Hendrich Fredrichszon, att han icke hafver veelat emottaga och herbergera honom, enär han kom tilbacka ifrån Borgo, och Hendrich var förordnadt gästgifvare. Sackfeltes fördenskull Hendrich till 6 d. k. m:t effter 14 pungten i H:s K. Maij:tz patent. Dömdes och så theslijkes Anders Larszon att bettala Hendrich, hvadh han i förra gångån hoos honom förtärtt haffuer ifrån måndagen till toorszdagen.

Anno 1639 den 8 Aprilis höltes rådhstugu i nährvahro Samuel Madzszon, på befalningzmahn öfver Borgo lähn välförståndigh Hendrich Claeszons vägnar.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredtson, Erich Henderszon, Hans Wargh, Sigfredt Madzszon, Hendrich Larszon.

Kom för retta Anders Larszon och gaff tillkenna, att Hendrich Fredrichszon hafver honom ahngifvit, för dett han drogh utur herberget och icke betalt sin kost. Och effter Hendrich Fredrichszon bleff stembder lagligen, sackfeltes för svarlöszan till 3 ℳ, effter han icke comparerade.

Aldenstundh å sittiande rådhstugu bleff åtskilligh gångår Hendrich Jacobszon förbiudit qvällia Erich Sigffredszon, rådhmannen, och inthet kunde sigh ställa, uthan honom esomåfftast förbrådde, bleff fördenskul sackfelter till 40 ℳ effter 14 cap. i Rådhstugu balcken.

Anno 1639 den 20 Aprilis hölte rådhstugu Samuel Madzszon på befalningzmahns Hendrich Claeszons vägnar.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredtszon, Erich Henderszon, Sigfred Madzson, Hansz Wargh, Hendrich Larszon.

Fältes Hendrich Fredrichszon för svarlöszan till 3 ℳ, effter han icke kom svara Anders Larszon.

Theslijckes Jören Steckmahn för svarlöszan till 3 ℳ.

Fältes Quirinus Grott till 3 ℳ, effter han var stembder svara Samuel Madzszon och gick needh af rådhstugun, för saken bleff endat.

Anno 1639 den 22 Aprilis hölte rådhstugu Samuel Madzszon på befalningzmans vägnar samt

Borgmestare: Arffvedh Larszon. — Rådmähn: Johan Simonszon, Hansz Wargh, Hedrich Larszon.

Kom för rätta Johan Simonszon och kärde till sin dreng Anders, att han hafver om Martini tidh stadhgadt medh honom om et åhrs tidh och honom i fäst päning gifvidh 3 ℳ k:mt och i lön tillsagdt honom 10 d. k:mt, 2 st. skiorttor och fijre p:r skoor. Detta och drengen sielff bekende ihn för retten.

Aldenstundh Erich Rijttar hafver tubbat Johan Simonszons dreng Anders och gifvidh honom 6 ℳ på hån-

den, att han för honom utgå skulle till botzman, effter som han och sielff bekende, saakfeltes Erich till 3 ℳ, som tubbadhe, och drengen Anders 3 ℳ, som sigh tubba leeth, effter 21 cap. i Bijgninga balcken. I lijcke motto pålades drengen Anders, at han troligen tienar sin huszbonde och legie borgen för sigh, eller, dher han icke tiena vill, så dömdes, att han sin huszbonde gifuer det, som medh honom stadgadt och ofvan bem:t ähr, effter 21 cap. i Bijgninga balcken.

Anno 1639 den 24 Aprilis hölte rådhstugu Samuel Madzszon på befalningzmans vegna sampt

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Johan Simonszon, Erich Sigfredtszon, Erich Henderszon, Sigfredt Madzszon, Hansz Wargh, Hendrich Larszon.

Efftersk:ne af borgarskapett sackfeltes, effter the voro tillsagde att komma till Walburgi rådhstugu och försatte: Thomas Skreddar och Erich Sochntienare hvardere till 3 ℳ för tresko effter 20 cap. i Konunga balcken, ähn för tresko till 3 ℳ effter 2 cap. i Rådhstugu balcken.

Lill Erich sackfeltes för förbudh till 40 ℳ, effter han drogh emot borgmestarens villia till Borgå.

Theslijckes för förbudh sackfeltes Mickil Skott till 40 ℳ.

Anno 1639 den 6 Maij höltes rådhstugu i nährvahro Samuel Madzszon på befalningzmans vegna sampt

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmähn: Johan Simonszon, Erich Henderszon, Sigfredt Madzszon, Hansz Wargh, Hendrich Larszon.

Hendrich Fredrichszon sackfeltes till 3 ℳ för olydno och svarlöszan, att han icke var tillstedz i Walburgi rådhstugun.

Anno 1639 11 Maij höltes rådhstugu i nährvaro Samuel Madzszon på befalningzmans vegna sambt

Borgmästare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän[1]).

Jören Stockmahn i svarlöszan till 3 ℳ emot Samuel Madzson på befalningzmahns vegnar.

Anno 1639 den 18 Maij höltes rådhstugu.

Borgmästare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigfredtszon, Sigfredt Madzson, Hansz Wargh, Hendrich Larszon och Ambrosius Thomaszon.

Framkom inspectoren vällachtadh Jacob Ficke och kärde till Quirinus Grott, dett han hafuer fört thill Sibbå salt 3 tunnor och emot lagh och förbudh i så motto drifvidh landzkiöp.

Därpå förklarade sigh Quirinus samma salt till sin landbonde fört der sammastedes att salta fisk till sit huuszbehoff och icke att drifua landzkiöp. Befans fast annorlunda, att effter som rådz förvaltarn Hansz Wargh ihn för rätta Quirinum öfvertijgade och bevijste, att han hafuer till sal. Johan Christerszons effterlatne enckia updragit salt $^1/_2$ t:a, herför hon hafuer tillsagdt honom i näst kommande höst rogh 1 $^1/_2$ t:a; ville och Hansz Wargh medh ordh sådant bekräffta. Sedermehra öfvertijgade och honom Hendrich Markuszon ihn för rätta, att Quirinus hafver giordt hans bönder afspänning i be:mt Sibbo sochn uthi saltz upläggiande, dät han haffuer gifuidh till Jönsz Markuszon och Stoor Thomas Simonszon i ytter kräffuå (?) aff samma salt tilhopa 1 t:a, på spanmol till hösten, hvartill Quirinus icke nekadhe. Förorsakades inspectoren välb:t Jacob Ficke effter hans gifne instruction att begera herpå een sentens, hvilket rätten honom i så motto eij kunde förvägra. Effter Quirinus tillförenne medh landzkiöp ähr beslagen, sosom och nu sacken emot honom var öpen, fördenskull för landzkiöp feltes honom till 40 ℳ sack och saltedh under cro-

[1]) Namnen icke angifna.

non och staden till prijsz, effter 23 cap. i Kiöpmåhlla balcken.

Dito Quirinus Grott sakfeltes till 40 ℳ, effter han emot förbuudh hafver tagit Hendrich Roomans salt i Sandhampn, hvilket var i arrest.

Framkom Hendrich Kleensmedh och framhadhe een bonde ifrån Muhl bij och Espå sochn, Hendrich Jacobszon benembd, aff hvilken han hafver kiöpt 12 ℳ pd humbla, hvarmedh han sin bijgd uthskempt och förderfuedh hafuer. Elliest och hade kleensmeden proff af samma humbla och medh eedh præsenterade, att dett samma humbla var, hvar uthinnan flärd och falskhett befans, och icke hafua bijt eij heller uthvalt. Bleff fördänskull be:mte bonde för flärdh sackfelter till 40 ℳ effter 3 cap. i Kiöpmåla balcken och humbla brennas.

Anno 1639 den 25 Maij hölte rådhstugu befalningzmans uthöfuer Borgo lähn v:t Hendrich Claeszon sampt

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Erich Henderszon, Hansz Wargh, Sigfredt Madzszon, Hendrich Larszon, Henrich Jacobszon, Ambrosius Thomaszon.

Befalningzmannen Hendrich Claeszon sackfeltes till 3 ℳ för ohöffvisk ordh emot rådzförvaltarn Hendrich Larszon ihn för retten.

Anno 1639 den 27 Maij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfuedh Larszon. — Rådhmähn: Erich Sigfredtszon, Hansz Wargh, Sigfredt Madzson, Hendrich Larszon, Hendrich Jacobszon, Ambrosius Thomaszon.

Wålmar Holthuszen sackfeltes till 3 ℳ för spotske och obstinati ordh emot stadzsvennen Lars Helszingh, enär Lasze honom effter rettens påleggelsze tilltalte om rätt, sosom och för treska till 3 ℳ.

Anno 1639 den 29 Maij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmähn: Sigfredt Madzszon, Hansz Wargh, Ambrorius Thomaszon.

Peer Larszon feltes i svarlöszan till 3 ℳ, emedan han icke comparerade effter borgmestares citation at svara till det legermåhl, som han medh sin tienstepijga öfuạdh hafuer.

Dito sackfeltes Hendrich Fredricszons dreng Thomas till 3 ℳ för svarlösan emot Erich Sigfredtszons stiuffdotter om deres legermåhl.

Theszlijkes sackfeltes Sillanpää Madz till 3 ℳ, effter det han leet citera Eskill Anderszon och icke kom up att kära honom till.

Anno 1639 den 11 Junij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmähn: Erich Sigfredtszon, Erich Henderszon, Hansz Wargh, Sigfredt Madzszon, Henrich Larszon, Ambrosius Thomaszon.

Sackfeltes Quirinus Grott till 3 ℳ i svarlöszan emott Hendrich Markuszon.

Anno 1639 den 16 Junij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigfredtszon, Sigfredt Madzszon, Hansz Wargh, Ambrosius Thomaszon.

Sackfältes Peer Larszon till 3 ℳ i svarlöszan emot inspectoren Jacob Ficke.

Sackfältes Nielsz Larszon till 3 ℳ i svarlöszan emott Hendrich Jacobszon.

Anno 1639 den 26 Junij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfveedh Larszon. — Rådhmähn: Erich Henderszon, Hendrich Jacobszon, Ambrosius Thomaszon.

Erich Musculus sackfeltes till 3 ℳ i svarlöszan emot Hendrich Jacobszon, effter han lagligen andra dagen tillförenne citeratt bleff.

Anno 1639 den 3 Julij höltes rådhstugu.

Borgmästare: Arffvedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigffredtszon, Erich Henderszon, Ambrosius Thomaszon.

Sackfältes Niels Larszon andre gongen i svarlöszan till 3 ℳ emot Hendrich Jacobszon.

Theslijckes fältes Niels Larszon till 3 ℳ för svarlöszan emott mester Erich till hans kähromåhl.

Sackfeltes Hendrich Fredrichszon och Nielsz Thomaszon hvardere till 3 ℳ, effter dhe blefuå lagligen stembda att ihnstella Hendrich drengh i retten, hvilcket dhe icke effterkom.

Anno 1639 den 15 Julij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmän: Erich Sigfredtszon, Hansz Wargh, Ambrosius Thomaszon.

Sackfeltes Jacob Erichszon till 3 ℳ för svarlöszan emot proffviantmestaren Johan Greck.

Anno 1639 den 20 Julij höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arffvedh Larszon. — Rådhmähn: Erich Henderszon, Hansz Wargh, Hendrich Larszon, Ambrosius Thomaszon.

Sackfältes Jacob Erichszon till 3 ℳ för svarlöszan emott borgmestaren Arfvedh Larszon och proffviantmestaren Johan Greck.

Anno 1639 den 10 Augusti höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arfvedh Larszon. — Rådhmähn: Erich Henderszon, Sigfredh Madzson, Hansz Wargh, Hendrich Larszon, Hendrich Jacobszon, Ambrosius Thomaszon.

Sackfeltes Quirinus Grott till 3 ℳ för svarlöszan emott Biörge Erichszon, at han gick nedh aff rådhstugun och icke töfvade sin vederpartz kähromåhl.

Anno 1639 den 12 Augusti höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arffvedh Larszon. — Rådhmähn: Erich Sigffredtszon, Erich Henderszon, Hansz Wargh, Hendrich Larszon, Hendrich Jacobszon, Ambrosius Thomaszon.

Sackfeltes Erich Musculus till 9 ℳ sack i svarlöszan emot Samuel Madzson, Hendrich Jacobszon och sal. Bengt Skomakars enckia.

Dito sackfeltes Grott andre gongen till 3 ℳ för svarlöszan emot Biörge Erichszon.

Anno 1639 den 17 Augusti höltes rådhstugu.

Borgmestare: Arffvedh Larszon. — Rådhmähn:[1])

Fältes Erich Musculus till 6 ℳ för svarlöszan emott Hendrich Jacobszon och sal. Bengdt Skomakars enckia. —

Att detta extract ordh ifrån ordh ähr lijdande, såsom i sielffua protocollet författadh ähr, betijge vij borgmestare och rådh medh vårt stadz vahnlige secret. Datum Helszingfors den 31 Augusti Anno 1639.

---

[1]) Namnen icke angifna.

Personregister till bokens förra afdelning, sidorna 1—124.

Rättelse: Raderna 17—21 sid. 139 böra stå *under* rubriken *Anno 1624.*

Innehållsförteckning.

Rådstugurättens i Helsingfors domböcker för åren 1623—1639.

SKRIFTER

UTGIFNA AF

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

I

FINLAND.

LXXII.

BIDRAG

TILL

HELSINGFORS STADS HISTORIA

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

P. NORDMANN.

II.

1. Probsten Henric Forsii lefnads-lopp af honom sjelf författadt.
2. H. Forsii akademiska afhandling om Helsingfors, förra delen, öfversättning från latinska original-upplagan af år 1755.
3. H. Forsii akademiska afhandling om Helsingfors, senare delen af år 1757.

HELSINGFORS 1906.

HELSINGFORS
TIDNINGS- & TRYCKERI-AKTIEBOL. TRYCKERI, UNIONSGATAN 20
1906.

FÖRETAL.

Då undertecknad i början af senaste år utgaf första delen af „Bidrag till Helsingfors stads historia", angaf jag i företalet, att serien komme att omfatta fristående häften. Detta uttryck afsåg att den påbörjade samlingen af stadsprivilegier, kungliga bref m. m. icke i en oafbruten följd skulle tryckas, utan afbrytas genom andra band, hvilkas innehåll kanske kunde erbjuda en större läsarekrets något mera af intresse. Emedan utarbetandet af första hufvudafdelningen af Helsingfors historia, omfattande ortens öden 1550—1640, icke ännu blifvit afslutadt, har jag i detta band publicerat de bidrag dem hufvudstadens historiograf från 1700-talet, prosten Henrik Forsius lämnat till vår stads historia. Forsii tvenne akademiska afhandlingar hafva visserligen redan en gång förut af F. J. Rabbe i Suomi för år 1842 blifvit tryckta, men då mer än ett halft sekel förflutit sedan dess och det gäller att söka göra denna serie så vidt möjligt fullständig, torde det förnyade utgifvandet väl kunna försvaras. Beträffande redigeringen af Forsii tvenne afhandlingar antecknas här, att Rabbes öfversättning af den förra delen i språkligt afseende något moderniserats och ortografin rättats i öfverensstämmelse med den i Svenska Litteratursällskapets skrifter numera brukliga; några betydelselösa noter, af Forsius inflickade såsom beläsenhetsprof, hafva uteslutits. Den senare delen framträder i samma form författaren år 1757 gaf sitt verk; endast dedikationerna hafva utelämnats.

Henrik Forsii lefnadsteckning är tryckt efter en afskrift, tagen af originalmanuskriptet, hvilket abnormskoleinspektorn Valter Forsius välvilligt ställt till undertecknads förfogande. Vid dess återgifvande i tryck hafva endast ett större antal predikoturer (år, dag och ort där författaren uppträdt som predikant), såsom varande af föga intresse, blifvit uteslutna.

Denna andra del af „Bidrag till Helsingfors stads historia“ har likasom den första bekostats af handlanden **K. H. Renlund,** hvilket med tacksamhet antecknas.

Helsingfors i december 1905.

P. N.

PROBSTEN HENRIC FORSII

LEFNADS-LOPP

AF HONOM SJELF FÖRFATTADT.

År 1733 den 13 Januarii är Henric Forsius födt hit til verlden och döpt d. 14 ejusdem. Fadren var Handlande-Borgaren i Helsingfors Henric Forsius och modern Barbara Helena Skugge.

Vittnen vid dess döpelse voro: Baron och Lieutenanten Claes Armfeldt, Handelsman Petter Törneman, Borgaren Selin, Skomakare-åldermannen Johan Sundberg, — Fru Probstinnan Forsskåhl, Madame Baumgart och Jungfru Maria Skugge.

Då han var inemot 6 år gammal, satte hans käre föräldrar honom uti privat information, först hos Landsgevaldiern Ostén och sedan hos då varande Trivialisten, men sedermera Häradshöfdingen Carl Wilhelm Mallén, med hvilken han hade en kär omgängelse, sedan han kom til S:t Michel.

1741 den 7 Februari blef han introducerad i Helsingfors Trivial-Schola, Rectore Mag. Jacobo Malléen, Conrectore Olauo Miödh et Collegis Gabr. Maxenio et Henr. Strömborg.

1742 intog Ryssen hela Finland, då han med sine käre föräldrar flydde til Wichtis sockn i Nyland, hvarifrån återresan skedde efter slutad fred 1743.

1742 den 28 Januarii afsomnade hans äldre broder Jacob och begrofs den 30 ejusdem 14$^{1}/_{2}$ år gammal.

1745 den 14 October dog dess käre fader, som var född 1701 den 31 Junii, hvars fader hette Johan, borgare

i Helsingfors, och moder Maria Brumera, syster til Brumererne, af hvilka den ena, Magister Eric Brumerus, var Lektor Gymnasii i Viborg.

1749 den 17 Februarii reste han till Gymnasium i Borgå med Rectoris Olaui Miödhs testimonium och blef examinerad af då varande Gymnasii Rectoren Magister Anders Kraftman.

1750 den 21 Februarii blef han transporterad til öfra classen i Gymnasium.

1750 var jag förordnad att vara respondens för de Theses miscellaneæ, som då varande Conrectoren Mag. Gabr. Melartopæus utgaf för Rectoratet vid Trivial-scholan i Helsingfors, som skulle ventileras den 11 April; men sedan han råkade i composition med sin competitor, stadnade denna act.

1751 den 2 Martii hölt Lektor Mag. Bonsdorff den första privata disputation, då jag var opponens.

1751 den 10 April responderte jag publice i Borgå Gymnasium för då varande Consistorii Notarien, sedermera Kyrkoherden och Probsten Henric Strömborgs Eloquentiæ lection.

1751 den 20 April var jag respondens vid privata disputation hos Lector Bonsdorff, då articulus de societate conjugali ventilerades.

1751 den 29 Maji opponerade jag extra ordinem på några theologiska theses: de sex novissimis, som publice ventilerades i Borgå Gymnasium under Lector Bonsdorffs präsidio, respondente Philippo Johanne Procopæo.

1751 den 1 Junii var jag opponens emot några Theses Geographicæ, utgifna under Lektor Borgströms präsidio af David Starck.

1751 den 8 Junii predikade jag i Herrans namn första gången publice i Gymnasium öfver texten Luc. 14: 16, som infaller på 2:dra söndagen post Trinitat., då Biskopen, sam-

tel. Consistoriales, andre stadsens präster och invånare voro närvarande.

1751 den 21 Junii opponerade jag extra på någre Theses miscellaneæ, utgifna under Lector Borgströms präsidio af Martin Lundbeck.

1752 den 8 December utgaf jag under Mathes. & Log. Lectoren Mag. Joh. Borgströms präsidio XIII theses, som publice i Gymnasio Borgoensi försvarades med denne rubrique: Utilitas Logicá in aliis disciplinis ex ipsius cum illis nexu evicta, atq. publico examini subjecta.

1752 den 15 December hölt jag publice i Gymnasio Borgoensi min oratio valedictoria de usu Philosophiæ theoreticæ in Theologia revelata.

I slutet af år 1752 tog jag et ömt afsked af mina trogne lärare vid Gymnasium i Borgå, i synnerhet af Theologiæ Lectoren Mag. Petrus Bonsdorff och Mathes & Log. Lectoren Mag. och sedermera Doctor Joh. Borgström, hvilka med deras mogna och gagnande undervisning satte grund til mina studier och mitt väl samt begingo så saken, at jag det sidsta året, som jag var vid Gymnasium, hade samma frihet som studenterne vid academierne: at afhöra allenast de Herrar Lectores, till hvilka jag hyste mästa förtroende, hvilken frihet gjorde, at detta år var mig ganska fördelaktigt.

Mit testimonium ifrån Gymnasium var af följande innehåll:

Magnifice D:ne Rector.

Quam in Schola Helsingforsensi exorsus est telam optimæ spei juvenis Henricus Forsius, eam in Gymnasio nostro integro fere lustro pertexere studuit. Egit vero id tanta cum alacritate animi atq. constantia, ut quo felicius nactus sit ingenium, eo quoq. majores in literis fecerit progressus. In Theologicis non modo thesin ejusq. dilucidationem, sed etiam vulgatiores controversias sibi reddidit

familiares. Et ne hoc in studio, cui se inprimis addixit, debitis destitueretur adminiculis, cum lingvarum sacrarum, Græcæ pleniorem, Ebreæ vero aliqualem sibi comparavit peritiam, tum Logicam atq. principia Philosophiæ & metaphysicæ haud indiligenter tractavit. Adjecit his Arithmeticam et Geometriam omnis solidæ eruditionis exempla consummatissima, nec non Historiæ naturalis et Botanices prima elementa, et suo vitæ generi et publicæ rei consulturus. Neq. neglexit disciplinas morales et literas humaniores, inq. omnibus suam dexteritatem publicis comprobavit speciminibus, eaq. se jecisse fundamenta, quibus exquisitiorem & maturiorem scientiarum tractationem cito possit superstruere. Qua mente atq. studia hæc bene inchoata ad exoptatum ut perducat fastigium, cum ad Auraicas properet musas, communi susfragio mihi injunctum est hoc illum ornare etologio, ut ratio studiorum quam heic inierit et quomodo animus illius discendi cupidus in posterum formandus sit, statim constaret. Tanto autem lubentius hunc nostrum Tibi, Magnifice D:ne Rector, quam fieri potest humillime commendamus, quo arctius probitatem morum singularem cum indefesso literarum studio semper conjunxerit, quove certior asfulgerit spes, eum Vestris sub auspiciis vestroq. moderamine in re literaria id præstiturum, ut olim de ecclesia et republica optime mereri queat. Accipe igitur hunc, Vir Magnifice, in consortium vestrarum musarum et indulge illi eandem gratiam, quo assidui literarum cultores reliqui in vestris amplexibus maximo cum suo & patriæ emolumento jam fruuntur; exsolvemus nos tanto beneficio vicem veneratione, pietate et obsequio sempiterno. Dabam Borgoæ die XVIII Cal. Januarii Anni post natum Christum MDCCLIII.

Petrus Bonsdorff.
S. S. Th. Lect. & p. t. Gymn. Rector.
(L. S.)

1753 den 26 Januarii reste jag til Åbo, dit jag anlände den 29 ejusdem.

Den 1 Februarii utstod jag examen hos Facult. Phil. Decanus Herr Professor Kalm, af hvilken jag fick följande betyg:

Litterarum cultorem Henricum Forsium, quem, Magnifice D:ne Rector, ad me misisti examinavi. Illum literis non leviter imbutum inveni civitateq. Academica dignissimum Exoptandumq. esset, ut religuæ Scholæ Patriæ ei similes exhiberent. Aboæ die 1 Febr. 1753.

Petrus Kalm.
Facult. philos. h. t. Decanus.

Den 2 Februarii aflade jag studente eden hos Rector Magnificus Herr Doctor Joh. Tillander, och den 3 ejusdem absolvertes jag.

1753 den 24 Martii var jag opponens emot studenten Eric Hööks theses vid nations mötet.

Den 30 Maji opponerte jag extra på Candidaten Peter Solitanders gradual disputation i Academien.

1753 den 30 December eller nästa söndagen efter Jul predikade jag i Jesu namn första gången i Helsingfors stads kyrka öfver aftonsångs texten.

1754 den 3 Februari eller 4:de söndagen efter Trettonde dagen predikade jag högmässan i Helsingfors.

1754 den 16 Martii opponerade jag poeriori(?) Loco på Cand. Andreæ Malms grad. disp. Ornithologiæ pars posterior; äfven på Cand. Chytræi grad. disp. m. fl.

1754 den 30 Martii utgaf jag Theses Miscellaneas och försvarade dem vid nations mötet.

1754 den 15 April opponerade jag emot Bengt Krooks Positiones Theologico morales vid nations mötet.

1754 den 2 Maji utstod jag Theologiæ examen, hvarpå jag fick detta vittnesbörd:

Profectus Pereximii Domini studiosi Henrici Forsii, Nylandi, V. Facultas Theologica in variis Divinioris scientiæ partibus, et historia illa sacra, quæ testis est fatorum ecclesiæ Déi, examine publico rite exploravit. Cumq. spem de se conceptam eximiam impleverit, eum dignissimum judicavit, qui hoc reportaret diligentiæ pariter ac eruditionis testimonium. Aboæ, d. 11 Maji, A:o MDCCLIV.

Carolus Frid. Mennander.
Fac. Theol. Aboëns h. a. Decanus.

1754 den 15 Maji skref jag uti Facultate Philos. pro exercitio. Materien var: descriptio urbis Helsingforsiæ.

Hela året 1754 igenom, som år 1753, uppehölt jag mig vid Kongl. Academien i Åbo, undantagandes Julehögtiden, då jag besökte min kära mor och bröder i Helsingfors.

1755 den 8 November utgaf jag min disputation pro exercitio under Histor. et philos. civ. Professoren Mag. Algoth A. Scarin, de Helsingforsia, celebri Nylandiæ emporio, pars prior, hvaremot Phil. Magistern Cavander var opponens prior och studenten Procopæus posterior. Disputation består af 7 1/2 ark in 4:to. Samma år den 16 December skref jag under Phil. Faculteten pro gradu. Materien var: exponantur commoda septentrionis.

Då jag efter vanligheten skulle resa hem til Helsingfors öfver Julehelgen, så hände mig Thomasmässo dagen 1755 den skada, at min skjuts kar åkade in med häst och släda på Pojo fjärds isen vid Högbacka torp, då mit lif var i stor fara, under det jag öfver isen skulle löpa efter hjelp til Åminne gård, hvarest öpnan mötte mig; men den nådiga Guden halp mig dock underligen utur denna nöd, hvarföre Hans stora namn vare lofvadt och prisadt nu och evinnerliga! Tvenne gånger förut uti mina barna år har jag förmärkt handgripeliga prof och vedermälen af den

barmhärtige Gudens omvårdnad för mig: förra gången, då jag vid skepsbron i Helsingfors föll i sjön och blef uptagen halfdöd, och senare gången, då jag af ungdoms yra kastade mig utur en bondes släda på isen emellan staden och Sörnäs, hvarpå flere hästar, som efterkommo, med deras lastade slädar åkte öfver mig.

1756 den 22 Januarii blef jag förordnad at förvalta Collegæ superioris sysslan vid Trivial-Scholan i Helsingfors, under hvilken tid jag ock under lediga stunder fortsatte mina academiska studier samt öfvade mig i predikande på följande dagar, neml. 4:de sönd. efter Trettonde dagen eller den 1 Febr. uti svenska och finska högmässorne, hvilket hvarje gång skedt, då jag predikat, den 1 Maji eller Phil. Jacobi dag, den 1 Aug. eller 7:de sönd. efter Trinit., den 19 Sept. eller 14:de sönd. efter Trinit., den 1 Nov. eller Allhelgona dag. Den 5 Dec. eller 2:dra sönd. i Advent predikade jag högmässorne i Helsingfors samt den 25:te eller Juledag aftonsången i Helsingfors. Äfven predikade jag hos Landshöfdingen Grefve Gyllenborg.

1757 den 15 Januarii afreste jag åter ifrån Helsingfors til Åbo at vid Kongl. Academien därstädes fortfara med mina academiska studier och vinna Magister graden vid den instundande promotion.

1757 den 22 Martii utstod jag med min sedermera varande embets broder afledne Conrectoren Mag. Martin Lundbeck examen rigorosum, då vi blefvo förklarade för Philosophiæ Candidater af Facultate Philosophica, sedan vi dagen förut eller den 21 blefvo examinerade af Professor Nääf uti Poesi, Professor Clevberg var Decanus, och voro följande Professorer utom honom examinatores, neml. Doctor Mesterton, Doct. Gadolin, Prof. Scharin, Prof. Hassel och Prof. & Rector Magnif. Kalm. Prof. Clevberg examinerade ock för Mathes. Prof. Kraftman.

1757 den 21 Maji försvarade jag min gradual-disputation under oeconomiæ Professorens m. m. Pehr Kalms inseende, som efter högvederbörligit förordnande skedde på svenska med följande påskrift: Historisk och Oeconomisk beskrifning öfver stapel-staden Helsingfors uti Nyland, senare delen, 5 ark in qvarto.

Ordinarii opponentes vid denna disputations act voro Mag. Pihlman och studenten Clayhils, extra ordinarii Tandefeldt, Jägerskiöld, Lostierna, Starck, Granroth, Woivalenius, kallas nu Walheim, Törne och Lemström.

1757 den 24 Junii var jag präses för Peter Tandefeldts Theses miscellaneæ, som uti ett lärdt sällskap ventilerades i Åbo.

1757 den 19 Julii hölt jag min Lectio präcursoria publice uti Kongl. Academien i Åbo.

1757 den 20 Julii var jag prior opponens emot Cand. David Deutschs gradual-disputation.

1757 den 22 Julii opponerade jag extra på Cand. Eric Hööks gradual-disputation.

1757 den 29 Julii var jag opponens prior emot Cand. David Eric Högmans gradual-disputation.

1757 den 2 Augusti blef jag promoverad til Philosofiæ Magister jämte 42 andre candidater med vanlig solemnitet af Promotorn Herr Professor Kalm.

Den 11 Augusti afreste jag ifrån Åbo til min födelse ort Helsingfors, hvarest den store och allvise Guden i nåder ämnat mig mit bröd.

1757 den 29 September eller Michaëlis dag predikade jag aftonsångarne i Helsingfors.

1757 den 17 Oktober emottog jag condition hos Herr Assessor Cedervald at informera hans enda son jämte Carlstedt och Jac. Dan. Weckström, som sedermera blefvo mina disciplar.

1757 den 22 December eller 4:(
jag finska högmässan i Helsingfors, c
i svenskan första gången.

År 1758.

Den 27 Maji begaf jag mig sjö
til Stockholm, dit vi först anlände de
resa jag hölt journal och under resan hvarje
dag Gudstjenst och predikan.

Min dessein med denna resa var at ifrån Stockholm begifva mig til Upsala til at bivista Kongl. Academien därstädes; men som jag straxt efter min ankomst til Stockholm hade för mig Herr Generalen Augustin Ehrensvärds bref, hvaruti han ärbjuder mig artillerie bataillons predikants sysslan i Finland, samt Summe Venerandi Consistorii Borgoensis skrifvelse med förfrågan, om jag med det vilkor, som General Ehrensvärd projecterat, neml. att artillerie predikants sysslan skulle combineras med stads sacellaniet i Helsingfors, nu mera vore nögd at stå i competance til Helsingfors stads sacellanie, hvilka bägge sysslor nu voro lediga efter Herr Kyrkoherden Helsingberg, til hvilket sacellanie jag ock förut anmält mig i Consistorio, men återkallade min inlaga, då jag reste til Stockholm. Så återreste jag till Helsingfors, dit jag anlände d. 18 Aug.

Den 20 October anlände S. V. Consistorii Borgoensis missive til mig angående profpredikans afläggande til Helsingfors stads sacellanie.

Den 12 November eller 25 sönd. post Trinit. om förödelsens styggelse aflade jag mina profpredikningar uti Helsingfors stads finska och svenska högmässo gudstjensterne för capellans lägenheten.

Den 10 December eller 2:dra sönd. i Advent gick capellans valet för sig, då vice Pastoren Cleve ärhölt plu-

alité, hvarmed jag ock var ganska nöjd; ty jag hade ej någon inre kallelse til denna syssla och fick straxt därpå röna, at den allvetande Guden hade ämnat mig til et annat ämbete, hvarmed jag var mera belåten.

Herre min Gud, jag ärkänner med djupaste vördnad och et blödande hjerta, at jag så vid detta tilfälle som flere gånger under min korta lefnad rönt med en fullkommelig öfvertygelse sanningen af Dina dyra och heliga ord: *Mine tankar äro icke edre tankar, och edre vägar äro icke mine vägar, säger Herren.* Es. 55: 8.

År 1759.

Den 3 October blef jag af Summe Venerandi Consistorio Borgoensi förordnad at förvalta Conrectors ämbete vid Trivial-Scholan i Helsingfors, sedan Rector Mag. Jonas Krook erhållit fullmagt på Ithis pastorat.

År 1760.

Den 16 April försvarte och präsiderte jag publice uti Borgå Gymnasio i det nya auditorio af sten för mina Theses Miscellaneæ, dem jag uppå Herr Biskopens och S. V. Consistorii förordnande utgaf för Conrectoris ämbete vid Trivial-Scholan i Helsingfors, då, utom ordinarii opponentes Rectoren vid stads scholan i Borgå Mag. Martin Lundbeck och studenten Bengt Krook, Herrar Consistoriales opponerade. Gymnasisten Joh. Lithander var respondens.

Den 19 April erhöllt jag fullmagt på Conrectoris beställningen vid Trivial-Scholan i Helsingfors, och den 22 ejusdem invigdes jag uti Herrans Jesu namn til det heliga prediko embetet af Herr Biskopen Doctor Johan Nylander i Borgå domkyrkan.

1760 den 9 Maji, en bönedag, mässade jag första gången i H:fors.

Natten emot den 19 Maji låg jag första gången uti mina embets rum uti Helsingforska scholæ byggnaden af sten.

Den 1 Julii sammanvigde jag det första brudparet: Forman Eric Wattenius och Pigan Greta Imberg.

Den 2 Julii, Mariæ besökelses dag, predikade jag hos då varande vice Landshöfdingen Herr Öfversten, nu mera Hans Excellence Riks Råde m. m. Grefve Gustaf Adolph Hjärne uti landshöfdinge residencet.

Under denna tid mottog jag flere disciplar att informera privatim, såsom Wendelius, Jonas Hellenius, nu Eenhielm, Nicander med flere.

Detta år 1760 hade jag som präst at vårda commenderingen af Tavastehus infanterie regemente, hvarföre jag ock kom at predika mäst hvarje 3:dje söndag samt äfven den 26 Oct. skriftade och communicerte 52 man af samma regemente i Helsingfors.

Den 17 Dec. jordfäste jag soldaten Flinkenfeldt vid Rautalammi compagnie, hvilket var det första liket, som jag jordfäst.

Den 24 Dec. döpte jag skräddaren Landins dotter Maria. Det första barnet, som jag döpte, sedan jag blef präst, var uti Thusby kyrka, då jag var för altaret där midsommartiden i år, hvarest jag döpte 2 à 3 barn.

År 1761.

Detta år blef scholæ betjenternes penninge lön förvandlat i spanmål efter krono värdie, som skedde i behagelig tid. Härom corresponderade jag med flere höga herrar vid Riksdagen, som detta års Almanach utvisar.

Den 31 Martii afreste min privata discipel unge Arfvid Cedervald til Kongl. Academien i Åbo med mitt testimonium.

Den 23 Maji anstälte jag Catechismi förhör med 33 man af Tavastehuska regimente, hvilka d. 24 blefvo communicerade.

Den 31 Maji sammanvigde jag Rustmästaren vid Tavastehuska regimente Carl Magnus Petterseen i Helsingfors.

Den 7 Junii kyrktog jag Stads secreteraren Stichäi fru.

Den 13 Junii examinerte jag 30 man af Tavastehuska regimente, hvilka d. 14 communicerades.

Den 30 Augusti bivistade jag min bror Johans bröllop med Jungfru Elsa Söderberg på Karis Nyby, vid hvilket tillfälle jag författade en bröllopsskrift.

Den 10 Sept. kl. 3 om morgonen kom en häftig vådeld lös uti Commissarien Sunns pipbruk, som innom några timmar upbrände totaliter hans jämte 7 andra gårdar, hvarom är en vidlöftigare berättelse uti 1761 års Historiska Almanach.

Den 1 October 1761 ingick jag i Herrans namn uti äkta förbund med kyrkoherden Jacob Malms yngsta dotter Jungfru Hedvig Malm, hvilket på samma dag eftermiddagen med vigsel blef fastställt uppå Wichtis Prestegård.

År 1762.

Den 21 Junii hölts examen anniversarium vid Trivial-Scholan i Helsingfors uti Inspectoris Scholæ Probsten Fortelii närvaro.

Den 25 Julii communicerade jag Capitaine Ladau och dess fru.

Hela detta år 1762 hade jag som präst vårdnad om Savolax reg. commendering här i H:fors.

1762 den 9 Augusti kl. $^3/_4$ til 3 eftermiddagen blef min kära hustru förlöst ifrån dess svåra barnsbörd med et välskapat Pilte barn, hvilket den 11 därpå följande blef döpt af Herr Probsten Magister Johan Fortelius kl. 4 efter-

middagen och efter dess far, farfar, morfar och morfars far kalladt *Henric Jacob.*

Faddrarne voro: Herr Borgmästaren Anders Ignatius å dess egen och morfars Kyrkoherden Jacob Malms vägnar, Fält-profviantmästaren Herr Matths Weckström, Stads-secreteraren Herr Alexander Aicheus, min bror Coopvaerdie Capitain Joh. Forsius och Collega Scholæ Herr Claudius Collanus. — Fruentimmers d:o: Enke-pastorskan Fru Maria Agricola, född Malm, Lands-secreterskan Fru Eva Cedervald, född Ehrenmalm, Tullförvalterskan Fru Wendelia, född Borgström, min kära moder Barbara Helena Forsia, född Skugge samt Mademoiselle Eva Burgman.

Samma dag denna min förstfödda son blef född, anlände min bror Johan med sit skepp ifrån S:t Pedro med salt och träffade kasta sit ankar och canonerade just samma timma och minut, som min hustru blef förlöst.

Den 22 Aug., 11 sönd. e. Trin., predikade jag högmässorne i Helsingfors. Samma dag voro 10 man af Savolaxske garnison til communion.

Den 12 Sept. voro 18 man til communion af Savolaxske garnison.

Den 7 Oct. 1762 dog min yngsta bror Eric i Åbo af en svår fistel och feber emellan kl. 9 och 10 f. m., sedan han lefvat i denna uselheten jämt 24 år och 8 månader. Den 14 ejusdem begrofs han uti Åbo Domkyrkan med en hederlig process.

Den 6 och 8 Nov. jordfäste jag tvenne lik, och den 9 communicerade jag en sjuk.

Den 27 Nov. skriftade jag en talrik hop vid stads församlingen i H:fors, då ock en del communicerades.

År 1763.

1763 den 6 April kl. 7 om aftonen afled sal. i Herranom min i lifstiden huldasta och kära moder, som den 9 därpå följande beledsagades til sit hvilorum i. H:fors stads kyrka och den 11 begrofs på kyrkogården, hvarest ett trä kors med påskrifter henne til äreminne är uprest. Jag författade ock sorgesång öfver hennes dödeliga frånfälle, som är författad i svensk vers på et ark, trykt i Åbo. Då min salig mor den 25 Martii var til communion, sjuknade hon i den då gångbara febern, som var en species af fläckfeber.

Den 13 Maji blef bror Johans hustru förlöst, hvarom mer i samma års almanach.

År 1764.

1764 den 14 Jan. litet för kl. 6 om morgonen afled min son Henric Jacob efter 6 dagars sjukdom af en svår mässling och ögontändernas framsprickande, och den 16 därpå följande kl. 1/2 til 4 e. m. begrofs han i H:fors stads kyrka, hvarifrån dess lik den 19 ejusdem flyttades til grafven in vid sal. farmors lik, på västra sidan om korset.

1764 den 30 Jan. kl. 1/2 till 11 om qvällen blef min dotter född, hvilken den 30 ejusdem döptes och kallades *Hedvig* af Herr Probsten Mag. Joh. Fortelius.

Faddrar voro: Borgmästar Burtz, Landscammareraren Alopaeus och Magister Henric Calonius. Fruentimmers d:o: Enke-kamrerskan Carlstedt, Svägerskan Forsia och Mademoiselle Hedvig Weckström.

1764 den 22 Maji kl. 1/2 til 3 om morgonen afled min endasta och kärasta dotter Hedvig, sedan hon i 3 veckor och 5 dagar varit ansat af kikhosta och svår feber. Den 23 därpå följande begrofs hennes döda lekamen på

kyrkogården in vid salig mors graf väster om korset, in til sin käre bror Henric Jacob. Min Hedvig lefde i denna usellheten 3 månader och 22 dagar.

År 1765.

Den 1 Jan. predikade jag svenska och finska högmässorne i Thusby kyrka.

Den 18 Febr. afreste Imas Hellenius, nu Fendrich Eenhielm, med mit testimonium til Academien i Åbo.

1765 den 1 April kl. 10 om aftonen blef min andra dotter född, som den 2 därpå christnades af Herr Probsten Mag. Joh. Fortelius och kallades *Maria Christina.*

Faddrar voro: Herr Capitaine Samuel Elfving, Herr Rector Mag. Gabriel Melartopoeus, Herr Collegan Eric Gottsman och Herr Handelsman Samuel Tornér. — Fruentimmers d:o: Fru Probstinnan Anna Fortelia, Fru Landscamrerskan Alopoea, Mademoiselle Greta Lisa Fortelia samt Mademoiselle Maria Prud. Ignatia. — Gud låte henne upväxa i tucht och Herrans förmaning!

År 1766.

Den 2 Febr., Fastlags sönd., predikade jag och förrättade all annan Gudstjenst i Östersundom capell samt begrof tvenne lik.

Den 2 Julii, Mar. Bes. dag, predikade jag svenskan i Wichtis sacristian.

Den 14 Oct. sammanvigde jag Cornet Nassokin.

Den 18 Nov. f. m. hölt jag uti Trivial-Scholan i Helsingfors et oinbundit tal på latin öfver Deras Kongl. Högheters Kron Printsen Gustafs och Printsessan af Dannemark Sophia Magdalenas, Deras nu varande Kongl. Majestäters höga biläger, hvars innehåll var: Dei immortalis, singularis providentiæ benignitatisq. documenta et vestigia

deevehenda, propaganda conservandaq. stirpe et progenie Augustissimæ Gustavianæ Familiæ in Regali Sveciæ solio. Om denna solenna act finnes omständelig relation uti 1766 års Historiska Almanach och i Inrikes Tidn. N:o 3 för år 1767.

År 1767.

1767 den 20 Junii blef min son *Anders Johan* född kl. $^{3}/_{4}$ til 7 e. m. och döptes den 22 därpå följande af Herr Magister Heurlin.

Faddrar voro: Herr Assessor Cedervald, Herr Lieutenant Bergius, Styckjunkaren Nycander och Studenten Jacob Daniel Weckström. Fruentimmers d:o: Fru Profviantmästerskan Weckström, Fru Pastorskan Cleve, Fru Magisterskan Colliander och Mademoiselle Vendla Hellenia.

Den 30 Aug., 11 sönd. eft. Trin., predikte jag finska och svenska högmässorne i Helsinge sockns kyrkorne.

Den 25 Dec., Juledagen, predikade jag svenska högmässan i Wichtis.

År 1768.

Den 10 Jan., 1 sönd. eft. Trett. dag, predikade jag finska högmässan i Wichtis.

Den 14, 15 och 16 Febr. hade vi Prästmöte i Borgo, hvarvid jag jämte Gymnasii adjuncten Magister Jacob Stenius förde protocoll öfver disputations acten. Härom förekommer en omständelig berättelse uti min Historiska Almanach för år 1768.

Den 1 April 1768 dog min son *Anders Johan* om midnatten, som den 20 Junii förledet år blef född. Han var sjuklig och orolig ifrån födelsen och dog omsider af slag. Den 2 mot aftonen begrofs han vid sal. mors kors åt vänster.

Den 5 Julii var min svågers Kyrkoherden Mag. Anders Malms bröllop.

Den 11 October 1768 blef jag af S. V. Consistorio Borgoënsi constituerad at förvalta Rectoris sysslan vid Trivial-Scholan i Helsingfors efter Rectoren Mag. Gabr. Melartopoeus, hvilken den 30 Aug. i detta år blef af Hans Kongl. Majest. i nåder förordnad til kyrkoherde i Libelitz.

År 1769.

1769 den 18 Februarii kl. 1/4 til 10 om quällen blef min kära hustru förlöst ifrån dess barnabörd och födde en dotter, som den 20 därpå följande christnades och kallades *Carolina* af Herr Kyrkoherden Zach. Cajander. — Faddrar voro: Fru Kyrkoherdskan Cajander, Fru Gottsman, Fru Stichäa och Mademoiselle Mariana Palm. Manfolks d:o: Herr Pastor Cleve, Herr Secreteraren och Rådmannen Grevillius, Magister Heurlin och Collegan Byman.

1769 den 8 Martii utnämnde Summe Ven. Consistorium i Borgo enhälligt mig til Rector vid Trivial-Scholan i Helsingfors.

Den 17 Junii hölt Dom Probsten och Inspector scholä Herr Doctor Paul Krogius examen anniversarium i Trivial-Scholan i Helsingfors, då jag hölt et latinsk tal: *qua via, quibusve adminiculis adolescentes et juvenes in Schola nostra ad sapientiæ pietatisq. studium perducantur.*

Den 9 Julii, 7 sönd. eft. Trin., predikade jag svenska i Wichtis sacristia.

Den 6 Aug., 11 sönd. eft. Trin., predikade jag svenska högmässan på Sveaborg.

Den 10 Augusti 1769 infant jag mig på kallelse uti S. V. Consistorio Borgoënsi, då jag efter aflagd tysthets och consistorialis ed, blef adjungerad såsom ledamot i

Consistorio, vid hvilket tilfälle eloquentiæ lection blef bortgifven och förslag uprättad til Hollola och Piexemäki pastorater.

Den 10 Sept., 16 sönd. eft. Trin., predikade jag högmässan i Östersundom capell och kyrktog tvenne hustrur samt jordfäste et lik.

Den 27 och 28 Oct. var jag som ledamot adjungerad vid Consistorium i Borgo.

Den 29 Oct. anlände Hans Kongl. Majest:s nådigaste utslag til Consistorium i Borgo uppå besvären öfver Rectoratets bortgifvande i H:fors af följande innehåll:

Kongl. Majestäts

Utslag uppå Rectorens vid stads Scholan i Borgo Magister Martin Lundbecks theröfver i underdånighet anförde besvär, at Consistorium i Borgo vid återbesättandet af Rectoratet vid Trivial-Scholan i Helsingfors gådt honom förbi och thertil förordnat Con Rectoren vid samma Schola Magister Henric Forsius, hvarutinnan af anförde förmente skjäl i underdånighet ändring sökes. Theröfver bemälte Consistorium inkommit med sitt underdåniga utlåtande. Gifvit Stockholm i Råd Cammaren then 13 September 1769.

Kongl. Majest. har i nåder låtit sig föredraga thesse underdåniga besvär, men finner ej skjäl at gjöra någon ändring uti Consistorii ofvanberörde författning. Thet vederbörande til underdånig efterrättelse länder.

Adolph Friedrich.

(L. S.)

Daniel Plaan.

1769 den 10 November anlände med posten fullmagt för mig at vara Rector vid Trivial-Scholan i Helsingfors,

gifven och daterad den 8 Martii 1769, som var Summe Ven. Consistorii Borgoensis besluts dag, hvilket beslut af Hans Kongl. Majest. allernådigst blef stadfästat.

Den 7 och 8 Dec. satt jag i Consistorio Borgoensi såsom adjungerad ledamot.

Den 11 Dec. var jag ordinarius opponens priori loco emot de theses, som Rector scholæ i Lovisa Magister Johan Lagus utgaf för Matheseos & Logices Lection vid Kongl. Gymnasium i Borgo.

År 1770.

Annotationer för år 1770 finner jag icke igen, doch anmärkes följande, som man med visshet vet.

Då jag den 8 Nov. 1770 jämte de öfrige scholæ lärare, näml. Conrector Mag. Martin Lundbeck och Collegan Byman aflade vår ämbets ed offenteligen uti Trivial-Scholan i H:fors, slöt jag denna act med förböner för det Konungsliga Huset, Riket, Rikets yppersta ämbetsmän och Scholæ Societeten.

År 1771.

Den 19 Junii var examen anniversarium uti Trivial-Scholan i H:fors, då Herr Probsten Zach. Cajander var närvarande, vid hvilket tillfälle jag öpnade examen med et latinskt tal: *de ratione studiorum et prælectionum nostrarum, quibus hoc anno vertente districti sumus.*

Den 20 Julii erhölt jag i S. V. Consistorio förslag til kyrkoherde lägenheten i Perno.

Den 6 Oct., 19 sönd. eft. Trin., hölt jag gudstjenst och predikade i Östersundom capell, vigde et brudepar, döpte 3 barn och kyrktog en hustru.

År 1772.

Til den 9 Jan. detta år var jag inkallad at blifva adjungerad i Borgo Consistorio, men i anseende til min varelse i Wichtis erhölt jag Consistorii bref för sent.

1772 den 5 April eller 5 sönd. i Fastan aflade jag behörigt prof medelst mässande och predikande i Perno församling för kyrkoherde beställningen uppå Consistorii missive, sedan Hans Kongl. Majest. allernådigst stadfästade Consistorii förslag, hvaremot Capellanen Carlquist anförde besvär. Kompetitores til detta Pastorat voro: Domkyrko-Capellanen i Borgo och Kongl. Hofpredikanten Petrejus samt Reg. Pastoren Georg Lagus; men Esquadrons Predikanten Pet. Berg blef utom förslag i nåder utnämnd.

1772 fjärde sönd. i Advent hölts val i Perno, då jag bekom $64^{38}/_{135}$ mantal, Kongl. Hofpredikanten Petrejus $48^{1}/_{12}$ mantal och Reg. Pastoren Lagus $13^{1}/_{6}$ mantal. Frånvarande i anseende til menföret och isläggningen voro 42 mantal, som tror, at de voterat på mig.

1772 den 15 Maji kl. $^{1}/_{4}$ til 4 efter middagen blef min kära hustru förlossad ifrån dess barnabörd och vårt äktenskap välsignadt med en välskapad flicka, som den 17 därpå följande blef döpt af Herr Probsten Zacharias Cajander och kallad *Ingrid Sophia.* — Faddrar voro: Herr Rådman Eric Sundbeck, Herr Handelsman Peter Schvartz, Herr Handelsman Gabriel Pacchalen, Herr Fältskären vid Nylands Cavallerie Benedix å Herr Regiments Pastoren Magister Claes Brunkmans vägnar, som för storm och oväder icke kunde komma ifrån Sveaborg. Fruentimmers d:o: Fru Cornetskan Anna Catharina Rennerfeldt, född Aeimilæa, Fru Maneche, född Tellquist, Fru Sederholm, född Wendelia, Mademoiselle Magdalena Cajander. Gud låte denna min dotter christeligen lefva och saligen dö!

1772 den 29 Maji, då Deras Kongl. Majestäters Konung Gustaf III:s och Drottning Sofia Magdalenas höga krönings dag högtideligen firades i sjö- och stapelstaden Helsingfors, hölt jag kl. 11 förmiddag på gamla Rådhuset uppå Herrar Handlandens och Borgerskapets anmodan et frögde-tal på oinbunden svenska, hvaruti jag afhandlade *om denna dagens dyrd och glädje ämne, om Riksens Regalier, om de höga och Kongliga egenskaper, hvarmed Deras Kongl. Majestäter äro beprydde, hvarpå talet slutades med böner, förböner och lyckönskningar.*

Efter slutat tal hördes 128 stycke skått af Kongl. Artillerie· bataillon, hvarpå stadsens Cavallerie corps gåfvo med pistolerne salvor och sedermera Kongl. Artillerie bataillon med handgevären, som commenderades af Öfverste Lieutenanten och vice Landshöfdingen Riddaren Blomcreutz. Därpå canonerades åter och gåfvos salvor med pistolerne och handgevären. Kl. 5 eftermiddagen anstältes bal i Rådman Bocks hus af de handlande, då under de Kongl. skålarnes drickande canonerades, och roade herrskaperne sig med dans til kl. 6 om följande morgon. Hos Byggmästaren Hillert voro handtvärkarne och det mindre Borgerskapet församlade, hvilka roade sig på samma sätt med skått och dans. På bägge ställen voro illuminationer med deviser i fönstret. Herr General-Lieutenanten och Riddaren Baron Biörnberg, Herr Öfverste-Lieutenanten, vice Landshöfdingen och Riddaren Blomcreutz med högre och lägre Herrar, Fruar och Fruentimmer ifrån staden och Sveaborg voro närvarande, då talet hölts på Rådstufvun. Detta tal blef sedermera trykt i Stockholm hos Henr. Fougt år 1772 på 2 ark in 4:o, hvaraf Hans Kongl. Maj:t och de öfrige Konglige personerne fingo del jämte Riksens Höglofl. ständer uppå Herr Handelsman Sederholms anstalt och kostnad.

1772 den 23 Augusti förrättade jag uppå Consistorii i Borgå förordnande capellans valet i Helsingfors stadsförsamling och hölt vid altaret et tal i anledning af 2 Thess. 3: 1, vid hvilket val Adjuncten Petrus Aveman fick pluralité.

Den 6 Sept. eller 12 sönd. efter Trinit. predikade jag högmässan på svenska uti Helsinge landsförs.

Den 11 Dec. var examen anniversarium i Helsingfors Trivial-Schola.

År 1773.

Till denna dag, den 21 Febr., har jag i år sammanvigt tvenne brudpar och döpt et barn.

1773 den 4 Martii communicerade jag Herr Öfversten Grönhagen med dess betjent.

Den 23 Sept. döpte jag Ingenieuren Westermarks son Gustaf Johan på Gumtäkt.

1773 den 11 Dec. hölts examen anniversarium uti Trivial-Scholan i Helsingfors.

Utom unga Cedervald och Fendrich Eenhielm, om hvilka förut är anmärkt här frammanföre, hafva följande med mit testimonium rest til Kongl. Academien i Åbo ifrån min privata information, neml. Johan Henric Bank den 2 April 1762, Gustaf Carlstedt den 8 Maji 1765, Jacob Daniel Weckström den 1 Martii 1766, som nu är Auditeur.

Til Kongl. Gymnasium i Borgå hafva med mit testimonium rest, sedan jag blef Rector, Johan Sallenius den 1 April 1769 och Carl Nycander i början af April 1772. Til Cathedral-Scholan i Åbo hafva under mit Rectorat med mit testimonium rest följande 3:ne ynglingar af Åbo stift: Carl Gustaf, Henric Johan och Anders Strandman den 16 Jan. 1773.

År 1774.

1774 medio Januarii afreste til Cathedral-Scholan i Åbo med mit testimonium ynglingarne Bengt Jacob och Anders Herman Ignatius, til Gymnasium i Borgå Gustaf Friedric Nycander den 19 Martii 1774, til Kongl. Academien i Åbo Carl Bank den 8 Martii 1774.

1774 den 12 December hades examen anniversarium uti Trivial-Scholan i Helsingfors, hvarvid jag efter vanligheten öpnade examen med et kort latinskt tal, och den följande dagen den 13 Dec. firade scholæ ungdomen Luciæ dagen efter gammal plägsed med tunnbands dans.

År 1775.

1775 den 17 Sept. eller 14 sönd. efter Trin. predikade jag på svenska uti Helsinge sockn högmässan och förrättade all annan gudstjenst.

År 1776.

1776 den 7 Febr. afreste Gustaf Wilhelm Barck med mit testimonium til Gymnasium i Borgå.

1776 den 15 Martii stod jag med min kära hustru fadder för Herr Kyrkoherden Nils Crusells dotter på Esbo prästegård, som kallades Catharina Maria, då jag ock förrättade dopet.

1776 den 19 Junii förrättades examen anniversarium vid Trivial-Scholan i Helsingfors.

1776 den 31 Julii kl. 3 om morgonen blef min kära hustru förlossad ifrån en ganska svår barnabörd och vårt äktenskap välsignadt med en välskapad dotter, som samma dag kl. 4 efter middagen christnades och döptes af Herr Probsten Cajander och kallades *Barbara Helena.*

Faddrar voro: Herr Probsten Zacharias Cajander, Herr Regements Fältskären Norman, Herr Handelsman Anders Lindeberg, Herr Collegan Magister Wijnquist. Fruentimmers d:o: Fru Rådmanskan Dobbin, Handelsman Sunns Fru, Fru Elfvencrona, Mademoiselle Tingelund.

Gud låte denna min dotter tilväxa i Gudsfruktan och alla christeliga dygder!

1776 den 27 October eller 21 sönd. efter Trinit. aflade jag prof i Jämsä församling med mässande och predikande för kyrkoherde lägenheten därstädes.

Den 6 Sept. blef förslaget uprättat til Jämsä pastorat, hvartil jämte mig voro missiverade kyrkoherden i Nurmjärfvi Hans H. Barck och vice Past. samt Capellanen i Asickala Axel Laurell.

År 1777.

Vid kyrkoherde valet i Jämsä den 19 Jan. 1777 ärhölt jag 44 röster eller $8^{23}/_{32}$ mantal, Barck 21 röst eller $6^{260}/_{921}$ mantal, Laurell 8 röster eller $2^{5}/_{24}$ mantal.

Den 23 April 1777 blef Esquadrons-Predikanten Mag. Samuel Niclas Heurlin i nåder befordrad til detta pastorat, hvilken vid 1773 års slut succederade Berg vid Carelska Esquadron, som den 10 Martii 1773 äfven utom förslag ärhölt Perno, dit jag var primo loco upförd på förslag äfven som til Jämsä efter de mästa kallelse rösterna. År 1771 upförde jag Heurlin på förslag til collegatet vid H:fors Trivial-Schola som Rector; men han var icke förtjent at ärholla, änskönt han nu befordrades för mig.

1777 den 10 Junii anlände Konung Gustaf III sjöledes til Sveaborg kl. 7 om morgonen, då han eftermiddagen besökte Nylands Infanterie-Regemente, som camperade på Helsinge Malm; let ro sig til Gammelstaden, och därifrån

gick Han til fots til malmen. Efter återkomsten därifrån fortsatte Hans Kongl. Majestät resan sjöledes til Petersburg ifrån Sveaborg emellan kl. 8 och 9 om aftonen, utan at landstiga på fästningen. Hans Kongl. Maj:t anlände til Sveaborg med Turuma Björn Järnsida och afreste med galeren Seraphim. Deras Excellencerne Grefvarne Ulric Scheffer och Posse följde med Konungen.

Den 21 Julii återkom Hans Kongl. Maj:t ifrån Petersburg til Sveaborg kl. 11 f. midd., då alle stater presenteredes, som ifrån alle lands orter i Finland til et ansenligit antal voro församlade. Om quällen gick Konungen ifrån fästningen om bord och fortsatte följande dagen sin resa til Stockholm, utan at vara i Helsingfors stad, men var nödsakad at den 22 för motvind ankra vid Långörn, hvarifrån han den 23 afseglade.

1775, då Konung Gustaf III hölt sin Ericsgata i Finland, anlände han den 2 Junii mot aftonen til Helsingfors; den 5 var han på Kampen och let artilleriet hålla general exercitien; den 6 reste han til Sveaborg, hvarifrån han återkom den 9 och afreste den 10 ifrån H:fors til Borgå, sedan Hans Kongl. Maj:t bivistat morgon bön i kyrkan.

1777 den 17 aug. eller 12 sönd. efter Trinit. hölt jag Gudstjenst och predikade uti Östersundoms capell, döpte fiskarens barn Anders på Sundoms gård, kyrktog fyra hustrur och skriftade samt communicerade en gammal sjuk man uti Heikbacka Labbas.

1777 den 5 Oct. eller Michelsmässo dagen hölt jag Gudstjenst och predikade uti Östersundoms capell, kyrktog fogden Falks hustru samt vigde til äktenskap 2:ne par: Reserve dragon Carl Sundberg och dess brud Anna Caisa Johans dotter samt Reserve dragon Johan Sunman och dess brud Anna Lisa Hans dotter, alt på Sundom gård.

1777 den 21 Julii, då Hans Kongl. Maj:t, vår allernådigste Konung Gustaf III återkom ifrån Petersburg, hade jag nåden at i Hans Egen Höga hand öfverlämna följande allerunderdånigste supplique på Sveaborg.

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Då Eders Kongl. Maj:ts trogne undersåtare här i Finland nu åter, genom Guds milda försyn, njuta den oskattbara glädjen, som Eders Kongl. Maj:ts i underdånighet efterlängtade lyckeliga ankomst och Höga närvaro orsakar; täcktes Eder Kongl. Maj:t Aldranådigst tilstädja, at, öfver sådan allmännelig sällhet, jag äfven får i djupaste underdånighet yttra min undersåteliga hugnad och, vid detta högtideliga tillfälle, inför den mäst välgörande och mildaste Konungs fötter härigenom allerunderdånigst nedlägga mitt bekymmer samt i djupaste undergifvenhet bönfalla om Eders Kongl. Maj:ts aldranådigste i hugkomst och Höga Kongl. ynnest.

Vid Trival-Scholan här i Helsingfors har jag nu redan i samfäldte nitton års tid varit tjenstgörande lärare, dels såsom Conrector och dels som Rector, samt borde således, enligt Kongl. förordningare, få räkna mig til förmon trettijo otta publique tjenste-år; sedan jag, vid Kongl. Academien i Åbo, för tjugu år tilbaka på aflagde offenttelige lärdoms prof blef promoverad Magister och allaredo sjutton års tid varit präst samt därunder förrättat, så väl här i orten som flerestädes, de til slikt embete hörande sysslor. Consistorium Ecclesiasticum i Borgå stift har äfven derföre, såsom dess härhos i afskrift fogade protocoll utvisar, pröfvat skäligt at på sine afgångne underdåniga förslager först til Pernå och sedan til Jämsä Regale Pastoraters återbesättjande lemna mig, enligt ordenteliga kallelser, the första

rummen samt sålunda sökt understödja min fattade underdånigste tilförsigt at varda, i anledning af Kongl. Scholordningens IV cap. 1 §, allernådigst hugnad med befordran härifrån til drägeligare möda och bättre vilckor, häldst, der mig ock nu mer vid tiltagande ålder ej skulle falla trött-samt at längre uthärda med det arbete, som vid scholæungdomens trägna undervisning fordras, jag dock, jämte hustru och många barn, har nog svårt att kunna berga mig med den ringa lön och knappa utkomst, som min innehafvande syssla åtföljer.

Allernådigste Konung! Ehuru nu andre sökande prästmän varit så lycklige at blifva til förenämnde kyrkoherdelägenheter i Nåder befordrade, och den i synnerhet, som hugnades med sidstberörde Pastorat, då än gjorde Collegætjenst här vid scholan, när jag redan var Rector härsammastädes, vågar i djupaste underdånighet jag likväl hoppas och härigenom bönfalla, det Eder Kongl. Maj:t aldranådigast täcktes äfven i hug komma mig, Thess ringa och tropligtigste undersåte, med Nådigste befordran; hvartill jag härjämte allerunderdånigst dristar omnämna det tilfälle, då Töfsala uti Åbo-stift nu ledige varande kyrkoherde-lägenhet kommer at i Nåder återbesättjas.

Om Eders Kongl. Maj:ts Aldranådigste åtanka och Höga Kongliga ynnestfulla hjelp vågar i all underdånighet jag ytterligare bönfalla, framhärdande med djupaste undersåteliga vördnad, nit och trohet til döds stunden.

Stormägtigste, Allernådigste Konung,
Eders Kongl. Maj:ts Allerunderdånigste och
tropligtigste tjenare och undersåte.

Henric Forsius.

Följande Consistorii Borgoensis protocoll blef fogad vid denna föregående allerunderdånigste supplique.

Utdrag af Consistorii Borgoensis Protocoll, hållit den 12 Julii 1777.

§ 1. Genom insänd inlaga anhåller Rectoren vid Trivial-Scholan i Helsingfors Magister Henric Forsius om Consistorii vittnesbörd öfver hans förtjenster och skickelighet samt förhållande i ämbetet så väl som i allmänna lefvernet, hvilket han uti någon dess angelägenhet skall hafva af nöden.

I anledning häraf underrättade sig Consistorium af handlingarne, det Rectoren Magister Forsius, sedan han vid Kongl. Academien i Åbo gjordt lyckelige framsteg i sine studier, år 1756 blifvit förordnad at förestå cellegæ sysslan vid Trivial-Scholan i Helsingfors; år 1757 under ytterligare vistande vid berörde Academie, efter aflagde ärfoderlige prof af lärdom, promoverad til Magister; år 1759 constituerad at under vacancen vårda Conrectoris beställningen vid förenämnde schola, uppå hvilken syssla han, sedan han genom offentelig disputation sig därtil legitimerat, den 19 April 1760 undfådt behörig fullmagt, då han ock den 22 i samma månad blifvit prästvigd, hvarefter han den 8 Martii 1769 är befordrad til dess nu innehafvande Rectoris syssla vid oftanämnde schola. I anseende til hans bepröfvade och til et kyrkoherde ämbete godkände skickelighet, å daga lagde flit i dess göromål och betygade upbyggeliga förhållande i sitt allmänna lefverne samt til fullgörande af hvad Kongl. Gymnasii och Scholæ ordningen af den 4 Febr. 1724 uti 4 cap. 1 § stadgar om tjenste årens beräknande: dubbelt för dem, som tjena vid lärovercken samt deras släppande utur oket efter 7 à 8 år, har Consistorium redan år 1773 upfört honom å underdånigt förslag til Perno Pastorats återbesättande och äfven den 5 Februarii innevarande år likaledes i underdånighet föreslagit honom til Jämsä Pastorat, vid hvilka bägge tillfällen han haft de fläste

kallelse rösterne af församlingens ledamöter, men icke fådt hugna sig af Nådig befordran. Hvilket alt Rectoren Magister Forsius genom utdrag af Protocollet til bevis meddelas skall. År och dag föreskrefne.

Efter befallning:
Elias Agander.

Då förslaget til Jämsä Pastorat afgick, yttrade Consistorium i Borgå om mig på följande sätt:

Rectoren vid Trivial-Scholan i Helsingfors Magister Henric Forsius, hvilken vid förenämnde val undfått $8^{22}/_{32}$ mantals kallelse röster och har, sedan han vid Kongl. Academien i Åbo gjordt lyckeliga framsteg i sina studier, år 1756 blifvit förordnad at förestå collegæ sysslan vid Trivial-Scholan i Helsingfors; år 1757, efter aflagde ärforderliga prof af lärdom, promoverad til Magister; år 1759 constituerad at under vacancen vårda Conrectoris beställningen vid berörde schola, uppå hvilken syssla han, sedan han sig genom offentelig disputation därtil legitimerat, den 19 April 1760 erhållit behörig fullmakt, då han ock den 22 i samma månad blifvit prästvigd, hvarefter han den 8 Martii 1769 är befordrad til dess nu innehafvande Rectoris syssla därsammastädes. I anseende til hans bepröfvade skickelighet, ådagalagde flit i embetet och betygade uppbyggeliga förhållande i lefvernet samt til fullgörande af hvad Kongl. Gymnasii och Scholæ ordningen af den 4 Febr. 1724 uti 4 cap. 1 § stadgar om tjensteårens beräknande: dubbelt för dem, som tjena vid Läroverket, samt deras släppande utur oket efter 7 eller 8 år, har Consistorium redan år 1773 uppfört honom å underdånigt förslag til Perno Pastorats återbesättande, på hvilka grunder Consistorium äfven nu

bordt honom til Eders Kongl. Maj:ts nådigste åtanka i underdånighet anmäla.

Med mitt testimonium hafva scholares Israel Cajander och Carl Fridric Lind vid slutet af detta år afrest til Kongl. Gymnasium i Borgå.

1777 den 8 Dec. hölts examen anniversarium uti Trivial-Scholan i H:fors.

År 1778.

1778 den 7 Jan. litet för kl. 1 om morgonen behagade den nådige Guden välsigna mitt och min kära hustrus ägtenskap med en välskapad dotter, som den 8 därpå följande döptes kl. 4 e. m. af Herr Stadscapellanen Petrus Aveman och kallades *Hedvig Charlotta.*

Faddrar voro: Herr Rådman David Bergenfelt, Herr Handelsman Johan Sederholm, Herr Handelsman Karl Magnus Sunn, Herr Handelsman Isaac Lihr, Herr Handelsman Mattens. Fruentimmers d:o: Fru Enke Tullförvalterskan Maria Wendelia, född Borgström, Fru Burtz, född Printz, Fru Dammert, född Tjäder, Mademoiselle Catharina Christina Dobbin.

Gud låte denna min dotter altid röna Guds nåd, frid och välsignelse!

1778 den 25 Jan. var jag et vittne vid Handelsman Petter Heidenstrauchs dotters dop, som kallades Gustava Magdalena.

1778 den 5 Febr. afreste Scholares Eric Johan Locander och Carl Gustav Ekholm med mitt testimonium til Kongl. Gymnasium i Borgå, hvilka voro 2:ne rätt quicka och väl för sig i studier komne ynglingar.

1778 den 20 Maji kl. half til tio för middagen behagade den Nådige Guden genom döden hädankalla min kära dotter Barbara Helena efter 2 $^1/_2$ veckas sjukdom af

hosta och okände krämpor, hvilken den 22 ejusdem begrofs på H:fors kyrkogård in vid sin farmor. Herren låte mig få hålla et gladt möte med henne i den sälla evigheten!!!

1778 den 9 Dec. hölts examen anniversarium vid Trivial-Scholan i H:fors.

År 1779.

1779 den 11 Dec. förrättades examen anniversarium vid Trivial-Scholan i Helsingfors.

År 1780.

1780 den 23 Jan. eller söndagen Septuagesima hölt jag min prof-predikan i Lovisa stads kyrka på svenska och finska språken för kyrkoherde beställningen vid Lovisa stads och dess annexe församlingar Elime och Pyttis, som voro ledige efter framledne Probsten Doctor David Starck.

Vid kyrkoherde valet i Lovisa fick jag 51 mantal, Paldanius 13 och Cygnæus 65, som enligit deras privilegier fick Pastoratet.

1780 den 3 Dec. klockan half til ellofva för middagen blef min son född, som den 4 därpå döptes af Herr Probsten Doctor Cajander och kallades *Gustaf Henric*.

Faddrar voro: Fru Enke Capitainskan Thuring, född Rosenlindt, Fru Enke Controleurskan Berger, född Flacksén, Fru Lihr, född Tesche, Mademoiselle Brigitta Sundbeck, min äldsta dotter Maria Christina Forsia, Herr Majoren och Riddaren Granatenhielm, Herr Conrectoren Magister Sigfrid Porthan, Herr Handelsman Nils Burtz, Herr Fält-Proviantmästaren Johan Weckström, Collega Scholæ Herr Anders Asp.

Gud låte denne min son upväxa i Gudsfruktan och alla christeliga dygder!

Den 11 Dec. hölts examen anniversarium vid Trivial-Scholan i Helsingfors.

År 1781.

Den 29 April 1781 döpte jag afl. Reg. Pastorens Mag. Clas Eric Brunckmans och dess frus Barbara Charlotta Bocks dotter, som natten förut föddes och kallades *Johanna Elisabeth.*

1781 den 24 Maji kl. half til 2 om natten dog Probsten Doctor Zacharias Cajander, som den 28 därpå följande begrofs i Helsingfors stads kyrka, och blef hans lik jordfäst af mig, hvarvid jag hölt ett kort tal.

1781 den 26 Augusti eller 11 sönd. eft. Trinit. aflade jag prof med mässande och predikande uti S:t Michels församling i Savolax för kyrkoherde-lägenheten därstädes, hvartil jämte mig voro föreslagne Probsten Agander i Christina och Lector Alopæus i Borgå.

1781 den 16 Sept. hölts kyrkoherdeval i S:t Michel, då Lector Alopæus ärhölt 62, jag $15^{15}/_{16}$ mantals kallelse röster och Probsten Agander $^{3}/_{4}$ d:o. Större delen af herrskaperne voterade på mig. Herrskaperne, som i S:t Michel voterade på mig, voro: Öfverste Furumarck, Öfverste Lieutenanten Ehrenroth, Majoren Sticht, Majoren Printz, Capitaine Gust. Tigerstedt, Befallningsman Masalin, Lieutenant Masalin, Adjutant Masalin, Capellan Asikans arfvingar, Länsman Orre, Tullinspector Schylander, Sergeant Hammarbeck, Föraren Schlyter med flere.

1781 den 5 Oct. reste jag til Stockholm, dit jag anlände den 31 ejusdem; den 22 Nov. reste jag tilbaka ifrån Stockholm och anlände den 3 Dec. lyckeligen til Helsingfors.

1781 den 7 Nov. var jag första gången rest til Drottningeholm, då jag hade den nåden at blifva presenterad

för Svea Rikes dyre Kron Printz Gustaf Adolph af dess Gouverneur Riks Råde Baron Sparre.

Då jag den 12 Nov. var andra gången til Drottningeholm, hade jag den nåden at vara på levén och ärhölt privat audience hos vår Allernådigste Konung Gustaf den III, som talte nådigt med mig och behagade i nåder utnämna mig samma dag til kyrkoherde uti S:t Michel. Jesus låte det vara skedt uti en lyckelig och välsignad stund! — Med Herrar Excellencerne Grefvarne Bjelke och Hermanson, som voro Cabinets Råd, och med flere höga Herrar, såsom Hofstallmästaren Munck, hade jag förmon at tala samma gång.

Min underdåniga böneskrift til Hans Kongl. Maj:t var af detta innehåll:

Stormägtigste, Allernådigste Konung.

Til Guds milda försyn och Eders Konglige Majestäts Höga Nåd får jag uti allerdjupaste underdånighet taga min tilflyckt och uti lika djup underdånighet bönfalla om allernådigste befordran til kyrkoherde ämbetet uti S:t Michel, hvartil de förnämste af församlingens ledamöter mig kalladt och Consistorium Ecclesiasticum i Borgå stift upfört mig på underdånigt förslag. — Efter mer än 23 års tjenste tid vid Trivial-Scholan i Helsingfors, hvarest jag som Rector ännu tjenar och för 21 $^{1}/_{2}$ år sedan prästvigdes, har jag til Nådig befordran varit Eders Konglige Majestät i underdånighet föreslagen trenne gånger tilförene, såsom Consistorii Borgoensis härhos fogade protocoll utvisar, och har nu för fjerde gången den Nåden at kunna i djupaste underdånighet hoppas vinna Eders Kongl. Majestäts aldranådigste i hogkomst, hvarom jag med hustru och fem omyndiga barn uti et ganska medellöst tilstånd i aller-

djupaste underdånighet suckar och bönfaller samt i djupaste underdånighet framhärdar

Stormägtigste, Allernådigste Konung,
Eders Konglige Majestäts Allerunderdånigste
och tropliktigste undersåte.
Henric Forsius.

År 1782.

1782 den 31 Martii eller Påskdagen predikade jag svenska och finska högmässorne i Helsingfors, då jag tog et ömt afsked ifrån denna min kära födelseort.

1782 den 9 April reste jag med hustru och barn ifrån Helsingfors och anlände lyckeligen i Jesu namn til S:t Michels Prästegård den 15 därpå följande kl. emellan 10 och 11 om quällen. Herren låte mig och de mina åtnjuta här en förnöilig lefnad och gifve mig nåd och välsignelse at med trohet och nit arbeta i Guds kyrkas vingård!

Den 26 April affärdade jag härifrån med posten et latinskt testimonium för Scholæ gåssen Adolph Bergman til Gymnasium i Borgå.

1782 den 19 Maji eller Pinges-dagen blef jag ordenteligen installerad i S:t Michels församling af Kyrkoherden Probsten Magister Henr. Wilh. Pose, då jag ock höll min inträdes predikan i samma församling och hade samtel. socknens herrskaper hos mig till middagen.

Den 1 Junii eller 3:e Bönedagen höll jag min inträdes predikan i Hirfvensalmi capell öfver högmässo texten, då jag ock mässade och döpte 3:ne barn.

1782 den 24 Junii eller Joh. Döp. dag predikade jag högmässan i Pulasalmi, skriftade och communicerade 14 ålderstigna personer, döpte tvenne barn och inledde tvenne hustrur och besökte en sjuk med skriftermål och communion.

1782 den 9 September ärhölt jag Contracts Probste fullmakt öfver S:t Michels Probsteri, underskrefven af Herr Biskopen i Borgå Doctor Gabriel Fortelius och fyra Herrar Consistoriales.

1782 den 3 Nov., Allhelgona dag, predikade jag högmässan i S:t Michel på finska och svenska. Samma dag hölt jag et kort tal på finska och svenska, då tacksägelse gjordes för Hennes Kongl. Maj:ts Drottningens återvundna helsa efter en välsignad barnbörd.

År 1783.

Den 11 Oct. hölt jag et kort tal för Hans Kongl. Höghets Kron Printsen lyckel. öfverståndna koppympningen.

Den 19 Oct., 18 sönd. efter Trin., hö1lt jag Probste visitation i Piexämäki moderkyrko församling och den 23 därpå följande i Haukivuori capell, då jag i anledning af Jac. 1: 21 och Joh. 17: 3 hölt lämpliga tal.

År 1784.

Den 22 April hölt jag et kort tal vid Capellanen David Fellenii begrafning i S:t Michel.

Den 12 Sept. Tal vid capellans valet i S:t Michel.

År 1785.

Den 1 Maji, Böne söndag. Tal vid Capellanen Westzynthii installation i S:t Michel.

Den 14 Nov. Tingspredikan i S:t Michel.

År 1786.

Den 17 Sept., 14 sönd. post. Trin. Tal vid kyrkoherde val i Kangasniemi.

År 1787.

Den 17 Junii, 2:a sönd. post. Trin. Tal vid kyrkoherde val i Joccas.

År 1788.

1788 den 27 Jan., Kyndelsmässan, höllt jag et tal i anledning af Rom. 1: 16 vid Probste visitation i Christina församling.

Den 3 Febr., Fastl. sönd., hölt jag et tal i anledning af 1 Cor. 1: 18 vid Probste visitation i Menduharju församling.

Den 17 Febr. eller 2:a sönd. i Fastan hölt jag et tal i anledning af Rom. 10: 17 vid Probste visitation i Piexemäki.

Den 24 Febr., 3:dje sönd. i Fastan, hölt jag et tal i anledning af 2 Petr. 1: 19 vid Probste visitation i Rautalambi.

Den 6 April, 2:a sönd. efter Påsk, tal vid capellans valet i S:t Michel, af Ebr. 5: 4.

Den 25 Maji. Tal i anledning af 1 Cor. 10: 26 vid nya kyrkogårdens invigning i Hirfvensalmi.

Den 1 Juni, 2:a sönd. post. Trin. Tal i anledning af Joh. 21: 15, 16, 17 vid Probsten Molanders installation i kyrkoherde embete uti Kangasniemi, då ock Probste visitation hölts med et tal af Jac. 1: 25.

År 1789.

1789 den 11 Febr. Tal vid biskopsvalet i S:t Michel.

På 4:de Bönedag den 25 Oct. författat et concept på svenska under Kongl. Maj:ts höga varelse i S:t Michel.

Detta år 1789 var för oss S:t Michels invånare et bedröfveligit år. Den 13 Junii, efter det olyckeliga slaget vid Kyro i Christina sockn, trängde sig Ryssarne til Porra-

salmi pass, 3/4 mil ifrån kyrkan, hvarest våre gjorde et så tappert motstånd, at Ryssarne nödgades draga sig tilbakars til Christina kyrka och öfverste sätet Brahelinna. Svenska styrkan var vid detta tilfälle icke öfver 400 man, men Ryssarne emellan 5 à 6,000 man. Våre hade allenast en 3 pundig canon och en nickhake, men Ryssarne 6 canoner och 2:ne houbitzer. Ryssarne hade vid denna affaire fem Generaler, neml. Michelsson, Routenfeldt, Bergman, Cossack-Generalen Denissau och förre svenske Öfversten Sprengporten, af hvilke Michelsson och Denissau blefvo blesserade, men Sprengporten mäst, som fick 3 svåra blessyrer. 800 man miste Ryssarne vid denne affaire med döde, blesserade och fångne, men vi allenast något öfver 30. Skada var, at vår styrka var för svag at förfölja Ryssarne, som i den constemation ingalunda hade blifvit quare i Christina; men som de förmärkte, at de Svenske icke gjorde anstalt at förfölja dem, änskönt de fått en tilökning af 1,200 man, 6 canoner och 2:ne houbitzer, så återkommo de den 18 mot quällen til Porrassalmi och togo vägen fram genom Tuukala och Vatila, efter en förrädares anvisning ifrån Christina vid namn Tuukain, en inhysninge, samt dagen därpå den 19 Junii intogo hela S:t Michels sockn, förfölgde de våre ända til Joccas, då vårt manskap retirerade sig til Jorois, och sedan Ryssarne äfven genom Randasalmi, Pumala och Sulkava gjorde infall, så råkade S:t Michel, Joccas, Randasalmi, Sulkava och Pumala jämte Christina och en del af Hirfvensalmi capell under Ryssarnes välde, til dess hufvud armeen vid Wärälä gjorde infall i Ryssland, då ryska armeen nödgades retirera härifrån, sedan de genom sine Cossacker, Kalmunkar och Baskirer grufveligen plundrade desse socknar. — Jag miste det redbaraste af min egendom och alt mitt husgeråd och nödgades med min kära hustru, dotter Carolina och sonen Gustaf flytta genom

Harjumaa til Kangasniemi och därifrån til norra delen af Hirfvensalmi, där jag för mine åhörare af capellet och en del af moderkyrko länet höllt hvarje söndag Gudstjenst, tils jag den 15 Julii, efter Ryssarnes retraite, fick åter, Gudi lof! komma til min Prästegård, som i grund var förstörd, til och med fönster rutorne utslagne, 5 ängar uppbetta jämte korn åkern, och af det, som lif hafver, intet mer quar än en galt, en hund tika och en dufva. Gudi lof! at jag dock med et roligt sinne kunde säga: Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn! Herren tänke i nåder til det bästa uppå oss framdeles och bevare oss ifrån en så grym fiende!

Döttrarne Ingrid Sophia och Hedvig Charlotta voro då i Borgå och på Karsby hos sin äldsta syster.

Så bedröfveligit, som detta år varit i anseende til det, som här förut anmärkt är, så glädjefult har ock detta år varit i anseende til följande beskrifning, som är tryckt i Inrikes Tidningen N:o för år 1789 och Stockholms posten N:o 286 för samma år.

S:t Michels sockn i Savolax den 19 October 1789.

I går kl. 3 efter middagen hade denne sockens invånare den oskattbara nåden at emottaga vår Allernådigste Konung, beledsagad af Capitaine Lieutenanten vid Kongl. Drabanterne m. m. Grefve Lewenhaupt, General-Majoren m. m. Baron Kling Sporre, Öfversten m. m. af Klercker och Öfverste Lieutenanten samt länets vice Landshöfdinge m. m. Baron Ramsaij, med några flere.

Hans Kongl. Maj:t behagade en kort stund stanna på S:t Michels malm vid kyrkan, där socknens prästerskap och ståndspersoner samt en del af allmogen voro församlade, då Contracts-Probsten och Kyrkoherden Magister Forsius hade nåden at i underdånighet lyckönska Hans Maj:ts Höga

ankomst. Därpå reste Hans Maj:t til Pauckola rusthåll, et litet stycke från kyrkan belägit, och begaf sig efter en fjerndels timmas förlopp ridande samt vidare åt följd af Befälhafvarene öfver så väl de i S:t Michel som uti Christina in vid ryska gräntsen posterade troupper Öfverste Lieutenanterne m. m. Edenhjelm och Jägerhorn til det märkvärdiga stället Porrassalmi $^{3}/_{4}$ mil ifrån S:t Michels kyrka, hvarest Ryssen den 13 och 19 sistvekne Junii bestormade våre förskantsningar samt omsider bröt sig in. Och sedan Hans Kongl. Maj:t tagit i ögnasickte ej mindre Porrassalmi passet än sjöarne och belägenheten däromkring, anlände Hans Maj:t i mörkningen åter til Pauckola och hvilade där öfver natten. I dag kl. 10 för midd. och efter det Kongl. Maj:t i nåder tillet, at prästerskapet och ståndspersonerne blefvo af länets Höfdinge Baron Ramsaij i underdånighet präsenterade, fortsatte hans Maj:t i hög välmoga resan längre upp til Randasalmi och Säminge samt de flere på ryska gräntsen belägne socknar under innerlig önskan och rop af sockneboerne, at den Högste täcktes bevara Hans Maj:ts dyra Person på denna snart sagt farliga och svåra resan. Glädjen, at härstädes se Hans Kongl. Maj:t vår Allernådigste *Konung Gustaf III,* lyste så mycket mera i allas ögon och förevigar på efterkommande en lika vördsam och underdånig hugkomst deraf, som Hans Kongl. Maj:t är den första af alle framfarne, Glorvördigst i åminnelse Sveriges Konungar, hvilken med sin Nådiga närvarelse hugnadt denne sockn.

Dito den 26 October.

Den 24, sent om quällen, återkom Hans Kongl. Maj:t i hög välmoga til allas glädje. Dagen därpå, tidigt om morgonen, afreste Hans Maj:t til Heinola; men kort förut voro, efter Contracts-Probsten och Kyrkoherden Forsii för-

anstaltande, socknens invånare af bägge könen stälde vid kyrko planen, til höger och vänster i forme af Haije, på den väg, där Hans Maj:t skulle passera. Häröfver täcktes Hans Kongl. Maj:t hafva det nådigste afseende, at Dess vagn genast stadnade, och åhörde Hans Maj:t Contracts-Probstens å hela församlingens vägnar underdåniga önskan om Kongl. Maj:ts dyra Persons och Dess vapens lyckeliga framgång. Et fägne rop hördes, i synnerhet på nations språk: Jumala siunatcon meidän caickein Armollisimman Cuningamme! hvarpå Hans Kongl. Maj:t behagade allernådigst svara på samma språk: *Suuri kiitos Pojat,* och då Kongl. Maj:t sluteligen tog afsked med följande lika Nådiga ord: *Hyvästi Pojat,* hördes af allmogen et mångfaldigt genljud: Jumala seuratcon meidän Armollista Kuningastamme! — Den 28 och 30 Augusti 1789 hade jag ock den Nåden at i underdånighet upvackta Hans Kongl. Maj:t under dess Höga varelse i Helsingfors, då General Majoren m. m. Baron Kling Sporre präsenterade mig.

1789 den 10 Februarii blef min äldsta dotter Maria Christina sammanvigd til ägtenskap med vice Pastoren och Capellanen i Askola Eric Kerckström, hvilkas bröllops fest firades den 10 och 11 i en talrik församlings närvaro, til och med en del af Contractets prästerskap, som då voro församlade til Biskops val. Gud välsigne deras ägtenskap!

År 1790.

1790 den 7 April kl. 2 e. m. anlände Hans Kongl. Maj:t Gustaf III til S:t Michel och drögde här til den 17, då han afreste härifrån til Borgå kl. 11 f. m. Under varelsen här bevistade han i egen hög person affairerne vid *Kuivasten Saari, Padakoski, Kärnakoski* och *Suominiemi,* som skedde den 15 April middagstid, då våre efter $^1/_2$ timma fingo in alla desse pass och i Kamakoski togo: 2

canoner, 1 Major, 30 gemena, Baskirer och Cossacker, amunition för 1,000 man, et magazin med färdig och ofärdig gjorda kläder och kappor för 5 à 600 man, contant 10,000 Rubbel, 40 rustvagnar, fulla med all slags amunition och kläden, kibikor m. m., et chatull eller kista med silfver service, hästar etc:ra. Attaquen skedde med 300 man i Padakoski och 200 man i Kuivasten Saari, 1,000 man arriere garde. Bägge affairerne påstodo ½ timma.

Den 2 Maji, 4:e sönd. efter Påsk. Tal af Luc. 10: 2 vid Capellan Brusins installation i S:t Michel.

1790 den 7 Junii kl. 1 e. m. dog min dotter Carolina efter 9 dygns hetsig feber, sedan hon lefvat här i jämmerdalen 21 år 3 månader och 20 dagar. Gud låte mig få hålla et gladt möte med henne i den sälla evigheten! Engelska Doctorn Haij, som bodde uppå Prästegården, gjorde alt hvad han kunde til hennes räddning; men genom hennes exempel sannas ordspråket: Emot döden är ingen ört vuxen. Den 11 begrofs min älskada Carolina uppå S:t Michels kyrkogård, söder ut nära til planket in vid Probsten Wegelii grafvård, hvarpå et kors är uprest med inscription: Carolina Forsius, född 1769, död 1790, til dess jag hinner at upbygga antingen en inmurad graf eller någon grafvård.

1790 den 19 Julii är min dotter dotter Hedvig Catharina född i Askola, Karsby.

Den 1 Aug., 9:de sönd. post Trin. Tal af 2 Tim. 4: 2 vid Kyrkoherden Lizelii installation i Christina.

Den 15 Aug., 11 sönd. post Trin., blef et tal hållit af Psalt. 18: 50, 51 öfver segern i Svensksund i S:t Michel.

Den 10 Oct., 19 sönd. post Trin. Tal hållet i S:t Michel på svenska och finska, då friden firades.

Den 28 Nov., 1 sönd. i Advent. Tal af 1 Kon. boks 8: 57 vid Kyrkoherden Joh. Poppii installation i Joccas.

Den 7 Dec. likpredikan öfver Fru Capitainskan Elsa Margareta Jägerhorn af Es. 57: 2 i S:t Michel.

1790 den 3 Augusti blef freden emellan Sverige och Ryssland undertecknad af svenske Plenipotentiaisen Herr Generalen Baron Armfelt och ryske Plenipotentiaisen Herr Baron von Igelström samt ratificerades densamma af Kejsarinnan den 17:e och af Konungen den 19 följande Aug., alt här efter vår nya styl beräknadt. Fredsutväxlingen skedde vid Werälä den 20 Aug. Se Historiska Bokhandelns Allmänna Tidningar N:o 17, år 1791.

1790 den 20 Nov. kl. 4 eft. midd. dog min broder Johan Forsius, som var Capitaine vid Kongl. arméns flotta; dog i H:fors.

År 1791.

Den 19 Junii, Tref. sönd. Tal af 2 Tim. 2: 15 vid Kyrkoherden Carl Stenii installation i Sulkava.

År 1792.

1792 den 1 Maji. Tal vid Konung Gustaf Adolphs hyllning i S:t Michel.

Den 6 Junii, klagodagen öfver Konung Gustaf III, högmässa i S:t Michel.

1792 den 14 Junii afled min svärson vice Pastoren och Capellanen i Askola Eric Kerckström.

År 1793.

1793 den 19 Febr. blef min dotter Ingrid Sophia sammanvigd til ägtenskap med Capellanen i Sibbo Jacob Johan Björk. Gud låte dem lefva i kärlek och Guds fruktan med hvarandra!

Den 22 Sept., 17 sönd. post Trin. Tal i anledning af Jac. 1: 21 vid probstevisitation i Christina.

Den 6 Oct., 19:e sönd. post. Trin. Tal i anledning af Luc. 11: 28 vid probstevisitation i Pumala.

År 1794.

Den 31 Aug., 11 sönd. post. Trin. Tal vid Capellans valet i S:t Michel.

År 1795.

Den 1 Febr., sönd. Septuagesima. Tal vid Mag. Norrings installation af 2 Tim. 2: 15 i S:t Michel.

1795 den 16 och 17 Februari förde jag præsidium vid Prästmötet i Borgå, då jag förordnad ordinarius präses med 3:ne respondenter försvarade Artic. XVII de Ecclesia emot 5 ordinarii opponenter, hvilke äro nämnde uti S. V. Consistorii Circulaire af den 23 Julii 1794; den sidsta opponens kunde för sjuklighet icke infinna sig. Extra ordinem opponerade Kyrkoherden i Joccas Magister Johan Poppius, Rector scholæ i Cuopio Magister Vinter och Stads Capellanen i Borgå Hirn. Sedan jag uppå Biskopens invitation intog den öfversta cathedren uti Auditorio Gymnasii majori, öpnade jag denna disputations act med en latinsk oration: *de providentia Dei ter Optimi Maximi speciali circa ecclesiæ invisibilis pariter ac visibilis collectionem & conservationen.* Jämte särskilta tal til opponentes & respondentes slöts denna act med böner och förböner för Kongl. huset och ämbetsmän.

År 1796.

1796 den 11 Februarii blef min yngsta dotter Hedvig Charlott samman vigd til ägtenskap med förste Capellanen i S:t Michel och extraordinarie Esquadrons Predikanten vid Kongl. Savolax dragone regimente Herr Magister Johan Henric Norring, hvilket ägtenskap välsignelsens Gud bekröne med all nåd och sällhet!

1796 den 28 Maji höll jag likpredikan på svenska uti Hirfvensalmi öfver framledna Enke Fru Probstinnan Carlquist, född Brigitta Helena Molander, som lärer vara den första svenska predikan därstädes är hollen, hvars innehåll är uptagen uppå de personalier mig blefvo lämnade.

År 1797.

Jan. 25. Pred. vid Biskops visitation öfver Epist. på 3 sönd. efter Trettonde dagen i S:t Michel.

Maji 18. Gaf mors stod en hingst fola.

År 1798.

Den 27 Maji, Pingesdagen, tal hållit af 2 Tim. 4: 2 vid Kyrkoherden Winters installation i Pumala.

1798 (datum saknas) kl. 6 1/2 om quällen blef min dotter Ingrid Sophia, Björks hustru, förlöst med en dotter, som kallas Gustava Henrietta.

År 1799.

Utdrag af Actis visitationis Episcopalis uti S:t Michels moderkyrko församling för år 1799.

Den 25 Januarii.

1:o. Sedan den offenteliga Gudstjensten var slutad, hvarvid Herr Contracts Probsten Magister Henric Forsius höll en både til innehåll och föreställnings sätt upbyggelig predikan, som på det fördelagtigaste vittnade om denne förtjente lärarens grundeliga lärdom, pröfvade erfarenhet och lyckeliga ämbets gåfvor.

Den 26 Januarii.

1:o. Med särdeles fägnad erindrade sig Herr Doctoren och Biskopen, huruledes Herr Contracts Probsten

Magister Forsius både genom grundelig lärdom, hvaraf han i synnerhet vid det år 1795 vid Prästmötet i Borgå utaf honom förde präsidium lämnat ett ojäfacktigt vedermäle såsom ock genom sällsynt nit i de flere vigtige ämbeten honom varit anförtrodde, redan för långliga tider sedan gjort sig fördelaktigt känd och dymedelst äfven tilvunnit sig allmän aktning. Herr Doctoren och Biskopen fann sig således vid detta tillfälle hafva, i anseende til Herr Contracts Probsten, fullgjordt Kongl. kyrkolagens föreskrift i 24 cap. 8 §, då Herr Doctoren och Biskopen hjerteligen anropade den Högste om nåd och styrka för Herr Contracts Probsten at framgent lika värdigt kunna gagna Guds församling.

Dec. 1, Advents sönd. Tal vid Kron Printzens födelse i S:t Michel.

År 1800.

Jesus välsigne mig och de mina uti detta ingångna *Nya Tide varf år 1800.*

Jan. 5. Tal, då 3:ne silfver skedar lämnades til 3:ne bönder Ripattiser från Bjomilä i Hirfvensalmi.

Den 20 Julii, 6 sönd. post. Trin., justerades vallängderne så öfver svenska som ryska andelarne i Menduharju.

Den 10 Julii födde min dotter Ingrid Sophia, vice Past. Björks hustru i Sibbo, en son, som vid dopet den 13 kallades Jacob Magnus; dog den 1 Aug. 1800.

Under den 14 Junii 1800 har Hans Kongl. Maj:t, i anledning af Hans Kongl. Höghet Kron Printzens Gustafs födelse, i Nåder täckts utnämna mig til Theologiæ Doctor jämte 65 andra prästmän. Likaledes har Kongl. Maj:t under samma datum i anledning af dess och Hennes Kongl. Maj:ts Drottningens kröning til Theologiæ Doctorer i Nåder behagat utnämna 11 prästmän. Se Stockholms Post-Tidningar N:o 24 den 23 Aug. år 1800. Summa 77 prästmän.

Herr Doctoren och Ärke-Biskopen började Doctoral Promotions acten i Upsala den 1 Nov. 1800 med et tal: Utrum necessitatem Revelationis alicujus ratio humana possit assequi nec ne. Frågan: Anne a recentioribus jure reputantur Dogmata de impotentia hominis in spiritualibus, de satisfactione Christi vicaria et justificatione per fidem, Moralitati noxia? framstäldes af Theol. Adjuncten Mag. Nils Svanström och besvarades med nekande bevis af Herr Doctor Magnus Lehnberg. Theol. Lectoren Doctor Thomas Iedeus (?) beslöt acten med tacksägelser och förböner. Vice Pastoren Mag. Ephraim Sandberg höll predikan i anledning af Esaiæ 58: 10. Se Inrikes Tidn. N:o 138 den 26 Nov. 1800, hvarest ock förekommer annonsen om den 1 Nov. firande uti S:t Michel i Savolax hos Doctor Forsius.

År 1801.

Den 25 Julii blef min dotter Ingrid Sophia Björk förlöst med en dotter, som kallades Mathilda.

År 1802.

1802 den 5 Julii kl. omkring 8 e. m. anlände Konungen och Drottningen, Deras Majestäter Gustaf Adolph och Frid. Doroth. Wilhelmina, til S:t Michels plan och stannade kort tid i den uppbyggda salon under regementernas paradering, hvarpå de reste til Moisio, hvarest samtel. Staterne dagen därpå f. m. blefvo presenterade och äfven presterskapet, då jag höllt ett underdånigt kort tal, hvarpå jag i Nåder af Konungen admittertes til handkyssning med nådig befallning at presentera det öfriga prästerskapet, som til stort antal voro församlade så innom som utom Contractet. Då aflade jag ock särskilt underdånig tacksägelse för mig i Nåder tildelte Theol. Doctors namn och värdighet. Samma dag e. m. skedde presentation i salon, äfven

för prästerskapet, hos Drottningen. Den 6:te e. m. höllo regementerne sin exercits, och den 7:e e. m. genom gick Hans Kongl. Maj:t S:t Michels kyrka at åskåda militairiska simulacre vid monderings bodorne, då jag hade nåden at få tala med Konungen i ett och annat ämne samt följa honom med den öfriga sviten. F. m. samma dag var Konungen rest til Christina, där han äfven beság kyrkan. Den 8:e f. m. omkring kl. 10 afreste Konungen och Drottningen, då jag var på afskeds audience jämte v. Past. Norring på Moisio, då Konungen beviste mig utmärkt nåd. Samma dag spisade Kongl. Majestäterne middag på Jockas Prästegård och framreste samma e. m. til Hapaniemi.

Den 25 Dec. Tal vid Storforsten i Finland födelse, då tacksägelse gjordes i S:t Michel.

År 1803.

Febr. 6. Kort tal vid förfrågan om kyrkoherde förslag i Jockas.

Junii 5, Tref. sönd. Tal vid Capellanen Berners installation i S:t Michel.

År 1804.

1804 den 14 Dec. kl. $^{1}/_{2}$ til 3 e. m. dog min dotter Maria Christina, Enke Pastorskan Kerckström, och begrofs den 22 Jan. 1805 vid sin syster Carolina i S:t Michel, 39 år 8 månader 14 dagar gammal. Gud låte mig få hålla ett gladt möte med henne i den sälla evigheten! Hennes sjukdom var gall feber, som efter 9 dygn slutade hennes jordiska vandel.

År 1805.

Maji 26, Böne sönd. Tal vid Kyrkoherden Matthias Gottlunds installation i Jockas.

År 1808.

1808 den 27 Februarii vid Ryssarnes inbrott genom Suomenniemi retirerade Herr Majoren och Riddaren Sjöman ifrån Christina med sitt compagnie och 2:ne compagnier Savolaxske jägare, sedan han uppå Brigade Chefen Herr Öfversten och Riddaren Grefve Chronstedts ordres låtit upbränna krut- och förråds-husen samt gamle canon sluparne, och den 2 Martii retirerade hela brigaden ifrån S:t Michel åt Piexemäki och Varkaus, sedan förråds husen af spanmål, hö, halm med mera blefvo i aska lagde, hvarpå Herr General Majoren och ryska Brigade Chefen samt flere ordens Riddaren Bulatov inryckte den 4 Martii med 2,500 man ryssar i S:t Michel och tog quarter å Prästegården, hafvandes med sig Herrar Öfverstarne Floroff och Turtschaninoff, Titul. Rådet Fr. Dreijer med flere, och drögde här til den 7 Martii, då de hastade sig at upsöka Savolaxske brigaden. General Lieutenanten Tuttschoff var i Jockas med 3,500 man, hvarifrån en bataillon den 14 Mars marscherade genom S:t Michel til Heinola. Den 10 Mars itändes Varkaus efter sägen. I slutet af Maji och början af Junii månader 1808 anlände till S:t Michel General Lieutenanten Ritter und Commendeur Barclaj de Toll och General Majoren Labanoff med flere regementen Ulaner, Lif-regementet och Cossacker.

År 1811.

1811 den 27 October blef min dotters dotter Hedda Catharina Kyrkoherdskan Berner förlöst med en son, som den 4 November döptes och kallades Henric Axel.

Tillägg af utgifvaren. Vidstående anteckning från år 1811 är den sista af prosten Henrik Forsii hand. Tilltagande sjuklighet hindrade den 78-årige gubben att fortsätta sin dagbok, i hvilken han med hög och prydlig stil fyllt 47 blad. Henrik Forsius afled den 19 augusti 1813 i S:t Michels prästgård. Hans änka, född Hedvig Malm, efterlefde honom därsammastädes till den 22 april 1826. Från sonen Gustaf Henrik, född 1780, rektor vid Borgå gymnasium och död 1842, härstamma i andra och tredje led de nu lefvande ättlingarna af den gamla Helsingforssläkten Forsius.

M. G. N. B.

AKADEMISK AFHANDLING

OM

DEN RYKTBARA NYLÄNDSKA STAPELSTADEN

HELSINGFORS

FÖRRA DELEN,

SOM

MED SAMTYCKE AF DEN VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA
FAKULTETEN VID KUNGLIGA AKADEMIN
I ÅBO

UNDER INSEENDE AF DEN BERÖMDE

MAGISTER

ALGOT SCARIN

KUNGLIG ORDINARIE PROFESSOR I HISTORIA OCH FILOSOFI
ÄFVENSOM AKADEMIE BIBLIOTEKARIE

TILL OFFENTLIG GRANSKNING VÖRDSAMT
FRAMSTÄLLES

AF

HENRIK FORSIUS

NYLÄNNING FRÅN HELSINGFORS

I ÖFRE LÄROSALEN DEN 8 NOVEMBER 1755
P. V. T. F. M.

ÅBO. TRYCKT HOS DIREKT. OCH KUNGL. BOKTR.
I STORFURSTENDÖMET FINLAND JACOB MERCKELL.

FÖRORD.

Det är, har alltid varit och skall alltid blifva en obetviflad sanning, att aldrig någon ort blir oss kärare än hemmet; och så ofta vi få tillfälle att återse, igenkänna eller endast erinra oss vår barndoms tummelplats, tyckas vi ånyo föryngras och återvända till det förflutna. Då jag för min del, på vandringen öfver det vidsträckta mänskliga vetandets slätter, måste uppsöka ett ämne för att på dess utarbetande pröfva mitt snilles ringa förmåga, har jag funnit det både öfverensstämmande med mitt hjärtas böjelse och icke heller oförenligt med min skyldighet att här lämna en framställning af min födelsebygd eller af staden Helsingfors' i Nyland forna och nuvarande tillstånd. Denna ort, där jag först sett dagsljuset och vunnit min bildning, har icke allenast sörjt för min nödtorftiga bärgning, utan ock iklädt sig den dyra plikten att besörja min daning till medborgare i staten samt vaka öfver att tidens okunnighet icke skulle fördärfva mina seder. Då nu denna ort i dessa viktiga omständigheter varit mig bevågen, hoppas jag att ingen skall förtycka eller lägga mig det till last, att jag här för öfning vill uppbjuda mina krafter att göra dess namn frejdadt, och med en särdeles tillfredsställelse går jag att gripa verket an. Då det emellertid öfverstiger min förmåga att, som man säger, utan andrum öfvertåga hela trakten, så vill jag, förrän jag skrider till själfva verket, på förhand anmärka, att jag beslutit uti denna förra del be-

skrifva staden i följande afseenden: dess *ålder och privilegier*, dess *läge* på ett tjänligt och tillförselrikt ställe samt dess *rikedom* på snillrike män, om också icke sådana som, enligt Ciceros yttrande, Athen fordom ägt dem, så dock af den halt, att de kunna räknas såsom af särdeles värde för stadens anseende och som föredöme för efterkommande. De öfriga *politiska och ekonomiska inrättningarne*, af hvilka staden för sitt bestånd och sitt anseende har till öfverflöd, dess *handel och näringar*, dess inhemska *slöjdalster* samt dess i senare tider uppförda *vallar och fästningsverk*, med ett ord, hvad auktoriteterna för samfälld nytta och säkerhet här ordnat, detta allt ämnar jag, vill Gud, spara till ett annat tillfälle. Förmodligen skall den benägna läsaren här sakna mycket, som skulle höra till ämnet och göra vår stad i vrångsyntes ögon betydligare; men då å ena sidan fåtalet af de urkunder, som fallit i forskarens händer, och å andra sidan författarens fattiga och oöfvade ingenium lägga hinder i vägen härför, så anhåller jag att bägge dessa omständigheter få lända till ursäkt för företaget, därest stilen och utförandet skulle i något hänseende befinnas bristfälliga och vacklande.

§ 1. Om stadens ursprung och benämning.

Att finnar i forna tider bebott Nyland, där staden, som jag nu går att beskrifva, är belägen, och att landet sedermera genom svenskars och göters bosättning härstädes blifvit mera befolkadt, odladt och fruktbart, tar jag för en bekant och afgjord sak.[1]) På hvad tid åter svenskarne

---

[1]) Till stöd för detta påstående kan jämföras Wexionii Descriptio Sveciæ L. 1 cap. 27, hvarest läses: „*Nylandia olim Fennis habitata, qvi Svecis et Helsingis cesserunt*". Härmed instämma äfven Matth. Hallenius i Diss. de Borea-Fennia, p. 51, och Erik Tuneld i Geogr. öfver Sverige, pag. 361. Härpå syftar äfven själfva landets svenska benämning

tagit Nyland i besittning, därom är det så mycket svårare och farligare att numera framkomma med någon sannolik uppgift, som någon tradition härom, bestyrkt genom fornlämningar, icke finnes. Närmast sanningen torde dock deras mening kunna ligga, hvilka påstå, att under Erik den heliges regering i Sverige den nya kolonin uppbrutit från sina bostäder och under anförande af Fale Bure den äldre hit invandrat. Att ifrån Gestrikland och Helsingland, det de gamle kallade *Sundhed,* d. ä. en trakt genomskuren af kärraktiga sund, en väpnad tropp inbrutit i Nyland, intygas af flere författare, som i häfderna upptecknat förfädrens bedrifter.

Att detta kunnat tima i forna tider, är så mycket sannolikare, som jag någonstädes i urkunderna funnit antecknadt, att helsingarnes land varit så vidsträckt, att det i storlek öfverträffat Svealand och i anseende till innevånarnes antal föga gifvit detsamma efter, samt detta folk äfven vågat att utom det Codaniska sundet med sina farkoster besöka själfva världshafvet. Helsingarnes välde i dess flor

---

Nyland, eller ett nyligen intaget och underkufvadt land. Härtill kommer, att icke allenast stadens namn intygar en inflyttning af främlingar ifrån norden, utan ock den staden omgifvande socken bär namn efter den nya inflyttningen. Men af hvad anledning hufvudstyrkan i den till dessa orter inflyttade kolonin tagit sig *detta* namn, antingen ortens lyckliga läge och dess innevånares hugstora handlingar ville vid det forna släktet hafva fäst karaktären af *hälsa* och *signelse,* eller de *bergshällar,* af hvilka staden omgifves, gifvit trakten och landet dess namn, eller ock om den först till odling upptagna vildmarken skänkt de första tidernas nyodling genast vid ankomsten detta namn, vill jag nu här icke närmare undersöka, emedan jag har mig nogsamt bekant, att såväl händelserna som namnen från dessa äldre tider hvila uti mörker. För oss är det nog att veta, det de första grundläggarene sjöledes och norrifrån beträdt denna ort och genom sitt språk och sin ärfda bildning skänkt densamma ryktbarhet och odling. Att inflyttningen skett ifrån Helsingland, sedan kristendomen där redan blifvit införd, intygas af att ej några spår härstädes anträffats efter den hedniska gudatjänst, som då ägde rum på andra sidan hafvet.

omfattade icke allenast den ena sidan af Kvenland samt Hunaland, utan äfven våra stamfäders hemland, och då finnarne därifrån först inflyttade till de kring den Vendiska (Finska) viken belägna orterna, införde de troligen äfven namnen från fosterbygden. Icke heller synes det alltför vågadt att antaga, det de, för att med sina stamförvanter sluta ett fastare förbund, blifvit inbjudne från deras födelsebygd, i synnerhet som man finner det esomoftast hafva inträffat, att då de våra på sina färder funno fienden icke tillräckligt hafva sörjt för sin säkerhet, de icke funnit det svårt eller mödosamt att söka utsträcka sina gränser öfver hafvet ända till de Ripheiska (Uraliska) höjderna och skogarna. Detta förhållande är väl i sig själft klart och tydligt nog; dock, på det icke äfven andras intygan härom måtte saknas, vill jag anföra trenne män, hvilka kort och bestämdt uttalat samma tanke, nämligen först och främst *Erik Alroot,* hvilken i sin lärda afhandling om Gestrikland fullt instämmer i denna mening och hvarifrån jag anser mig böra här införa följande minnesvärda yttrande, nämligen att det förtjänar anmärkas, att år 1150 under Erik den heliges regering i Sverige en koloni af omtrent 240 personer blifvit affärdad från Gestrikland och Helsingland till Finland samt nedsatt sig på den ort, som nu kallas Nyland. Spår efter dessa helsinglänningar finnas här ännu i benämningarna Helsingfors och Helsinge socken. Gestrikarne åter slogo sig ned längre emot öster uti *Sibbo* socken, så kallad af *Sidbo* (i likhet med namnet på staden *Åbo*), det är: en socken med innevånare på bägge *sidor,* emedan byarna ligga på hvardera sidan om ån. Äfven här finnas spår af deras namn, ty i samma socken finnes en by, kallad *Gesterby,* därifrån den finska släkten *Gestrin* härleder sitt namn, enligt hvad pastorn i Tuna mag:r *Gestrinius* i bref benäget meddelat mig, med försäkran att han i sin faders

manuskripter ofta funnit byn kallad *Gestrikebyn.* Också synes det som skulle gestrikarne icke blott här nedsatt sig; äfven en annan by i Kyrkslätt socken i väster från Helsingfors bär namn af *Gesterby* eller *Gestrikebyn* o. s. v. — Samma åsikt hyser äfven teologiedoktorn *Bælter* i sin lärda afhandling om Helsingland, där han öppet och bestämdt härom yttrar: Icke mindre prof på tapperhet ådagalade helsingarne uti Erik den heliges tid år 1157 uti Karelen och Nyland, då de, försände dit såsom nybyggare, drefvo karelare och kajanare från deras bostäder och lade desamma under sina fanor. Följderna af denna krigsbedrift visa sig tydligen uti benämningen af *Helsingfors* stad och *Helsingeby* samt hela socken *Helsinge socken,* där de utom namnet på folkslaget äfven befinnas hafva utsått sitt egna språk. Samma åsikt som dessa tvenne stora talare hyser och yttrar äfven grefve Lœvenskiöld i sitt skaldekväde till Finland, då H. M:t vår nu regerande allernådigste Konung Adolf Fredrik för trenne år sedan gladde det finska folket med sitt nådiga besök. Denne framför andra utmärkte skald yttrar sig sålunda: Åt denna stad, nämligen Helsingfors, hafva helsingarne gifvit namn, då de under lagmannen i Helsingland Fale Bure Hersos son, i Erik den heliges tid, omkring år 1156 efter Kristi födelse intågade i landet.

§ 2. *Fortsättning af samma ämne.*

Då man antager det här ofvan anförda för sanning, faller härledningen af stadens namn sig icke särdeles svår. Att namnet *Helsing,* som ingår i flere benämningar på orten, måste såväl för själfva staden som dess tillydande mark härledas från den inflyttning, hvarom ofvanför är nämndt, är solklart. All vidare undersökning om ursprunget af denna benämning lämna vi därför därhän, för att icke synas vilja värma upp samma soppa. Denna här-

ledning är nämligen ypperligt och grundligt härförinnan verkställd af ofvannämnde Bælter. Äfven Olof Celsius den äldre var af samma tanke, i det att han vill härleda benämningen från det friska rinnande vattnet, och håller före att stället först enligt en benämning i Helsingelagen hetat *Sundhed* och sedan hedrats med namnet af *Mor Helsing.*[1]) Men huru *fors* kommit såsom tillägg in i stadens namn, torde af följande blifva utredt. Ho är nämligen den, som icke strax inser, att, då i forna tider främlingarne först hamnade vid denna aflägsna kust, de naturligtvis hade skäl att uppslå sina tält och inrätta sina bostäder på den plats, som icke är så långt aflägsen från stadens nuvarande. Såsom jag redan ofvanföre nämnt, är socknens namn ett tillräckligt bevis uppå hvarifrån våra förfäder härstamma, och äfven de öfriga benämningarna kusten utför hänvisa icke otydligt på en eröfring af svenskar. Midt igenom denna trakt stryker *Vanda* å, så kallad af det götiska *Van* och *Vand,* och störtar här sin bölja med buller och brak i en hafsvik. Att ett sådant dånande och brusande vattenfall utefter klippväggar kallas på svenska *fors* och *strömfall* är allom bekant. Häraf komma sedan på latin *Forsia* eller, såsom några hellre vilja, *Forsa* och *Forsium.* Af sammansättningen blir sedan alldeles riktigt Helsingfors och Helsingforsia. Men huruvida staden enligt nutidens

---

[1]) Olikheten i åsikterna om Helsinge namnets ursprung samt osäkerheten härom vidrör äfven rikshistoriegrafen *Wilde* uti sin *Pragmatica Svethiæ* eller sin *nutidens Historia,* där han påstår, att sedan landet blifvit deladt i Norrland och Österbotten, den del däraf, som närmast gränsar till Svithiod, blifvit tätare hemsökt af nybyggare än den västra, och han kommer till den slutsats, att Norrland vid pass i 3:dje seklet före Kristi födelse erhållit sina bebyggare och sitt namn af några utvandrade norrmän, samt att, med grundlig utläggning af Sturlesons påståenden härutinnan, dess förening med Sverige icke ägt rum förr än i 10:de seklet efter Kristi börd.

smak, som vill utesluta sammansättningen och säger på latin *Holmia Hafnia,* (i stället för Stockholmia, Kopenhafnia), rätteligen bör heta *Forsia* i stället för *Helsingforsia,* anser jag icke tillkomma mig att här afgöra.

§ 3. *Afhandlar stadens topografi.*

Staden Helsingfors är belägen inom den till Borgå härad hörande andel af Nyland samt inom Helsinge socken på en halfö, som endast med ett smalt näs sammanhänger vid fasta landet. Det haf, hvaraf staden omgifves, är den Vendiska viken (Sinus Venedicus), så kallad efter venderne, hvilka förenade med vandalerna med allt skäl antagas hafva varit de första, som befolkat Skandien. Sant är väl, att en sådan förmodan ännu är höljd i ett tjockt mörker och bestrides af många, som hysa en annan åsikt. Men då flere historiska intyg finnas därpå, att vanerna varit våra stamfäder och då författaren af disputationen *De origine Vanorum* synes hafva på ett ställe sammanfört alla dessa intyg, så skulle jag göra mig förtjänt af beskyllningen att vilja företaga ett onyttigt göromål, om jag åter företoge mig att behandla samma ämne och beträdde en väg, som ledde till samma mål.[1]) Det smala näs, som hindrar staden att omsköljas af vågorna, är endast 240 alnar bredt och bildar ett i alla afseenden lämpligt pass för uppbörden af den

[1]) Emedan den anonyma auktorn af Finlands kronik anser det osäkert, från hvilken af Calebs söner finnarne leda sitt ursprung, samt huruvida med dem menas skriftens *sumathiter* och *estaoliter,* vill icke heller jag ingå i undersökning härom. Somliga förmoda, att Finland fått sitt namn af den finska hälsningen *Vænno,* hvaraf först *Venland* och sedan enligt grannarnes uttal *Fenland* uppkommit. Men då denna hälsningsformel icke tillhör det finska utan det götiska språket, anser jag mig skyldig att med min landsman Gyllenstolpe antaga, det namnet kommer från *venderne* och de med dem besläktade vandalerne och således från *vanerne* (hvaraf också *Wanahem* och *Wannaja*). Jämför Herkepæi i Lund utgifna afhandling: *De situ Finlandiæ,* pag. 6.

tull, som skall erläggas för alla åt landssidan in- och utgående varor, samt kallas äfven därför Esbo tull.[1]) Härifrån leder sedan allmänna farvägen till västra delen af Nyland, som gränsar till Åbo län. Vill du åter lära närmare känna den trakt, hvaraf staden omges, så hörer till stadens närmaste omgifning *Helsinge landsförsamling* (Helsingia plebeja), hvars kyrka ligger halfannan mil ifrån staden. Esbo sockenkyrka är åt andra sidan belägen på 2 $^{1}/_{4}$ mils afstånd från staden. Åt öster ligger Sibbo moderkyrka endast 3 $^{1}/_{4}$ mil aflägsen.

Staden ligger högt, med en fri och skön utsikt, och då läget särdeles gynnar stadens befästande, hoppas vi af den mannens insikt, som fått sig fästningsverkens fulländande i uppdrag, att äfven konsten skall i sin mån bidraga härtill. Till detta fördelaktiga läge bidraga väsentligast de bergshöjder, som här och hvar ligga spridda i alla stadsdelar och ibland hvilka *Kasaberget* med sin höga kam utmärker sig framför de andra. Detta var fordom bestämdt till plats för de kojor, som före postverkets införande beboddes af uppsyningsmännen öfver vårdkasarne och vaktposterna. Att dessa utposter i gamla skytiska språket kallades *kåter, kasar* och *vårdkasar* samt äro en uppfinning af skyterne, torde ingen vara okunnig om. Numera har toppen af detta berg erhållit ett ädlare namn och kallas *Ulrikasborg*. Denna plats begynte man för sju år tillbaka befästa på inrådan af general-guvernören öfver Finland, riks-rådet grefve Gustaf Fredrik von Rosen, hvars namn

---

[1]) Att *Edsbo* af *Eid*, som uttrycker ett strömfall och en därinvid liggande bostad, är ett götiskt ord, inses klart däraf, att strömfallen i Götaland hafva samma namn och kallas *Stora och Lilla Edet*. Och då hvarje benämning alltid har sin ur en äldre tid hemtade betydelse, så kan man icke gärna draga i tvifvel, att ju vanernas fors här, likasom i det västerut belägna Götaland, gifvit själfva kusten och kringliggande nejd dess namn.

Finland med vördnad och tacksamhet alltid måste återkalla i minnet, då fråga blir om landsmän, som gjort sin konung och sitt fosterland utmärkta tjänster. Detta försvarsverk är ännu icke fullfärdigt. Dock äflas hvar och en att efter förmåga till verkets snara fullbordande understödja den man, som med rastlös drift nu besörjer borgens och stadens befästande. Nordväst härifrån höjer sig ett annat berg, kalladt *Johannisberget,* osäkert efter hvilket helgon. Här plägade fordom stadens ungdom fira Johannisfesten med lusteldar af staplade högar af tjärtunnor och söndriga båtar. Men då genom en oförmodad kastning af vinden det lätt kunde inträffa, att elden spridde sig äfven till husen i staden, blef för kort tid sedan genom magistratens befallning denna oskyldiga lustbarhet förbjuden. Norrut invid hafskusten ligger sedan afrättsplatsen på ett berg, som kallas *Broberget.* Men sedan man här begynt anlägga ett nytt fästningsverk, är all anledning att förmoda, att äfven detta ställe innan kort skall utbyta sin forna rysliga bestämmelse emot en ädlare, på samma sätt som de judiska och danska afrättsplatserna i Stockholm, den förra på drottning Helenas och den senare på konung Carl Gustafs befallning blifvit upplåtna till plats för en präktig kyrka på hvartdera stället. Den höjd åter, som är utsedd till handelstorg, ligger österut, och kallas *Narinksbacka.* Antingen nu denna benämning bör härledas däraf att ryssarne, då de mellan åren 1713 och 1721 voro innehafvare af staden och landet, här hade uppfört bodar för sina handelsvaror, eller ock att af någon annan orsak höjden erhållit detta namn, kan numera vara likgiltigt. Med tystnad bör jag dock här icke förbigå det skansverk inom en långsträckt jordvall, hvarmed fienderna under senaste långvariga krig omgåfvo staden. För att hindra det icke sådana krigiska förmurar oförmodadt framdeles må kunna uppföras, finner

man, att vederbörande i Åbo medels befästande af lämpliga ställen sett sin säkerhet till godo.

På det man till sist icke må anmärka, att naturen på denna ort icke gjort något till dess förskönande och förhärligande, behöfver jag ingalunda ångra att hafva fäst läsarens uppmärksamhet på att staden å ena sidan har en öppen utsikt åt hafvet och å andra sidan lämnar en anblick af vidsträckta grönskande och fruktbärande fält. Bland utlänningar finnas flere, som anse sig hafva skäl att tadla Skandiens läge, och äfven sådana saknas icke, som pladdra om nordens eviga is, dess kala berg och ohyggliga vildmarker; men jag betviflar icke, att de lätt skulle befrias från sin fördömelselusta, om de en vacker sommar här finge njuta af lundarnas sus och vattnets sorl och egde känsla för fåglarnas kvitter och den härliga blomdoft, som uppfriskar nordens eter. Onekligen skulle de då öppet erkänna, att vår friska grönska och vår stads härliga läge icke stå efter för deras hemlands konstprodukter, och att det var här Ceres uttömde sitt ymnighetshorn. Med ett ord, denna trakt äger alltid ett friskt klimat, njuter oftare af svalkande fläktar än af stormar, och solens strålar drifva här den frodiga säden fortare och ingalunda senare till mognad än i länderna söder om hafvet. En naturlig följd häraf är, att bland infödingarna flere årligen födas än dö och att äldre personer här för sina barn kunna framställa både far och farfar såsom lefvande förebilder, hvilka inskärpa hos dem dessas lärorika sägner och ordspråk, samt sålunda tillvägabringa, att det yngre släktet anser sig tillhöra samma tidsålder som deras förfäder.

§ 4. Stadens första grundläggning, dess dåvarande ödsliga tillstånd samt de privilegier, hvilka vid dess första uppkomst blifvit densamma förunnade.

Den om hela Sverige, dess andliga och värdsliga frihet högt förtjänte odödlige konung Gustaf I:ste var den, som uppkastade och utförde planen till en stads anläggning härstädes. År 1550 utfärdade han en förordning angående denna stads grundläggning på den härförinnan omnämnda platsen eller *Gammelstaden,* som dessförinnan, i sitt oordnade skick, kallats *Sandhamn.*[1]) Orsaken till stadens anläggning här på en mindre bebodd trakt och dess förseende med stapelstadsrätt uppgifves af *Tegel,* i dennes biografi öfver bemälte konung, hafva varit den, att det borgerskap, som fick befallning att ifrån Eknäs, Raumo, Borgå och andra finska orter hit afflytta, skulle lämnas tillfälle till fri handel på Nederländerna och Ryssland samt såsom borgare icke slå sig på landtbruk, utan i likhet med handlandena i det ofruktbara Nederland rikta all sin hug på en anständig vinst af handeln med utlänningen. Härvid gör *Loccenius* den anmärkning, att ju mer svenskarne vunno därigenom, att sålunda alla varor blefvo köpta ur första hand, desto större afund ådrogo de sig af Lübeckarne, som ensamme tillvällat sig den besvärliga handeln på norden. Dessa hade nämligen långt förut förskaffat sig handelsfrihet öfver allt uti Venediska och Liffländska viken samt påstodo att, som ingen preskriptionstid härför blifvit bestämd, densamma ej kunde genom förändrade förhållanden dem godtyckligt fråntagas. Men då svenskarne här-

---

[1]) Jämför Messenii Scondia illustrata. Tom. V, p. 105. X, p. 25, 26 och XV, p. 116. Wexionii Descript. Svec. Lib. 7 c. 18 och Tunelds Inledning till dess Geographie, c. 5 p. 361.

emot öppet yrkade, att seglationen på Östersjön var öppen icke för Hansestäderna ensamt, utan ock för andra stater och utan svårighet äfven förmådde leda i bevis, att deras privilegier härutinnan blifvit obehörigen förnärmade, så råkade de, hvilka i Stockholm bedrefvo Hansestädernas sak, häröfver i största förtrytelse. Ja, man vet berätta att de försåtligen velat bemäktiga sig staden, slottet och flottan. Men af Gustaf vidtogos tidigt mått och steg att hindra det onda i dess framfart, och genom trägen vakthållning satte han i tid hinder för hvarje utbrott. Dock kom planen att här inrätta en handelsstad att ligga liksom i linda ända till dess, under Johan 3:djes regering, genom ett konga-bref, dat. Stockholm den 3 Aug. 1569, inbyggarne här på trakten icke allenast förständigades, det de borde använda erforderlig kostnad och möda att på anvisad plats anlägga och uppföra en stad, utan ock häri uppmuntrades medels privilegier, särdeles förmånliga för stadens fortkomst och trefnad. Hvilka dessa varit torde jag här icke olämpligen kunna taga i närmare ögnasikte. Främst fick borgerskapet rättighet att med alla drifva öppen handel både till lands och sjöss utan inskränkning af burskap. Rättighet till riksdagsmannaval och öfriga stadsfriheter blefvo den nya köpingen tillerkända. Äfven tillades i detta mandat staden 2:ne hemman och 2:ne byar, som lågo närmast till, i ägo och besittning, för att efter utskifte användas till betesmark och förse staden med dess öfriga förnödenheter. Dessa byar, nämligen *Gumtäkt* och *Forsby,* voro icke stora. Den förra innehöll endast 6 gamla mantal, och den senares odlingsbara mark uppskattades till en tredjedel mindre. Och på det stadsboarna icke skulle sakna nödigt fiskevatten, fingo de tillstånd att i sådant afseende besöka de närliggande mindre holmarna, *Blåbärsholmen, Höijeholmen* och *Sompeholmen.* Å andra sidan hörer till staden äfven Va-

nernes elf (Vanda å), hvarom jag ofvanföre nämnt det hufvudsakligaste, och hvilken i all sin litenhet dock bär det viktigaste intyg därom, att våra förfäder erhållit en inflyttning från Sverige. Härvid fästes afseende äfven uppå tillfället att i forsen anlägga en kvarn, dock med det uttryckliga förbehåll, att icke genom denna staden förunnade förmån något intrång komme att ske i kronans rätt till laxfisket uti det strida fallet.[1]) Och på det den kungliga nåden än vidare skulle sträcka sig till alla borgarenas näringar, så förbjöds allmogen all handelsgemenskap med utlänningen och infödingarna, och den ålades att endast sköta sin mark och sina hjordar samt idka åkerbruket. Och huru olämpligt det är ställdt i en stat, där utan afseende på ståndsskillnad sådana tillåtas befatta sig med handelsärender, som äro alldeles okunniga i de stycken, hvilka äro för en ordentlig handelsrörelse oumbärliga, har nuvarande juris- och ekonomieprofessoren i Upsala A. Berck uti sin utmärkta afhandling: *De oeconomia Patriæ* utredt, och fortfar han att ännu handleda och uppmuntra den akademiska ungdomen till en indräktig handels befrämjande hvar å sin hemort, så att, därest jag icke vill öfverskrida gränserna för mitt ämne, det torde vara nog att här endast i förbigående hafva berört denna viktiga omständighet. Den offentliga marknad eller mässa, som härtills blifvit firad på Eusebii dag, därvid tillika ting hölls och köpslagan drefs med den församlade allmogen från de närbelägna församlingarna *Pyttis, Sibbo* och *Borgå,* blef nu inställd, och den öppna torghandel, som fadren, högt-

[1]) Att laxfisket i öppna hafvet långt före stadens anläggning tillhört kronan och staten, och att inkomsten häraf blifvit af svenska konungen Magnus Eriksson år 1351 (1350 Dominica ante festum b. Erici), för hans och hans familjs salighet donerad till Padis kloster i Liffland, sådant bestyrkes af offentliga handlingar från denna tid. Se Dalins Svea rikes historia. Del II, p. 505.

salig i åminnelse, här befallt öppnas, blef nu ytterligare genom sanktion och kungligt påbud befästad. Sedan hela landthandeln kommit i ett bättre köpmannasamfunds händer, ansåg regeringen nödigt att, till upphjälpande af den än föga bebodda och icke långt försigkomna stadens tillstånd, på samma sätt som fordom påfven till vinst för sina munkar, allt tätare införa allmänna marknader för stadens förkofran och lämnade i sådant afseende invånarena i det nya Helsingfors samt Borgåboarne tillåtelse att utföra sina varor till Bertilsmessan till *Abborfors*. Nu utsattes äfven 2:ne marknader att hållas i Borgå stad på Marie besökelse- och korsets upphöjelsedag, på det icke samma förebråelse, som Hieronymus gjorde Constantinus den store, den nämligen att han grundade sitt Constantinopel genom andra städers utplundrande, måtte på sätt och vis äfven kunna lämpas på grundläggarene af Helsingfors. Men den marknad, som tillförene på Johannis döparens dag blifvit firad i Sibbo socken i förening med religiösa förrättningar och lagskipningsärender, blef nu förlagd till den nya staden för dess befolkande och riktande. Dessutom utgick äfven befallning om en marknads hållande härstädes på Epiphaniæ eller de trenne Magers fest. Därjämte var enligt gammal häfd öppen handel och köpslagan med varor af allehanda slag på Michelsmässan tillåten Helsingeboarna vid Bobäcks gård i Esbo socken. Slutligen blef, på det denna landthandel icke åter måtte öfvergå till torghandel, landtmannen alldeles förbjuden att uti staden inlåta sig i oloflig handel med utlänningen. Dessa staden sålunda för dess tillväxt och förkofran af äldre regenter i nåder unnade privilegier blefvo af konung Sigismund i bref af den 30 Junii 1594 icke allenast än ytterligare stadfästade, utan denne fråntog äfven Borgåboarna deras rättighet att till aflägsna utlänningar utskeppa och föryttra sina varor och tillade Helsingfors-

boarna ensamma stapelfrihet eller stapelstadsrätt, i synnerhet i stöd af det billiga och viktiga skäl, att Helsingfors icke allenast ligger närmare till hafvet än Borgå, utan ock äger en lokal vida tjänligare att kringhägna och befästa, samt säkerhet alltid sökes af dem, som ibland jordens barn önska komma upp och valt till sitt mål att samla skatter ej mindre åt staten än åt sig själfva. Skulle däremot hvardera staden en längre tid bortåt fått behålla sin på häfdvunnen rätt grundade stapelfrihet, så hade de bägge uselt och klent bedrifvit sin handel, alldeles såsom tvenne på en för trång plats för nära till hvarandra ställda träd söka undandraga och beröfva hvarandra den för deras tillväxt behöfliga näringssaften. Sedan Sigismund blifvit afsatt och Carl IX för att skapa och stadfästa sina undersåtares numera växande lycka bestigit tronen, fann han i nåder godt att genom ett plakat af den 3 Juli 1607 yttermera stadfästa de af hans företrädare, framför andra af kung Johan, staden tillerkända privilegier. Härtill lades ännu särskilda friheter angående stadens donerade jord, hvarmed nyare stapelstäder blifvit försedda och hvarmed konungen ville hafva hugnat stadsboarna, som intill dess lefvat endast inom särskilda inhägnader. Dessutom vill jag här för korthetens skull bland de staden nu förunnade större friheter endast omnämna, att utlänningar, som erhållit borgarerätt och ville återvända hem, icke på annat villkor kunde erhålla tillstånd härtill, än att de till staden öfverläto och utlämnade tredje delen af all deras lösegendom. Det var nämligen vanligt att tyskar och holländare samt äfven andra nationers handlande här slogo ned sina bopålar, och sedan de förvärfvat sig någon förmögenhet återvände till sitt hemland, icke utan kännbar förlust för den stad, hvars bästa de under ett och annat år bortåt synts vilja befrämja, men i synnerhet till särdeles afsaknad för handelsintresset. Där-

jämte medgaf konungen allernådigst, att hälften af de böter, som voro kronan förbehållna, finge tillfalla stadens kassa, och slutligen tillerkändes staden äganderätt till tionde delen af all inom staden i arf gången förmögenhet, hvilken summa bestämdes till uppförande af publika byggnader. I hvad mån åter högstsalig kung Gustaf Adolf befrämjade stadens fördelar och huru staden under hans milda och nådiga regering tillväxte i välstånd, synes tydligast af de förordningar, som härom för oss utfärdades. I bref af den 20 Maji 1614 tillstadde han en offentlig årlig marknad att hållas den 1 September vid *Turkhauta* by i *Janakkala* socken i Tavastland, men förbjöd Borgå och andra städers borgare att besöka densamma i handelsärender. Och då man hunnit erfara, att den ädle regenten, som med ihärdighet och stränghet framfor emot fienden, däremot med mildhet behandlade sina undersåter, affärdades till honom, då han en kort tid hade sitt hufvudkvarter härstädes, en deputation för att underdånigst anhålla om tillstånd att i dåvarande tryckande omständigheter få under sommaren idka handel med de utländska fartyg, som redan ankrat vid staden, fastän vid riksdagen i Örebro kort förut all sådan köpslagan blifvit strängeligen förbjuden och städernas i hela riket borgerskap ålagdt att till stadens båtnad besöka utländska hamnar, hvartill äfven bifölls. Härutöfver beviljades äfven att kronomedlen och tullinkomsterna, som i längre tid ingått till skattkammaren, finge för det löpande året till upphjälpande af stadens förfallna ärender tillfalla staden och afföras.[1])

---

[1]) Se Kongl. Maj:ts resolution på Helsingfors enskilda besvär af den 18 Maj 1614 samt 24 Oktober 1617, där de af föregående regeringar staden förunnade privilegier yttermera bekräftas, så vidt de icke strida emot Handels-Ordinantien, som vid nuvarande riksdag i Upsala är öfversedd och förbättrad. Vidare Kongl. Maj:ts resolution af den 14 Juli 1618 och den 7 Februari 1626.

§ 5. *Framställer grundläggningen af det nya Helsingfors och dess privilegier.*

Härförinnan har jag lämnat en teckning af naturen omkring Helsingfors och, så vidt min inskränkta synförmåga medgifvit, tagit i betraktande äfven den nådiga frikostighet, hvarmed stadens förste höge grundläggare och beskyddare visat sig vilja underhjälpa dess naturliga förmåner. Vi hafva sett den nya stadens magistrat lämna plogen och huru de ledamöter däraf, som försmådde en ny boningsorts fördelaktigare läge, måste återvända till plogen, sedan den äldre staden råkat i förfall. Nu vilja vi taga i närmare skärskådande den nya stadens öden och huru denna, sedan ödslighetens lugn sänkt sig ned öfver den äldre eller Gammelstaden, höjt sig upp på dennas ruiner.

Genom en huld regerings omhuldande försorg hade det gamla Helsingfors lyckats grundlägga sitt välstånd. Då nu drottning Kristina, en värdig dotter till sin höge herr fader, fann, att den äldre försiktigheten att framför annat afse den allmänna säkerheten[1]) i betydlig mån var menlig för handelsintresset, utfärdade hon den 2 Oktober 1639 ett öppet bref, däri hon lämnar stadens äldsta invånare frihet att afflytta från sina gamla tomter och utflytta till den plats, där staden nu ligger och där densamma med mindre kostnad, ehuru icke mindre säkerhet, skulle kunna förses med försvarsverk samt rikets örlogsflotta därjämte erhålla en rymligare hamn. På den gamla grunden stod ännu den där nedlagda hundraåriga mödan, och det var först år

---

[1]) Orsaken därtill att stadens första innevånare ville bygga sin stad så högt upp ifrån hafvet, var troligen den, att de sålunda trodde sig vinna någonslags säkerhet för ströfpartier ifrån sjösidan, emedan de närmare hafvet lätt skulle kunnat öfverrumplas och sålunda gå förlustiga både lif och egendom.

jämte medgaf konungen allernådigst, att hälften af de böter, som voro kronan förbehållna, finge tillfalla stadens kassa, och slutligen tillerkändes staden äganderätt till tionde delen af all inom staden i arf gången förmögenhet, hvilken summa bestämdes till uppförande af publika byggnader. I hvad mån åter högstsalig kung Gustaf Adolf befrämjade stadens fördelar och huru staden under hans milda och nådiga regering tillväxte i välstånd, synes tydligast af de förordningar, som härom för oss utfärdades. I bref af den 20 Maji 1614 tillstadde han en offentlig årlig marknad att hållas den 1 September vid *Turkhauta* by i *Janakkala* socken i Tavastland, men förbjöd Borgå och andra städers borgare att besöka densamma i handelsärender. Och då man hunnit erfara, att den ädle regenten, som med ihärdighet och stränghet framfor emot fienden, däremot med mildhet behandlade sina undersåter, affärdades till honom, då han en kort tid hade sitt hufvudkvarter härstädes, en deputation för att underdånigst anhålla om tillstånd att i dåvarande tryckande omständigheter få under sommaren idka handel med de utländska fartyg, som redan ankrat vid staden, fastän vid riksdagen i Örebro kort förut all sådan köpslagan blifvit strängeligen förbjuden och städernas i hela riket borgerskap ålagdt att till stadens båtnad besöka utländska hamnar, hvartill äfven bifölls. Härutöfver beviljades äfven att kronomedlen och tullinkomsterna, som i längre tid ingått till skattkammaren, finge för det löpande året till upphjälpande af stadens förfallna ärender tillfalla staden och afföras.[1])

---

[1]) Se Kongl. Maj:ts resolution på Helsingfors enskilda besvär af den 18 Maj 1614 samt 24 Oktober 1617, där de af föregående regeringar staden förunnade privilegier yttermera bekräftas, så vidt de icke strida emot Handels-Ordinantien, som vid nuvarande riksdag i Upsala är öfversedd och förbättrad. Vidare Kongl. Maj:ts resolution af den 14 Juli 1618 och den 7 Februari 1626.

§ 5. *Framställer grundläggningen af det nya Helsingfors och dess privilegier.*

Härförinnan har jag lämnat en teckning af naturen omkring Helsingfors och, så vidt min inskränkta synförmåga medgifvit, tagit i betraktande äfven den nådiga frikostighet, hvarmed stadens förste höge grundläggare och beskyddare visat sig vilja underhjälpa dess naturliga förmåner. Vi hafva sett den nya stadens magistrat lämna plogen och huru de ledamöter däraf, som försmådde en ny boningsorts fördelaktigare läge, måste återvända till plogen, sedan den äldre staden råkat i förfall. Nu vilja vi taga i närmare skärskådande den nya stadens öden och huru denna, sedan ödslighetens lugn sänkt sig ned öfver den äldre eller Gammelstaden, höjt sig upp på dennas ruiner.

Genom en huld regerings omhuldande försorg hade det gamla Helsingfors lyckats grundlägga sitt välstånd. Då nu drottning Kristina, en värdig dotter till sin höge herr fader, fann, att den äldre försiktigheten att framför annat afse den allmänna säkerheten[1]) i betydlig mån var menlig för handelsintresset, utfärdade hon den 2 Oktober 1639 ett öppet bref, däri hon lämnar stadens äldsta invånare frihet att afflytta från sina gamla tomter och utflytta till den plats, där staden nu ligger och där densamma med mindre kostnad, ehuru icke mindre säkerhet, skulle kunna förses med försvarsverk samt rikets örlogsflotta därjämte erhålla en rymligare hamn. På den gamla grunden stod ännu den där nedlagda hundraåriga mödan, och det var först år

---

[1]) Orsaken därtill att stadens första innevånare ville bygga sin stad så högt upp ifrån hafvet, var troligen den, att de sålunda trodde sig vinna någonslags säkerhet för ströfpartier ifrån sjösidan, emedan de närmare hafvet lätt skulle kunnat öfverrumplas och sålunda gå förlustiga både lif och egendom.

jämte medgaf konungen allernådigst, att hälften af de böter, som voro kronan förbehållna, finge tillfalla stadens kassa, och slutligen tillerkändes staden äganderätt till tionde delen af all inom staden i arf gången förmögenhet, hvilken summa bestämdes till uppförande af publika byggnader. I hvad mån åter högstsalig kung Gustaf Adolf befrämjade stadens fördelar och huru staden under hans milda och nådiga regering tillväxte i välstånd, synes tydligast af de förordningar, som härom för oss utfärdades. I bref af den 20 Maji 1614 tillstadde han en offentlig årlig marknad att hållas den 1 September vid *Turkhauta* by i *Janakkala* socken i Tavastland, men förbjöd Borgå och andra städers borgare att besöka densamma i handelsärender. Och då man hunnit erfara, att den ädle regenten, som med ihärdighet och stränghet framfor emot fienden, däremot med mildhet behandlade sina undersåter, affärdades till honom, då han en kort tid hade sitt hufvudkvarter härstädes, en deputation för att underdånigst anhålla om tillstånd att i dåvarande tryckande omständigheter få under sommaren idka handel med de utländska fartyg, som redan ankrat vid staden, fastän vid riksdagen i Örebro kort förut all sådan köpslagan blifvit strängeligen förbjuden och städernas i hela riket borgerskap ålagdt att till stadens båtnad besöka utländska hamnar, hvartill äfven bifölls. Härutöfver beviljades äfven att kronomedlen och tullinkomsterna, som i längre tid ingått till skattkammaren, finge för det löpande året till upphjälpande af stadens förfallna ärender tillfalla staden och afföras.[1])

---

[1]) Se Kongl. Maj:ts resolution på Helsingfors enskilda besvär af den 18 Maj 1614 samt 24 Oktober 1617, där de af föregående regeringar staden förunnade privilegier yttermera bekräftas, så vidt de icke strida emot Handels-Ordinantien, som vid nuvarande riksdag i Upsala är öfversedd och förbättrad. Vidare Kongl. Maj:ts resolution af den 14 Juli 1618 och den 7 Februari 1626.

§ 5. Framställer grundläggningen af det nya Helsingfors och dess privilegier.

Härförinnan har jag lämnat en teckning af naturen omkring Helsingfors och, så vidt min inskränkta synförmåga medgifvit, tagit i betraktande äfven den nådiga frikostighet, hvarmed stadens förste höge grundläggare och beskyddare visat sig vilja underhjälpa dess naturliga förmåner. Vi hafva sett den nya stadens magistrat lämna plogen och huru de ledamöter däraf, som försmådde en ny boningsorts fördelaktigare läge, måste återvända till plogen, sedan den äldre staden råkat i förfall. Nu vilja vi taga i närmare skärskådande den nya stadens öden och huru denna, sedan ödslighetens lugn sänkt sig ned öfver den äldre eller Gammelstaden, höjt sig upp på dennas ruiner.

Genom en huld regerings omhuldande försorg hade det gamla Helsingfors lyckats grundlägga sitt välstånd. Då nu drottning Kristina, en värdig dotter till sin höge herr fader, fann, att den äldre försiktigheten att framför annat afse den allmänna säkerheten[1]) i betydlig mån var menlig för handelsintresset, utfärdade hon den 2 Oktober 1639 ett öppet bref, däri hon lämnar stadens äldsta invånare frihet att afflytta från sina gamla tomter och utflytta till den plats, där staden nu ligger och där densamma med mindre kostnad, ehuru icke mindre säkerhet, skulle kunna förses med försvarsverk samt rikets örlogsflotta därjämte erhålla en rymligare hamn. På den gamla grunden stod ännu den där nedlagda hundraåriga mödan, och det var först år

---

[1]) Orsaken därtill att stadens första innevånare ville bygga sin stad så högt upp ifrån hafvet, var troligen den, att de sålunda trodde sig vinna någonslags säkerhet för ströfpartier ifrån sjösidan, emedan de närmare hafvet lätt skulle kunnat öfverrumplas och sålunda gå förlustiga både lif och egendom.

jämte medgaf konungen allernådigst, att hälften af de böter, som voro kronan förbehållna, finge tillfalla stadens kassa, och slutligen tillerkändes staden äganderätt till tionde delen af all inom staden i arf gången förmögenhet, hvilken summa bestämdes till uppförande af publika byggnader. I hvad mån åter högstsalig kung Gustaf Adolf befrämjade stadens fördelar och huru staden under hans milda och nådiga regering tillväxte i välstånd, synes tydligast af de förordningar, som härom för oss utfärdades. I bref af den 20 Maji 1614 tillstadde han en offentlig årlig marknad att hållas den 1 September vid *Turkhauta* by i *Janakkala* socken i Tavastland, men förbjöd Borgå och andra städers borgare att besöka densamma i handelsärender. Och då man hunnit erfara, att den ädle regenten, som med ihärdighet och stränghet framfor emot fienden, däremot med mildhet behandlade sina undersåter, affärdades till honom, då han en kort tid hade sitt hufvudkvarter härstädes, en deputation för att underdånigst anhålla om tillstånd att i dåvarande tryckande omständigheter få under sommaren idka handel med de utländska fartyg, som redan ankrat vid staden, fastän vid riksdagen i Örebro kort förut all sådan köpslagan blifvit strängeligen förbjuden och städernas i hela riket borgerskap ålagdt att till stadens båtnad besöka utländska hamnar, hvartill äfven bifölls. Härutöfver beviljades äfven att kronomedlen och tullinkomsterna, som i längre tid ingått till skattkammaren, finge för det löpande året till upphjälpande af stadens förfallna ärender tillfalla staden och afföras.[1])

---

[1]) Se Kongl. Maj:ts resolution på Helsingfors enskilda besvär af den 18 Maj 1614 samt 24 Oktober 1617, där de af föregående regeringar staden förunnade privilegier yttermera bekräftas, så vidt de icke strida emot Handels-Ordinantien, som vid nuvarande riksdag i Upsala är öfversedd och förbättrad. Vidare Kongl. Maj:ts resolution af den 14 Juli 1618 och den 7 Februari 1626.

§ 5. *Framställer grundläggningen af det nya Helsingfors och dess privilegier.*

Härförinnan har jag lämnat en teckning af naturen omkring Helsingfors och, så vidt min inskränkta synförmåga medgifvit, tagit i betraktande äfven den nådiga frikostighet, hvarmed stadens förste höge grundläggare och beskyddare visat sig vilja underhjälpa dess naturliga förmåner. Vi hafva sett den nya stadens magistrat lämna plogen och huru de ledamöter däraf, som försmådde en ny boningsorts fördelaktigare läge, måste återvända till plogen, sedan den äldre staden råkat i förfall. Nu vilja vi taga i närmare skärskådande den nya stadens öden och huru denna, sedan ödslighetens lugn sänkt sig ned öfver den äldre eller Gammelstaden, höjt sig upp på dennas ruiner.

Genom en huld regerings omhuldande försorg hade det gamla Helsingfors lyckats grundlägga sitt välstånd. Då nu drottning Kristina, en värdig dotter till sin höge herr fader, fann, att den äldre försiktigheten att framför annat afse den allmänna säkerheten[1]) i betydlig mån var menlig för handelsintresset, utfärdade hon den 2 Oktober 1639 ett öppet bref, däri hon lämnar stadens äldsta invånare frihet att afflytta från sina gamla tomter och utflytta till den plats, där staden nu ligger och där densamma med mindre kostnad, ehuru icke mindre säkerhet, skulle kunna förses med försvarsverk samt rikets örlogsflotta därjämte erhålla en rymligare hamn. På den gamla grunden stod ännu den där nedlagda hundraåriga mödan, och det var först år

---

[1]) Orsaken därtill att stadens första innevånare ville bygga sin stad så högt upp ifrån hafvet, var troligen den, att de sålunda trodde sig vinna någonslags säkerhet för ströfpartier ifrån sjösidan, emedan de närmare hafvet lätt skulle kunnat öfverrumplas och sålunda gå förlustiga både lif och egendom.

1642 som denna plats lämnades åt sitt öde.[1]) Troligen hade härmed dragit än längre ut, om icke riksrådet och generalguvernören öfver Finland grefve Pehr Brahe den yngre, hos hvilken Finland står i evig förbindelse för alla de för dess väl så välberäknade mått och steg, hvarigenom dess trefnad och skick blifvit stadgade, hade gjort slut på förhalandet med utflyttningen och det fattiga borgerskapets missbelåtenhet häröfver. Att jag här intager själfva fundationsbrefvet ord för ord, torde icke räknas mig till last, då detsamma innehåller icke allenas skälet för stadens förflyttning till en bekvämare plats, utan ock uppräknar samteliga dess fri- och rättigheter samt tillägger staden eget sekret, hvarmed vår huldgudinna, den svenska Minerva, i nåder täckts tillåta att alla den nya stadens akter beseglas. Måtte *Kronan* i vårt vapen aldrig göra sig ovärdig den höga kronas nåd, som unnat oss densamma, och måtte aldrig någon Diomedes svekfullt beröfva oss vår *förgyllda krona.*

Vi Christina, med Guds nåde, Sveriges, Giöthes och Vändes utkorade Drottning och Arffurstinna til Finland, Hertiginna uti Estland och Carelen, Fröken utöfver Ingermanland; Giöre vitterligit, efter som Vi Oss hafva föresatt och belefvat, Gudi den Aldrahögsta till ähra, så ock til flera borgerliga församlingars och städers förmering, uti Vårt Storfurstendömme Finland at låta fundera och upbyggia en ny Kiöp- Siö- och Stapelstad uppå den orten där *Södernäs udd* nu är, en half mil ifrån Helsingfors belägen; Vi ock därjämte förnimme huru som åtskilliga skulle finnas, de sig där nedsättja vela, och samma stad begynna at byggia, där de allenast på vissa stads privilegier fri- och

[1]) Detta intygas af landtmätaren Nils Avanders förrättning; han erhöll sagda år i uppdrag att afmäta platsen för den nya staden och indela densamma uti sina behöriga kvarter.

rättigheter voro försäkrade: Så hafve Vi fördenskull om detta hälsosamma, och för Våra undersåtare nyttiga verck, så mycket bättre til fortsättja, dem nu i förstone med följande privilegier och friheter velat benåda och försörja.

1:o. Gifve Vi allom som sig på bemälte ort nedsätta och boendes blifva, macht och tilstånd at efter denne dag Sveriges Stads-Lag niuta och bruka, därefter Borgmästare och Rådmän välja, så ock andra Åmbeter efter tarfven til sättja, jämväl ock uti alle förefallande saker, efter berörde stadslag, ransaka, dömma och exseqvera, handel och vandel sig emellan och med andre städer drifva. Dock Kiöphandels ordinancen i allo måtto oförkränckt.

2:o. Efter det at framdeles, såsom uti andre städer brukeligit, deras fälte domar, contracter, fullmachter, pass och andre certificater, när så behöfves, måste med stadsens Insegel bekräftas; Derföre gifve Vi dem til Stads-Secret och Insegel, at föra och bruka *en bååt, stående uti en forss, där åfvan uppå en förgylt Krona uti blått fält.* Sedan at den staden ock härefter Helsingfors skall nämd och kallad blifva.

3:o. Efter som Vi vele det Borgerskapet i Gamla staden Helsingfors, hälst de som någre stappelstads friheter här efter tänckia til åtniuta, skola transportera och flytta deras bo och hemvist til denne nya staden; Altså unne och efterlåte Vi honom härmed til mullbete och utrymme de tvänne byar som äro *Gumtächt* 6 gårdar och *Forssby* 4 gårdar med dess ägor uti *Ågelby*. Item *Blåbärs* holmen, *Höije* holmen, *Sompe* holmen uti Helsingfors fjärden, jämte den qvarnen näst Helsingfors, hvilke alle under den staden tilförene hafva lydt och legat.

4:o. Skola alle som i berörde stad sig nedsättja och burskap vinna, i samfälte 12 år, ifrån denne dags dato, aldeles vara qvitte och frie för lilla Tullen, Bakugns pen-

ningar och accisen af alt öhl och bränvin, som uti staden och innom dess jurisdiction brygges och brännes: Sammalunda ock emedlertid blifva frie för Båtmans håldning och den vanliga städernes contribution, samt andre ordinarie borgerliga besvär och utlagor.

5:o. Skola de hafva macht lika som andra Kiöp-Stadsmän och Borgare uti Våra stappelstäder Viborg och Åbo, at drifva fri seglation och handel så väl Inrikes, som Utrikes til främmande orter; dock oförkränckt Kiöp-handels ordinancen och flere i det fallet utgångne stadgar och förordningar.

6:o. Särdeles privilegiere Vi bemälte Vår stad Helsingfors på efterföljande frimarcknader, först de tvänne som äro hållne härtill uti gamla Helsingfors den ena om Helge Tre Konungar, den andre St. Johannis tid at hållas. Sedan at icke mindre besökia och hålla de marcknader som uti Borgo stad den 1 Julii, jämväl uti Pyttis Sochn vid Lilla Abborforssen, om Bartholomæi tid för Helsingfors boerne pläga vara fri och tillåtne.

7:o. Så hafve Vi ock Nådigast unt och efterlåtit at utaf sakörerne som där kunna falla, skall staden halfparten hafva och behålla til Kyrckiors, Scholars, och andre stadsens allmänna byggningars befordring och uppehälle.

8:o. Vi efterlåte ock Staden til dess byggning och förbättring, hvar tionde penning af alt det arf i staden faller och därutur skall ärfvas, så at hvar någon utom Stads bodde, den något arf antingen löst eller fast i staden tillfölle, och han sjelf icke vill bo i staden utan på landet, och föra lösören af staden, han skall både af löst och fast, som förbemält står, til staden hvar tionde penning aflåta, och ändock icke hafva macht at sälja någon annan utom staden boende, anten huus, jord eller tompt, som han i staden ärft hafver, utan staden löse och behålle det efter

mätes manna ordom, dock priviligierade personer deras frihet och rätt härmed icke i någor måtto förtagen.

9:o. Hafva Vi ock nådigst unt och efterlåtit Staden och des Inbyggare at de härefter skola vara frie för omläggnings giästningar och allmänna skiutsfärder, så til lands som sjövägen; dock med det beskied, at de efter lag tilsättja Giästgifvare ock visse Taverner, hvilka skola vara förplichtade at hysa och herbergera de vägfarande, försörja dem med öhl och mat, såsom ock förskaffa dem skiuts hästar, vagnar och båtar, och all annor fordenskap, som den vägfarande kan behöfva för penningar och skiälig betalning.

10:o. Efter ock ofta skie plägar, at många sättja sig neder i städerne, och giöra deras borgare eder, bruka deras handel och vandel emedan friheten varar, och när den ute är, draga sedan af igen på andra orter. Derföre så skall hvar och en som borgare vill vara, först, för än han til borgerskap låtes och antagen varder förehållas, om han vill blifva där boendes i alla sina dagar. Hvar han det icke giöra vill, utan tilbiuder sig, medan han där handel och vandel, efter frihetens förlopp, drifva vill, borgare rätt giöra och hålla; då skal det honom intet vara förbudit, allenast at han sedan friheten är ute, ändå efter lag 6 år sitter qvar förän han sin borgare ed uppsäger.

11:o. Efter Vi ock vele at ingen gångande Åmbetsman närmare än på 4 mil när staden sitt ämbete skall idka och drifva, Derföre vele Vi at alle sådane de sitt ämbete hos allmogen drifva vela, sig i staden skola nedsättja och borgare blifva. Befinnes någon som häremot giör, skall staden mächtig vara, honom med Vår befallningsmans tilhjelp fängsla låta, och hvad då för arbete hos honom finnes, såsom förbrutit antaga och än dertil böta låta.

12:o. Så vele Vi ock med dessa privilegier taga och

annamma Helsingfors stad inbyggare alle med hustru och barn, gods och ägodelar, rörlige och orörlige, innom stads och utom, uti Vårt Konungsliga hägn, frid och försvar för alt öfverväld och orätt, särdeles til lag och rätta. Och detta alt til Vår vidare ratification vid Våre angående myndige år och regering. Efter som Vi ock spörja framdeles, at denne staden sig något märckeligen förkofrar och tiltager, då vele Vi nådigast vara betänckte desse Våra privilegier at öfverse, och efter Vårt godtfinnande dem förbättra. Förbiude fördenskull härmed allom dem, som Oss med hörsamhet och lydno äro förplichtade och för vår skull vele och skole giöra och låta, at icke tilfoga dem som uti Helsingfors sig nedsättja vela, häremot hinder, meen och förfång nu eller framdeles. Til yttermera visso, är detta med Vårt Secrets underhängiande, och Våre samt Sveriges Rikes respective förmyndares och regerings underskrift bekräftat. Gifvit i Kiöping den andre dag i Octobris månad, år efter Christi börd, Ettusende Sexhundrade, och på det Trettionde och Nionde.

CHRISTINA.

L. S.

Gabriel Oxenstierna. Gustafsson, S. R. Drått. — J. H. Wrangel. I. R. Marsk. ställe. — Erich Ryning. I. R. Ammir. ställe.

Pehr Baneer. I. R. Cantzlerens ställe. — Gabriel Oxenstierna. Friherre till Mörby och Lindholm. S. R. Skattmästare.

Då Drottningen sedermera själf tillträdt regeringen, stadfästade hon, genom bref af den 17 Januari år 1651, dessa af förmyndareregeringen staden tillerkände privilegier, och för att äfven visa staden sin egen frikostighet underlät

hon icke att nu taga sina undersåtares tillgifvenhet i beslag medels de största dem förunnade fördelar. Med hvad allvar och nit samt ansträngning hennes efterträdare på den svenska tronen, sedan hon afsagt sig regeringen, vinnlagt sig om att bringa vår stad till dess afsedda välstånd och flor, intygas, om ock jag med tystnad ginge detta förbi, af de många nyttiga författningar, som afsågo stadens tilltagande välstånd och dess skydd emot allt intrång af illasinnade. Härvid sökte man icke allenast att befrämja handelns förkofran och borgarenas enskilda municipalrättigheter; man ville äfven hit förlägga en högre embetsmannapersonal för stadens och länets styrelse, emedan allmänt kändt är, att dess mera kostbara lif inlockar en mängd handtverkare och betjänte samt plägar icke litet bidraga till såväl själfva stadens som dess handels förkofran. Men härom få vi tillfälle att yttermera orda, då vi komma till kapitlet om stadens polis och öfriga inrättningar. Då regeringen sålunda med all makt arbetade på stadens utvidgning, uppstår nu den fråga, hvarför man icke förr än i vår tid gripit sig an med stadens befästande, något som försiktigheten långt före detta hade bjudit verkställa. Månne väl våra förfäder, lika med forntidens krigare, ansågo vallar och grafvar för endast feghetens vapen? Marcellinus berättar om invånarene i det vidsträckta Germanien, att de undveko befästade vallar likasom hålor för vilddjur, dem man inspärrat med jaktnät. Att ju inbyggarena i vår nyss uppförda stad varit af samma tanke och med stadens öppna läge endast afsett bekvämligheten att öfverallt kunna färdas ut och in, torde af ingen ställas i tvifvel. Men då all oinskränkt frihet endast erkänner naturbehofvet utaf en nödtorftig näring och våra landsmän långt före detta utbytt sin i Taciti tid kända karaktär emot mildare seder, torde orsaken till stadens sentida befästande hufvudsakligen

böra sökas i följande omständighet. Det svenska väldet var nämligen fordom så vidsträckt, att detsamma icke hade några bestämda gränser. För landets säkerhet hade såväl naturen som konsten allaredan tillräckligt sörjt. Numera, då några fiender icke finnas att utomlands bekämpa, hafva vederbörande ansett sig böra vara betänkta uppå att med försvarsverk och vaktskepp, anbragta å lämplig plats, söka hindra att landet icke måtte öfverallt vara blottställdt för fientliga infall. Då i detta viktiga afseende ingen plats kunde finnas lämpligare än läget af Helsingfors både åt lands- och sjösidan, begynte man befästa höjderna kring staden för att göra vår rymliga och förmånliga hamn otillgänglig för fienden och sålunda afhålla honom ifrån att vid första anfall kunna intränga i det inre af landet. Detta stora och djärfva företag afbidar innan kort sin fulländning af sin *Atlas,* och vår bön till den Högste nedkallar däröfver ära och bestånd i en längre framtid än den, hvars slut af önskningar kan hinnas.

§ 6. Lämnar en allmän teckning af stadens yttre.

Förrän jag går längre in i detta kapitel, vill jag här strax i början hafva läsaren erinrad om, att min afsikt icke är att här beskrifva den forna staden till omfång och det skick, hvari densamma befann sig före år 1657, emedan året förut alla de byggnader, som blifvit uppförda inom staden, förstördes af en härjande brand, som af ingen mänsklig hjälp stod att hämma och som beröfvade invånarne all deras förmögenhet samt gjorde dem husvilla. Ja, allt hopp om stadens framtida bärgning skulle äfven därmed varit ute, om icke Hedvig Eleonora, nyligen upphöjd till Sveriges drottning, genom sin kungliga frikostighet åter hade upplifvat hoppet om bättre tider för

den i grund afbrända staden.[1]) Och då nu äfven andra medlidsamma medborgare jämte Regeringen äflades om att understödja de betryckta, så fattade dessa åter mod, och staden återuppbyggdes med förenade krafter och tillgångar. Men den täflan, som nu lifvade dem, fick ej länge fortvara. År 1713 sågo de åter med sorg och bedröfvelse sina kära bostäder och sin egendom förvandlade i rök och aska. Ty samma år den 12 Maj kl. 11 f. m. anlände den fientliga ryska flottan, den man redan länge fruktat, och anföll staden med den häftighet, att de finska trupperna, bestående endast af 800 man, efter en häftig skärmytsling med fienden, nödsakades draga sig undan, och, på det fienden icke måtte här få en fördelaktig station, själfva nödtvungne tända eld på staden. Sedan fred åter både till lands och sjöss blifvit sluten, uppreste sig småningom vår nuvarande stad på samma plats, som den före dess sista förstöring innehaft, och dagligen fortgår dess tillväxt med den raska fart, att den snart öfverträffar den förra såväl utij omfång som i reguliär anläggning.

Stadens nuvarande längd från öster till väster utgör 1,200 och dess bredd från norr till söder 753 alnar. Omkretsen beräknas till 3,400 alnar. Till stadens enda torg, som bildar en kvadrat, leda fyra gator. Staden är indelad

---

[1]) Se dåvarande landshöfdings resolution på Helsingfors stads invånares insinuerade supplik af den 16 Juli 1657, hvarest bland annat förekommer följande:

„9:o. Tillåtes dem frijhet för accisen, efter staden måste giöra större utredningar än andre. Förutom dess hafver ock staden för en liten tid genom en skadelig vådeld stor och obotelig skada tagit, så att hon utan en särdeles benådning och prolongation af frijheten icke kan komma sig upp och före igen."

En Kongl. Maj:ts resolution på Helsingfors invånares ansökning af den 9 Martii 1660 lyder sålunda:

„Efter Helsingfors stad nyligen af en häftig vådeld är vorden förbränder, så lemna Vi dem frihet i 4 års tid, på lilla Tullen, accisen, och bakungspengar etc."

i 4 stadsdelar eller kvarter, näml. östra, västra, södra och norra kvarteren. Det östra kvarteret innehåller 75 tomter; det västra består af 76 större och mindre gårdsplaner; det södra har 43 och det norra 132 med högre och lägre hus bebyggda tomter. Utom denna beräkning finnas ännu några obyggda tomter, hvilkas ägare antingen aflidit på fjärran ort eller af brist på medel afflyttat annorstädes. Stadens förnämsta tillräckligt breda gator äro följande: Storgatan, Östra och Västra Kyrkogatan, Lilla och Stora Glogatan, Södra och Västra Strandgatan, Tavastgatan, Kärrgatan och Berggatan, att förtiga de mindre gator och gränder, som invånarne för sin dagliga bekvämlighet begagna, samt de brandgator, som man i händelse af eldsvåda lämnat öppna. Staden räknar tre tullar, nämligen *Esbo tull,* hvarom ofvanför är nämndt och hvarest accis erlägges för alla varor, hvilka härigenom inhämtas såväl för eget behof som till försäljning å torget. Den andra tullen kallas *Kronoborgs* eller *Tavast tull,* endast därför att vägen härigenom leder till Tavastland, Savolaks och Karelen och sålunda utgör en genomfart för dem, som öfver Europa färdas till det inre af Ryssland.[1]) *Sjötullen* uppbär kronans inkomster af alla varor, som sjöledes införas. De flesta hus i staden äro uppförda af trä i en icke osmaklig stil,[2]) och alla byggnaderna äga betydlig

---

[1]) Om vintern plägar man förlägga denna tull till Estnästrakten i öster om staden, ty öfver isen blir för vägfarande vägen härigenom både jämnare och kortare.

[2]) För närvarande finnas endast 3:ne stenhus, och ju större säkerhet i hamnen desto mer är att förmoda att husen uti staden skola växa i höjd och elegans. Nyligen har man äfven här begynt uppföra ett skolhus af tegel. Så snart denna byggnad nått sin behöriga höjd, skall den otvifvelaktigt öka antalet af stadens prydligare hus samt icke litet bidraga till stadens glans och förskönande. Men vid ett annat tillfälle torde det falla sig lägligare att omorda skolhusets byggnadsart och inredning.

vidd och höjd, somliga ända till två och tre våningar, allt med symmetri och enligt arkitekturens regler samt enligt konstens och smakens stegrade fordringar. Den på en höjd belägna högresta stadskyrkan med sin klockstapel samt rådstuguhuset med sin höga fasad hafva fäst alla ankommande resandes uppmärksamhet och erhållit af dem ett förtjänt erkännande.[1])

§ 7. *Afhandlar särskildt stadskyrkan.*

Hvad som allra först och redan på afstånd från staden fäster den resandes uppmärksamhet är den prydliga kyrkan, som under drottning Kristinas regering först uppfördes i samma höga stil den nu utvisar samt vid invigningen äfven erhöll hennes namn. För att på allt sätt gynna företaget vid dess uppförande afstods benäget den plats, som kallades *Tullhälle,* till inrättande där af ett tegelslageri.[2]) Att detta gamla Herrans tempel undergått samma öden som själfva staden samt jämte den år 1657 blifvit lagd i aska, synes vara utom allt tvifvel. När på samma plats kyrkan därpå åter uppbyggdes och invigdes till gudstjänst, kan jag af brist på nödiga handlingar icke bestämdt uppgifva. Säkert är dock att den härliga byggnaden år 1693 ännu icke varit fullt färdig.[3]) Att denna äldre kyrka var uppförd af trä i form af en rektangel, och att den varit försedd

---

[1]) Stadens plan är väl ännu icke fullkomligt reguliär; dock hoppas man att denna framdeles skall blifva bättre ordnad af den utmärkta och snillrika man, som nu har uppsikten öfver stadens befästande.

[2]) Se Kongl. Maj:ts Resolution på Helsingfors invånares ansökning af den 20 Martii 1643.

[3]) Kongl. Maj:ts Resolution af den 29 December 1693. Stadsboarna hade nämligen då inkommit med underdånig ansökning om något byggnadsunderstöd för kyrka och klockstapel, men i statens dåvarande trångmål kunde konungen, med all sin goda vilja, icke bispringa dem med några vidare medel, än att de, såsom allaredan härförinnan var i nåder beviljadt, fingo öfver hela riket uppbära kollektpengar.

med orgel, grafvårdar och andra minnesmärken, intygas ännu af pålitliga äldre personer. År 1713 uppbrann denna kyrka tillika med själfva staden. Då efter fredsslutet med Ryssland år 1721 staden jämte dess omgifning återställdes till svenska kronan, och stadsboarna småningom återvändt till sina tomma utplundrade boningar, uppslogs för gudstjänstens förrättande ett skjul af bräder på planen vid strandbryggan. Detta brädskjul kvarstod ända till år 1727, då den nuvarande kyrkan på samma plats och grundval som den äldre afbrända åter lik en annan Phœnix ur sitt bål reste sig till ett nytt lif. Detta nya och präktiga Herrans tempel, uppfördt af trä, ligger vid östra sidan af torget och bildar med utbyggnader på midten en korskyrka. Dess längd i öster och väster är 45 och dess bredd i söder och norr 41 alnar. Utbyggnaderna i midten hålla i längd 14 och i bredd 15 alnar. Taket å själfva kyrkan består af järnplåtar; men tornet blef år 1746 täckt med takspån och bleckplåtar.[1]) På yttre sidan af tornet äro på ena sidan solen och på den andra fullmånen i lifliga färger afmålade. Sakristian är uppförd på norra sidan af kyrkan, dit prästerskapet härifrån genom en dörr äger tillträde. Den bildar en kvadrat med omkring 9 alnar långa sidor. Bland kyrkans inre prydnader förtjäna först att nämnas predikstolen, som med sin strålglans genast faller den inträdande i ögonen. Den är prydd med förgyllda konstigt utarbetade bilder samt ger föga efter för någon annan i vårt land befintlig predikstol. På dess östra sida läsas orden: *Om I blifven ved min ord, så ären I mine rätte lärjungar,* Joh. 8: 31. Där ofvanom uti det tredubbla listverket stå

---

[1]) För att påskynda det i en lycklig stund vågade företaget lämnade högtsalig i åminnelse kung Fredrik I staden tillstånd att öfver hela riket i hvarje församling ånyo uppbära stamboksmedel att användas i uppgifvet religiöst ändamål.

med stora gyllene bokstäfver: *Petter Steen, Maria Elisabeth Groen, Christina Schele,* genom hvilka trenne förmögna äkta makars frikostighet denna sköna predikstol blifvit här uppförd och anbringad. På dess fjärde sida står årtalet 1726.[1])

På altartaflan finnes i klara och rena färger en teckning af Kristi förklaring inför lärjungarne på berget. Ofvanför densamma är på väggen solens uppgång med pensel lifligen aftecknad; däromkring läsas dessa ord:

Jehovah
Tu lux, tu vita, tu medicina
et
ULRICA
Tu Nomen Splendidum, Tu Meum Decus
eris.

Därinvid finnes afmåladt Helsingfors stads vapen och strax därunder denna varning:

Tu stad, *o Helsingfors,* tin gamla synd lägg af,
Om tu ej segla vill ännu en gång i qvaf.
1727.[2])

Ofvanom kyrkans trenne ingångsdörrar ser man lika många snyggt arbetade bänkläktare, löpande fram utmed väggarna. Äfven är den höga kyrkan försedd med allt

---

[1]) Denne *Steen* var handlande i Stockholm och född i Helsingfors samt förärade till Guds ära och ett minne af sig denna predikstol år 1726 till kyrkan. *Groen* var hans första och *Schele,* hemma från Åbo, hans andra maka.

[2]) Dessa verser äro författade af prosten *Wång,* troligen vid det tillfälle då kyrkan uppgifna år ånyo invigdes till den Högstes dyrkan.

annat, som erfordras för en vördnadsbjudande gudstjänst, förnämligast med höga och ljusa fönster till ett antal af 11 och så stora, att de lämna församlingen en tillräcklig dager. Dessutom finnas gjutna ljuskronor af mässing, sex till antalet, uti hvilka under den mörka tiden ljus antändas. På trenne af dessa finnas icke några inskrifter. De öfriga bära gifvarenas namn mer eller mindre tydligt graverade, såsom Jobst Huuk, A:o 1704. Lars Hindersson, Margaretha Hindersdotter, samt J. L. S. S. A. M. D. S. A:o 1659. Tio lampetter af mässingsplåtar hänga på kyrkans väggar. Uti förstugorna framför hvarje ingång, försedda med dubbeldörrar och fordom begagnade att här aflägga vapnen, finnas bänkar till hviloplatser för dem, som långväga ifrån besöka kyrkan. Inga grafvar finnas inom kyrkans väggar, på det att icke den täppta graflukten måtte förpesta försoningslärans milda fläkt. De döda begrafvas gemenligen utanför på kyrkogården enligt gammal af kyrkofäderne införd plägsed, emedan de förmodade, att församlingens sammanträffande här med de hädangångna kunde för de kvarlefvande hafva sina goda följder. Både romare, hedningar och kristna hafva haft för sed att å de aflidnes minnesvårdar teckna inskrifter icke allenast för att dymedels försäkra stoftet om rätt till platsen, utan för att häntyda på hvad det varit och uträttat till gagn för mänskligheten. Att Cato den äldre vid grafskrifters läsande alltid lifligen erinrat sig den hädangångne, omnämner äfven Cicero i den afhandling, som bär Catos namn. Att Helsingforsboarna icke heller uraktlåtit att låta grafvårdarna tolka de aflidnas beröm, intygas af de grafstenar, som på kyrkogården kvarligga. Väl hafva några förmögnare, i förmodan att domsbasunen tydligare skall höras ljuda under altaret i kyrkan än under den gröna kullen därutanför, sökt att få sin sista lägerstad så nära detsamma som möj-

ligt; men då en slik anhållan hvarken kunde anses hafva skälig grund för sig eller någon fördel för det allmänna, ehuru grundad på den rådande opinionen, samt det dessutom är en känd sak, att det äfven i forna tider varit förbjudet att inom stadslinjerna begrafva de döda, har af kyrkorådet i senare tid den förmån att hvila under altaret icke blifvit någon förunnad; det har föreburits att ställets helgd möjligen kunde oskäras af liket.[1])

Till ordets förkunnande och vårdande af församlingens angelägenheter hafva följande kyrkoherdar ifrån början af förra seklet varit här anställda och installerade samt stadigt bosatta, nämligen:

Henrik Witticius, 1612.
Johan Birgeri, 1641.
Georg Orlander, 1648.
Mag:r Anders Nycopensis, 1664.
Mag:r Anders Ignatius, först rektor vid Helsingfors skola, sedermera år 1702; kyrkoherde, död 1710 i den ovanliga i landet då härjande pesten.
Mag:r Johan Serlachius, Nylandus. Efter genomgången kurs vid gymnasium i Viborg erhöll han år 1689 kallelse till kyrkoherde i Käkinsalmi (Kexholm). Under kriget flyttade han år 1711 till Helsingfors, men då han icke heller här

[1]) Att flytta en hederligen begrafven ansågs i äldre tider såsom ett straff för en vanhederlig vandel, se 2 Konungabokens 23: 16. Nu för tiden är åter seden den att låta inbära likkistan i kyrkan, efter slutad jordfästning åter utföra densamma och nedsänka den bland samlingen i begrafningsplatsen; men att detta icke är det rätta och att flere af vår tids felaktigheter och misstag upptäckas vid jämförelse med forntidens plägseder, kan hvilken som helst finna äfven af det anförda exemplet. Det är ock allom bekant, att en slik relikernes förflyttning i äldre tider var bruklig inom den religionssekt, där mängden af helgon räknades till en fördel, och att densamma i hufvudsaklig mån bidragit till befrämjande af en menlig skenhelighet.

såg sig kunna kvarstanna, begaf han sig öfver hafvet till Östergötland, där han i lugn tillryggalade sin öfriga lifstid såsom pastor i Husby till år 1729, då han i början af året återgäldade naturen dess lån.

Mag:r Johan Wång. Hemkommen ifrån flykten erhöll han kungl. fullmakt på detta pastorat år 1721, på det församlingen icke längre skulle sakna en ordentlig vårdare och herde. Han dog i Helsingfors år 1727.

Johan Forsskåhl, theol. doktor år 1725. Först anställd såsom pastor vid finska församlingen i Stockholm blef han år 1730 efter Wång utnämnd till pastor och kyrkoherde i Helsingfors; men år 1740 flyttade han åter tillbaka till sin förra beställning. För närvarande är han pastor vid Mariæ kyrkan i Stockholm, och vi önska den förtjänta mannen en lång och lycklig Nestors-ålder.

Mag:r Johan Fortelius. Denne blef år 1730 förordnad till rektor vid trivialskolan i Olofsborg (Nyslott). Därifrån erhöll han kallelse till lektor vid Borgå gymnasium år 1734. Därifrån blef han på församlingens enhälliga kallelse medels kungl. fullmakt transporterad år 1741 till pastor och kyrkoherde i Helsingfors. Detta ämbete fortfar han att för närvarande med fullt berömvärd nit förestå, förvalta och behedra. Måtte han, jämte sin biträdare i tjänstebefattningen fältprosten Alexander Helsingberg, länge och i lugn lefva samt, under en nyttig verksamhet, städse bibehålla sin ungdoms hälsa.

Slutligen bör jag här äfven nämna, att till pastorsbefattningen i Helsingfors hörer ock vården om Helsinge landsförsamling. Dessa församlingar hade ända till år 1653 sina särskilda pastorer, men sagda år utverkade pastorn i Helsingfors Georg Orlander sig af drottning Kristina nådigt tillstånd att få öfvertaga vården af bägge församlingarna, hvarvid det äfven för framtiden skulle förblifva.

§ 8. *Om klockstapeln.*

Vid östra sidan af stortorget på en hög och rymlig kulle hade stadsboarna några år före den härjande branden, då de blefvo husvilla, uppfört åt sig en klockstapel. Denna var till en del uppmurad af sten, till en annan åter upptimrad af trä. Den öfra delen af trä blef vid ofvannämnda tillfälle lågornas rof. Oaktadt stadsboarna efter återkomsten från flykten voro föga mäktiga till större företag, begynte de likväl att låta åter iståndsätta denna klockstapel. Först år 1746 erhöll den sin nuvarande stolta resning, sedan icke allenast stenmuren blifvit högre uppförd, utan därofvan äfven ett torn af bjälklag med en takbeklädnad af bleck uppstaplats för dess prydligare utseende.

Själfva muren är nu 23 $^{1}/_{4}$ aln hög, och tornet ofvanpå håller ifrån stenfoten till spetsen ända till 34 alnar. Stenmuren har formen af en kvadrat; dess sidor äro omkring 18 alnar långa. I öfre delen af samma mur äro anbragta 8 gluggar, i afsikt att väktarena härifrån snart måtte kunna varsna hvad fara tilläfventyrs för staden skulle uppstå. År 1750 blef ofvanom ringklockorna ett utmärkt godt och ordentligt tornur anbragt. Detta tillkännager nu dagens både för- och eftermiddags timmar samt räknar stegen af vår vandring till dödens tysta boning. Ringklockorna, som,

under ljudande svängningar fram och åter, kalla till den offentliga gudstjänsten Sions hjord, äro gjutna i olika former och af olika dimensioner. Den största af dessa bär på ena sidan följande inskrift: *Denna klockan ähr af ädle Herrar, förnemlige gode männ förährat, hvilckas nampn i Kyrkans bok finnas här sammastädes.* På dess motsida läses följande: *Den ädle och Velb. Herre, Herr Ernest Johan Creutz till Malma, Tammerkoski och Casaritz, Landshöfdinge öfver Nyland och Tavastehus Län. Den ädle och Velb. Fru, Fru Anna Isaacs Dotter Sölfversparre, Fru till Ora, Malma, Tammerkoski och Casaritz.* Dessutom finnas å densamma hela verser att läsa ur Davids 150 psalm och slutligen äfven årtalet, då denna storklocka blef gjuten samt invigd till sitt nuvarande bruk, nämligen 1654. På den andra mindre klockan stå följande ord: *Denna Klocka är guten af Kongl. Styckgjutaren Gerhardt Meijer i Stockholm.* Den tredje, som är minst, har inga inskriptioner.

§ 9. Om skolan och dess rektorer.

Luther säger, att skolor äro drifbänkar för den kristna kyrkan och att de bägge böra kommunicera sinsemellan, om den ena vill anses vara väl organiserad och den andra sant kristelig. Det är en känd sak, att då vetenskapernas skyddarinna, drottning Kristina, lät uppföra tempel åt sånggudinnorna uti alla rikets delar, på det snillets odling i den kalla norden icke skulle förfrysa, ville hon att Finland icke heller skulle blifva i detta afseende lottlöst. Hon grundade i Åbo en högskola, i Viborg ett gymnasium och på andra orter särskilda mindre skolor, på det landets innevånare där måtte få inhemta religionens sanningar samt lära sig mänskliga och medborgerliga seder. Det hade fallit på hennes arfslott, att aldrig tröttna vid nådebevis-

ningar, och på det hon icke måtte synas vilja i någon mån undandraga sig att befrämja sin nya anläggnings, den nya staden Helsingfors' fördelar och anseende, så lät hon här öppna en trivialskola samt gjorde den delaktig af sin kungliga frikostighet.[1]) Men för att säkrare befrämja sambandet emellan skolan och kyrkan beslöt magistraten att skolhuset skulle uppföras på samma backe som kyrkan; dock har härintills detta beslut icke vunnit mera framgång än andra stora företag, för hvilka lyckan icke vill visa sig gynnsam. Hvarför jag här strax efter kapitlet om kyrkan intagit berättelsen om skolväsendet, har tillräcklig ursäkt däri, att jag trott mig icke böra från hvarannan skilja hvad våra fromma fäder ansett böra förenas och hvad öfverallt plägar höra tillsammans samt vara förenadt. Orsaken hvarför med arbetets fullbordande, nämligen själfva skolhusets uppförande, så länge uppskjutits, är följande. Emedan efter kriget innevånarena återvände hem i den torftigaste belägenhet och statskassan, som lidit hårda förluster, icke kunde tillskjuta något till de dryga kostnaderna vid husets uppförande, tvang nöden dem att stanna vid endast det djärfva beslutet, och var det först sent omsider man kunde med kraft gripa verket an. Då äntligen fred vunnits till lands och vatten, samlades först skolungdomen uti ett lider, som af ryssarne hade blifvit begagnadt till magasin. För närvarande inrymmes densamma i *Forsmanska* gården,[2])

---

[1]) Att under drottning Kristinas nådiga hägn och på bedrifvande af gen.guvernören Brahe trivialskolor blifvit här och hvar i Finland inrättade, samt år 1639 äfven i Helsingfors i Nyland en sådan lärdoms skola i utvidgad stil etablerad, är härförinnan uppgifvet af den man, som författat dissertationen *De Uloa.*

[2]) *Forsman* var härförinnan handelsborgare härstädes och känd för utmärkt frikostighet. Att det varit af honom ett icke så oklokt påfund att vilja under samma tak inrymma ett rikt varumagasin och en lärdomsskola, emedan utminuteringen af hvardera slags varan icke passar

tills innan kort det nya tvåvånings stenhuset, som nu är under arbete, blifver fullfärdigt. En rektor, en konrektor och 3:ne kolleger undervisa här ungdomen uti vetenskapernas elementer samt söka framförallt att inplanta i densamma goda seder. Här torde jag äfven få erinra därom, att i äldre tider Esbo, Kyrkslätt, Vichtis, Janakala, Sjundeå, Ingå och Storlojo socknar samt på andra sidan om Tavastehus äfven Hauho församlingar varit anvisade för skolungdomen härstädes sålunda, att densamma där likasom i egen hemort ägde rättighet att medels djäknegång insamla medel för vistelsen i skolan, samt i synnerhet för sådana ynglingar, som ödet icke unnat något vidare fädernearf än ett godt hufvud, och hvilkas blygsamhet icke tillåtit dem att tåga kring landet med tiggarsäcken ifrån gård till gård.[1])

Rektorer vid skolan härstädes hafva varit:

Johan Michaelis Savonius.

Anders Neocolander.

Mag:r Nils Lindorm.

Mag:r Johan Martin Gråå.

Mag:r Anders Ignatius, hvilken jag ofvanföre bland pastorerna redan lofordat.

Georg Kyhl.

Mag:r Gustaf Brodzenius. Denne bortrycktes i förtid af pesten år 1710.

Pehr Nikander.

Mag:r Anders Ignatius, son till den förre af samma namn.

Pehr Härkäpœus.

Jonas Löngren ifrån Småland. Sedermera theol. lektor vid Borgå gymnasium; död 1748.

---

illa tillsamman, torde hvar en medgifva, äfvensom att sådant bidragit i betydlig mån till stadens anseende.

[1]) Se Gustaf Adolfs resolution af den 27 Juli 1618 på Helsingfors invånares och rektor Savonii ingifna memorial. Jämför grefve Pehr Brahes enskilda bref till kyrkoherden i Helsingfors, dat. den 7 April 1649.

Isaac H. Ross från Åbo; blef 1735 rektor i Helsingfors skola, utnämndes 1737 till adjunkt i theol. fakulteten vid Åbo akademi. Utom denna tjänst, som han ännu innehar, är han äfven, i stöd af sina förtjänster, utnämnd till prost och kyrkoherde i Nådendal, Reså och Merimaskå. Att alla hans planer till befrämjande af den akademiska ungdomens fördelar måtte lyckas och hafva en bättre framgång än härintills, önskas af mig och samtliga theol. studerande. Då Ross afflyttade, fick han till efterträdare förre konrektorn

Mag:r Jacob Maleen. Efter trenne års förlopp blef denne år 1741 kyrkoherde i Jämsä och afled år 1752.

Olof Mjödh från Åbo. Först kollega vid skolan härstädes, sedermera konrektor och slutligen år 1742 dess rektor. År 1750 utnämndes han till kyrkoherde i Orimattila samt bär nu prostenamn och värdighet. Måtte lyckans sol aldrig nedgå för denne nitiske och verksamme skollärare och han länge bland de dödlige njuta endast sorgfria dagar.

Mag:r Jonas Krook från Nyland. Han blef år 1748 filos. magister och år 1751 utnämnd till docens i theologiska fakulteten vid akademin i Åbo, hvartåt äfven hans uppfostran ända ifrån späda åren varit riktad. Då höga vederbörande funno honom utrustad af naturen med de yppersta gåfvor att dana ungdomen både till statens och kyrkans tjänst, blef skolan härstädes öfverlämnad till hans vård, på det han sålunda skulle kunna lämpligare egna sin fromma verksamhet till fäderneslandets bästa. Denna

befattning innehar han nu på 5:te året, och jämte nit i sitt lärarekall håller han skolan i det bästa skick, hvarför ock jag här icke kan undertrycka den varma önskan, att han innan kort måtte vinna en välförtjänt belöning för sitt allvarliga sträfvande efter en bättre undervisningsmetod.

Konrektor vid skolan är för närvarande *Mag:r Gabriel Melartopæus,* och hans disciplar skola alltid tacksamter känna, att de hafva hans lärometod till det mesta att tacka för den skörd de komma att i framtiden vinna.

§ 10. Pliktskyldigast uppräknas här de utmärktaste män, som äro födda i Helsingfors.

Att en viss släktskap råder emellan skolorna och kyrkan har jag ofvanföre bevisat. Ett närmare och naturligare samband än emellan förenämnda tvänne en stats elementer finnes dock emellan lärare och lärjungar. Då nu skolungdomen efter fulländad kurs utvandrar till alla delar af landet, och något kraftigare intyg på lärarenas praktiska duglighet föga torde finnas än disciplarnes uppförande och lefnadsvett, så vill jag här fästa en närmare uppmärksamhet därvid, huru lyckliga lärarena vid härvarande skolinrättning varit i berörda hänseende, och hvad stämpel de förmått trycka på det råämne, som ungdomen lämnat dem till daning. Den största heder och den högsta triumf föräldrar och uppfostrare någonsin kunna vinna, är väl ovedersägligen den, då barnen eller disciplarne utmärkt sig framför dem själfva. Att stadsbarnen och skolungdomen från Helsingfors alltid med raska steg gått framåt och ofta lämnat sina lärare efter sig, i det de vunnit högre både titlar

och lärdomsgrader än dessa, vill jag här leda i bevis. Främst kan jag här nämna den af en hög ätt härstammande högvälborne kancelleren och riks-rådet *Gustaf Bonde*[1]) jämte dennes broder *Nils Bonde,* nyligen utnämnd till landshöfding och ståthållare i Nyköping. Dessa erhöllo här hemma hos fadren, som då var landshöfding öfver Nylands län, sin första undervisning och fulländade sedan sina studier vid akademin i Åbo.[2])

Bland de utmärktare hufvuden, som i Helsingfors' skola blifvit danade till statens tjänst, bör äfven räknas hertigliga hofrådet och bibliotekarien i Kassel *Johan Archenholtz,* hvars lif jag önskar måtte till det längsta förlängas. Hans kommentarier öfver drottning Kristinas regering och den strid, hvari han invecklat sig till försvar för sin drottnings goda rykte, intyga tillräckligt, huru mycket han genom sina friare åsikter, sina många resor utomlands och sin

---

[1]) Denna utmärkta man skall alltid i svenska historien, så länge vid densamma fästes något värde, intaga en hedrad och aktad plats. Då forntolkaren i lifstiden E. J. Bioerner uti sina bidrag till Nordens historia endast korteligen omnämner hans förtjänster om staten och framförallt litteraturen, torde det icke vara ur sitt ställe att här anföra de få ord, hvarmed han yttrar sig om bemälde grefves *Conspectus regum Svethiæ genealogicus.* Han säger nämligen: Denne Conspectus är mig tillställd af de svenska Antiqvariernes Mæcenas eller, om jag så får uttrycka mig, af fornvishetens snillrikaste och oförtrutnaste tolk, grefve Gustaf Bonde. Där finner man icke allenast de utförligaste följdregister, som hittills utkommit öfver alla svenska konungar, utan ock den sannolikaste fördelning af dem uti släkter; därjämte utförliga anteckningar öfver de författare och handlingar, ur hvilka han tagit sina uppgifter; detta ett klart bevis på hans öppna ärlighet, den jag icke här nog kan berömma.

[2]) Att bägge dessa grefvar varit inskrifna vid Åbo akademi, intygas af matrikeln för år 1695, där det heter: „Anno 1695 den 25 Nov. inserti sunt in hanc matriculam illustrissimi comites et fratres, Comes Gustavus Caroli Bonde et Comes Nicolaus Caroli Bonde S. R. M. Senatoris et regii dicasterii Dorpatensis Præsidis, illusrtissimi Comitis Dn. Caroli Bonde filii hand degeneres".

vidsträckta lärdom gagnat litteraturen och uppoffrat sin id för fosterlandet.[1])

Till antalet åter af de ifrån Helsingfors utgångna utmärkta män, som numera icke kunna framställas i synlig gestalt, bör med skäl räknas professorn i Upsala *Sigfrid Aronis Forsius,* denne celebre fysikus och riks-astronom, märkvärdig för den honom oskyldigt ågångna förföljelse och utan att han kunnat om något brottsligt öfverbevisas. Då honom dock händt den lyckan att utomlands finna en tolk för sitt snille och sin artistiska verksamhet, nämligen Joachim Seilius ifrån Lübeck, så torde man ursäkta mig, om jag här anför de verser denne lagt under hans porträtt och hvarigenom hans lefnadsteckning blifvit förvarad för evärdeliga tider. De lyda:

„*Sigfridi Aronis* vera est, pie lector, imago,
Ipsius ingenium pingere nemo potest.
Mente celer, calamo celer, celer ore, sed ejus
Ingenium pingunt edita scripta satis.“

Såsom jag ofvanföre nämnt, var Sigfrid Forsius lärare vid Sveriges enda dåvarande högskola.

På denna sidan om hafvet hafva åter både såsom gymnasiilärare och kyrkoföreståndare utmärkt sig, utom andra, en *Carstenius,* en *Brumer* och *Serlachierne.*[2]) Se-

---

[1]) I en oväldig recension uti Leipziger Journalerne heter det, att det är just på dessa skäl, som man bör värdera hans förtjänst såsom medborgare, och föres såväl författarens som arbetets försvar därstädes sålunda: Archenholtz's öde blir för alla tider anmärkningsvärdt. Alla hans företag och planer lyckades till förmån för hela den bildade och lärda världen. Hans arbeten kunna trotsa alla afundens anfall, de väcka hos hvar en beundran för författaren och förtjäna i sanning att hyllas med det högsta loford såsom stora och värdiga företag.

[2]) Om biskopen i Viborg *Carstenius* och hans arbeten nämner fördelaktigast uti sin *episcoposcopia* biskopen öfver Linköpings stift Anders Olof Rhyzelius, denne vår kyrko- och lärdomshistorias grund-

dan dessa först tråkat ut vid den offentliga undervisningen i gymnasium i Viborg, hafva de blifvit befordrade till kyrkoherdar och Zions väktare i församlingarna, där de med en ren läras och ett rent lefvernes honungsdagg vattnat och fordrat den i deras vård anförtrodda hjord.

Jag skulle hafva ännu mycket att andraga till befästande af vår stads goda rykte i förevarande hänseende. Men för att icke göra alltför stort väsende af alla småsaker, ville jag nu öfvergå till den politiska delen af beskrifningen öfver staden.

läggare. Till minne af den ena af Serlachierne, som var prost och kyrkoherde inom sistnämnda stift, har samma biskop författat ett nätt griftetal på vers. Öfver den andra eller *Pehr Serlachius,* hvilken nu i hög ålder sitter som kyrkoherde i Perno, har nuvarande pastor i Lovisa stad i Finland M. D. Starck lämnat en rätt vacker lefnadsbeskrifning. Om *Erik Brumer,* hvilken varit lektor i Viborg, jämför Stiernmans *Aboa litterata.*

G. L. G. T. A. G. W.

HISTORISK OCH OECONOMISK BESKRIFNING

ÖFVER

STAPEL-STADEN

HELSINGFORS

UTI

NYLAND,

SEDNARE DELEN,

MED VEDERBÖRANDES SAMTYCKE,

UNDER

OECONOMIÆ **PROFESSORENS,** KONGL. SVENSKA VETTENSKAPS ACADEMIENS OCH UPSALA VETTENSKAPS SOCIET. **LEDAMOTS,** SAMT NU VARANDE ACAD. **RECTORS**

HR. PEHR KALMS

INSEENDE,

FÖR LAGER-KRANTSEN

UTGIFVEN OCH TIL ALMÄNT OMPRÖFVANDE FRAMSTÄLT I ÅBO ACAD. ÖFRE LÄROSAL PÅ VANLIG TID F. M. DEN 21 MAJI 1757.

AF

HENRIC FORSIUS,

NYLÄNDNINGE.

ÅBO, TRYCKT HOS DIRECT. OCH KONGL. BOKTR.
I STOR-FORSTENDÖMET FINLAND, JACOB MERCKELL.

FÖRETAL.

I slutet af år 1755 öfverlämnade jag til allmän gransk-ning uti et Academisk snilles-prof på Latinska språket, det mästa, som hörde til *Helsingfors Stapel-stads Antiquiteter, historie, lynne* och *belägenhet* med mera. Då blefvo ock i slutet af samma arbete några i den lärda verlden så be-kante som af det Allmänna *högst förtjente och lystre män* upräknade, hvilka ifrån denna min hembygd leda sit ur-sprung. At fulfölja mitt vid samma tilfälle giorda löfte tänker jag nu, med *Gudshjelp!* omorda det som hör til *Stadens politie, hushållning* och *näringar,* samt *synnerliga öden* och *försvars-verk.* Mine Stadsmäns och vänners enhälliga åstundan har förmådt mig, at låta denne delen framträda i *Svensk-dregt.* Den torde väl fordra en mera öfvad hand, mera prålande färgor, bättre smakande och prunkande orda-lag, än min svaga pensel och vacklande fiäder gitta åstadkomma; men jag tröstar mig dock dervid, at en *Benägen Läsare* uttyder alt til det bästa. Tidens korthet, otilräckeliga acter och documenter, samt et bemö-dande om mera tydelig enfaldighet, än utzirade ord, hafva giordt detta arbete mindre smakeligit än det annors kunnat blifva.

§ XI.

Omordar Lands-Cancelliet och Contoiret, samt de Landshöfdingar, som här hafva varit.

De under *Lands-Cancelliet* och *Contoiret* hörande gióremål, samt de här befinteliga acter och documenter,

äro förut uti långliga tider expedierte och förvarade uti framledne Råd- och Handelsmannen *Huuks* hus, som äro belägne på östra sidan af torget, straxt in vid klockstapelen. Men i förledne höstas flyttades *Cancelliet,* och i början af detta år, *Contoiret,* til den näst härvid åt söder gräntzande och af *Landshöfdingen* bebodda tomten, hvarest nästledne sommars tilräckeliga rum af sten blefvo upbygda, och de förra behörigen reparerade. Trenne rum höra så väl til *Cancelliet* som *Contoiret,* och de öfriga bebos af *Landshöfdingen* och Dess stat. Utom denne i *Staden* förekommande bygnaden har *Landshöfdingen* sin ladugård $^{3}/_{4}$ ifrån *Nya,* men $^{1}/_{4}$ mil ifrån *Gamle-staden,* kallad *Wiksladugård.* Utaf de här befinteliga acter och documenter inhemtar man, at *Tavast-* och *Ny-land* i fordna tider äro hvardera bestyrda af sina särskilta *Landshöfdingar.* Så finnes ock, at än år 1641, har förvaltningen öfver *Tavastland* varit ombetrodt *Arvid Horn,* och *Nyland* har *Reinhold Medtstache* administrerat samma år. Häraf sluter jag, at sedan *staden* efter dess flyttning något kommit i stånd, har vårdnaden om begge desse Landskaper blifvit anförtrod den här residerande *Landshöfdingen,* hälst de följande föra namn af *Landshöfdingar,* både öfver *Ny-* och *Tavastland.*

Följande Herrar hafva här varit *Landshöfdingar:*

Reinhold Medtstache. 1641 och de följande år.

Jacob Classon Ugla. 1644.

Eric Andersson Oxe, blef här *Landshöfdinge* 1648 d. 8 Martii; men år 1652 d. 15 Nov. flyttad til *Landshöfdinge*-ämbetet i *Coporie, Jama* och *Ivanogorods* lähn. *(a)*

Fri Herre *Ernst Johan Creutz.* Sedan år 1652 d. 15 Nov. Men år 1666 d. 13 Febr. *Landshöfdinge* i Åbo Lähn.

(a) Canc. Råd. *von Stiernmans* Höfdinga minne, p. 317.

År 1667 d. 6 Jun. *Landsh.* i *Westmanland,* och år 1674. *Riksråd och Praesident i Åbo Hofrätt.* *(b)*

Uddo Ödla, 1666 d. 13 Febr. *(c)* Följande år anlänt til *Helsingfors,* såsom documenterne på *Cancelliet* det utvisa.

Axel Ståhlarm, fick fullmacht härpå år 1668 d. 10 Aug. Flyttad därifrån år 1678 d. 4 Martii til *Landshöfdinge* öfver *Östergötland,* och år 1687 d. 20 Jan. förordnad til *Kongl. Råd* samt *Praesident* i *Götha Hofrätt.* Samma år d. 10 Dec. giord til *Fri Herre* och *Grefve* på en gång. *(d)*

Fri Herre Axel Rosenhane, 1678 d. 4 Martii. *(e)* Denne Herren är i synnerhet namkunnig för sin stora frikostighet emot *Helsingforska* Församlingen, hvarföre ock Hans Namn för flere skäncker är esomoftast, Honom til et så värdigt som odödeligit minne, antecknat i Församlingens Kyrkoböcker.

Jonas Klingstedt, 1685 d. 3 Martii. Flyttades 1687 d. 4 Aug. til *Landsh.* i *Cronoborgs* Lähn; men fick samma år fel på Sin syn, och nödgades derföre begiära afsked. *(f)*

Grefve Arvid Horn, år 1688.

Grefve Carl Bonde, år 1699. En värd Fader til tvenne värda Söner, hvilka jag haft äran at omröra i min *Disp.* förra del p. 51 & 52.

Mårten Lindehielm, år 1695 d. 26 Aug. Flyttades derifrån til *Landsh.* i *Jönköp.* Lähn 1696 d. 24 Julii. *(g)*

Öfverste *Jöran Maidel,* Vice *Landsh.* år 1697.

Abraham Cronhiort, år 1699.

Fri Herre Johan Creutz, år 1704.

Baron Petter Stierncrants. Trädde til denna värdigheten straxt efter flychten år 1722.

(b) L. c. p. 185. *(c)* L. c. p. 71. *(d)* L. c. p. 234. *(e)* L. c. p. 234. *(f)* L. c. p. 341. *(g)* L. c. 355.

Grefve Axel Eric Gyllenstierna, år 1738.

Otto Reinhold Ladau, vices 1746.

Grefve Gustaf Samuel Gyllenborg. Sedan Han förut bestridt åtskilliga hederliga syslor, och varit Lagman, blef Han omsider förordnad til *Landshöfdinge* öfver *Ny-* och *Tavast-Land,* hvilket Ämbete Han med största nit förvaltade til år 1756 då Han d. 15 Sept. härstädes lemnade detta jordiska, 61 år gammal.

Herr *Anders Johan Nordenskiöld,* Riddare af *Kongl. Maj:ts* Svärds orden och Wetenskaps Academiens medlem, har nu nyligen tilträdt detta höga Ämbete, och förvaltar det til Sit största beröm, Landets välgång och alles fägnad. *Den Högste* uppehålle i långliga tider Denne *Högvälborne Herrens* krafter, som dageligen med nöje låter dem täras til Allmänhetens väl.

Den nuvarande *Lands-Cammareraren* är Herr *Jonas Carlstedt,* och *Lands Secreteraren* Herr *Salomon Sticheus.* Herrar, hvilka förtjena allmänt loford.

§ XII.

Beskrifver Stadens Rådstugu och des Styresmän.

År 1726 blef *Stadens Rådstuga* å nyo upbygd på norra sidan af torget, sedan den förra år 1713 af våra egna vid *Ryssarnas* fienteliga ankomst blef i en askehop förvandlad. Den består af 2 våningar med et högt och zirligt torn, doch utan klocka deri, hvilket å nyo förledne Sommars uptimrades. I den öfre våningen äro 2:ne stora Salar, jemte en kammare och förstuga. Uti den ena Salen hålles *Rådstugu-* och i den andre *Kämners*-rätt. I den nedre förekomma utom en förstuga 4 stycken bodor, dem de Handlande sig tilhyra til deras vahrors utfalning. *Stadens Cavallerie standar* och *Infanterie-fanan,* som ibland för-

vares här på *Rådstugan*, doch nu mästadelen hos Ryttmästaren Herr Rådman *Zachris Govenius*, och Capitain vid Infanterie Herr Rådman *Joh. Gust. Bock*, bestå af hvit taft, med *H:fors* Stads vapn uti, hvars beskrifning är lämnadt i förra delen p. 26.

Utaf 1653 års löningsstat finner man, at här fordom varit 2 *Borgmästare*, en *Kämnere*, 6 *Rådmän* och en *Notarius*. Men 1696 års löningsstat och *Kongl. Maj:ts Resol.* på Stadens enskylta besvär af den 11 Jan. 1728 visar, at detta antal således är förminskat, at *Staden* sedermera ägt allenast en *Borgmästare* och 4 *Rådmän*. Nu mera skal här ock blifva en *Politie* Borgmästare med 200 Dal. S:mt lön af Stadscassan. Walförrättningen skal skie d. 25 instundande Maji. Alt sedan år 1752 har här väl varit 6 *Rådmän;* men de 2:ne yngsta tjena för mindre lön. Invånarena sågo dock gierna, at antalet af dem åter skulle blifva allenast 4, hvilken omständighet är understäldt *Hans Maj:ts* Allernådigste godtfinnande. Utom desse är här jämväl nu en *Praeses* i *Kämnersrätten*, en *Stads-Secreterare*, en *Rådstugu-* och en *Kämners-Notarius*, 1 *Casseur*, 1 *Fiscal*, 1 *Stads-Fougde*, 4 *Stads-tjenare* och 2:ne *upsyningsmän*. I grund af *Kongl. Mai:ts* d. 6 Julii 1752 gifne allernådigste resolution har framledne *Landsh. Herr Grefve Gyllenborg*, genom skrifvelse till *Magistraten* d. 28 Nov. 1753 förordnadt om *Magistrats-personernas* aflöning sålunda: *Borgmästare* lön til 700 Dal. S:mt, *Kämners Praesidis* 200, 4 Äldre *Rådmäns* 150 för hvar, mäst indelt, 2:ne yngsta *Rådmän* 200 hvarthera, såvida de ej hafva indelning. Den mindre betjeningen har sina löner i *proportion* efter deras ämbeten och giöremål.

Borgmästare hafva härstädes varit följande:

Henric Carsten, Michel Zachrisson, Anders Larsson, Petter Orlander, Johan Larsson.

Henric Tammelin. Blef efter sit afträde behedrat med *Assessors* namn och värdighet. Han lefde sin öfriga ålderdoms tid, på sit Landtgods uti *Lojo* Sochn i *Nyland,* där han ock för några år afsomnade.

Abraham Wetter. Denne Herren var i sin tid rätt mycket älskad af Stadens Invånare, efter han på alt sätt sökt befordra deras bästa.

Olof Bidenius Renhorn. Var ganska kort tid *Borgmästare* härstädes. År nu för tiden *Commissarie* och *Borgmästare* i *Arboga.* En Herre som för sit patriotiska sinne allmänt är bekant. Han var ock af *Riksens Högl. Ständer* ombetrodd, at vara Actor vid ransakningen öfver de, i det uti *Stockholm* förledit år tilämnade uproret, deltagande Herrar.

Henric Joh. Forstèen. Flyttade härifrån til *Stockholm,* och sedermera närdt sig där med handel.

Den nuvarande är Herr *Henric Pipping,* hvilken 1751 erhöldt denne syssla, och den med särdeles beröm förestår til *Stadens* synnerliga fromma och förmån.

Efter framledne *Borgm. Wetters* död, och flere resor sedermera, då *Borgmästare*-sysslan varit ledig, har då varande *Rådman,* men nu mera *Kämners Praeses,* Herr *Lars Streng* förestådt med allas nöje detta ämbete. En Herre, hvilken för sin höga ålder och många tjenster bör af alla älskas och hedras.

Borgmästarena äro väl förnemligast utvalde til *Riksdagsmän,* dock har ibland, efter omständigheterne, ock någon *Rådman,* eller annan pålitelig man, blifvit härtil anordnad.

Följande berömlige Herrar beklāda nu för tiden *Rådmans*-ämbeten: *Carl Hasselgren, Johan Gustaf Bock, Nils Burtz, Petter Grevelius, Thomas Anton Clayhils.* Den siette dog förledit år, och sysslan är än obesatt.

Utom de nu redan nämde 2:ne rätter, är här ock nyligen inrättadt en *Kongl. Slåtts-rätt,* hvaruti *Landshöfdingen praesiderar* med bisittare så väl af *militien* som *Magistrats* personer. Här afgiöres sådane mål, som för de brotzligas skilda tilstånd, hvarken i *kämners-* eller *krigsrätten* kunna afslitas. Uti *Accis-rätten,* som här ock hålles, præsiderar en af Rådmännerne.

§ XIII.

Handlar om Stadens hushållning och politie.

Inrättningarne vid Städerne borde väl vara sådane, at man där ej finge se, några med råg, korn, eller hafra besådde åkrar, utan, näst tilräckeligit mullbete, borde hampe- och lin-såning, humle-gårdar, Färgerie- och Tobaks-*plantagier,* jemte kosteliga Krydd- och Trägårdar bepryda Stadens fält och parker. Men så vida våre Stads Invånare ej än fullkommligen blifvit öfvertygade om nyttan, fördelen och anständigheten häraf, så lärer man ej så snart vid alla Städer få förnöja sina ögon med slike anstalter. Mästadelen af de under denne Stad hörande åker-täppar besås uti slutet af Augusti med råg, och i slutet af Maji-månad, efter nya stylen, med korn. Jordmån består til mästadelen af sand, något svartmylla, men ganska litet lera, och vore följachteligen nog beqvämlig til *Tobaks-plantering,* hvilket jämväl Herr Handelsman och Tracteuren *Byström* med mycken framgång förspordt, uti de 2:ne åkrar, hvilka han til denne i sig sielf mindre nödiga, men därjemte nu för tiden oumbärliga örtens fortplantering upoffrat. Det vore önskeligit, at andra ville efterfölja hans fotspår, anten på detta sätt, eller med någon annan ännu fördelachtigare inrättning, då hade ingen mera fog at kalla dem för Stadsbönder, utan för *patriotiske* Stads-borgare och Invånare.

På några näst til *Staden* liggande åkrar har man ock i desse tider sådt Köks-krydder med en särdeles framgång. En inrättning som så väl förnöjt mångas ögon, som ock förordsakat hos *Stadsens* invånare många gröna, friska och hälsosamma rätter. Inga betydande fruchtbärande Åpel- Päron- Plommon- eller Kersbärs-Trän finnas här än. En del af Invånarena har ock låtit sina åkrar ligga i linda, då de på dem årligen slagit hö, emedan de för höets dyrhet härpå orten funnit bättre uträkning härvid.

Mäst af alla slags vanliga *Handtvärkare* finnes väl här i staden, då jag allenast undantager *Tengiutare, Bildthuggare, Sämsk- Hiul- Handsk- Tapet-* och *kamb-makare,* med några få andre, hvilka nog med fördel kunde här idka sit handtvärk. Men inga *manufacturer* äro än här i gång, förutan den ena härvarande *Tobaks fabriquen,* hvarest dock ei tilvärkes så mycket tobak, som i *Staden* afgår, utan förskrifva sig en del af de Handlande denne vahran ifrån andre orter och Städer, hvadan de och mena sig få bättre tobak, ehuru det doch torde vara ovist; ty man har sig bekant, at mången utsåldt vårt *fabriques* tobak för *Holländskt,* så at man ock af detta exemplet ser hvad inbillningen giör. Til bevis därpå, at en ansenlig hop, så väl tobaks-blad, som ock spunnen tobak, årligen inhämtas från andre orter, vil jag här införa det jag anmärkt af Tullspecialerne. År 1754 äro 389 $^{1}/_{10}$ Lisp. Tobaksblader inhämtade. Ifrån *Stockholm* är samma år införde 698 $^{2}/_{5}$ Lisp. smal- 30 dito tjock-tobak 73 dito Carduser. Ifrån *Åbo* 533 Lisp. smal, dito tjock 310 $^{1}/_{2}$, Carduser 14 $^{1}/_{2}$ Lisp. Ifrån *Borgo* 24 $^{1}/_{2}$ Lisp. smal. Ifrån *Malmö* 6 $^{1}/_{2}$ Lisp. tjock. Krull 3 Lisp. Ifrån *Wisby* 4 $^{19}/_{20}$ Lisp. tjock tobak. Carduser $^{3}/_{5}$ Lisp. Äfven så är År 1755 en ansenlig hop tobak och Carduser inhämtade, hvilket jag dock, at undvika vidlöftighet, ej vil anföra.

Tegelbruk äro här nästan öfverflödigt redan inrättade, så at man kan på en mil kring denne *Stad* nu räkna öfver 12 stycken. Denne inrättning vore nog nyttig för vår Stad, i synnerhet så länge Fästningsbygnaden påstår, så framt våra förfäder velat förvara oss en bättre skog, och om man än viste, eller ville, som *Engelsman,* betjena sig af träns skator, qvistar och rötter samt ormbunkar härtil. Då kunde man säkert giöra sin uträkning, at i framtiden få continuera med tegelbränneriet, men annors lära de i längden icke bära sig, om man med den vårdslöshet handterar den ädlaste af våra skatter, skogen, som det än gemenligen och beklagligen sker, då allenast den släta delen af träden tages härtil, och qvistarne, med mera, lämnes i skogen at där förrotna.

Et *Pipbruk* giordes här början med för par år sedan, och har man låtit redan förfärdiga en stor del pipor, hvilka väl äro goda til detta behof, fast de ej hafva den varaktighet, som de ifrån *Sverige* hemtade; efter den härtil brukeliga och här $^{1}/_{4}$ mil ifrån *Staden* fundna bruna leran är tämmelig grof. Dock har ingen än skaffat sig fullkomliga privilegier härpå. Herr Handelsman *Pehr Sunn* bekom väl i föråras privilegium, at inrätta et ordenteligit pipbruk til hvita pipor, men har ej ännu hunnit bringa det i verkställighet.

Kalksten är här ock funnen i *Tölo,* en fjerdedels mil ifrån *Staden,* hvaraf man förledit år brände 2:ne ugnar god kalk, som dock ej varit tilräckeligit til *Cronans* och *Stadens* behof, utan måste man än köpa den mästa kalken utaf *Gottlänningen,* så at på åren 1754 och 55 äro ifrån *Gottland* inkomne 124 $^{2}/_{3}$ läster kalk. Vore önskeligit, at man rätt viste hushålla med denna näring, så kunde den väl rikta sin uppfinnare.

Repslageriet är här i tämmeligit godt stånd, hälst

mycket togvärk behöfves dels för *Stadens,* men i synnerhet för *Cronans* ock de *siöfarandes* räkning, hvilcka nu flitigare besöka denne ort än förr. De 2:ne härvarande *Repslagare* lära ofelbart besanna detta.

Skepsbyggeri hafver af *Stadsens* invånare i fordna tider, jämväl til egit behof, något blifvit brukadt, och i desse senare åren äro här någon del af mindre fartyg, lådior, små pråmar och chalouper bygda för *Cronans* räkning; men skogen, som härigenom mycket blifvit tilgripen, lofvar härefter ej så stora fördelar.

Färg- och *Tryckeriet* var väl i några år uti godt stånd i *Gammelstaden;* men efter den då varande färgarens död, som timade för några år sedan, har det råkat i vanhäfd. Det vore önskeligit, at någon förståndig *Färgare* ville med det första sätta sig här ned, då han säkert ej skulle ångra sit köp, hälst färgeriet i *Borgo* ock är uti mindre godt stånd, och således ingen *Färgare* närmare finnes, än 21 $^{3}/_{4}$ mil härifrån i *Åbo,* dit, eller til *Stockholm,* folket med nog besvär måste sända sina tyg at färgas och tryckas.

Strömings-fiske idkas här af en stor del invånare, hvilket några år, i fordna tider, i synnerhet, har temmeligen väl betalt deras besvär. 3:ne resor om året äro de lyckeligaste och märckeligaste denne fiskens fänge härstädes med notar, neml. först om våren vid isgången, sedan om sommaren höbergnings tiden ungefär, och sidst sent om hösten, då de mäst få små *Ströming,* dem de här kalla *Vassbuk,* hvilka uti smaken öfvergå de andra. Nu för tiden få de knapt så mycket *Ströming* som *Stadens* invånare sielfva behöfva, dels til egit uppehälle, dels til föryttrande åt Krigsfolket, fast mindre kunna de något utskeppa af den. *Kimito* och *Pargas* bönder ärsätta dock denne brist, hvilka esomoftast anlända hit til *Staden,* men i synnerhet til *Sveaborg,* med sina rikt lastade strömings båtar.

De andre här i *Finska* skären allmänt bekante fiskslag finnas här ock, fast ej i någon myckenhet. I fordna tider hafver *Lax-fånget* varit rätt lyckeligit i *Gamlestads* forssen, hvarom vidlöftigare är nemndt, och med bevis befästat, uti förra delen af denna disputation p. 17; men nu för tiden är den här mycket sällsynt. *Nejonögon* fins i det stället ymnogt i denne forss. Rätt sällan har man här fådt någon *Stör*. Jag mins ej, at de fångat här mer än 3:ne. En sidsta *Ryska* tiden, och 2:ne i framledne sommars. Den ena af dem vog 6, den andra 8 l:pd. I *Esbo* skären hafva de ock förledit år träffat denne fisk. Gammalt folk på orten minnas dock flere, och vilja med allo påstå, at det ej betyder godt, när denne fisk hedrar våra skärgårdar med sit besök. Allmänt beklagas här, at fiskefänget nu för tiden intet är så fördelaktigt som i fordna dagar. Hördes ej denne klagan jämväl ifrån andre skärgårdar, så torde jag hafva största fog, at tilskrifva det mykna skiutandet ock bergsprängningen, at fisken här på orten är nu mera sällsynt än tilförene.

De vidtöpna fält, som här i kring denna *Staden* finnes, och det här vanliga bullret genom skiutande och bergsprängningen, lofva ej åt villa diur och foglar något säkert tilhåll. Dock infinna sig *vargarne* om vintertiden ibland nog ymnogt på våra parker. Ja för några år tilbaka funno de här i *staden* en varg uti en brunn, som misstagit sig uti sit lopp. *Biörn* har ock ibland, fast rätt sällan, vågat sig tämmeligen nära in til *Staden.* De som hafva lust at roa sig med jagt och diurfäng, kunna, då de resa något ifrån *Staden,* anten til lands eller siös, träffa några sådana diur och foglar, som almänt finnas på desse *Finska* orter. Til denne sannings bestyrkande, och til et bevis, at *H:fors* boarne jämväl kunna mätta sin leckra smak med villebråd, vil jag efter Tullspecialernes anledning nemna at åren 1754 och 55 äro införde och förtullade 100 stycken *Harar,* 77

Tjädrar, 223 *Orrar*, 391 *Hjerpar*, 24 *Änder*, 54 *Kramsfoglar*. Men tör hända många äfven inkommit, med hvilkas uptekning Tullbetjenterne ej blifvit besvärade.

Boskapsskötseln är här väl så stor, som den uti en *Stad* bör vara; ty en del af invånarena hafva 2:ne ja 3:ne *Kor*, och äfven så många *Hästar;* undantagandes *Gästgifvare* och de som äga Tegelbruk, hvilka väl kunna och böra hålla flere af de sistnemnde Creatur. Dessutom äga de ock *Höns, Gäss, Kalkoner, Svin,* men ganska sparsamt *Bockar* och *Getter*. Sielfva mullbetet är nog tort och magert, sen det bästa för de här anlagde Tegelbruk är inkrechtadt.

Til Sädesmalning är *Staden* försedd med 5 stycken *Väder-* och 2:ne *Vattu-qvarnar* i *Gammelstad,* hvilka sistnämnde Herr Rådman *Burtz* nu fådt under sin disposition, at fritt anrätta der 8 stenar emot skjälig arrende.

Då jag kommit at orda om *Gammelstad,* kan jag ej underlåta, at något nemna om *Hospitalet* som där förekommer. Vid 1642 års riksdag hafva nya *H:fors* Stads fullmechtige och Herredagsmän anhållit om et Hospitals inrättande därstädes, at möta den då gångbara *spetelskan,* hvars inrättning dem ej allenast blef försäkrad, utan ock straxt därpå värkstält. Här hafva tid efter annan sedermera varit ibland mindre, ibland flere personer. Til at desto bättre befordra de siukas eviga välfärd, är en siälaherde dem först i sednare tider i synnerhet vorden anordnad, änskiönt derom redan år 1654 blef anhållit, hvilket kan ses af *Kongl. Maj:ts* resol. dat. d. 7 Aug. nysnemde år.

Til at bibehålla i *Staden* säker tilgång på behöriga matvaror och drycker, äro här anordnade *Hökare, Fiskköpare, Tracteurer* och *Källaremästare,* utom en myckenhet *Krögare*. Ett af sten upbygd vackert Brygghus beläget nära in til Fästningen *Ulricas-borg,* som i förledit år blef färdigt, lofvar *Staden* tilräckeliga våta varor, och dem af

bästa sort, hälst en i sin konst förfaren *Bryggare* härvid brukas. Dessutom är det källvatnet, som vid detta *Brygghuset* fins, et ibland de bästa, som här är at tilgå, då jag undantager den på *Kampen* varande källan, hvilken för sin rena smak redan i flere år recommenderat sig. Åtminstone äro ganska få af *Stadens* brunnar, som komma upp emot den. Inga *Surbrunnar* äro ännu innom *Stadens* gräntzor upfundna, dock gifves här spår därtil.

De i *Städer* brukeliga *Brandvachter* äro här inrättade 18 til antalet, hvilka med vanligt siungande gifva klockan tilkänna om nätterne. *Brandredskap,* såsom *sprutor, stegar, vatuämbare, brandkrokar,* m. m. äro här uti sin fullkomliga ordning. I synnerhet har den *stora sprutan,* som *Staden* för någon tid sedan köpt, och hvilken af flere personer bör handteras och köras, vid flere tilfällen vist en märkelig nytta. För än denna inrättning giordes, brukades i klockstapelens torn en *natväcktare,* som med tytande gaf timmorna om natten tilkänna; men nu mera är den befunnen vara mindre nödig.

§ XIV.

Omrörer handelen.

Såsom en Stapel-stad brukar *H:fors* handel så väl på ut- som inländska kuster. Alt sedan år 1748 hafva de handlande härstädes ägt et skepp kallad *General Gouverneur von Rosen,* efter Hans Excellence Riks-Råde Grefve *Gustaf Friedric von Rosen,* hvilket skepp 5 resor seglat ifrån *H:fors* til *Spanien,* och derifrån hemtat salt, viner, Citroner och andre vanlige confiturer, emot ditförda bräder och plankor; men i förledit år natten emot den 26 Aug. strandade samme skep med hela dess laddning vid *Össel, H:fors* Handlande til en stor skada, hälst en stor del af

det var oassecurerat. Nu för tiden äga de intet mer än hälften af et annat skep, kallad *Augustin Ehrensvärd*, efter vår Lystre General Major och Riddare Herr *Ehrensvärd*, hvilket nu gjör första resan på *Spanien*. Utom detta äga ock de Handlande härstädes några Jagter och Hukare, som gå på *Frankrike* och *Spanien*, med hvilka de mäst hämta viner och andra confiturer emot ditförda bräder och tiära. Ibland segla desse för frakt på utländska kuster. Men för öfrigit äga de ej tilräckeliga små fartyg at drifva sin inländska handel, utan nödgas ofta betala nog dryg fracht åt andre. Ehuruväl de således sielfva låtit hämta salt ifrån *Spanien*, har det dock ej varit tilräckeligit til *Stadens* och det omkringliggande landets behof, utan måste de förskrifva samma vara ifrån *Stockholm* årligen, understundom och ifrån *Åbo*. År 1754 äro ifrån *Stockholm* hämtade 1250 och ifrån *Åbo* 50 tunnor salt. År 1755 252 d:o ifrån *Stockholm*. Af detta finner man, at *H:forska* utländska handel ej ännu hunnit komma på den fot, som den borde vara. Til större öfvertygelse vil jag lemna den B. L. en förteckning, tagen af Tullspecialerne, på det socker och de viner, som uti 2:ne års tid äro hämtade ifrån *Stockholm* och *Åbo*, hvilka dock *H:fors* boarne, såsom ägande stapel-frihet, kunde köpa ifrån första hand. At förtiga annat kram, som uti en stor myckenhet jämväl köpes ifrån andra och tredie hand.

År och ort, hvadan	Viner Kannor.										
	Champ.	Bourg.	Renskt.	Pontaq.	De grav.	Portug.	Malaga	Picad.	Franskt	Fr. b:vin	Arrak.
Inkom. år 1754 ifr. Stockh. .	33 1/3	33 1/3	147 1/2	75	—	155	—	—	940	240	8
D:o d:o ifr. Åbo	—	—	6 2/3	160	7 1/2	190	117 1/2	30	560	—	19 1/3
1755 ifr. Stockh.	—	120	140 1/2	155 1/2	—	721	45	30	2929	189	78
D:o d:o ifr. Åbo	28	—	—	—	—	28	—	166	305	—	—
Summa	61 1/3	153 1/3	294 2/3	390 1/2	7 1/2	1094	162 1/2	226	4734	429	105 1/3

År och ort, hvadan.	Såcker, skålpund				The sk:pd	Caffe sk:pd
	Canarie	Raffinad	Melis.	Candi.	Th. de bau.	Caffe bön.
1754 ifrån Stockholm .	1392	2984	1418	275½	13	50
D:o Åbo	303	—	—	—	—	410
D:o Lovisa	—	—	—	—	—	21½
1755 ifrån Stockholm .	619	7092	—	350½	94	—
D:o Åbo	—	228	1500	—	—	—
Summa	2314	10304	2918	626	107	481½

Af detta utdrag kan den B. L. icke allenast märka, at ännu mycket felas uti *H:forska* handelens välstånd, utan jämväl finna, hvad fördelar det nyligen af vår *Höga Öfverhet* utgifna prisvärda förbud angående vissa öfverflöds varors införsel, i framtiden varder tilskyndandes vårt k. fädernesland; ty när så mycket af desse varor årligen förtäres i en så liten Stad, hvad skal då icke åtgå och consumeras öfver hela riket? Tänk, M. L. om härtil än skulle läggas det, som *H:fors* Handlande sielfva förskrifvit ifrån utrikes orter, så skulle summan blifva flere resor större. Bör man icke häpna vid åtankan af et så stort öfverflöd? kunna då de händer antekna något nyttigt i deras calender, som icke villigt och nögt upskrifva den dag, på hvilken så skadande öfverflöd blifvit ifrån *Sveriges* gränsor landförvist?

De öfriga köpmanna varor, som förnämligast hämtas par gångor om året ifrån *Stockh.* mäst med främandes fartyg, inlöses til största delen med redbara pengar; efter de landtproducter, hvilka hit inkomma, mästadelen förtäras af den myckenhet, som här nu finnes. Retour varor upköpes jämväl här af Kronan, så at de denne tid ej särdeles kunna utskeppas, hvilket hvar och en närmare kan se af hosfölj. Tullspecialern. extract.

	Victualie persedlar															
	Smör		Ost	Färsk fisk	Talg		Salt kött	Tort kött	Lax			Ströming		Torr fisk	Salt fisk
									Färsk	Salt	Rökt	Färsk	Salt		
	T:r	Lisp.	Lisp.	Lisp.	T:r	Lisp.	T:r	Lisp.	Lisp.	T:r	St.	T:r	T:r	Lisp.	T:r
Inkomne varor 1754 . .	—	4523 3/4	401 7/8	487 3/4	453	330 1/4	26	465	—	35	160	93 5/8	274 1/2	1057 1/4	98 3/4
Utgångne 1754	5	29	76 1/4	5	1	45	1 1/2	2	—	1/2	25	—	5	299 1/2	62
Inkomne 1755.	—	3638 3/4	512	566 1/8	—	1112 1/4	17	776 4/5	1/2	31 1/4	46	198 3/8	298 1/4	1310	74 3/8
Utgångne 1755	8	96 3/20	143 1/2	—	—	113 1/2	—	—	—	—	—	—	1/2	2	4 3/4

	Spanmål								Retour varor					
	Råg	Malt	Korn	Hvete	Hafra	Hvetemiöl		Råg-miöl	Botn bräder	Såg-bräder	Tjära		Potask	Alun
	T:r	T:r	T:r	T:r	T:r	T:r	Lisp.	T:r	Tolfter	Tolfter	Läst.	T:r	Lisp.	T:r
Inkomne varor år 1754	2730 1/8	3339 1/2	222 3/8	8 1/8	119	193 1/8	1 1/2	719 5/8	391	4029 1/2	15 3/4	488 1/2	6 1/4	8 1/6
Utgångne 1754	956	452 1/4	—	—	—	—	2 1/2	17 1/4	—	2	—	7	6	—
Inkomne varor 1755 . .	2351 1/8	2247 1/2	452 1/2	3 3/4	261 3/8	184 1/4	31	695	19	3916 1/4	—	523	2 1/4	3/4
Utgångne 1755	962	355	36	—	—	—	—	14	—	302	—	302	—	—

	Creatur och Boskap.												
	Hästar	Käfl. Oxar	Kor	Stutar	Qvigor	Kalfvar	Gäss	Höns	Kyklingar	Kalkon.	Får Lam	Bockar	Getter
	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Inkomne 1754 . .	19	164	234	290	319	254	59	186	760	60	207	3	5
Utkomne 1754 . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inkomne 1755 . .	28	133	281	260	335	256	67	320	1260	40	138	—	2
Utkomne 1755 . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Utaf detta extract finnes 1:o, at ganska litet här utskeppas af inkomne landt-producter. 2:o At ej alle persedlar äro uptagne, som inkommit, hvilka jag med vilja uteslutit, såsom ej hörande til mit ändamål, efter af dem icke ens utföres. 3:o At änskönt, Creatur och Boskap, til et ansenligit tal, årligen inhämtas, utom salt och tort kött, så har härifrån dock ej mer än $1^1/_2$ tunna salt- och 2 lisp. tort kött år 1754 blifvit utfördt, men år 1755 ej det ringaste. 4:o Anmärkes, at år 1754, blifvit förtullade 1043, och år 1755, 1081 kannor Finskt bränvin. Om härtil nu lägges det, som (tör hända) blifvit inpracticerat, och det som i *Staden* är tilvärkat, så skulle summan blifva ansenligen stor. Kunna då de tungor tala om något fägnesamt, som icke beprisa vår *Höga Öfverhets* ömma vård om oss, i det, at denne, menniskans timeliga och eviga välfärd ofta förstörande varans tilvärkning blifvit förbuden? Hade väl brist på spanmål kunnat vara så stor ibland oss, som den bedröfveliga ärfarenheten nu vitnar, i fall denne, af alla rättsinte långt för detta efterlängtade hälsosamma inrättning, förr ärnådt sin fullbordan?

Om sommartiden besöka *Tyskar* och *Ängelsmän* våra kuster sielfva, då de hämta malt, hvetemiöl, sill, torr-fisk, ärter, gryn, med mera, hvilka persedlar mäst contant be-

talas. På *Revel* och andre *Lifländske* orter, drifva ock *H:fors* boarne handel, hvadan de mästadelen hämta råg, malt, hampa, lin- och rof-frö, emot ditförda järnvaror, grytor, smide och något vin. De derifrån tilbaka kommande varor tyckas dock, när flit rätt blir anlagd, kunna tilräckeligen ärnås hemma i landet.

Til at desto mer befordra *Stadsens* handel, är af *Hans Kongl. Maj:t H:fors* boarne i nåder år 1755 förunt, at få betiena sig, af *Anjanpeldo* til köpings stad; men så länge ingen segelled dit op är öpnad, lära fördelarne häraf ej blifva så stora. Tobak, salt och järn, som landtman mäst betarfvar, äro för tunga varor, at försla landvägen 16 mil. Huru de på *Kongl. Svenska Thronen* regerande *Konungar* i nåder förordnat, så väl åt *Gamle-* som *Nya-H:fors* invånare vissa orter, at årligen hålla deras marknader, är på flere ställen i förra delen nämnt. Nu för tiden resa de gemenligen til följande marknadsplatser: *Tavastehus* stad, som ligger åt norr 12 mil härifrån, *Anjanpeldo, Lojo, Sibbo* och *Piccala.* Utom desse, hålles ock i *H:fors stad* 2:ne resor om året marknad, neml. om vinteren, *Pauli omvändelses-* och om hösten, *Michaëlis-dag.* Desse sistnemnde marknader, äro dock ej så särdeles indräktige.

Tjära, Lin, Hampa, Bast och Träkäril, äro de landtproducter man då mäst får fägna sig med, jämväl något litet Boskap och hästar, samt annat smått, som ej så noga kan specificeras.

H:fors invånares handel, som denne tid mäst riktat en stor del af Borgerskapet, har bestått i drickas, bränvins, (då det var tillåtit) bröds, och andre victualie-varors tilredande och utsäljande. Så länge fästningsbygnaden påstår, kunna väl en hop hafva bestånd häraf; men när den en gång får sit slut, så blir för många något svårare at hafva sin utkomst, derest de icke i tid täncka på andre

nyttigare, fördelaktigare, och det allmänna mera gagnande näringsfång.

Min skyldighet vore väl, at vid detta tilfälle framkomma med några förslager, hvilka kunde tjena min födelse ort til uphjelpning; men efter de *Herrar,* som äro denne *Stads Styresmän,* sielfva bäst veta, hvad för honom kunde vara til fördel, så lemnar jag det til deras mogna och prisvärda urskilning och omsorg, med det säkra hopp, at de ju förr ju häldre ömsint tänka på denne angelägne sak, hälst invånarena redan äro af den myckenhet, at de tyckas uti somt tilfoga hvarandra intrång i deras giöromål. Efter 1757 års mantals längd är *H:fors* invånares antal detta:

	Personer	Värdar	Värdin.	Sön.	Dötr.	Dr.	Pigor
Summa	1144	373	324	8	27	211	201
Summa	543	102	405	—	4	2	30
Summa Summarum	1687	475	729	8	31	213	231

Anmärkes

1:mo At här förekommer 2:ne summor, utom hufvudsumman. Den förre inbegriper de personer, som endast och allenast höra til Staden. Men i den sednare, äro de personer uptagne, hvilka tillika höra under Artillerie och de andra 2:ne här i garnizon liggande värfvade regementen, samt Fortifications staten. Officerarne sielfva och gemena, såsom varande fria ifrån mantals penningars utgift, äro ej anteknade, utan allenast deras omvårdnad och betjäning. 3:o Äro af denne längd någre uteslutne, såsom adeliga personer, studerande, coopvaerdie siömän och ålderstigne, hvilkas antal skulle ock något öka vår summa. 4:o At

söners och döttrars antal är så litet, härör deraf, at andre ej äro här uptagne, än de, som föras i mantalslängderne. (Efter Kyrkotabellernas anvisning, voro år 1756, uti *H:fors* Stads-församling, 85 barn under 10 år och 16 stycken af ungdom) 5:o Grosseurer och Krämare tilsammans blifva 26; större Borgarenas antal blifver nästan lika stort. Et alt för stort antal uti en Stad, der inga för dem så särdeles tienliga närings-sätt än äro inrättade, utom handel och Krögeri, hvilken förra jämväl ej ännu hunnit til den stadighet, som man gierna önskade, hvilket förut är bevist. Är det då under, at ganska många, så väl af Handlande, som Borgare, finnes i vår Stad, hvilka med största svårighet kunna nära sig och hafva sin utkomst?

Vid en påminnelse, som någon torde framhämta, vil jag litet stanna med mina tanckar. Här kunde någon säga: *Städernas täthet i Nyland lära ofelbart förorsaka, at de förfördela hvarandra mycket i deras handel,* hvarföre de kunde slås tilsammans, i synnerhet kunde *Borgo,* som ligger 5 $^3/_4$ mil ifrån *H:fors* åt östan, eller *Eknäs,* belägen 11 mil väster ut härifrån, flyttas hit. Detta vil något säga i första påseende; men när man närmare tager denne sak i et opartiskt öfvervägande, kan ej ses, hvarföre *Borgo* och *Eknäs,* såsom upstäder, kunna så mycket skada *H:fors* boarne i deras handel; ty den senare, som en stapel-stad, bör ju altid kunna sälja sina varor för billigare köp, och således kan ej Landtman annat än sielfmant resa hit. Ja Handlande i *H:fors* kunde bringa sin commerce til den högd, at *Eknäs,* men i synnerhet *Borgo* boarne, skulle söka at få en del af sina nödtorftigheter härifrån. Dessutom tycker jag, at ingen med fog kan påstå, det vi hafva öfverflöd på städer i *Finland,* utan jag tror tvärtom, at den hittar bäst, som bekänner, at altför litet städer här äro anlagde, ty en visligen inrättad städernas myckenhet bidrager otroli-

gen til et lands upkomst och välmåga, hvilket *Englands, Hollands, Chinas* och flere kloke och mäktige folkslags exempel mer än liusligen intyga. Vid 1636 och 42 års Riks-dagar var det väl på banen at *Eknäs*, eller i synnerhet *Borgo* stad, skulle flyttas hit; men för desse andragne orsaker fants det vid nogare skärskådande vara onödigt, ja skadeligit, som kan ses af *Kongl. Maj:ts* resol. gifven *Stockholm* den 25 Febr. 1642.

Denne Stadsens *Hamn* är så fördelaktig, som den någonsin kan vara; och tviflar jag, om någon Stad i hela Svea-rike äger den bättre. Dess storlek är så tilräckelig, at en hel flotta, jemte flere handels fartyg, beqvämligen kunna rymmas deri. Nära in vid Skepsbron, hvars längd til det högsta är 30 famnar, fins 18 à 19 fot djupt vatn. 3:ne särskilta vikar stöta härtil, som å alla sidor hafva landet til skygd, och äro således säkra för storm och oväder. Inga fördolda klippor, räflar och bränningar förekomma, hvarken i inloppet eller sielfva hamnen. Fartygen behöfva ej många och särskilta väder, utan med en god sunnan vind, kunna de vackert segla in, och när nordanvädret blås, upphissa de siömän nöjt sina segel, som ärna sig härifrån. Inga lyftare eller mudder pråmar, och andre kostsamme inrättningar äro här af nöden nu, eller i framtiden; ty ankarbotn är nog god, och diupleken vet man ei vara särdeles förminskad nu emot fordna tider. Detta tränger man få mycket mindre befara i framtiden, som genom *Magistratens* prisvärda föranstaltande är strängeligen förbudit, at försla någon orenlighet til stränderne, utan til andre härtil utstakade ställen. Fästningarne *Ulricasborg, Broberget* och *Sveaborg*, lofva jämväl skeppen säkerhet och lugn, för alt fienteligit anfall i denne hamn. Hvad fördelar kan då *H:forska* hamnen sakna? Har icke naturen här nedlagt sit stora mästerstycke, den konsten nu margfalt underhjelpt?

§ XV.

Framter Stadens öden, jämte andra Historiska anmärkningar.

En del, af denne min hembygds öden, äro väl redan, efter den anledning jag haft, något nämnde i min disp. förra del; men så vida jag ej då kunnat framte dem fullkommeligen til alla omständigheter; ty vil jag nu här, med en så vacklande fieder, som blödigt sinne, anföra dem.

Staden hade ej ännu efter dess flyttning stått i fullo 15 års tid, då han år 1657 måste blifva et tärande ämne, för en hastigt upkommen *vådeld,* så at några näfvar fulla med aska, blefvo allenast öfrigit åt dess invånare, för all härvid anlagd flit. Se början af VI § i förra delen.

Af de stora *missväxtåren,* som 1695—96 och 97 voro allmänt gängse öfver *Finland,* blef ej heller denne stad och det omkringliggande landet lättlös, utan måste mången då, i brist af föda, blifva dödenom til rof. Vid detta tilfälle blef den på kampen varande begrafningsplatsen invigd til de dödas hvilorom, så vida Stadsens Kyrkogård ej var tilräckelig, at innom sina gränsor, bärga de många ifrån landet inkomne menniskor. Kan väl någon utan blödande sinne höra, af våre gamle berättas, at folck, då de gingo på gatorna, måste, i brist af födan, stupa på hvarandra? Kan väl någon utan smärta påtäncka, då man hörer, huru mången då gick til grafven, at där afbida sin annalkande förlossning? De sågo sielfve det stället, hvarest deras matta ben skulle få hvila. Deras söndriga slarfvor blir deras svepeduk och likkista. 2:ne svaga ben blifva nu deras likebår, och en hungrog maga deras medföljande process till det tysta. Låtom oss ej läsa detta utan at kyssa *Herrans* hand, som i långliga tider bevarat vårt Svea ifrån en sådan hungersnöd.

År 1710 i början af Augusti månad, begynte en stark Päst svärma här i Staden, och varade til begynnelsen af December månad samma år. Par styckna qvinfolck, som ifrån Lifländska sidan kommo hit öfver, berättes hämtat denne svåra gäst hit med sig; ty de hus, der de togo sit härbärge, hade första känning häraf. Hvilken alt mer och mer utbredde sig, sen vårt krigsfolk ifrån samme ort kommit tilbaka til *Porkala.* I denne sot afled härstädes 1185 personer, med främmande inberäknade, af hvilka en stor del på kampen äro begrafne, hvarest ännu förekomma tydeliga spår och vedermälen häraf. På det ingen må tänka, at man efter behag utnämnt antalet af de genom pesten mördade personer, och, at man nog stort tilskurit, vil jag til visshet nämna, at detta så väl, som största delen af det som följer, är antecknadt uti församlingens Kyrkoböcker.

År 1712 d. 29 Apr. kl. 2 e. m. afbran genom *vådeld* några gårdar vid glovet; hvilken låga dock genom *Almagtens* hjelp och tilbörlig anstalt blef dämpadt, som i annor händelse kunnat nog vara et farligare tilbod för hela staden.

År 1712 d. 31 Aug. anlände hit til *Estnäs* sundet några *Ryska* galerer och fartyg; och så snart de kl. 6 om söndags morgon begynte giöra skått, lupo folcket ut af finska predikan, så at i Staden blef en stor bestörtning; men sedan fienden blef varse de här i hamnen då liggande våra Krono-skepp, drog han sig tilbaka utan vidare försök til Pelinge, deräst hans större flotta var. På samma tid avancerade ock Ryssens arme til lands, utan synnerlig motstånd til *Lill-Abborfors;* men igenom den *Högstas* nådiga försyn drog han sig dock tilbaka med hela sit Artillerie.

År 1713 om bönesöndagen kl. 11 f. m. anlände hit *Ryska siöflottan* i et fienteligit upsåt; och som han då, så godt som incognito, framdrog sina fartyg öfver *Hertonäs*

sund, så kunde de härvarande Finska regementerne uti denna bestörtning ej gjöra honom något märkeligt motstånd, utan nödgades med rinnande tårar, vid flyckten härifrån, sätta sielfva eld på Staden. Ryssen stiger härpå obehindrad up, och delar så sit manskap, at en del söker til at dämpa den grymma eldslågan i Staden, men vinner ej mer genom detta sit bemödande, än at han får halfbrända stockar, och några siöbodar samt vid siön belägne gårdar bärgade. En del af sina troppar låter han följa i hamn och häl vårt flyende folck, men blifver något hindrad i sin framfart, i det at de 2:ne nära in til Staden vid Tavasttullen belägne broar, voro jämväl af våre egne vid deras öfverkomst upbrände. Dock är Ryssen oförtruten, at af de då än qvarblefne stockar giöra sig flotta och sätta sit manskap öfver. Emedlertid fick våra vid Gammelstad samla sig til motstånd, men måste dock i så förvirrat tilstånd lemna fienden platsen. Ryssen blifver då mästare af altsammans; men måste par dagar derpå, då vår svenska galer-escader anlände, åter begifva sig härifrån til *Borgo,* hvadan han närmare mot hösten anlände igen til *H:fors,* då han med större mod inkräktar *Staden,* och behölt den under sit välde til år 1721. Flyktingarne, som under denna tid hade större säkerhet ibland vilddjur, än i sina hemvist, började nu småningom med bättre hopp framkrypa. Hade ej Ryssen vid sin bortgång lämnat sina casarmer orubbade, dem han här under sin varelse upbygt medelst många hus ditsläpande ifrån det näst omkringliggande landet, så hade invånarena ej vetat, hvart de skulle sticka sitt hufvud. De äro dock nögda i hopp om en *blidare Himmel,* at i stället för sina förut väl upbygda hus och redbaraste egendom, antaga några i hast odugeligen upbygda och förskämda casarmer. Den med invånarenas blod bestänkta askan gjör dem så bestörta, at de med möda kunna igenkänna sina förra tomter.

Huru mången af *Stadsens* invånare var tvungen, med rysning i hjertat och tårar i ögonen, öfverlämna åter igen sina hemvist år 1742 vid *Ryssens* fienteliga ankomst, är en sak, som beklageligen lärer vara än i så färskt minne, at man får undgå det omorda.

Si så många har dina öden varit, O *H:fors,* på en tid, som ej öfvergår etthundrade år! har icke Din ondska förtjent desse, ja flere svårigheter? Hvad Dig således är händt, är Dig nu bekant. Men hvad Dig förestår, vet den *Högste.* Derföre betänck noga de orden jag låtit aftrycka i förra delen p. 39, och hvilka Du än dageligen läser på Din Kyrkovägg:

Tu Stad O *Helsingfors,* Tin gamla synd lägg af,
Om Tu ej segla vil ännu en gång i qvaf.

Men på det M. L. ej må täncka, at öfver *H:fors Stad* endast upgåt sorgemoln och bistra dagar, så vil jag här framföra några tilfällen, som varit för dem så glädiefulla, at de ej annat kunnat, än bortglömma sina svårigheter. 2:ne ADOLPHER, de största Nordens Solar, hafva med sin glants låtit så klartskinande, som fägnesamma dagar öfver vår Stad uprinna. År 1616 d. 19 Jan. anlände Glorvördigst i åminnelse Konung GUSTAF ADOLPH til *H:fors,* då Han var på återresan ifrån det Ryska kriget. Här lät *Han beramma en sammankomst och Riksdag för Finnarne och Nordlänningarne, då gemene man blef underrättad om uphofvet til den Danska fäigden. Sedan förmåtte Han dem til en fast förening emot Polen, som ock, at de skulle giöra möjeligaste tilhjelp, så framt freden med Ryssen icke för sig ginge.* Äro *Pufendorfs* egna ord i des inledning til Sv. Hist. *H:fors* boarne hade i synnerhet stora förmåner, af *Konungens* vistande hos dem, hvarom vidlöftigare är antecknadt i förra delen p. 21 och 22. Sedan denne Riksdag här var sluten, afreser *Konungen* härifrån til *Åbo,* hvar-

est Han i 3:ne månaders tid drögde, såsom Herr Cammar-Rådet *Lövenskiöld* det nämner i sina elegia votiva til Storförstendömet *Finland.*

År 1752 d. 19 Junii anlände vår nu regerande Allernådigste *Konung* ADOLPH FRIEDRICH siöledes från *Stockholm* til *Sveaborg.* Den 20 ejusdem fick *H:fors stad* den den oskattbara Nåden, at med de uptänckeligaste vördnadsbetygelser emottaga sin och hela landets *Huldaste Fader.* Den 21 upträder *Svea Zions Föreståndare* til *H:fors Stads* Kyrka, och med *sit* efterdöme uppmuntrade alla, at med förenade läppar prisa den nåd som *Allmagten Honom,* hela *Sverige,* men i synnerhet *Finland* bevist, och at framhämta tack-offer för en väl och lyckligt öfverstånden resa. D. 23 fingo *H:fors* boarne i deras *Mildaste Konungs* närvaro, fira *Hans* Höga Namnsdag. Så många glädiestunder, som *H:fors* invånare hade under deras *Skydds-Herres* närvarelse, så sorgsna blefvo deras hjertan, då de d. 27 ejusd. måste åskåda *Hans* afresa härifrån til *Borgo,* då de ej underläto, at med otaligt många tusende lyckönskningar, beledsaga *Hans Kongl. Maj:t* på *Dess* resa.

Förän jag sluter denne § vil jag lemna här et *utdrag af kyrkoböckerne på födda och döda i H:fors Stads församling,* ifrån år 1730 til och med 1756, som torde bestyrka det jag i förra delen p. 13 och 14 anfört om ortens sundhet.

Årtal	Födda		Döda		Årtal	Födda		Döda	
	Mk.	Qk.	Mk.	Qk.		Mk.	Qk,	Mk.	Qk.
1730	29	13	25	14	1741	35	33	46	—
1731	21	38	36	—	1750	34	34	29	26
32	22	24	30	—	51	29	34	18	28
33	22	22	29	—	52	40	40	54	44
34	45	30	39	—	53	33	32	42	35
35	31	24	47	—	54	46	50	38	45
36	21	33	51	—	55	44	48	38	48
37	32	21	42	—	56	40	35	71	62
38	36	25	39	—					
39	38	27	75	—		629	595	864	302
40	31	32	115	—		1224		1166	

Obs. 1:o, at jag ej kunnat af de äldre Kyrkoböckerne få igen fullkommelig skilnad på könen af dem, som dödt; ty när barn äro begrafne nämnes ej, anten de varit gossar eller flickor, derföre jag ock för de åren allenast uptagit hufvudsumman, på de döda. 2:o at år 1739 har 9 st. soldater dödt, dels af Finska, dels af Wermelands regementerne, och år 1740 äro af krigsbetjäningen döde 46 personer, at förtiga annat, fremandt folk, som då var tilstädes, och hvilka vid sin död äro anteknade i Kyrkoböckerne. Men följande år 1741 äro 2:ne soldater allenast införde. Afdrager man desse ifrån hufvudsumman, så lärer mit påstående få lättare samtycke. Dessutom hafva koppor och mesling, hvilka gemenligen mörda flere än pesten, i de framflutne, men i synnerhet förledit år, tilskyndat åt rätt många barn grafven i vår Stad.

§ XVI.

Om Fästnings-värket Sveaborg, fordom Vargskär kallad.

Sedan ondska, arghet och högmod, börjat afbryta fridsens ädla oljoqvistar och reta menniskor i harnesk emot hvarandra, så har försigtigheten lärdt taga de visligaste steg, at fienden, då han minst förmodar, måtte förlora sin styrka, och vara redebogen at ingå fridsfördrag, och at folk måtte sättas uti et behageligit lugn, fast de häftigaste vädervirflar omgifva dem. Har man icke i den afsigt varit tvungen at tänka på fästningar och försvars-värk? I fordna tider, då en dumdristighet, eller rättare sagt, dårskap, hade förträde framför varsamhet och försigtighet, mente man det ej anstå en tapper soldat, at förvara sig innom befästa ställen. Tapperheten måste då vara et frit och öppet mål för de häftigaste och förgiftigaste pilar. Men i sednare tider har man gjordt et redigare begrep om tapper-

heten. En soldat kan ändock vara lika tapper, fast han ej altid gier sig ut på et stormande haf, utan förser sig med väl förskansade hyddor, och med försiktighet vet utan särdeles manna-spillan, bryta en trotsande fiendes styrka och mod. Fästningar kunna ofta vara tapperhetens bästa valplats. Så väl förfarenheten, som en sund eftertanka, medgjer, at fästningar böra åtminstone anrättas på gränseorter; på det, at fienden må betagas en fri ingång i landet, och at man där kan församla sin egen styrka, och sedan med tapper arm och godt förråd gjöra anfall på fienden. Gränsefästningar böra anses för sielfva nyckelen til hela Riket. Härom har Cardinalen *Richelieu* varit öfvertygad, efter han plägat säga, det han förskaffat sin *Konung* trenne nycklar, neml. fästningen i *Pignerol* för en nyckel til *Italien, Perpignan* til *Spanien* och *Brisach* til *Tyskland.* Äfven så många nycklar lemnade Keiser CARL V åt *sin* son PHILIP. *Golette* i *Africa,* skulle vara en nyckel til Medelhafvet, *Cadix* til Västerhafvet, och *Flissingen* i Grefskapet *Seeland* til Tyska, och andre i norr belägne siöar. Conf. *Joh. Christ. Becmanni meditationes politica* p. 162. Utom gränsefästningar äro ännu et slags fästningar, som kallas *Place d'armes,* inom hvilka man bör församla alt sådant, som hörer til en armées underhåll. Här bör Magaziner, Bageri och Brygghus m. m. inrättas. Ibland sådane fästningar räknas vårt *Sveaborg.* Hade sådane fästningar hos oss förr varit inrättade, så skulle Den Nordiska *Hjelten,* Glorvördigst i åminnelse *Kon.* CARL XII varit långt lyckeligare med sina många krig. Alla tiders minnesböcker skulle lemna oss flere prof på desse fästningars högsta nödvändighet, i fall man ville genomlöpa dem, såsom *Högvälborne Herr Generalen Ehrensvärd* sielf munteligen i Nåder mig berättat. Sen *Sverige* kommit olyckeligen at mista sina förut innehafde fästningar, så har vår *Höga Regering* sökt, at ärsätta denne

skadan, medelst andre fästningars upbyggande. *H:fors*, den sielfva naturen väl förut befästat, har vederbörande funnit vara värd, at med konst underhjelpa. År 1748 gjordes början med fästningarne *Ulricas-borg* och *Broberget* i staden, såsom redan derom är nämt i förra delen af detta arbete. Men *Sveaborg*, som ligger en half mil ifrån staden åt söder, började man at arbeta på 1749. De siu holmar, på hvilka fästningen nu är anlagd, kallades tilförene *Vargskär*, hvars etymologie jag nu först något vil omorda. At våra förfäder varit fordom mycket begifna på siöröfveri, är en sak, som allom nogsamt är bekant, hvilka litet genomögnat våra gamle häfdatecknare, hvadan de ock blifvit kallade *Vargur* och *Vargar*, på latin *Vargi* seu *Varegi*. Och såsom de nu sielfve fått sit namn, af deras röfvande och ströfvande, så är och sannolikt, at de ställen och rum, hvarest de haft sit tilhåll, äro kallade *Vargiön* eller *Vargöön* och Vargskär. Under vår Margkunnige fornälskare Herr Professor *Algoth A. Scarins* præsidio, har Herr Mag. och Secret. *Joh. Helsingius* utgifvit en disputation *De originibus prisca gentis Varegorum*, hvari han p. 24 grundrikt visar detta ordets etymologie med följande ord: *Invenimus nomine Vargur et Vargr, in veteri lingva denotari omnis generis rapacia et noxia animalia, vetut tupum, ursum, vulpem et accipitrem etc. Indeque per metaphoram bello et Marti hoc. nomen proprium factum fuisse, impositumque latronibus hostibus et prædonibus: pracipue vero illis, qui eorum classibus cum imperio præessent. Sicut in Gretlunda saga: Vargur är kommen på Eina Prædo ad insulam vastandam exscensionem fecit etc.* Skulle åter någon enträgit påstå, at vårt *Vargskär*, fått sit namn, af de vanliga vargar eller rofdiur, som anten där uppehållit sig, eller där någon gång giordt skada, vela vi ej just aftruga honom hans mening; dock synes den förr anförde här mera grun-

dad. Jag för min del är rätt nögd, at straxt i tid, öfverlämna desse Vargur, och förfoga mig at närmare beskrifva *Sveaborg*. Politiska raisoner förhindra, at för en dag lägga en fullkomlig beskrifning öfver denne fästning, hvarföre den B. L. lärer förnöja sig med detta nu följande korta utdrag, som vår ädla och dyra frihets Stöd, *Högvälborne Herr Riddaren och General Majoren Ehrensvärd* höggunstigast behagat mig meddela, hvilket jag med aldradiupaste vördnad ärkänner. Hufvudfästningen ligger på följande fyra holmar: *Vargön, Stora Öster Svartö, Lilla Öster Svartö* och *Väster Svartö*. Et stort utanvärk, *Gustafs-Svärd* kallad, är upbygd på *Vargskärs-holmen*, belägen åt söder ifrån hufvudfästningen. Fästningens ena mindre utanvärk, intager holmen benämd *Långörn*, hvilken håller hufvud fästningen säker på vestra sidan. Det andra mindre utanvärk begriper *Skanslandet* på östra sidan inom sina gränsor. På denne holmen berättes, at våra egna redan i äldre tider uprättat en skants af muld, hvadan det ock ofelbart lärer hafva sit namn. *Högvälborne Herr Generalen Ehrensvärd* behagade sielf höggunstigast berätta detta för mig, med tilsats, at 3:e sådane mullvallar förekomma här i *Finska* skären emellan *Åland* och *Sveaborg*. Denne holmen kallas ock *Båkholmen*, af den båken, som där til siöfarandes underrättelse varit upbygd; ty emellan denne holme och *Gustafs Svärd*, passera alla skepp til Staden. En nog trång, äfventyrlig, ja nästan omöjelig väg, at nu mera af fiende genomseglas. Här begrafves nu för tiden de, som af manskapet dö på *Sveaborg*. Många Ryssar äro jämväl här giömde i jordenes sköte. På denne holme är ock nyss upfunnen Kopparmalm, dock utan någon synnerlig halt. En ganska stor väderqvarn, bestående af flere våningar, förekommer här ock nära in vid dockorne, hvarmed vatn ur dem utpumpas. Utom denne nytta, så sågar och malar

man ock med den. Innom desse holmar är en rymlig hamn belägen, uti hvilken kan ligga en ansenlig flotta. Innom fästningen äro tvänne dockor, hvaruti både skepp och galerer kunna förvaras. Fästningen är nu til en stor del sluten, och hafver logementer och magazins rum för en ansenlig garnizon. Hon är jämväl redan försedd med sin bestyckning och ammunition.

Riddaren och General Majoren Högvälborne Herr *Augustin Ehrensvärd, Hvilken* redan här uprest de ärestoder, som förmå frambringa *Hans* värdaste minne, til vår sednaste efterverld, lärer ej underlåta, af *Dess* rena nit och upsåt in för *GUD, Öfverhet* och *Fäderneslandet,* at näst *Herrans* hjelp! än framdeles giöra detta til et efter namnet gagnet bärande *Sveaborg.*

Jag har väl varit sinnad vid detta tilfälle omröra de stora förmåner och oskattbara friheter, som genom *Högvälborne Herr Generalen Ehrensvärds* högst prisvärda bemedlande, äro af vår värda Riksdagsman Herr Rådman *Burtz* vid sidsta Riksdag *H:fors Stad* förskaffade vordne. Jag har tänkt, at här införa Stadsens inkomster och Crono utskylder, samt några anmärkningar uti *Naturel Historien,* m. m. som uti denne välmente beskrifning än saknas; men jag är nödsakad, at för min kringskurne tid, och hvarjehanda orsaker, detta nu förbigå: Skulle ödet framdeles unna mig sådan lägenhet, som jag har lust och åhåga, at upleta och framgifva det, som hörer til min fosterbygds *Historie* och *Oeconomie,* så kunde jag försäkra M. L. om värkställigheten af det, som nu är utelemnat. Emedlertid önskar jag af hjertat sluteligen, at *Himmelen* ville bekröna *H:fors Stads* Högre och Lägre invånare med all blomstrande sällhet!

G. A. Å.
